बुद्ध धम्म काय आहे?

पहिले जाना, नंतर माना, त्यानंतर त्यावर अमल करण्याचा प्रयत्न करा.

बुद्धांनी ज्ञानाच्या साराला एकूण 55 बिंदूंनी या प्रकारे समजले आहे.

चार - आर्यसत्य, पाच - पंचशील, आठ - अष्टांगिक मार्ग, आणि अडतीस - महामंगलसूत्त

बौद्ध धम्माचे चार आर्यसत्य (संसाराची सत्यता)

1. जगात दुःख आहे. 2. दुःखाच कारण आहे. 3. दुःखाच निवारण आहे. आणि 4. दुःख निवारण्याचे उपाय आहेत.

पंचशील (जीवन जगण्याची शैली)

1. हत्या न करणे. 2. चोरी न करणे. 3. व्यभिचार न करणे. 4. खोटे न बोलणे. 5. मद्यपान न करणे.

अष्टांगिक मार्ग (मध्यम मार्ग)

1. सम्यक दृष्टी (Right view) 2. सम्यक संकल्प (Right intention) 3. सम्यक वाणी (Right speech) 4. सम्यक कर्मांत (Right action) 5. सम्यक आजीविका (Right livelihood (profession)) 6. सम्यक व्यायाम (Right exersie (physical activity)) 7. सम्यक स्मृती (Right mindfulness) 8. सम्यक समाधी (Right meditation)

तथागत बुद्धांनी 38 प्रकारची मंगल कर्म सांगितले आहे, महामंगल सुत्त (मानवांचे कल्याण) च्या नावाने पण ओळखल्या जाते. ते पुढीलप्रकारे आहे.

1. मुर्खांची संगती न करणे. 2. बुद्धिमानांची संगती करणे. 3. शिलवाणांची संगती करणे. 4. सणुकुलस्थळी संगती करणे. 5. चांगल्या कर्माचा संचय करणे. 6. चांगल्या कर्माच्या पाठी लागणे. 7. चांगले ज्ञान संपादणं करणे. 8. तकनिकी विद्या (शिल्प) शिकणे. 9. व्यवहारी व विनम्र होने. 10. बुद्धिमान होने. 11. चांगला वक्ता होने. 12. आई वडिलांची सेवा करणे. 13. मूल-मुली, पत्नीचे पालन पोषण करणे. 14. वाईट कर्म न करणे. 15. कोणतीही अपेक्षा न ठेवता दान करणे. 16. धम्माचे आचरण करणे. 17. सग्या सोयऱ्यांचे आदर सत्कार करणे. 18. कल्याणाचे कार्य करणे. 19. मन, शरीर व वचनानी कुणाला दुःखवू नये. 20. मद्यपान न करणे. 21. धम्माच्या कार्यात तत्पर राहणे. 22. गौरवशाली व्यक्तित्व बनविणे. 23. विनम्र राहणे. 24. पूर्ण रूपाने संतुष्ट होने म्हणजेच तृप्त होने. 25. कृतज्ञता व्यक्त करणे. 26. वेळेवेळेवर धम्म चर्चा करणे. 27. क्षमाशील असणे. 28. आज्ञाकारी होने. 29. भिक्षु, सिलवान लोकांचे संगतीत राहणे. 30. मनाला एकाग्र करणे. 31. मनाला निर्मळ करणे. 32. सत्तत जागरूत राहणे. 33. पाच शिलाचे पालन करणे. 34. चार आर्यसत्यांचे दर्शन करणे. 35. आर्य अष्टांगिक मार्गांवर चालणे. 36. निर्वाणाचा

साक्षात्कार करणे. 37. लोक धम्म लाभ हानी, यश-अपयश, सुख-दुःख, जय-पराजय याने विचलित न होने. 38. शोक रहित, निर्मळ व निर्भय राहणे.

तीन शरण

1. बुद्ध 2. धम्म 3. संघ

दहा पारमिता

परमिताचा अर्थ आहे पार होने. अर्थात शेवट पर्यंत पोहोचणे. जो व्यक्ती सील व अष्टांगिक मार्गावर चालत दहा परमितांना पार करतो तो बुद्धत्व प्राप्त करून घेतो. दहा पारमिता पुढीलप्रमाणे आहेत.

1. सील पारमिता 2. दान पारमिता 3. नैशक्क्रमन पारमिता 4. वीर्य पारमिता 5. शांती पारमिता 6. सत्य पारमिता 7. अधिष्ठान पारमिता 8. प्रज्ञा पारमिता 9. मैत्री पारमिता 10. उपेक्षा पारमिता

२२ प्रतिज्ञा

१. मी ब्रम्हा, विष्णु महेश यांना देव मानणार नाही किंवा त्यांची उपासना करणार नाही.

२. मी राम, कृष्ण यांना देव मानणार नाही किंवा त्यांची उपासना करणार नाही.

३. मी गौरी, गणपती इत्यादी हिंदू धर्मातील कोणत्याही देव देवतेस मानणार नाही किंवा त्यांची उपासना करणार नाही.

४. देवाने अवतार घेतला, यावर माझा विश्वास नाही.

५. बुद्ध हा विष्णूचा अवतार होय; हा खोटा आणि खोडसाळ प्रचार होय, असे मी मानतो/मानते.

६. मी श्राद्धपक्ष करणार नाही, पिंडदान करणार नाही.

७. मी बौद्ध धम्माच्या विरुद्ध-विसंगत कोणतेही आचरण करणार नाही.

८. मी कोणतेही क्रियाकर्म ब्राम्हणाच्या हातून करवून घेणार नाही.

९. सर्व मनुष्यमात्र समान आहेत असे मी मानतो/ मानते.

१०. मी समता स्थापण्याचा प्रयत्न करीन.

११. मी भगवान बुद्धाने सांगितलेल्या अष्टांग मार्गाचा अवलंब करीन.

१२. मी भगवान बुद्धाने सांगितलेल्या दहा पारमिता पाळीन.

१३. मी सर्व प्राणीमात्रावर दया करीन व त्यांचे लालन पालन करीन.

१४. मी चोरी करणार नाही.

१५. मी व्यभिचार करणार नाही.

१६. मी खोटे बोलणार नाही.

१७. मी दारू पिणार नाही.

१८. प्रज्ञा, शील आणि करुणा या बुद्ध धम्माच्या तीन तत्वांची सांगड घालून माझे जीवन चालविन.

१९. मी माझ्या जुन्या मनुष्य मात्राला असमान व निच मानणाऱ्या हिंदू धर्माचा त्याग करतो/करते व बौद्ध धम्माचा स्वीकार

करतो/करते.

२०. तोच सद्धम्म आहे, अशी माझी खात्री पटलेली आहे.

२१. माझा नवा जन्म होत आहे असे मी मानतो/मानते.

२२. मी इत:पर बुद्धाच्या शिकवणी प्रमाणे वागेन अशी प्रतिज्ञा करतो/करते.

देशातून जातीवादाची बिमारी खतम करण्यासाठी व आंबेडकरवादी बनण्यासाठी आपल्याला दोन प्रतिज्ञा आणखी त्यामध्ये मिळवाव्या लागतील. त्या अशा.

1. मी कधीही कोणत्याहि हिंदू मंदिरात जाणार नाही. नाही कधी ब्राम्हण व बाबांना दान देणार नाही.

2. मी कधीही कोणत्याही मनुवादी (हिंदू धर्म मानणाऱ्या) पक्षाच्या उमेदवाराला मतदान करणार नाही.

हे आपल्याला माहित आहे का?

भारताची आजादी ही डॉ. भीमराव आंबेडकरांची देण आहे.

भासरताचा खरा इतिहास लपविल्या गेला आहे आणि भगत सिंग, चंद्र शेखर आजाद, सुभाष चंद्र बोस यांना हिरो बनविले ही ब्राम्हणवादीयांची चाल आहे. पूर्ण जगावर राज करणारे इंग्रजी सरकार ज्यांचा सूर्य कधी अस्तास जात

नाही, भगत सिंग आणि चंद्र शेखर आजादमुळे झ्याले आणि गांधीसारख्या जातीवादी, मनुवादी मुळे झ्याले हा ब्राम्हणी मनुवादी मीडियाचा खोटा प्रचार प्रसार आहे.

वास्तविक भारताची आजदी ही डॉ. भीमराव आंबेडकरांची देण आहे. बघा ती कशी?

डॉ. भीमराव आंबेडकरांनि भारताच्या आजादीसाठी लंडणच्या न्यायालयात दावा टाकला होता. जसे की तुम्ही ओळखता डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर हे जगातील सर्वात श्रेष्ठ वकील होते.

डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकरांनि देशाच्या आजादीसाठी लंडन न्यायालयात बोलले होते की, भारतीयांना गुलाम बनविणे मानवी हक्क कायद्याचे उल्लंघण आहे आणि तुम्ही आम्ही भरतवासियांना गुलाम बनवून तेथे राज्य करत आहात जे की तुमच्या सरकारला शोभा देत नाही. हे मानवाधिकाराचे उल्लंघन आहे.

इंग्रजी सरकार डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकरांच्या वादापुढे हारली आणि भारताला आजाद करण्याचा प्रस्ताव संमत केल्या गेला. त्याच्या नंतरच 15 ऑगष्ट 1947 ला इंग्रजी सरकार भारतातून निघून गेले. जी की 15% सवर्नांची आजादी होती. जी इंग्रजी सरकार जालियनवाला बागेत हजारो लोकांवर गोळ्या मारून हत्या करू शकते, पूर्ण जगावर त्यांचा राज होता ते गांधी, चंद्र शेखर आजाद, भगत सिंग, सुभाष चंद्र बोस यांच्यासमोर झुकणार हे सर्व खोट होते. हो जेव्हा इंग्रजी सरकार आपल्याच न्यायालयात हारेल तेव्हाच शक्य आहे आणि असेच झाले.

भारताची आजादी डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकरांची देण आहे. ज्याला नेहरू, गांधी आदी मनुवाद्यांनी झाकून ठेवले आणि खोटा इतिहास लोकांना भटकवण्यासाठी तयार केला. भारताच्या आजादीचा अर्थ आहे, जेव्हा सर्व देशवासियांना अर्थात 100% लोकांना आजादी मिळेल.

15 ऑगष्ट 1947 ची आजादी 15% सवर्नांची होती. 85% बहुजन आणि स्त्रियांची आजादी 26 जानेवारी 1950 ला मिळाली. जेव्हा बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकरांनी भारतीय संविधान लिहून दिले व लागू केल्या गेले.

14 ऑकटोबर 1956 जगातील सर्वश्रेष्ठ धम्म बुद्धधम्म देऊन ब्राम्हणांच्या मानसिक गुलामीतून मुक्त करून वास्तविक आजादी दिली.

याप्रकारे बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर यांनी सवर्ण ज्यांची संख्या 15% आहे त्यांनपण आजाद केले, आणि शूद्र (OBC, SC, ST, अल्पसंख्यांक आणि स्त्रिया ज्यांची संख्या 85% आणि स्त्रिया 100% आहे.) यांना आजादी देणारे बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर हेच आहेत.

यासाठी भारताला वास्तविक आजाद करणारे बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर हेच आहेत.

गोष्ट 1965 ची आहे. सुघ (हरीयाणा) मातीचे बनलेले खेळणे मिळाले आहे. सध्या हे राष्ट्रीय संग्रहालय, नवी दिल्ली येथे आहे. एक मुलगा मांडीवर पाटी घेऊन त्यावर बाराखडी लिहित आहे. तो डाव्या हाताने पाटी पकडून आहे तर त्याच्या उजव्या हाताचे बोट एका अक्षराच्या खाली आहे. त्याचे मुंडके तुटले आहे पण कामाच्या वस्तू वाचल्या आहेत.

मुलगा धम्म लिपीत बाराखडी लिहित आहे. त्या पाटीवर बाराखडीचे 12 स्वरांना चार वेळा लिहिले आहे. यासाठी पाटीवर काही अंकित अक्षरे मिटली आहेत तरी पण स्पष्ट होत आहे की, त्याने अ, आ, इ, ई, उ, ऊ, ए, ऐ, ओ, औ, अं, आणि अः लिहिले आहे. एकूण मिळून त्याने 12 स्वर लिहिले आहेत. ह्या 12 स्वरांच्या मात्राच्या कारणाने याला बाराखडी म्हणतात.

संस्कृतचे ऋ, ॠआणिऌ हे बाराखडीत येत नाहीत. कारण की हे नंतर जोडले गेले आहेत. ज्या काळात हे मुल या स्वरांना लिहित आहे, त्या काळात आपल्या वर्नमालेत ऋ, ॠआणि ऌ चा विकास झाला नव्हता. यासाठी तो यांना लिहु शकत नाही. तेव्हा ऋग्वेद, ऋषिसारखे शब्दान्चि लेखणकला अस्तित्वात नव्हती.

या, तर आता खेळणे कोणत्या काळातील आहे ते जाणून घेऊ. इ. स. च्या तेवड्यात दोन वर्ष पहिले हरियाणा आणि पंजाब मध्ये सुगन राज्य होते. सुगन राज्याची राजधाणी सघ (स्त्रुघ्न) मध्ये होती. व्हेनसाङ्गणे मोठ्या विस्तारात सुघ राज्याचे वर्णन केले आहे. तेव्हा तेथे 100 बौद्ध विहार, 5 संघाराम आणि 1000 बौद्ध भिक्षु होते. अनेक स्तूप बनले होते. सुघच्या दक्षिण-पश्चिम मध्ये अशोकाने बनविलेला स्तूप होता आणि त्याच्या डाव्या आणि उजव्या बाजूस 10 स्तूप आणखी बनले होते.

इतिहासकारांनी या खेळण्याला शुंग काळातील मानले आहे, जेव्हा की हे खेळणे सुगन काळातील आहे. याच सुगन वंशात राजा धनभूती झाले, ज्यांनी भरहुत स्तुपाचे सिंहव्दार आणि रेलिंग बनविले होते. इतिहासकारांनी भरहुत स्तुपाचे पूर्वी सिंहव्दारावर लिहिले सुगनं रजे चे न वर अंकित बिंदूला सु वर चढविल्या गेले आहे. नंतर याला सुंग बनविल्या गेले, आणि अशी चुकी करून इतिहासकारांनी भरहुत स्तुपाचे सिंगव्दार आणि रेलिंग ला बनविण्याचव श्रेय शुंग राज्यांना दिले.

बुद्ध आणी आधुनीक बुद्ध

ज्ञान प्राप्तीपुर्वी गौतम फक्त बोधिसत्व होते. ज्ञान प्राप्तीनंतर ते बुद्ध झालेत.

बोदिसत्व म्हणजे काय ?

बोधीसत्व म्हणजे बुद्ध होन्यासाठी प्रयासरत असनारा व्यक्ती.

बोधिसत्व बुद्ध कसा होतो ते पाहुया म्हणजेच बाबासाहेब बुद्ध कसे होतात ते पाहुया.

बुद्ध बनन्यासाठी व्यक्तीला म्हणजेच बोधिसत्वाला दहा पायऱ्यातुन जावे लागते. त्याला पारमिता पुर्ण कराव्या लागतात. नुसत्या दहा अवस्थाच नाही तर दहा पारमिता पुर्ण कराव्या लागतात.

1) मुदीता :- (आनंद) प्राप्त करतो. या अवस्थेत चित्ताची पुर्ण शुद्धी होत असते. ज्याप्रमाने सोनार सोने शुद्ध करुन चकाकी देतो तसा. अशा अवस्थेत मनुष्य प्रमाद (तीव्र इछा, आकांक्षा) त्याग करत असतो. प्रमाद त्याग होताच तो चंद्रासारखा मृदु किरणानी जग प्रकाशीत करतो. त्याच्या मनात सर्व प्राणिमात्रांच्या सुखाचा विचार येतो आणि तो त्यासाठी मार्गक्रमण होतो.

काय बाबासाहेब असे होते? उत्तर हो किंवा नाही मध्ये द्यावे. म्हणजेच पहिली पायरीत त्यानी पार केली होती.

2) विमलता :- (पावित्र्य)

दुसरया अवस्थेत मनाचे पावित्र प्राप्त करतो. वासना, विकारापासून मुक्ती प्राप्त केलेली असते. त्याच्या चित्तात करुणा वसते. तो सर्वांची करुणा व्यतीत करतो. तो अवगुणांची मिथ्या (खोटी) स्तुती करत नाही किंवा सद्गुणाना निरित्साहीही करीत नाही.

काय बाबासाहेब असे होते? बारिकतेने वाचून विचार करावा.

3)प्रभाकारी :- तेजस्विता

तिसरी अवस्था तेजस्विता प्राप्त करतो. बोधिसत्वाची प्रज्ञा दर्पणासारखी पारदर्शी असते. त्याला अनात्म (आत्मा नाही) आणि अनित्य (सर्व नश्वर असने) याचे संपुर्ण ज्ञान प्राप्त झाले असते. श्रेष्ठतम प्रज्ञा प्राप्त करने हीच त्याची एकमेक आकांक्षा असते. त्यासाठी कोनताही त्याग करन्यास तो तयार असतो.

काय बाबासाहेब असे होते. ते ज्ञानासाठी काहीही त्याग करन्यास तयार होते? काय अनात्म आणि अनित्य त्याना कळले होते?

कसोटी लावा आणि उत्तर द्या.

आज आपण गृपवर पाच लोक जरी चर्चेत असलो तरी जगात पहिल्यांदाच बाबासाहेब बुद्ध कसे होते याची कसोटी लागल्या जात आहे.

4)अच्रिश्मती :- (प्रखर बुद्धीमत्ता)

या अवस्थेत तो प्रखर बुद्धीमत्तेला प्राप्त होतो. तो अष्टांगीक मार्ग अनुक्रमण करतो. चित्त एकाग्र करतो.

काय बाबासाहेब प्रखर बुद्धीमत्ता प्राप्त होते?

5) सदुर्जय :-

म्हणजे सापेक्ष आणि निरपेक्ष यांच्यातील सहसंबंधाची त्याला पुर्णत्वाने अनुभुती होने. ही पाचवी अवस्था असते.

काय बाबासाहेबाना जागतीक सापेक्ष निरपेक्ष माहीत होतं... योग्य अयोग्य ..

6) अभिमुखी :-

या प्रक्रियेत वस्तुंच्या उत्क्रांतीची प्रक्रिया समजून घेन्याची सिद्धता येने. कारणामिमांसा बारा निदान आणि त्याचे ज्ञान याची जानिव होने.

बुद्धाच्या प्रतित्यसमुद्पाद या सिद्धांताच्या बारा कड्याला चॅलेंज देउन समोरच्या तीन कड्या बाबासाहेबानी जोडल्या. जे बुद्धही करु शकले नाही.

प्रतित्यसमुद्पाद यालाच दुसरया शब्दात कार्यकारण भाव म्हणतात. हा सिद्धंत मध्यवर्ती सिद्धांत आहे म्हणजे मनुष्य आणि जग कसे निर्माण झाले आणि कसे विनाश होईल असा हा सिद्धांत सांगतो. म्हणजेच कोनतीही गोष्ट कारणाशिवाय घडत नाही. आणि घडलेल्या गोष्टीचा परिणामही असतो. जसे पिण्यासाठी तयार केलेला मातीचा घडा. म्हणजे तहान लागते त्यासाठी घडा बनविने हे कारण तर त्यातील पाणी स्वत: आणि इतराना देने हा परिणाम ..

कारण नष्ट केले तर परिणाम नष्ट होतात.

काय बाबासाहेबाना हे जग कसे निर्माण झाले कसे नष्ट होनार याचे ज्ञान प्राप्त झाले होते?

घडा नाही...दुसरयाना पाणी देन्याचा प्रश्न उद्भवनार नाही. प्रेम नाही. वेदना होनार नाही. प्रेम नष्ट झाल्यास होनाऱ्या वेदनाही थांबतील. प्रेम कारण तर वेदना परिणाम ...

काय बाबासाहेबाना हे जग कसे निर्माण झाले कसे नष्ट होनार याचे ज्ञान प्राप्त झाले होते?

7) दुडग्गम :- काळाच्या व व्याप्तीच्या पलिकडे जाने.

ही अवस्था बोधिसत्वाला अनंताशी एकरुप करते. तरीही प्राणिमात्रांच्या करुणेचा आणि त्याच्या सुखाचा तो सतत विचार करतो. सर्व नश्वर असल्यामुळे त्याची तृष्णा नष्ट होते. तो आपल्या बंधुभावाच्या

कल्याणाचीच कामना करतो. दातृत्वदान असतो. शांत असतो. तो विर्यशील (प्रयत्नशील) असतो. तो क्षमाशील असतो. तो बुद्धीवंत असतो. आणि प्रज्ञावंतही असतो.

काय बाबासाहेब असे होते?

8)अचल :-

या आठव्या अवस्थेत तो अचल अवस्थेला प्राप्त होतो. सर्व प्रकारच्या संघर्षापासून मुक्त होतो. त्याच्या हातुन फक्त कुशल कर्म होतात. तो जो काही करतो त्यात तो यशस्वी होतो. काय बाबासाहेब असे होते ?

9)साधुमती :-

साधुमती अशी अवस्था असते ज्या अवस्थेत बोधिसत्वाने सर्व धर्म किंवा प्रणालीवर विजय मिळविला असतो किंवा त्यास भेदले तरी असते. त्याने समयचक्रावर विजय मिळविला असतो. त्याच्या विद्वत्तेचा सुगंध चारही दिशेला दरवळत असतो.

काय बाबासाहेब असे होते ?

10) धम्ममेधा :-

या शेवटच्या अबस्थेत तो धम्ममेधाला प्राप्त होतो. या अवस्थेत त्याला बोधिसत्वाला बुद्धाची दिव्य दृष्टी प्राप्त होते.

काय कुनी म्हणू शकतो बाबासाहेबाना विशिष्ट प्रकारचे ज्ञान नव्हते. उलट जगात फक्त बाबासाहेबानाच सर्व विषयाचे ज्ञान होते. जागतिक विद्वानात बाबासाहेब अग्रेसर आहेत.

काय बाबासाहेबानी ही अवस्था पार केली ?

बुद्धत्व प्राप्त करन्यासाठी बोधिसत्वाला दहा अवस्थेतून जावे लागते. श्रेष्ठतम जीवनाचा हा सिद्धांत कुठेही नाही. याच्याशी तुलना करता येईल असा दुसरा सिद्धांतच नाही. कोणताच धर्म आपल्या संस्थापकासाठी अशी कठोर परिक्षा घेणे आवश्यक मानत नाही.

मग आता सांगा ...

बाबासाहेब बोधिसत्वच राहीले होते? ते तर बुद्ध बनन्याच्या या दहा पायरीच्या कसोटीत पुर्णपणे 100% खरे उतरतात.

बुद्ध कोन बनत असतो ?

जो लाखो करोडो लोकांचे दु:ख दुर करतो. बाबासाहेब नुसते बोधिसत्व राहीले नव्हते ते बुद्ध बनले होते.

पुण्यातली एक घटना...

त्या वेळी ब्राम्हणांकडून लग्न लावून घेणे सामान्य माणसाला जमत नव्हते. कारण ही मंडळी लोकांची खुपच पिळवणुक करत असत.. अशा वेळेस एक व्यक्ती पुढे आली. ही व्यक्ती मोफत लग्न लावत असत. पण त्यामुळे ब्राम्हणांचा धंदा बंद पडू पाहत होता. ब्राम्हण लोक चिडले. त्यांनी या व्यक्तीला न्यायालयात खेचले. न्यायालय आणि न्यायाधीश ही या ब्राम्हणांचाच. निकाल दिला गेला - "तुम्हाला मोफत लग्न लावायचे आहेतर लावा, पण त्या बदल्यात लोकांनी दक्षिणा ही या ब्राम्हणांना द्यावी.."

सारे ब्राम्हण आनंदी झाले. तितक्यात एक प्रतिप्रश्न सरळसरळ न्यायाधीशांना करण्यात आला - "जर तुम्ही दाढी घरी केली.. तर तुम्ही न्हाव्या ला पैसे द्यायला जातात का..?"

न्यायाधीशांनी उत्तर दिले की "नाही".

"मग मला सांगा जर मी मोफत लग्न लावत असेन, तर या भटांना का दक्षिणा द्यावी...?"

न्यायाधीश गडबडले, काय बोलावे त्यांना सुचेना... ती महान व्यक्ती केस जिंकली होती..

ती व्यक्ती होती.. "महात्मा फुले" !!!

यदि किसी नगर, स्थल, पठार, पहाड़ आदि का प्राचीन नाम आप बदल रहे होते हैं तो समझिए कि इतिहास के एक प्रकार के पुरावशेषों को आप नष्ट-भ्रष्ट कर रहे होते हैं।

ब्रिटिश काल में छोटा नागपुर (झारखंड) को चुटिया नागपुर कहा जाता था। आपने चुटिया नागपुर को छोटा नागपुर में बदल दिया। ऐसे में इसका इतिहास बिगड़ गया।

चुटिया नागपुर को चुटु नागवंशियों ने बसाया। पूर्व में ये लोग कर्नाटक में शासन करते थे। प्रथम सदी से आगे कम से कम दो सौ साल से अधिक वहाँ इनका शासन रहा। फिर माइग्रेट किए।

चुटु नागवंश के शासक बौद्ध थे। इनके अधिकांश सिक्के शीशे के बने हैं। सिक्कों पर चाप वाला स्तूप है, बोधिवृक्ष है, त्रिरत्न है। तस्वीर में देखिए।

'विश्व विरासत दिवस' प्रत्येक वर्ष '18 अप्रैल' को मनाया जाता है। यूनेस्को ने वर्ष 1983 ई. में इसे मान्यता प्रदान की है। संयुक्त राष्ट्र की संस्था यूनेस्को ने हमारे पूर्वजों की दी हुई विरासत को अनमोल मानते हुए, लोगों में इन्हें सुरक्षित और सम्भाल कर रखने के उद्देश्य से ही 'विश्व विरासत दिवस' को मनाने का निर्णय लिया है। प्राचीन पुरातत्विक विरासत किसी भी राष्ट्र के भविष्य की नींव होती है। जिससे उस राष्ट्र के प्राचीन वैभव और ऐश्वर्य गौरवान्वित होता है और इस विरासत से वैश्विक स्तर पर उसका स्थान उतना ही ऊँचा माना जाता है। अपने पूर्वजों की दी हुई अनमोल वस्तु को संजोकर रखना यह प्रत्येक राष्ट्र के प्रजा का दायित्व होता हैं। 'विश्व विरासत दिवस' के अवसर पर आशा कि जाती है इन धरोहर का विशेष ध्यान रखना चाहिए।

धरती पर जम्बुद्विप अति प्राचीन देश है। इस जम्बुद्विप को विश्व गुरू के रूप में अलंकृत करने में सम्राट अशोक का अद्वितीय योगदान रहा है। वर्तमान में भारतीय संविधान के तहत प्राचीन जम्बुद्विप कि लोकतांत्रिक प्राचीन विरात के चार दिशाओं के सिंह स्तंभ और अशोक चक्र को विश्व में अलंकृत करने में भारतीय संविधान निर्माता डा. बाबासाहब आम्बेडकर का अद्वितीय योगदान रहा है। इस धरती पर बुद्ध के जन्म के पहले श्रमण और नागवंशी संस्कृति सदियों पुरानी है और इसके प्राचीन पूरातत्विक अवशेष लुंबिनी, नेपाल और 'तकक्षिला संग्राहलय' पाकिस्तान में मौजूद होना यह अद्वितीय इतिहास है।

श्रमण तथा नागवंशी विचार प्रवाह में वर्णव्यवस्था को स्थान नही है। लुंबिनी में मौजुद गौतम बुद्ध के पहले के तीन बुद्ध के प्राचीन बौध्द स्तुप तथा तकक्षिला विश्वविद्यालय के अवशेषो से प्रमाणित होता है। जो दुनिया में प्राचीन विरासत के रूप में धरती पर मौजूद है तथा तक्षिला विश्वविद्यालय का निर्माता नागवंशी 'तक्षक' थे। बदलते समय के प्रवाह में पीढ़ी-दर-पीढ़ी अपने विरात को भूल जाना यह परम्परा रही। किन्तु इस विरासत को बनाये रखने में कुछ मुठ्ठी भर लोग इस परम्परा को यथावत रखने के लिये अवशेषो को तलाशना, विरासत की खोज तथा पुरातात्विक खुदाई तथा गडे मुरदे उखाड़ना, इसके लिये अपने जीवन को त्याग देने से प्राचीन विरासत का इतिहास जिंदा होता है। जिससे भावी पीढ़ी को अपनी सभ्यता-संस्कृति को पहचानने, इनकी खूबियों को सहेजने तथा इन्हें अगली पीढ़ी को सौंपने के लिए, इनका बहुत बडा योगदान होता है।

राज्य व केंद्र सरकार का पुरातत्विक विभाग पुरानी सभ्यताओं को तलाशने का काम कर रही है, किन्तु उस ऐतिहासिक व पुरातात्विक महत्व की चीजों की जानकारी जनता को देने तथा उसे संरक्षित करने में कमजोर दिखाई देती है। प्राचीन विचार प्रवाह में किस विचार प्रवाह का प्रभाव जनमानस पर रहा? इस इतिहास कि पहचान किताबी पन्नो से प्रमाणित नही होती बल्कि उसके पुरातत्विक अवशेषो से होती है। जम्बुद्विप कि धरती पर जिधर देखे उधर प्राचीन बौद्ध विरासत अवशेष बिखरे पडे है। भारत में इन प्राचीन बौद्ध पुरातात्विक विरात के 84 हजार बौद्ध स्थलों में कुल 56 अवशेष को संरक्षण व विकास के लिए संरक्षित किये है। जिसमें 12 स्थलो से भारतीय पुरातात्विक सर्वेक्षण विभाग से भारत सरकार को बडी मात्रा में विदेशी मुद्रा प्राप्त होती है। इन स्थलो के जीर्णोद्धार के लिए 13 वे वित्त योजना से 100 करोड़ सरकार ने दिये थे और अन्य अतिक्रमण तथा हाशिये पर धकेल दिये गये है तथा जो हाशिये पर धकेल दिये गये वे स्थल ब्राम्हण पुरोहितो का अपना आसान आमदनी का जरीया बन गया है।

नालसोपारा (मुंबई), एक प्राचीन बंदरगाह और बौद्ध स्तूप।

सोपारा गाँव में सम्राट अशोक द्वारा ईसा पूर्व तीसरी सदी में निर्मित स्तूप भी है। यह स्तूप भारतीय पुरातत्त्व सर्वेक्षण द्वारा संरक्षित है।

वहां बुद्ध और साथ ही बौद्ध भिक्षु की मूर्ती भी है। यहाँ से निकली मूर्तियाँ, शिलालेख आदि औरंगाबाद के संग्रहालय में प्रर्दशित हैं.

'नाल' और 'सोपारा' दो अलग अलग गाँव थे। रेलवे लाइन के पूर्व की ओर 'नाल' है तो पश्चिम में 'सोपारा' गावँ है। वर्तमान में यह एक बड़ा शहर हो गया है।

विदेश व्यापर के लिए ख्याति प्राप्त बंदरगाह रहा उसी प्रकार उत्तर भारत के पश्चिमी तट पर उसी कालक्रम में सोपारा भी भारत में प्रवेश के लिए एक महत्वपूर्ण बंदरगाह था. इस बंदरगाह का संपर्क विभिन्न देशों से रहा है।

सोपारा को सोपारका, सुर्परका जैसे विभिन्न नामों से जाना जाता था।

प्राचीन अपरानता राज्य की राजधानी होने का भी गौरव सोपारा को प्राप्त है इस्राइल के राजा सोलोमन के समय से ही बड़ी मात्रा में उनके देश से व्यापार का उल्लेख मिलता है।

भारतीय बंदरगाह “ओफिर” सोपारा ही था। बौद्ध साहित्य “महावंश” में उल्लेख है श्रीलंका के प्रथम राजा, विजय ने “सप्पारका” से श्रीलंका के लिए समुद्र मार्ग से प्रस्थान किया था।

प्राचीन काल में सोपारा से नानेघाट, नासिक, महेश्वर होते हुए एक व्यापार मार्ग उज्जैन तक आता था इस बात की पुष्टि नानेघाट में सातवाहन वंशीय राजाओं के शिलालेख से प्राप्त होती है।

1200 वर्षाचा सुवर्ण इतिहास.....

शालेय इतिहासात शिकवले जाते की, भारतावर ब्रिटीशांनी 150 वर्षे राज्य केले, तर 600 वर्षे मुस्लिम असलेल्या मोगलांनी राज्य केले, परंतु ही गोष्ट आम्हाला शालेय इतिहासात शिकविली जात नाही की, बौद्ध राजांनी ह्या भारतावर 1200 वर्षे राज्य केले. प्राचीन भारताच्या इतिहासावर बौद्ध धम्म, तत्वज्ञान व बौद्ध राजांची राजनिती व राज्य यामुळे पाली भाषा ही भारताची राजभाषा होती, तर बौद्ध धम्म देशाचा राज धर्म होता. इसवी सनाच्या पहिल्या शतकापासून ते बाराव्या शतकापर्यंत भारतात तब्बल

2000 लेण्या विविध बौद्ध राजांनी खोदल्या. अगदी अफगाणीस्थानातील कंदाहारपर्यंत ह्या लेण्या व बुद्ध मुर्त्या पाहावयास मिळतात. म्हणूनच बौद्ध धम्म भारतातून लोप पावल्यानंतर ही त्याचे अस्तित्व आहे. लोप झालेली नदी दुसरी कोठेतरी उगम पावत असते. त्या बौद्ध राष्ट्राची आठवण करुन देतात व प्राचीन भारत बौद्धमय ह्याची ग्वाही देतात.

भारतात 2001 च्या जनगणनेनूसार 100 कोटीपैकी 1 कोटीच लोक बौद्ध होते. परंतु जगभरात 600 कोटी लोकसंख्या असून, बौद्धांची लोकसंख्या ही तब्बल 150 कोटी आहे. ही लहान सहान गोष्ट नाही. ही लोकसंख्या तलवारीच्या किंवा लालसेच्या जोरावर निर्माण न होता, तत्वज्ञान व मानवतेच्या विचारांच्या जोरावर निर्माण झाली. याला कारण भारतातील बौद्धराजांनी बौद्ध धम्माला राजाश्रय देवून त्याचा प्रचार आणि प्रसार जगभर केला.......

गाडगे महाराज आणि बाबासाहेब....!

१४ जुलै १९५१ ला गाडगेबाबांची प्रकृती ठीक नव्हती. महानंदसामी नावाच्या त्यांच्या चाहत्याने मुंबईत आलेल्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना गाडगे बाबांची खबर दिली. बाबासाहेब तेव्हा भारताचे कायदेमंत्री होते. त्यांना संध्याकाळच्या ट्रेनने दिल्लीला रवाना व्हायचे होते. गाडगेबाबांचा निरोप मिळताच त्यांनी सर्व कामे बाजूला ठेवली, २ घोंगड्या विकत घेऊन ते महानंदसामीसह रुग्णालयात गेले.

कोणाकडून काही न घेणाऱ्या गाडगेबाबांनी बाबासाहेबांकडून दोन घोंगड्या स्वीकारल्या, पण म्हणाले, ‘डॉक्टर तुम्ही कशाला आले? मी एक फकीर, तुमचे एक मिनिट महत्त्वाचे आहे. तुमचा किती मोठा अधिकार आहे. तेव्हा बाबासाहेब म्हणाले, ‘बाबा माझा अधिकार दोन दिवसाचा. उद्या खुर्ची गेल्यावर मला

कोणी विचारणार नाही. तुमचा अधिकार मोठा आहे.'यावेळी बाबासाहेब आंबेडकरांच्या डोळ्यांत अश्रू तरळले होते... कारण असा प्रसंग पुन्हा जीवनात येणार नाही याची दोघांनाही जाणिव होती....!

संत गाडगे बाबां एकदा रात्री कीर्तन करत होते.. काही लोकं आले त्यांनी गाडगेबाबा यांना सांगितले तुमचा मुलगा मरण पावला.. बाबांचा हा एकुलता एक मुलगा होता, तरी गाडगे बाबांच्या डोळ्यातुन अश्रुंचा एक थेंब सुद्धा आला नाही व यावर ते म्हणतात, "ऐसे किती गेले कोट्याने, का रडु ऐकासाठी?"

पण ६ डिसेंबर १९५६ रोजी जेंव्हा बाबासाहेब आंबेडकरांचे महापरिनिर्वान झाले तेंव्हा गाडगे बाबा सतत १४ दिवस रडत राहीले, त्यांनी अन्न पाणी त्यागलं आणि १५ व्या दिवशी म्हणजेच २० डिसेंबर १९५६ रोजी त्यांचेही महापरिनिर्वान झाले..

गाडगे महाराजांसारखा संत आता पुन्हा होणे नाही.. महापरिनिर्वाणा दिनी त्याना विनम्र अभिवादन

हमे गर्व है।।भारतके इस महान और सच्चे देशप्रेमी टिपु सुलतान ।।।पर ।।।।।

अपनी बहन बेटी मुगलों को देकर सियासत का गणित सेट करनेवाले टिपु सुलतान को राष्ट्रभक्ति का प्रमाणपत्र ना दे। टिपु वही सुलतान है जिन्होंने अंग्रेजो के कंपनी राज का खात्मा करने के लडाई में अपनी शहादत दी थी ।

जिस ब्रिटिश साम्राज्य का सूरज कभी नहीं डूबता था, उसके सरकारी आर्मी म्यूज़ियम ने एक लिस्ट बनाई है, उन विरोधी सेनापतियों की, जो ब्रिटिश साम्राज्य के लिए सबसे बडा ख़तरा बने। इस लिस्ट में टीपू सुल्तान शामिल हैं। इस लिस्ट में नेपोलियन और जॉर्ज वाशिंगटन भी हैं। भारत से सिर्फ दो नाम हैं। दूसरा नाम झाँसी की रानी का है।

संघी लोग हनुमान चालीसा के अलावा कुछ पढ़ते नहीं है, वरना मैं उन्हें ब्रिटिश आर्मी म्यूज़ियम का यह लिंक पढने को कहता।

एक और महत्वपूर्ण बात यह है कि जब टीपू अंग्रेजों के खिलाफ युद्ध में जुटा था, तब पेशवा, तंजौर के राजा और त्रावणकोर नरेश ब्रिटिश के साथ संधि कर चुके थे। टीपू इन राजाओं के खिलाफ भी लड़ा। अब इसका क्या किया जा सकता है कि ये राजा हिंदू थे। टीपू हैदराबाद के निज़ाम के खिलाफ भी लड़ा जो मुसलमान था। स्कूल की किताबों में तीसरा मैसूर युद्ध देखिए। इसमें टीपू के खिलाफ अंग्रेजों, पेशवा और निज़ाम की संयुक्त फ़ौज लड़ी थी।

यह हिंदू बनाम मुसलमान का मामला ही नहीं है। शर्म की बात है कि संघियों की बेवक़ूफ़ियों की वजह से वह शानदार विरासत आज विवादों में है।

शेर-ए-म्हैसूर टीपू सुलतान

मुळनाव: फतेहअली टीपू

जन्म: 10 नोव्हेंबर, 1750, मृत्यू: 4 मे, 1799.

"टीपू सुलतान हे उत्कृष्ठ अर्थतद्न्य, समाजसुधारक, कवी, कुशल प्रशासक, आधुनिक तंत्राचे पुरस्कर्ते, पराक्रमी सेनानी आणि दूरदृष्टीचे, प्रजाहितदक्श व लोककल्याणकारी सुलतान होते".

टीपू सुलतान यांचे मुळनाव फतेहअली टीपू असे होते. राज्याभिषेक झाल्यावर ते "सुलतान" बनले व पुढे "टीपू सुलतान" या नावाने लोकप्रिय झाले.

टीपू सुलतान हे मुलनिवासी मुस्लिम होते, त्यांची प्रजा मुलनिवासी बहुजन (हिंदू) होती. आपल्या प्रजेवर त्यांनी मनापासून प्रेम केले. सध्या कर्नाटकात कावेरी नदीवर जेथे प्रसिद्ध कृष्णराज सागर धरण आहे त्या जागी टीपूंनी एक छोटे धरण बांधले होते. टीपू सुलतान यांच्या कारकिर्दीत म्हैसूर राज्याचा व्यापार

श्रीलंका, अफगाणिस्तान, फ्रान्स, टर्की, रशिया, चीन, इराण इ. देशांशी चालत असे. टीपू सुलतान यांना उर्दू, कन्नड, फारसी, अरेबिक, फ्रेंच या भाषा अवगत होत्या.

1791 मध्ये जेव्हा पेशव्यांच्या फौजांनी शृंगेरी मठावर हल्ला करून लूटमार व हत्या केल्या टीपूंना मदतीचे विनंतीपत्र धाडले. टीपूंनी लुटारू पेशव्यांना पळवून लावले व मठाची दुरूस्तीही केली. 1782 ते 1799 या दरम्यान टीपू सुलतान यांनी विविध मंदिरांना मदत दिल्याच्या 34 सनद सध्या उपलब्ध आहेत.

....

टीपू सुलतान हे आपल्या एका फ्रेंच मित्रासह म्हैसूरच्या जंगलात शिकारीला गेलेले असताना हातातील छोट्या खंजरने हिंस्त्र वाघाला ठार केले. तेव्हापासून टीपू हे "शेर-ए-म्हैसूर/म्हैसूरचा वाघ" म्हणून ओळखले जावू लागले. मुळातच त्यांना वाघ या प्राण्याविषयी विशेष आकर्षण होते. त्यांचा ध्वज वाघाच्या रंगाचा, सिंहासन वाघाच्या आकाराचे, सैन्याचा गणवेशही वाघाच्या रंगाचा होता.

टीपूंनी आपल्या कारकिर्दीत नवीन कालगणना, नवी नाणी, नवी वजनमापे व प्रशासनात सात नवी खाती सुरू केली. तसेच, जनतेच्या सोयीसाठी अनेक मंदिरे, मशिदी, रस्ते बांधले, रस्त्यांच्या दुतर्फा झाडे लावली, शेतकऱ्यासाठी विहिरी खोदल्या, कालवे बांधले, जागोजागी छोटी-छोटी धरणे बांधली.

....

टीपू सुलतान यांची प्रसिद्ध विधाने:

1."शेती ही देशाची रक्तवाहिनी आहे."

2."गिधाडासारखे 100 वर्षे जगण्यापेक्शा वाघासारखे एकच दिवस जगणे मी पसंत करीन."

....

टीपूंची लष्करी सज्जता:

इंग्रजांचा धोका ओळखून त्यांचे शत्रू असलेल्या फ्रेंचांशी चांगले संबंध स्थापित करून टीपूंनी आधुनिक कवायती सैन्य उभारले होते. टीपू सुलतान यांच्या नेतृत्वात म्हैसूर लष्कराने "आधुनिक वैज्ञानिक लष्करी शाळा" भारतात प्रथमच सुरू करून या नव्या क्षेत्राची भारतीय राज्यकर्त्यांना ओळख करून दिली. फ्रेंच सेनानी नेपोलियन बोनापार्ट याच्याशी पत्रव्यवहार करून राजनैतिक संबंध प्रस्थापित केले. नेपोलियनने इजिप्त जिंकल्यानंतर भारतात यावे व इंग्रजांना हाकलून देवून भारत स्वतंत्र करण्यास टीपूंना सहाय्य करावे, अशी ही योजना होती. पण त्याचवेळी फ्रेंच राज्यक्रांतीला सुरूवात झाल्याने ही महत्त्वाकांक्शी योजना

बारगळली. इंग्रजांविरूद्ध ऐत्देशीय राजांची आघाडी करण्याचाही प्रयत्न टीपूंनी केला. पण त्यांना कोणाची साथ मिळाली नाही. उलट, पेशवा व निजाम यांनी नेहमी इंग्रजांनाच सहाय्य केले.

क्षेपणास्त्र प्रणेते: टीपू सुलतान

युद्धासाठी आवश्यक अशा अनेक आधुनिक तंत्रांचा व शस्त्रास्त्रांचा टीपूंनी शोध लावला. यातील अत्यंत महत्त्वाचे असे आधुनिक शस्त्र म्हणजे "क्षेपणास्त्र" होय. टीपूंच्या या शोधाचा उल्लेख ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या "अग्निपंख" या आत्मचरित्रातही आहे. म्हणजेच "टीपू सुलतान हे आधुनिक क्षेपणास्त्राचे जनक" होय. टीपूंच्या वीरमरणानंतर यातीलच काही क्षेपणास्त्रांचा वापर करून इंग्रजांनी वॉटर्लूच्या युद्धात नेपोलियनचा पराभव केला. पण अशी क्षेपणास्त्रे बनवणे इंग्रजांना जमले नाही.

....

टीपूंचे वीरमरण:

टीपू सुलतान यांचा सेनानी मीर सादिक याला इंग्रजांनी म्हैसूरचा सुलतान करण्याचे आश्वासन देवून फितूर केले. या लोभापोटीच त्याने 1799 च्या श्रीरंगपट्टणच्या चौथ्या युद्धात टीपूंच्या क्षेपणास्त्र साठ्यात पाणी सोडून हजारो क्षेपणास्त्रे निकामी केली. अशा विश्वासघातकी लोकांमुळेच 1799 च्या युद्धात शेर-ए-म्हैसूर टीपू सुलतान यांना वीरमरण आले. या युद्धात हैदराबादचा निजाम व पुण्याच्या पेशव्यांनी टीपूंविरूद्ध इंग्रजांना मदत केली. टीपू जिवंत होते तोपर्यंत संपूर्ण भारत जिंकण्याचे इंग्रजांचे स्वप्न अपूर्ण होते. यानंतर मात्र इंग्रजांचे हे स्वप्न लवकरच पूर्ण झाले.

"जो लढा था सिपाहीयों की तरह ऐसा बादशहा भारतमें न हुवा,

रूह तो हो चुकी थी तनसे जुदा हाथ तलवारसे जुदा न हुवा."

शेर-ए-म्हैसूर टीपू सुलतान जयंतीच्या सर्व भारतीयांना हार्दिक हार्दिक शुभेच्छा !!

गाडगे महाराज (डेबूजी झिंगराजी जानोरकर)

जन्म :- फेब्रुवारी २३, १८७६, शेणगाव अंजनगाव, कोल्हट सुर्जी तालुका, अमरावती जिल्हा, महाराष्ट्र

मृत्यू:--२० डिसेंबर १९५६, वलगांव (अमरावती) !!!!!!

२० डिसेंबर १९५६ रोजी त्यांचे महापरिनिर्वान झाले..

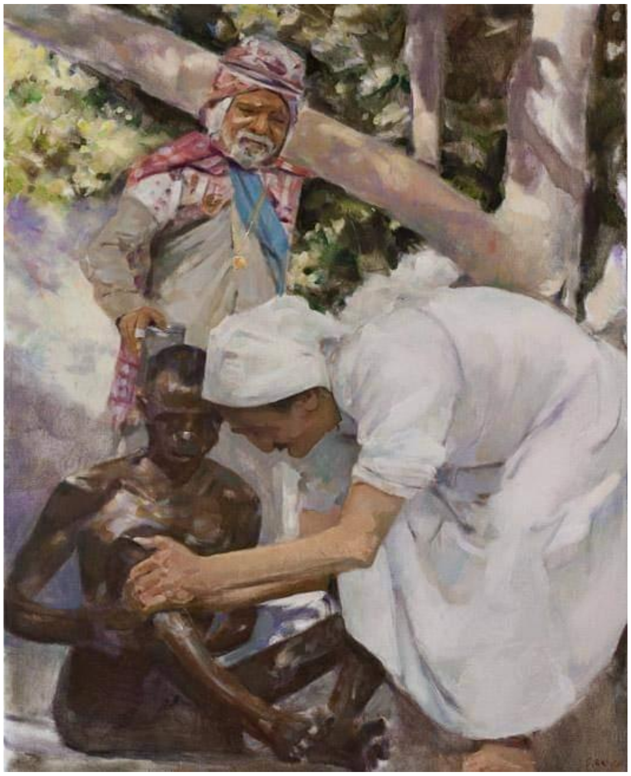
गाडगे महाराजांसारखा संत आता पुन्हा होणे नाही.. महापरिनिर्वाणा दिनी त्याना विनम्र अभिवादन

गाडगे महाराज हे ईश्वर कशात आहे ही नेमकी जाणीव असलेले संत आणि गोरगरीब, दीनदलित यांचा ऐहिक व आध्यात्मिक विकास होण्यासाठी; अज्ञान, अंधश्रद्धा, अस्वच्छता यांचे उच्चाटन करण्यासाठी तळमळीने कार्य करणारे होते. तीर्थी धोंडापाणी देव रोकडा सज्जनी |" असे सांगत दीन, दुबळे, अनाथ, अपंगांची सेवा करणारे थोर संत म्हणजे गाडगेबाबा. "देवळात जाऊ नका, मूर्तिपूजा करू नका, सावकाराचे कर्ज काढू नका, अडाणी राहू नका, पोथी-पुराणे, मंत्र-तंत्र, देवदेवस्की, चमत्कार असल्या गोष्टींवर विश्वास ठेऊ नका." अशी शिकवण आयुष्यभर त्यांनी लोकांना दिली. माणसात देव शोधणाऱ्या या संताने लोकांनी दिलेल्या देणग्यांतील पैशातून रंजल्या-गांजल्या, अनाथ लोकांसाठी महाराष्ट्रात ठिकठिकाणी धर्मशाळा, अनाथालये, आश्रम, व विद्यालये सुरू केली. रंजले-गांजले, दीन-दुबळे, अपंग-अनाथ हेच त्यांचे देव. या देवांतच गाडगेबाबा अधिक रमत असत. डोक्यावर झिंज्या, त्यावर खापराच्या तुकड्याची टोपी, एका कानात कवडी, तर दुसऱ्या कानात फुटक्या बांगडीची काच, एका हातात झाडू, दुसऱ्या हातात मडके असा त्यांचा वेश असे.

■ एकदा गाडगेबाबा रस्त्याने जात असताना... समोर एक व्यक्ती दगडाची पूजा करत असताना त्यांना दिसली. त्याने दगडावर हार चढविला. दुधाने अंघोळ घातली. इतक्यात एक कुत्रा आला आणि मागील पाय वर करून त्या दगडावर मूत्र विसर्जन करू लागला. ती व्यक्ती चिडली. त्याला कुत्र्याचा फार राग आला. तो कुत्र्याला मारण्यासाठी हातात दगड घेऊन धावू लागला. तेव्हा गाडगेबाबा म्हणाले, "बिचाऱ्या गरीब मुक्या जनावरांना त्रास का देता? त्याला हे कुठं माहीत आहे की, माणसांचा देव दगड असतो म्हणून?"

■ पंढरपुरात एकदा टिळकाचे भाषण होते. तेवढ्यात बाबा समोरून येत होते. सगळ्यांच्या माना वळल्या. श्रोत्यांच्या मनातले ओळखून टिळकांनी बाबांना स्टेजवर आणले आणि दोन शब्द बोलायला सांगितले. टिळकांचे अथणीला झालेले भाषण बाबांना ठाऊक होते.. स्टेजवर येताच बाबांनी टिळकांच्या ब्राह्मण पंथाला शब्दांनी झाडायला सुरुवात केली. बाबा म्हणाले "टिळक महाराज मी चुकलो. आम्ही हयातभर तुमची कापडं धुतली, इस्त्री केली. तवा आम्ही कसे मार्गदर्शन करू? महाराज काय बी करा पण आम्हालाबी ब्राह्मण करा."

("गाडगेबाबा यांच्या नावाने ग्राम स्वच्छता अभियान चालवले जाते. त्यांच्या नावाने काही पुरस्कारही देण्यात येतात." १. महाराष्ट्र सरकारतर्फे गाडगेबाबा निर्मल ग्राम पुरस्कार)

आम्बेडकर विचार

'हिन्दूधर्म पर' बाबा साहेब डॉ. भीमराव अम्बेडकर के विचार एवं उनके संदेश :

☛ तुम हिन्दू कभी नहीं थे, तुम आज भी हिन्दू नहीं हो।

☛ तुम हिन्दू धर्म के गुलाम हो।

☛ तुम्हें धर्म का भी गुलाम बना लिया गया है।

☛ हिन्दू धर्म छोड़ना धर्म परिवर्तन नहीं बल्कि गुलामी की जंजीरे तोड़ना है। जाति के अधार पर किसी को ऊँचा मानना पाप है और नीचा मानना महापाप।

☛ हिन्दू धर्म की आत्मा वर्ण जाती और ब्रह्मण हितेषी कर्मकांडो मैं है।

☛ वर्ण और जाति के बिना हिन्दू धर्म की कल्पना ही नहीं की जा सकती है।

☛ हिन्दू धर्म मे कर्म नहीं जाति प्रधान है।

☛ हिन्दू धर्म वर्णों का है तुम किसी भी वर्ण मैं नहीं आते हो, जबरदस्ती सबसे नीचे वर्ण मैं रखा गया है।

■ हिन्दू धर्म के कर्मकांडों को तुम्हे नहीं करने दिया गया और तुम नहीं कर सकते हो।

■ हिन्दु धर्म के भगवान उनके अवतार और उनके देवी देवता ना तो तुम्हारे हैं और न तुम उनके हो।

■ इसलिए वे तुम्हारे साये से भी परहेज करते आये हैं और आज भी कर रहे हैं।

■ कुत्ते बिल्ली की पेशाब से उन्हें कोई परहेज नहीं है परन्तु तुम्हारे द्वारा दिए गए गंगा जल से अपवित्र हो जाते हैं।

■ उनकी पुनः शुद्धि गाय के मल-मूत्र से होती है।

■जब तक तुम हिन्दू रहोगे तुम्हारा स्थान सबसे नीचा रहेगा।

■याद रखो हिन्दू धर्म के देवी देवताही तुम्हारे पूर्वजों के हत्यारे हैं !

■धर्म मनुष्य के लिए है मनुष्य धर्म के लिए नहीं और जो धर्म तुम्हें इन्सान नही समझता वह धर्म नहीं अधर्म का बोझ है |

■जहाँ ऊँच और नीच की व्यवस्था है, वह धर्म नही, गुलाम बनाये रखने की साजिश है।

-डॉ.भीमरावअम्बेडकर

"राजकीय आणि लष्करी शक्ती समाजव्यवस्थेवर अवलंबून असते"

एकदा तथागत राजगृह येथील गृधकुट पर्वतावर राहत होते. त्यावेळी मगधराजा अजातशत्रू वज्जीवर आक्रमण करण्याच्या बेतात होता, व तो स्वतःलाच म्हणाला कि वज्जीचा मी पूर्णपणे नाश करीन, ते शक्तीसंपन्न, सामर्थ्यसंपन्न असले तरीही मी त्यांचा विनाश करीन.

मगधराजा अजातशत्रू ने आपला हा निरोप त्याने आपल्या सेनापतीला तथागतांना जाऊन सांगावयास सांगितले. आणि हे ऐकल्यावर "तथागत जे भविष्य वर्तवतील ते ध्यानी घ्यावे आणि शब्द आणि शब्द येऊन मला सांगावा. कारण तथागत बुद्ध हे सत्या-शिवाय काहीही सांगत नाहीत".

अजातशत्रूच्या सांगण्यावरून तो सेनापती तथागतांकडे गेला. त्यांना वंदन केले त्यांचे कुशलक्षेम विचारले. आणि राजाचा हा प्रश्न तथागतांना सांगितला. त्यावेळेस तथागतांच्या मागे त्यांचा शिष्य स्थविर आनंद देखील उपस्थित होता. आणि म्हणून तथागत आनंद ला उद्देशून म्हणाले, हे आनंदा "वज्जी वारंवार आपल्या जनसभा आयोजित करतात हे तू ऐकले आहेस काय?

"स्थविर आनंद म्हणाला : होय भगवान, मी हे ऐकले आहे. तथागत पुढे म्हणाले.

* "जोपर्यंत वज्जी जनसभांचे आयोजन करीत राहतील तोपर्यंत त्यांची उन्नती होत राहील, त्यांच्या विनाशाची शक्यताच नाही." कोणीही त्यांचा विनाश करू शकत नाही.

* "जोपर्यंत ते एकत्रित येतात, एकोप्याने उभे ठाकतात, एकमताने निर्णय घेतात आणि ते निर्णय एकजुटीने कार्यन्वित करतात, तोपर्यंत त्यांचा विनाश कोणीही करू शकत नाही."

* जोपर्यंत ते प्रथम नियम आणि नंतर कृती हि परंपरा पाळतात. ते स्वीकृत नियमांचे उल्लंघन करीत नाही आणि प्राचीन काळापासून चालत आलेल्या प्रजातंत्र नियमांचे पालन करत राहतील तोपर्यंत त्यांचा विनाशाची शक्यताच नाही." तोपर्यंत त्यांचा विनाश कोणीही करू शकत नाही.

* "जोपर्यंत वज्जी आपल्यामधील जेष्ठांना मान देतात, त्यांचा आदर करतात, त्यांचा सल्ला ऐकतात त्यांच्या आवश्यकता पूर्ण करतात, त्यांच्या शब्दांना व मतांना महत्व देतात. तोपर्यंत त्यांच्या विनाशाची शक्यताच नाही." तोपर्यंत त्यांचा विनाश कोणीही करू शकत नाही.

* "जोपर्यंत वज्जी आपल्या कुळातील कोणत्याही स्त्रीला अथवा कन्येला (मुलीला) बळजबरीने डांबून ठेवत नाहीत अथवा सामर्थ्याच्या जोरावर तिचे अपहरण करीत नाहीत, तोपर्यंत त्यांच्या विनाशाची शक्यताच नाही." तोपर्यंत त्यांचा विनाश कोणीही करू शकत नाही.

* "जोपर्यंत वज्जी धम्माचा आदर करतात. धम्माचे पालन करतात. तोपर्यंत त्यांच्या विनाशाची शक्यताच नाही." तोपर्यंत त्यांचा विनाश कोणीही करू शकत नाही.

* "तथागतांनी अशी घोषणाच केली कि, जोपर्यंत वज्जी प्रजातंत्रावर विश्वास ठेवतील, आणि प्रजातंत्र आचरणात आणतील तोपर्यंत त्यांच्या राज्याला कोणताही धोका नाही." त्यांचा विनाश कोणीही करू शकत नाही.

तथागत त्या सेनापतीला म्हणाले "मी वैशाली येथे वास्तव्याला असतांना वज्जींना मी त्यांच्या कल्याणाकरिता मी हि धम्मादेशना दिली होती." ह्या अटी कशा आवश्यक आहेत हे त्यांना शिकविले होते.

त्यावर तो सेनापती म्हणाला मग आम्ही वज्जींच्या कल्याणाचीच अपेक्षा करावी. विनाशाची नव्हे, हे श्रमण गौतमा, याचा अर्थ असा कि, जोपर्यंत ते या धम्मदेशनेचे पालन करतील तोपर्यंत मगध नरेश अजातशत्रू वज्जीवर विजय प्राप्त करू शकत नाही.

! जय भीम ! !! जय भारत !! !!! नमो बुद्धाय !!!

बौद्धांनी दिवाळी साजरी करू नये

सारिपुत्त आणि महामोग्गलायन यांच्यावर तथागत बुद्धांनी संघाची धुरा सोपविली होती. त्यांनी 44 वर्षे धम्मसेवा केली. सारिपुत्ताचे परिनिर्वाण कार्तिक पौर्णिमेला झाले. 15 दिवसांनी कार्तिक अमावसेला इसीगील पर्वतःवर महामोग्गलायनचि क्रूर हत्या करण्यात आली. तो दिवाळीचा दिवस होता.

मौर्य कुळातील शेवटचा बौद्ध राजा बृहदरथ यांची ब्राम्हण सेनापति पुष्यमित्र शुंग याने कपटकारस्थानाने क्रूर हत्या केली. तोही दिवस कार्तिक अमावसेचा होता. बौद्ध सत्ता उलथुन लावण्यात आली. भिक्षुंच्या कत्तली करण्यात आल्या. भिक्षुंचे शीर कापून आणणाऱ्यास 100 सुवर्ण मुद्रा देण्याचे फर्मान पुष्यमित्र शुंगाने सोडले. विहारे, संथागारे नष्ट केली. तो दिवस कार्तिक अमावसेचा (दिवाळी) होता.

बहुजणांचा सर्वश्रेष्ठ राजा बळी याला विष्णुने कपटकारस्थान रचून कैद केले. त्यांची सत्ता, शस्त्रे, विद्या, संपत्ती हिरावून घेण्यात आली. त्यांच्या मुलांना एकामागून एक ठार करण्यात आले. बलिप्रतिपदा या दिवशी बळी राजाची क्रूर हत्या करण्यात आली. तो दिवसही कार्तिक पौर्णिमेचा (दिवाळी) होता.

म्हणून बौद्धांनी, बहुजनांनी दिवाळी हा सण साजरा करू नये. घरावर विधुत रोषणाई करणे, आकाश कंदील लावणे, दिवे लावणे, रांगोळी काढने, नवीन कपडे परिधान करणे, मिष्टांन्न करणे म्हणजे आपल्या पूर्वजांच्या, महापुरुषांच्या हत्येत सहभागी झाल्यासारखे आहे. आपण बौद्ध आहोत. आपली संस्कृती वेगळी आहे. आपले सण म्हणजे भिंजयंती, बौद्धजयंती, धम्मचक्र प्रवर्तन दिन, फुले व सावित्रीबाई जयंती, प्रत्येक महिन्याची पौर्णिमा, 26 नोव्हेंबर, 26 जानेवारी, 15 ऑगष्ट हे आहेत. हे सण बौद्ध बहुजनांनी साजरे करावेत.

"गणपती"

"पशुपरी सोंड पोर मानवाचे !! सोंग गनोबाचे !! नोंद ग्रंथी !!

बैसे उंदरावरी ठेवूनिया बुड !!फुकितो शेंबूड !! सोंडेतून !!

अंतेजासी दूर, भटा लाडू देतो !! नाकाने सोलीतो !! कांदे गणू !!

चिखला तुडवूनी बनविला मोरया !! केला ढबू -ढेर्या !! भाद्रपदी !!

गनोबाची पूजा भाविका दावितो !! हरामाच्या खाती !! तूप-पोळ्या !!

जय मंगलमुर्ती जय मंगलमुर्ती !! गाती नित्य कीर्ती !! टाळ्यासह !!

महात्मा ज्योतीराव फुले

गणपतीचे खरेपणा

"बुद्धां" चा अर्थच "अष्टविनायक" आणि "गणपति बाप्पा मौर्या" म्हणजेच "चंद्रगुप्त मौर्या" आहे. लोकशाही युगात देशाचा प्रमुख हा राष्ट्रपती आहे, त्याच प्रकारे प्राचीन भारतात गणांच्या समूहाच्या मुख्याला राजा, सम्राट, आणि गणपति म्हणत होते. या प्राचीन एका राज घराण्यात गौतम नावाच्या राजकुमाराचा जन्म झाला जो पुढे चालून शाक्य गणांचा प्रमुख झाला. गौतमाच्या खऱ्या चारित्र्याची सुप्रसिद्धीची ख्याती चारी बाजूंनी फैलू लागली. गौतम गणांच्या सम्राज्याचा सम्राट बनले ज्या कारणाने लोक त्यांना गणपति म्हणू लागले. काळांतराणे गौतमाने बुद्धत्व प्राप्ती केली आणि जेव्हा अष्टांगिक मार्गाचा प्रचार-प्रसार सुरु केला तर लोकांनी त्यांना आष्टविनायक म्हणणे सुरु केले.

गौतम बुद्धांच्या विचारानुसार- जगात दुःख आहे. दुःखाला दूर करून सुखी होण्यासाठी, गौतम बुद्धांनी आठ सर्वश्रेष्ठ मार्ग सांगितले आहे, आणि सांगितले आहे की अष्टांगिक मार्गाचा अवलंब केल्याने दुःख नाहीसे होते. हे आठ नियम किंवा सिद्धांत विनयासी संबंधित आहेत. यासाठी गौतम बुद्धांना विनायक म्हटल्या गेले. गौतम बुद्धांच्या विचारानुसार अष्टांगिक मार्गाचा अवलंब केल्याने दुःख नाहीसे होते आणि सुखाची प्राप्ती होते. यासाठी गौतम बुद्धांना लोक सुखकर्ता आणि दुःखहर्ता म्हणू लागले. या प्रकारे गौतम बुद्धांचे नाव "गणपति" आणि "अष्टविनायक" पडले.

काळांतराणे पुढे चालून प्रियदर्शी सम्राट अशोकाच्या रूपाने पण एक प्रसिद्ध विशाल साम्राज्यावाला गणपति झाला. प्रियदर्शी सम्राट अशोकाच्या ख्यातीच्या कारणाने लोक त्याला "गणपति बाप्पा मौर्या" म्हणू लागले. येथे दोन बिंदूंनी उल्लेख केल्या जातो. एक, जेव्हा बुद्ध लोकांना धम्माचा उपदेश देत होते तेव्हा त्यांच्या उपदेशांत दोन शब्दांचा मूलभूत रूपाने उल्लेख होत होता, चित्त आणि मल. चित्त म्हणजे शरीर (मन) आणि मल म्हणजे मळ. महात्मा बुद्ध म्हणत होते की, तुमच्या शरीरावरील मळ काढल्याने तुम्ही जसे ताजे तवाने होता तसेच तुमच्या मनातील मळ (द्वेष आणि दुष्ट विचार) काढून टाकल्यावर तुम्ही शुद्ध होऊन जाणार आणि दुःखातून मुक्त होऊन जाणार. दोन, बुद्धाची आई महामायेच्या स्वप्नात एक हत्ती येऊन भविष्यवाणी करतो की, तिच्या उद्रातून एका दिव्य बालकाचा जन्म होईल, म्हणजेच स्वप्नातील हत्ती, बुद्ध जन्माचे प्रतिक आहे, आणि हत्ती बौद्ध धम्माचे पण प्रतिक आहे, तसेच बुद्ध हत्ती वंशाचे आहेत. वरील तथ्यांना विकृत करून ब्राम्हणांनी पार्वतीच्या शरीरावरील मळ काढून एका नागवंशीय बालकाला जन्माच्या कथेला प्रस्तुत केले. पाली भाषेत "नाग" याचा अर्थ "हत्ती" होतो, म्हणजेच हा बालक हत्ती वंशाचा होता. यासाठी या नव्या जन्मलेल्या बालकाला हत्तीच्या स्वरूपात सांगणे गरजेचे होते. यासाठी धूर्त

ब्राम्हणांनी शंकराद्वारे याबालकाची मुंडी कापलि आणि केवळ हत्तीचिच मुंडी लावली, ना कोणी वाघ, बैल, घोडा, उंदीर आदी प्राण्यांची मुंडी लावली.

यासाठी ब्राम्हणांनी काल्पनिक गणपतिला अष्टविनायक पण म्हटले, आणि सुखकर्ता-दुःखहर्ता पण म्हटले आहे. याचे तात्पर्य हेच आहे की, गणपति आणखी कुणी नाही केवळ गौतम बुद्ध हेच आहेत (पण मार काल्पनिक गणपतिला न मानता केवळ बुद्धालाच मानायला पाहिजे हे लक्षात ठेवणे अगदी गरजेचे आहे [गणपति म्हणजे गणांचा मुख्य गणपति]). ब्राम्हणांनी सर्वसमावेशक मानवी विकासवादी गौतम बुद्धांच्या अस्तित्वाला नष्ट करण्यासाठी आणि आपल्या सनातन हिंदू ब्राम्हण धर्माला वाचविण्यासाठी एका नव्या काल्पनिक गणपतीची निर्मिती केली आहे.

धूर्ततेचे विद्वान असल्या कारणाने ब्राम्हण सत्य ज्ञान नाही जाणू शकले. खोट्यांचे पाय नसतात त्यामुळे ते जास्त दूर पर्यंत पोहोचु शकत नाही. खोटी महिमा मांडतांना त्यांनी ज्या चुका केल्या त्याने ब्राम्हणांची धूर्त विचार उजागर होतात. ते असे :-

1. शंकर जर देवांचा देव आहे तर गणपतिचे डोके धडापासून उडवितांना त्याला हे माहित नाही झाले की, तो त्याचाच मुलगा आहे.

2. जेव्हा गणपति देव होता तर त्याला हे कसे माहित नाही झाले की, ज्याला तो थांबवीत आहे तो त्याचा पिता आहे.

3. शंकराला कसे माहित नाही झाले, की त्याची बायको गर्भवती आहे, आणि मुलाला जन्म दिला आहे.

4. जर पार्वती शरीराच्या मळापासून बालक बनवू शकते तर ती त्या मळापासून बालकाचे मुंडके का नाही बनवू शकली.

5. जीवन आणि मृत्युचा शाप वरदान देणारे शंकर याची शक्ती कुठे गायप झाली होती की, तो आपल्याच मुलाचे मुडके जोडू शकला नाही? देव असूनपण शकराणे एका निष्पाप हत्तीचा जीव का घेतला?

6. हे पण विचार करायची गोष्ट आहे, की कुण्या छोट्या हतीच मुडके पण कुण्या मनुष्याचा मानेवर व्यवस्थित बसू शकते का?

7. सत्ययुगात गणपतीचे वाहन सिंह होता आणि त्याचे दहा हात होते. त्रेतायुगात त्याचे वाहन मोर बनले आणि सहा हात झाले. दवापरयुगात त्याचे वाहन मुषक म्हणजेच उंदीर बनले आणि चार हात झाले. जर गणेश वेळ आणि परिस्थितीनुसार आपले हात घटवू व वाढवू शकत होता तर आपले डोके का व्यवस्थित करू शकला नाही?

8. प्राणी हत्येपासून बनलेल्या गणपतिला सुखकर्ता व दुःखहर्ता कसे म्हटल्या जाऊ शकते?

9. शिव पुराणानुसार पार्वतीने मळाच्या गोळ्यावर गंगेचे पाणी पडले आणि गणपतिचा जन्म झाला. ब्रम्हवैवार्त पुराणानुसार पार्वती आपल्या मळाचा गोळा घेऊन ब्रम्हदेव याच्या पासी जाते आणि त्याला जिवंत करण्यासाठी विनंती करते, तेव्हा तिच्यावर प्रसन्न होऊन ब्रम्हदेव आपल्या वीर्याचा शिडकावं करतो आणि त्या मळाच्या गोळ्याचा गणपति बनवतो. येथे हा प्रश्न उठतो की, गणपतिचा खरा पिता कोण आहे?

10. पुढे चालून गणपतिचा विवाह रुद्धी आणि सिद्धी म्हणजेच ब्रम्हदेवाच्या मुली यांच्याशी होतो. म्हणजेच ब्रम्हवैवार्त पुराणानुसार ब्रम्हदेवाच्या वीर्यापासून जन्म घेतलेल्या गणपतिने आपल्याच बहिणींशी विवाह केला. जर असे आहे तर साफ पंचायत असे असंवैधानिक आणि अवैध न्यायालये तसेच हिंदू धर्माचे ठेकेदार एकाच गावात लग्न करणाऱ्या मुलांना मृत्युची सजा का देतात? साफ पंचायत आणि हिंदू धर्माच्या ठेकेदारांनी सर्वप्रथम गणपतिलाच सुळीवर का चढविल्या जात नाही?

11. पुढे जाऊन प्रियदर्शी सम्राट अशोक हा मौर्य वंशाचा गणपति झाला. यासाठी ब्राम्हणांनी "गणपति बाप्पा मौर्या" अशी घोषणा दिली. कारण की, मौर्या (मोरिया) शब्दाच्या बाबत ब्राम्हणांच्या इतिहासात काही उत्तर मिळत नाही.

कर्नाटक मध्ये चंद्रगुप्त मौर्याने जैन धर्माचा प्रचार केला यासाठी त्या क्षेत्रात काही लोक स्वतःच्या नावासमोर मौर्य नाव लावीत होते. महाराष्ट्रामध्ये मोरे आडनाव पण मौर्य चाच अपभ्रंश आहे. 14 व्या शताब्दीत ब्राम्हणांनी संत तुकाराम, जे की एक मोरे होते, च्या विषयी एक भ्रांती फैलवाचे काम केले. एक मौर्य गोसाविच्या नावाने लोकांनी मौर्य आडनाव स्वीकारले, हा असफळ प्रयत्न होता. ब्राम्हणांनी तुकाराम महाराज आणि पेशव्यांनी शिवाजी महाराज यांची हत्या केल्यानंतर बौद्ध लेणी (गुंफा) आणि विहारांच्या जागी कब्जा घेऊन तेथे काल्पनिक तेथे काल्पनिक देवी देवता बसविण्यास सुरु केले. कार्ला येथील बुद्ध लेनिमध्ये बुद्धांची आई महामायेला ब्राम्हणी एकविरा देवी हिचे स्वरूप दिले. जुन्नरच्या लेण्याद्री बुद्ध लेनिमध्ये गणपति बसवून त्याला काल्पनिक अष्टविनायक गणपतिचे प्रमुख स्थळ बनविल्या गेले. शेलारवाडी, पुण्याचा लेनिमध्ये शिवलिंग बसवून काबीज केल्या गेले.

खरा इतिहास हा आहे की, प्रॅक्सहीन भारत बौद्धमय होता. अशोक सम्राटांनी बुद्धांनंतर भारताला बौद्धमय केले होते. परंतु ब्राम्हण समाजाने अशोकाच्या वंशाला नष्ट करून बौद्ध धम्माचे विचार आणि इतिहासाला नष्ट करण्याचा असफळ प्रयत्न केला तसेच 33 कोटी देवतांना जन्म दिला.

टिप्पनी :- भारतातील ब्राम्हणांनी आपल्या शोषणवादी धर्माला वाचविण्यासाठी आणि सर्वसमावेशक मानव विकासवादी बुद्ध धम्माच्या अस्तित्वाला नष्ट करण्यासाठी बुद्धांच्या सर्व गोष्टींना गीता आणि पुरानासारख्या पुस्तकांत टाकायचा विनाकारण प्रयत्न केला होता. मनघडंत देवी-देवतांना जन्म दिला. खोटा इतिहास लिहिला. परंतु त्यांना काही सफलता मिळाली नाही जशी त्यांना पाहिजे होती. यासाठीच त्यांनी हिंदु सणातनी ब्राम्हण धर्माचा नाश करणाऱ्या बुद्धांनाच विहाणूचा दहावा अवतार बनविण्याची बेशर्मासारखा असफळ प्रयत्न केला. या धूर्तांचा हा प्रयत्न भारतामध्ये हिंदू आतंकवादी संघटनांच्या माध्यमातून आजपण सुरु आहे परंतु खुशीची गोष्ट ही आहे की, बुद्धाची

स्वीकार्यता पूर्ण जगात वाढली आहे जेव्हा की मानवता विरोधी आणि शोषणवादी हिंदू धर्माची स्वीकार्यता भारतातच हळूहळू नियमित घटत आहे.

सम्राट प्रधान महान.

गणेश आणि लक्ष्मी कोण?

गणपतीचे रहस्य आणि ब्राम्हणीकरण.

बुद्धाचाच अर्थ अस्टविनायक आहे. करण की अष्टचा अर्थ आहे आठ, विनायकचा अर्थ आहे कल्याणकारी मार्ग, ज्याला बुद्धाचे अष्टांगिक मार्ग म्हणतात. ज्या आठ मार्गांचे पालन करून मानव दुःखातून मुक्ती मिळवू शकतो. बुद्धालाच ब्राम्हणांनी काल्पनिक गणेश बनविले आहे.

लोकशाही व्यवस्थेत देशाचा प्रमुख "राष्ट्रपती" असतो, त्याचप्रकारे प्राचीन भारतात (जंबुद्विप) गण व्यवस्था होती, आणि त्या गणव्यवस्थेचा प्रमुख "गणपति" असतो. गणचा अर्थ आहे जनता आणि पतिचा अर्थ आहे राजा. याप्रकारे गणपतिचा अर्थ आहे जनतेचा राजा. "गणपति बाप्पा मोरया" अर्थात "मौर्य राज्याचे गणपति, प्रियदर्शी सम्राट अशोक"

मूळनिवासी राज्यांचे कार्यकाळ इ. स. पू. पुढीलप्रमाणे

1. चंद्रगुप्त मौर्य 323 - 299 इ. स. पू.

2. बिंदूसार 299 - 274 इ. स. पू.

3. सम्राट अशोक 274 - 238 इ. स. पू.

4. कृणाल मौर्य 238 - 231 इ. स. पू.

5. दशरथ मौर्य 231 - 223 इ. स. पू.

6. संप्रति मौर्य 223 - 215 इ. स. पू.

7. शाली शुक्त 215 - 203 इ. स. पू.

8. देववर्मा मौर्य 203 - 196 इ. स. पू.

9. सत्यधनू मौर्य 196 - 190 इ. स. पू.

10. बृहद्रथ मौर्य 190 - 184 इ. स. पू.

ह्याच दहा शिरांना मिळून दहा शिरांचा रावण बनविल्या गेला.

या मौर्य शासनाच्या पहिले प्राचीन भारतात (जंबुद्विप) एका राजघराण्यात "सिद्धार्थ गौतम" नामक राजकुमाराचा जन्म झाला होता. तोच पुढे जाऊन "शाक्य गण" चा प्रमुख झाला. कालांतराणे सिद्धार्थाने बुद्धत्व प्राप्त केले.

आता खरा गणपति आणि काल्पनिक गणपति यामधील फरक समजून घेऊया.

काही चालाक लोकांनी खऱ्या गणपतिला काल्पनिक गणपति बनविले. शाक्य गणांचा प्रमुख या नात्याने लोक बुद्ध यांना गणांचा पति अर्थात गणपति म्हणत होते.

त्याच प्रकारे बुद्ध जेव्हा लोकांना धम्माचा उपदेश द्यायचे तेव्हा त्यांच्या संदेशात दोन शब्दांचा मूलभूत रूपाने उल्लेख होत होता, ते शब्द म्हणजे 1. चित्त आणि 2. मल्ल.

चित्त म्हणजे शरीर (मन) आणि मल्ल म्हणजे मळ (अशुद्धी). तुमच्या शरीर व मनातील मळ काढून टाकणार तर तुम्ही शुद्ध होणार आणि दुःखातून मुक्त होणार. असे बुद्ध बोलत होते. याच संकल्पाला विकृत करून, ब्राम्हणांनी काल्पनिक पार्वतीच्या शरीरावरील मळ काढून एका मुलाला (गणपति) जन्म दिला, ही कहानी प्रस्तुत केली.

गौतम बुद्ध नागवंशीय होते. पाली भाषेत "नाग" चा अर्थ "हत्ति" होतो. अर्थात हत्ति बुद्ध लोकांचे प्रतिक चिन्ह आहे. यासाठी या नव्या जन्मलेल्या मुलाला (सिद्धार्थ) हत्तीच्या स्वरूपात सांगितले आहे. अर्थात हत्ति बुद्ध जन्माचे प्रतिक आहे आणि हत्ति बौद्ध धम्माचे प्रतिक आहे. या सत्याला झाकण्यासाठी, ब्राम्हणांनी काल्पनिक पार्वतीच्या काल्पनिक पुत्राला हत्तीचे मुंडके लावले, कोणत्या अन्य प्राणी जसे; वाघ, बैल, घोडा, उंदीर यांचे मुंडके नाही लावले.

अष्टविनायकाचे सत्य

जगात दुःख आहे, ही गोष्ट जगात सर्वात आधि बुद्धांनी सांगितली आणि दुःखाला दूर करून सुखी होण्यासाठी अष्टांगिक मार्ग पण बुद्धांनी सांगितला. "अष्टांगिक" मार्गाचा अवलंब केल्याने दुःख नष्ट होतात. हे बुद्धांनी सिद्ध करून दाखविले. हे आठ नियम किंवा सिद्धांत विनयासी संबंधित आहेत. यासाठी बुद्धांना "विनायक" म्हटल्या गेले आणि "आठ मार्गा" वर विनयशील होण्याला "अष्टविनायक" पण बुद्धांनाच म्हटल्या गेले आहे.

अष्टांगिक मार्ग या प्रकारे आहेत.

1. सम्यक दृष्टी 2. सम्यक संकल्प 3. सम्यक वाणी 4. सम्यक कर्मांत 5. सम्यक आजीविका 6. सम्यक व्यायाम 7. सम्यक स्मृती 8. सम्यक समाधी

अर्थात, अष्टांगिक मार्गाने अष्टविनायक होऊन दुःखाला नष्ट करून सुखाची प्राप्ती करणारे बुद्धच होते. यासाठी बुद्धाला सुखकर्ता व दुःखहर्ता म्हणू लागले. या सत्याला दाबण्यासाठी ब्राम्हणांनी काल्पनिक गणपतीला अष्टविनायक पण म्हटले आणि सुखकर्ता दुःखहर्ता पण म्हटले. याचा अर्थ हाच आहे की, गणपति दुसरा तिसरा कोणी नसून ते तथागत बुद्धच गणपति आहेत. ब्राम्हणांनी बुद्धांच्या अस्तित्वाला नष्ट करण्यासाठी काल्पनिक गणपति याला निर्माण केले. बौद्ध ग्रंथांचे ब्राम्हणीकरण करतेवेळी त्यांनी काही चुका केल्या की, ज्यांनी ब्राम्हणांची बदमाशी उजागर होते.

शिव शंकर जेव्हा की देवाचा देव आहे, तेव्हा त्याला गणपतिच डोक वेगळे करतेवेळी, हे माहित कसे नव्हते की, ते त्याचाच पुत्र आहे? जेव्हा गणपति देव होता, तर त्याला हे कसे माहित नाही की, ज्याला तो थांबवत आहे तो त्याचा बाप आहे? शंकराला हे कसे माहित नाही पडले की, त्याच्या अनुपस्थितीत त्याची बायको गर्भवती कशी झाली, जेव्हा ती नौकरांच्या सुरक्षेत होती?

जर पार्वती शरीराच्या मळापासून मुल बनवू शकत होती, तर त्या मळापासून मुलाचे शीर का बनवू शकली नाही? हे म्हणा की पार्वती आंघोळ करून आली होती. जीवन मृत्युचा शाप वरदान देणाऱ्या शंकराच्या दिव्य शक्ती कुठे गेल्या होत्या? शंकराणे एका निष्पाप हत्तीचा जीव का घेतला? विचार करा की हत्तीचे मुंडके कोण्या एका छोटया मुलाच्या मानेवर व्यवस्थित बसणार का?

लक्ष्मी कोण

जसे की आपणास माहित आहे की लक्ष्मीचे दुसरे नाव माया आहे आणि माया शब्द कुठून आला आहे? तथागत गौतम बुद्धांच्या आईचेच नाव महामाया होते, ब्राम्हणांनी मोठ्या चतुराईने महामायालाच माया अर्थात लक्ष्मी नाव देऊन धनाची देवी बनविले आणि पूजा, पाठ, हवन, पाखंड करून आपल्या कमाईचा मार्ग बनविला.

प्रियदर्शी सम्राट अशोकाने 84000 बौद्ध विहार बनवून, नंतर सर्व 84000 बौद्ध विहारांमध्ये दीपक जाळून आणि पूर्ण देशाला सजवून मोहोत्सव मानवला होता, त्याला दीपदान मोहोत्सव या नावाने पण ओळखल्या जाते. त्या दिवशी एक दुसऱ्यांना उपहार दिल्या जातात, आणि गरिबांना मदत केल्या जाते.

रात्रीच्या वेळी तथागत गौतम बुद्ध आणि त्यांची आई महामाया यांची मूर्ती ठेवून वंदन करत होते, ज्याला ब्राम्हणांनी मोठ्या चतुराईने बुद्धांना गणेश आणि महामायेला लक्ष्मी बनवून लोकांना मूर्ख बनविले आहे. तुम्ही स्वतः निर्णय करा की, जेव्हा लंकेतून वापस राम, लक्ष्मन आणि सीता येतात तर, पूजा राम, लक्ष्मन आणि सीतेची व्हायला पाहिजे, गणेश आणि लक्ष्मीची का?

मौर्य वंशाचा इतिहास वाचणे आणि लिहिणे खूप कठीण आहे, कारण तो खूप मोठा आहे. आम्ही इतिहासाला आमच्या तर्क शक्तीच्या आधारावर निवडून सत्य पूर्ण जगासमोर आणण्याचा प्रयत्न केला, याला खरे किंवा खोटे मानणे

तुमच्या विवेकावर निर्भय आहे. यासाठी सिम्बॉल ऑफ नॉलेज बोधिसत्व भारत रत्न भारतीय संविधान निर्माते बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर यांनी 22 वर्षांपर्यंत सर्व धर्मांचा गहन अभ्यास केल्यानंतर, समजले की बौद्ध धम्मच वैज्ञानिक सिद्धांतावर आधारित धम्म आहे, आणि बौद्ध धम्मानेच मानवाचे कल्याण होऊ शकते, यासाठीच बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकरांनी स्वतः बौद्ध धम्म ग्रहण केला आणि पूर्ण जगाला बौद्ध धम्म अंगिकृत करण्याचा आदेश दिला होता. जे मूर्ख ब्राम्हणी विषानुने पीडित आहे आणि बौद्ध धम्माला समजू नाही शकत, सवर्न्नांद्वारे आपण मार खाण्याचि आणि अपमानित होण्याचि वाट पाहत आहेत. ब्राम्हणांच्या खाली राहून ब्राम्हणांची गुलामी करणार आणि येणाऱ्या पिढीला पण गुलाम बनवून जाणार.

सर्व देशावासियांच्या हितासाठी धर्माच्या जागी बौद्ध धम्म लिहा. ब्राम्हणांद्वारे निर्मित खोट्या भगवान आणि देवी, देवतांना फेकून आपल्या घरात केवळ तथागत गौतम बुद्ध, सम्राट अशोक, डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर, माता रमाई, शिक्षणाची देवी सावित्रीबाई फुले, महात्मा फुले, छत्रपती शाहू महाराज, शिवाजी महाराज यांच्याच मुर्त्या किंवा छायाचित्र लावा आणि बहुजन महापुरुषांची छायाचित्रे लावा. हिंदू धर्माचे त्योहार आणि पूजा पाठ, हवन, पाखंड सोडून बौद्ध धम्माचे मोहोत्सव आणि उत्सवच साजरे करा.

विरांगना नंगेली

"जेव्हा हिंदू धर्मात स्त्रियांना स्तन झाकण्याचा अधिकार नव्हता तेव्हा तीने स्वतःचे स्तन कापले."

नांगेलीच नाव केरळच्या बाहेर अवचितच कुणी एकले असेल. कोण्या शाळेच्या इतिहासाच्या पुस्तकात त्यांचा उल्लेख किंवा छायाचित्र नाही मिळणार. त्यांच्या साहसाची अशी मिसाल आहे की एक वेळ एकल्यावर कधी नाही विसरणार, कारण की "स्तन झाकण्याच्या अधिकारासाठी स्वतःचे स्तन तीने कापले होते."

केरळच्या इतिहासाच्या पानावर छापलेली हे लघभघ शंभर ते दीडशे वर्षे जुनी कहानी आहे. त्या वेळी केरळच्या मोठ्या भागात त्रावनकोरच्या राजाच शासन होते.

जातीवादाची मुळे खूप खोलवर रुजली होती आणि खालच्या जातीच्या स्त्रियांना त्यांचे स्तन न झाकण्याचा आदेश होता. उल्लंघन केल्यावर त्यांना "स्तन कर" (Brest tax) द्यावा लागत होता.

केरळच्या श्री. शंकराचार्य संस्कृत विश्वविद्यालय मध्ये जेंडर इकॉलॉजी आणि दलित अभ्यास ची सहयोगी प्राध्यापक डॉ. शिबा केएम सांगते की, "हा तो वेळ होता जेव्हा पेहरावाचे असे कायदे होते की, एका व्यक्तीला बघूनच त्याची जात ओळखल्या जात होती."

डॉ. शिबा सांगते की, "स्तन कराचा अर्थ जातीवादाच्या ढाच्याला बनवून ठेवणे होते. हा एक प्रकारे एका स्त्रीला खालच्या जातीतील असल्याची किंमत होती. या कराला वेळोवेळी चुकविणे या गरीब लोकांच्या समुदायला शक्य नव्हते."

केरळच्या हिंदू जातीच्या ढाच्यामधे नायर जातीला शूद्र मानल्या जात होते ज्यांना खालच्या स्तरावर एडवा आणि नंतर दलित समुदायाला ठेवल्या जात होते.

दलित समुदाय

त्यावेळी दलित समुदायाचे लोक ज्यास्तकरून शेतावर कामगार म्हणून होते आणि हे कर देणे त्यांच्या आवाक्याबाहेर होते. अस्या अवस्थेत एडवा आणि नायर समुदायाची स्त्रियाच या कराला द्यायला थोडी सक्षम राहत होती.

डॉ. शिबाच्या नुसार, याच्या पाठी हा विचार होता की माणसांच्या पुढे स्त्रियांनी आपले स्तन झाकले नाही पाहिजे. ती सांगते की, "वरच्या जातीच्या स्त्रियांना पण मंदिरात आपल्या छातीवरचा कपडा उतरावा लागत होता, पण खालच्या जातीच्या स्त्रियांसमोर सर्व पुरुष वरच्या जातींचेच होते. तर त्यांच्या जवळ स्तन न झाकण्याच्या शिवाय कोणता पर्याय नव्हता."

याच्या मधेच एडवा जातीतील एका महिलेने, नंगेलीने या कराला दिल्यावाचुन आपले स्तन झाकण्याचा निर्णय घेतला. केरळच्या चेरथलामध्ये आज पण गल्लीतील बुजुर्ग त्या जागेचा पत्ता सांगतात की जेथे नंगेली राहत होती.

मोहनणं नारायण

आटो रिक्षा चालवणारे मोहनणं नारायण आम्हाला ती जागा दाखवायला घेऊन गेले. त्यांनी सांगितले, "कर मांगायला आलेल्या अधिकाऱ्याने जेव्हा नंगेलीची गोष्ट एकली नाही तर नंगेलीने आपले स्वतःचे स्तन स्वतः कापून त्याच्या समोर ठेवले." पण या साहसाच्या नंतर रक्त जास्त गेल्याने नंगेलीचा जीव गेला. सांगितले जाते की नंगेलीच्या अग्नी संस्कारात तिच्या नवऱ्याने पण आगित उडी घेऊन स्वतःचा जीव दिला.

नंगेलीचे जन्मस्थान

नंगेलीच्या आठवणीत त्या जागेचे नाव "मुलच्छिपूरम" म्हणजेच "स्तनाचे स्थान" ठेवल्या गेले. पण वेळेबरोबर आता तेथून नंगेलीचा परिवार निघून गेला आहे आणि आता त्या जागेचे नाव बदलून "मनोरमा जंक्षण" पडले आहे.

खूप प्रयत्नानंतर तेथून काही किलोमीटर अंतरावर राहत असलेले नंगेलीचे पणनातू मणियन वेलुचा पत्ता मिळाला.

मणियन

सायकल किनाऱ्यावर लावून मणियनने सांगितले की नंगेलीच्या परिवारातील पुत्र होण्याने त्यांना खूप गर्व आहे. त्यांचे म्हणणे होते, "त्यांनी स्वतःसाठी नाही तर सर्व स्त्रियांसाठी हे पाऊल उचलले होते, ज्याचा परिणाम हा झाला की राजाला हा कर वापस घ्यावा लागला."

पण इतिहासकार डॉ. शिबा हे पण म्हणते की, पुस्तकांमध्ये नंगेलीच्या बाबतीत एवढी कमी माहिती आहे की, त्यांचा विरोध आणि कर वापसी यामध्ये सरळ संबंध कायम करणे खूप कठीण आहे. ती म्हणते की, "इतिहास केवळ नेहमी पुरुषांच्या नजरेने लिहिल्या गेला आहे, पाठच्या दशकांमध्ये काही प्रयत्न सुरु झाले आहेत स्त्रियांबद्दल माहिती जोडण्याचे, कदाचित त्यामध्ये कधी नंगेलीची वेळ पण येणार आणि आम्हाला त्यांच्या साहसी पाऊलाबद्दल विस्ताराने आणखी काही माहिती मिळेल."

विरांगणा राजकुमारी होलिका

हिंदू धर्माचे त्योहार भारतीय समाजासाठी एक कलंकाचा टीका आहे?

जाना तेव्हा माना - होळीवर विशेष लेख

भारतातील मागासलेल्या, पीडित लोकांनी, "आपला इतिहास आणि बरोबरच ब्राम्हणांचा इतिहास पण जाणून घेणे" महत्वाचे आहे. जेव्हापर्यंत लोक आपला इतिहास नाही जाणणार तेव्हापर्यंत यांच्यात आपसात प्रेमभाव निर्माण

होणार नाही, आणि हे लोक दुसऱ्याच्या बापाला आपला बाप म्हणून पुजत राहणार. आणि आपल्या लोकांच्या स्मृतिदिनी समृतिदिन मानन्यायेवजी खुशिया मानत राहणार.

जर ब्राम्हणांच्या बाबतीत नाही जाणणार तर तो अंधविश्वास, कर्मकांड, भूतप्रेत, आत्मा परमात्मा, पुनर्जन्म, सामाजिक चुकांमध्ये पडत राहणार आणि आपली सर्व कमाई ब्राम्हणांच्या झोळीत टाकत राहणार.

ब्राम्हणाबद्दल

पुरोहित/ब्राम्हण जेव्हा विश्वासू लोकांच्या हातात लाल-पिवळा धागा (कलावा) तथाकथित रक्षासूत्र बांधतात तेव्हा पुढील मंत्र बोलतात;

येन बद्धो बली राजा दानवेंद्र महाबला | तेन त्वाम प्रतिबद्धनामी रक्ष, माचल माचल |

अर्थात ज्याला (रक्षासूत्राला), दानवराज, महाबली, राजा बळीला बांधला होता, त्यानेच तुला बांधतो, माझी रक्षा करजो, चलमान होऊ नको. चलमान होऊ नको. अडीग राहा.

धागा बांधून पुरोहित आपल्या रक्षेच वचन विश्वासू व्यक्तिकडून घेतो.

माहिती नसल्या कारणाने आजचे मागासलेले व पीडित समाजाचे लोक हा धागा बांधून गौरवान्वित होतात. त्यांना हे माहित नाही की हा धागा मानसिक गुलामीचे प्रतिक आहे.

होलिबद्दल

प्रल्हादाच्या वडिलांचे नाव हिरण्यकश्यप होते. हिरण्यकश्यप हरिद्रोही अर्थात अर्थात आजचा आधुनिक हरिदोई जिल्हा जो उत्तर प्रदेशात आहे. तेथील राजा होता. (हरी = ईश्वर आणि द्रोही = द्रोह करणारा म्हणजेच येथील लोक ईश्वराला मानत नव्हते.) हिरण्यकश्यपला एक बहीण होती, जिच नाव होलिका होत.

होलिका युवा आणि बहादूर मुलगी होती. ती आर्यांसोबत युद्धात हिरण्यकश्यप सारखीच लढत होती. हिरण्यकश्यप चा मुलगा प्रल्हाद नालायक आणि अवज्ञाकारी होता. आर्यांनी त्याला सुरा (दारू) पाजून पाजून दारुड्या बनविले होते. ज्याने तो आर्यांचा दास (गुलाम) बनला होता. दारुड्या झाल्या करणाने तो आपल्या दारुड्या मित्रांसोबत वस्तीच्या बाहेरच राहत होता.

पुत्र मोहाच्या करणाने प्रल्हादची आई तिची ननंद होलिकाकडून त्याच्यासाठी जेवण पाठवत होती. एक दिवस होलिका त्याला रात्रीच्या वेळी जेवण घेऊन गेली तेव्हा दारुड्या आर्यांनी तिच्यासोबत बलात्कार केला आणि जाळून मारून टाकले. सकाळपर्यंत होलिका जेव्हा घरी नाही आली, तेव्हा राजाला सांगितल्या गेले. राजाने जेव्हा माहिती काढली तेव्हा कळले की होलिका इकडे आली होती, पण वापस नाही आली. तेव्हा राजाने त्या क्षेत्रातील आर्यांना

पकडून आणि त्यांच्या चेहऱ्यावर काळे फासून, डोक्यावर कट्यार किंवा तलवारीने चिन्ह बनविले आणि घोषित केले की, हे कपटी लोक आहेत.

साहित्यात वीर शब्दाचा अर्थ आहे, बहादूर किंवा बलवाण. विरच्या आदी "अ" लावल्याने "अविर" होतो. अविरचा अर्थ कपटी किंवा निष्काळजी.

होळीच्या दिवसी लोक कपाळावर जो लाल, हिरवा, पिवळा रंग लावतात त्याला "अवीर" म्हटल्या जाते. असेच की, या देशाचे सर्व लोक होळीच्या दिवसी आपली बहीण, आत्याचा स्मृतिदिन मनवण्याचे सोडून खुशी-खुशी स्वतःला "कपटी" बनवितात आणि खुशी साजरी करतात. अवीर लावणे कपटीपणाची निशाणी आहे. मागासवर्गीय आणि पीडितांनी हे लावायला नाही पाहिजे, आणि होळीची खुशीपण मनवली नाही पाहिजे. पण, मागासवर्गीय आणि पीडितांनी होळीला, होलिका स्मृतिदिवस म्हणून मनवल्या पाहिजे. ज्या वेळी ही घटना घडली होती, तेव्हा "जाती" ही महामारी नव्हती. जाती त्याच्या नंतर बनल्या. या कारणाने होलिका (DNA च्या अहवालानुसार) सर्व मागासवर्गीय आणि पीडितांची बहीण, आत्या झाली.

जे स्वतःला हिंदू समजतात ते, आजपण रात्रीला प्रेत नाही जाळत. होलिका प्रल्हादला मांडीवर घेऊन आगीत स्वतः बसली नव्हती. जर मांडीवर घेऊन बसली असती तर दोघेही जळून खाक झाले असते. असे असम्भव आहे की, सोबत सोबत बसणाऱ्या व्यक्तिनमधील एक व्यक्ती जळणार नाही. आमच्या समाजाला काही वाचनाची आवड नाही. त्यामुळे त्यांना आपल्या स्वतःच्या इतिहासाची माहिती होत नाही. माहितीच्या अभावी आपल्या पुर्वजांच्या हत्यारांना राम, दुर्गा आदींची जयजयकार करत आहेत. वाचकांना यावर खूप चिंतन करायला पाहिजे.

लोकांना विनंती आहे

आपण सर्व लोकांना होलिका दहनच्या दिवसी "होलिका स्मृतिदिवस" मनवा. आपण घरी, गावी, शहरी जर मनवत नसाल तर कमीतकमी समाजिक माध्यमांद्वारे (फेसबुक, ट्वीटर, व्हाट्सअप इत्यादी) तर मनवू शकता.

विचार करा

प्रत्येक मागासवर्गीय आणि पीडितांनी टाईमलाईनवर त्या दिवसी "होलिका स्मृतिदिवस" चा मॅसेज हॉट्सअप स्टेट्स वर राहील तर किती प्रभाव पडेल. एक छोटासा प्रयत्न करून तर बघा, "वाचणार तर वाचणार, जानणार तर मानणार."

होळीची खरी माहिती

त्योहार, त्यो = तुमची, हार = हार, पराजय. सर्व मागासवर्गीय आणि पीडित भाऊ आणि बहिणींनो मनु विधानाणे आपल्याला गुलामच नाही तर काल्पनिक कथांमध्ये फसविले आहे. होलिकाची कथा आपले मागासवर्गीय राजा हिरण्यकश्यप (कश्यप कहार जातीचे राजा होते) जे आज ओबीसिच्या नावाने ओळखल्या जाते. हिरण्यकश्यप जिल्हा

हरदोईचे खूप प्रतापी राजा होते, जे बौद्ध धम्माचे अनुयायी होते. हिंदू धर्मातील काल्पनिक देवतांचे विरिधी होते, केवळ तथागत गौवतम बुद्धांच्या मार्गाचाच अवलंब (मानत) करीत होते. यांच्या मुलाचा जन्म झाला ज्याचे नाव प्रल्हाद ठेवले. त्याच्या शिक्षणासाठी त्यांच्याकडे काही पर्याय नव्हता. यासाठी प्रल्हादाला शिक्षणासाठी गुरुकुलात पाठविल्या गेले.

गुरुकुलात शिक्षण देणारे सर्व ब्राम्हण होते. जे काल्पनिक देवी देवतांची कथा प्रल्हादाला सांगत होते. ज्या कारणाने प्रल्हाद राजा हिरण्यकश्यपच्या बौद्ध धम्माच्या गोष्टी न एकल्यासारखा करू लागला आणि दोघांमध्ये मतभेद होऊन आपापसांत भांडणे होऊ लागली होती. हिरण्यकश्यपचि बहीण होलिका आपल्या पुतण्याला प्रल्हादला भेटायला जायची. एक दिवस गुरुकुलमध्ये जे पंडित शिकवत होते त्याची नजर होलिकावर पडली. होलिका दिसायला खूपच सुंदर होती. ज्या कारणाने तेथे शिकविणाऱ्या पंडितांनी तिचे अपहरण करून आपला चेहरा बांधून, कोळसा, वेस्टन, रंग लावून बलात्कार केला, कारण त्यांना ओळखले न जावे म्हणून. पण होलिकाणे ओळखून त्यांचा विरोध केला आणि हिरण्यकश्यपला सांगते म्हणून सांगितले, ज्याने गुरुकुलमध्ये शिकविणारे पंडित घाबरले आणि त्यांनी होलिकाला आग लावून जाळून टाकले आणि त्याला होळी नावानी प्रचारीत केले. जे आजपण चालत आहे, होळी जळणारा आजपण पंडितच असतो. भावांनो होळी त्योहार आपला अपमान आहे, मागासवर्गीय भावांनो जागृत व्हा आपल्या पराजयावर खुशी मनवू नका.

होळीचा इतिहास

गोलिका आपल्या भावांना सांगत आहे, मी होलिका आहे माझ्या दुःखाला समजून घ्या?

माझ्या आवडत्या मूळनिवासी भावांनो,

1. मी "होलिका" आहे, तिच होलिका जिला तुम्ही प्रत्येक वर्षी जाळता, आणि नंतर थकेपर्यंत होळी खेळता, तसेच नशा पण करता. आज मी तुम्हाला एक खरी गोष्ट सांगणार आहे, की माझ्यासोबत काय झाले आणि मी कशी जळली?

2. माझं घर लखनवू जवळ हरदोई जिल्ह्यात होत, माझे दोन भाऊ होते राजा हिरण्याक्ष आणि राजा हिरण्यकश्यप. राजा हिरण्याक्षने आर्यांद्वारा अतिक्रमन केलेली जमीन संपूर्ण जिंकून आपल्या सद्दीत घेतली होती. यापासूनच आर्यांनी आपल्या विरोधी (दुश्मनी = दूषित मनाने, विरोधी बजावनेने) भावनेने कट रचन्यास सुरुवात केली.

3. आर्यांनी माझा भाऊ हिरण्याक्षला विष्णू नावाच्या राजाने धोका देऊन मारून टाकले. त्यानंतर माझा भाऊ हिरण्यकश्यपने आपला भावचा हत्यारा विष्णू याच्या पूजेवर प्रतिबंध लावला. हिरण्यकश्यपचा एक मुलगा होता प्रल्हाद. विष्णुने नारद नावाच्या आर्याकडून गुप्तहेरी करून प्रल्हादला भटकवून टाकले आणि घरात फुट पाडली.

4. प्रल्हाद दगाबाज निघाला आणि विष्णुशी हात मिळवणी करून, दुर्व्यसनांत पडून पूर्णपणे निष्काळजी झाला. सुधारण्याचे अनेक प्रयत्न विफल झाल्यानंतर राजाने त्याला घरातून काढून टाकले. आता प्रल्हाद आर्यांच्या निष्काळजी मांडलीसोबत राहू लागला, तो एक क्रमांकाचा दारुड्या आणि धूम्रपान करणारा बनला होता.

5. पण माझे (होलिका) प्रेम माझा पुतण्या प्रल्हादवर आणखी होते. मी वेळीवेळी राजाला न कळविता प्रल्हादला जेवण द्यायला येत होते.

6. फाल्गुन महिन्याची पौर्णिमा होती, माझे लग्न जुळले होते, फाल्गुन पौर्णिमेच्या दुसऱ्या दिवसी माझी व्रत येणार होती. मी विचार केला की, शेवटचे प्रल्हादला भेटून यावे. करेन की दुसऱ्या दिवसी माला माझ्या सासरी जायचे होते.

7. जेव्हा मी प्रल्हादला जेवण घेऊन गेले तेव्हा प्रल्हाद दारूच्या नशेत एवढा होता की, स्वतःलाही तो सांभाळू शकत नव्हता. नंतर काय, प्रल्हादच्या मित्र मंडळींनी (आर्यांनी) मला पकडले आणि माझ्यासोबत समूहिक बलात्काराचे दुष्कर्म केले. एवढेच नाही तर तळ माहिती होणार या भीतीने त्या लोकांनी माला मारून टाकून माझ्या प्रेताला जाळून टाकले.

8. जेव्हा माझ्या भावाला राजा हिरण्यकश्यपला ही गोष्ट माहित झाली तेव्हा त्याने माझ्या हत्याऱ्यांना पकडले आणि त्यांच्या डोक्यावर तलवारीच्या टोकाने "अवीर" (कपटी) लिहून दिले व तेथील उपस्थित प्रजेने त्यांच्या तोंडावर काळे पसरवून, जोड्या चपलांचे हार घालून तसेच गध्यावर बसवून पूर्ण राज्यात मिरवणूक काढली. मिरवणूक जिकडे पण जाईल तिकडे कोणी त्यांच्यावर गाटा, माती, काळे फेकून त्यांचि विटंबणा करत.

9. पण आजच्या वेळी आर्यांनी या खरेपणाला झाकून टाकले आणि त्याचे रूप बदलून "होलिका दहन" आणि "होळीचा त्योहार" केले आहे. माझ्या मूळनिवासी भावांनो अविरचा टिका तर त्या लोकांसाठी आहे जे बहीण, मुलींचे हत्यारे आणि बलात्कारी असतात.

10. तर काय आता पण आपली बहीण (होलिका) ला जाळणार? अविरचा टिका लावणार? आणि दुःखाच्या दिवसी कार्यक्रम (होळीचा त्योहार) मनवणार?

निर्णय आता तुम्हाला घ्यायचा आहे. तुमचा निर्णय आणि न्यायाच्या वाट बघण्यात मी....? बहुजनांची आपली बहीण "होलिका".

11. होळीचे खरेपण

1. हिंदू धर्माचे देवी देवताच तुमचे पूर्वजांचे हत्यारे आहेत. हिंदू धर्माचे भगवान, त्यांचे अवतार आणि त्यांचे देवी देवता ना तुमचे होते, आणि नाही तुमचे आहेत. डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर.

2. भारताचे (जंबुद्विप) मूळनिवासी राजा यज्ञ, बळी, तथाकथित धार्मिक अनुष्ठांच्या विरोधात होते. कारण की, अनुष्ठांनांमुळे पशु, धन, अनाज आणि दुसऱ्या प्रकारचे धन याची हानी होत होती. जेव्हाकी, अनुष्ठानांच्या आडात आर्य लोक खूपच धुमाकूळ घालत होते. ऋग्वेदाला वाचून माहिती होते की आर्य लोक धर्माच्या नावावर मूळनिवास्यांनां हैराण करून सोडत.

3. अनुष्ठांनांमध्ये सोमरस नावाच्या दारूचे सेवन केल्या जात असे, गाय, बैल, घोडा, बकरी, मेंढी, आदी जनावरांना मारून त्यांचे मास खाल्या जात होते. पुत्रेष्ठी यज्ञ, आश्वमेघ यज्ञ, राजसू यज्ञ याच्या नावावर लोकांनमद्ये खुल्या खुल्या संभोग (झवल्या) केल्या जात होता किंवा करवून घेत होते.

4. या प्रथांचे, जी आज परंपरा बनली आहे, त्याची जास्त माहिती हवी असेल तर, तुम्ही लोक ऋग्वेदाचे दहावे मंडळ, अथर्ववेद, सामवेद, देवी भागवत पुराण, वराह पुराण, आदी ग्रंथ वाचू शकता.

5. कुत्रा, मांजरेच्या लघवीने त्यांना काही अडचण नाही. पण तुमच्या द्वारे दिले गेलेले चांगले पाणी त्यांना अपवित्र होऊन जाते. डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर.

6. एक वेळ आर्यांनी भारताचा (जंबुद्विप) एक शक्तिशाली राजा हिरण्याक्षच्या राज्यावर युद्ध केले आणि तेथे आपले राज्य आणि आपली सभ्यता स्थापित करण्याचा प्रयत्न केला तर हिरण्याक्षने पण आर्यांच्या अमानवीय संस्कृतीचा विरोध केला.

7. राजा हिरण्याक्ष की जो एक नागवंशीय राजा होता त्याने नागवंशाच्या धर्मानुसार आर्यांना आधर्मी आणि वर्तन चांगले नसणारे करार दिला आणि आर्यांच्या धर्माला मानन्यास नकार दिला. आर्यांनी प्रत्येक सफळ प्रयत्न करून बघितले पण त्यांना यश मिळाले नाही.

8. येथपर्यंत आर्यांचे राजा ब्रम्हा आणि विष्णू बरोबर त्यांचे सेनापती इंद्रला पण काही वेळा राजा हिरण्याक्षने खूपच खराब प्रकारे हरविले. राजा हिरण्याक्ष एवढा पराक्रमी होता की त्यांनी इंद्राची तथाकथित देवतांची राजधानी अमरावतीला पण आपल्या प्रदेशात सामावून घेतले.

9. जेव्हा आर्यांचा राजा हिरण्याक्षवर काही प्रयत्न नाही चालले तर आर्यांनी कपट करून विष्णुने राजा हिरण्याक्षला मृत्यू सदणी पोहोचविले. पण आर्यांना हिरण्याक्षच्या मृत्युचा काही उपयोग नाही झला. कारण की हिरण्याक्षच्या प्रजेने आर्यांचे शासन मानन्यास नकार दिला. तसेच हिरण्याक्षचा भाऊ हिरण्यकश्यपला राजा स्वीकार केले.

10. आर्यांचे कपट सफळ झाले नाही. हिरण्यकश्यप पण खूप शक्तिशाली योद्धा होता. ज्याचा सामना युद्ध भूमीत कोणी आर्य करू शकला नाही. हिरण्यकश्यपच्या भीतीने सर्व आर्य पळत सुटले. इथपर्यंत देवतांची तथाकथित राजधानी अमरावतीला हिरण्यकश्यपने पूर्णपणे लयास नेले.

11. हिरण्यकश्यपच्या पराक्रमाने भ्यालेल्या आर्यांनी एक वेळ परत राजा हिरण्यकश्यपला मारण्याचा कट रचला. कटाला अंतिम रूप देण्यासाठी हिरण्यकश्यपच्या पत्नीला कियादुला मोहरा बनविले.

12. विष्णू नावाच्या आर्याने राणी कियादुला पहिले आपल्या प्रेमाजाळ्यात फसविले आणि त्याच्या नंतर राणी कियादुला आपल्या मुलाची आई बनण्यावर विवश केले. विष्णू काही वेळ हिरण्यकश्यपचि अनुपस्थितीमध्ये राणीच्या जवळ रूप बदलून बदलून येत होता.

13. हिरण्यकश्यप राज्याच्या कामात व्यस्त राहत होता, ज्याचे चालते वेळी विष्णू आणी कियादूच्या प्रेमाच्या बाबतीत हिरण्यकश्यपला माहित नाही झाले. वेळेच्या बरोबर राणी कियादुणे एका मुलाला जन्म दिला. त्याचे नाव प्रल्हाद ठेवल्या गेले.

14. राजा हिरण्यकश्यप राज्याच्या कामात व्यस्त राहत होते याचा पूर्ण फायदा घेऊन विष्णुने प्रल्हादला लहानपणापासून आर्यांच्या संस्कृतीची शिक्षण देणे सुरु केले. ज्या कारणाने प्रल्हादने नागवंशी धर्माला ठोकरून आर्यन ह्या धर्माला मानन्यास सुरुवात केली.

15. वेळे बरोबर हिरण्यकश्यपला माहित झाले की त्याचा स्वतःचा मुलगा नागवंशी धर्माला मानत नाही तर राजाला खूप दुःख झाले. राजा हिरण्यकश्यपने प्रल्हादला खूप समजावण्याचा प्रयत्न केला पण प्रल्हाद पूर्णपणे विष्णूच्या कटाचा शिकार झाला होता. त्याने आपल्या वडिलांच्या विरोधात आवाज वुठवला. यांचे चालत असता दोघांचे वडील आणि मुलामध्ये वेळोवेळी भांडणे होत होती.

16. याच्या नंतर आर्यांनी प्रल्हादला राजा बनविण्याच्या कटाने हिरण्यकश्यपला मारून प्रल्हादला लहान वयातच राजा बनविले. याचा पूर्ण फायदा आर्यांना मिळणार होता. राणी कियादू पहिलेच विष्णूच्या प्रेमाच्या जाळ्यात फसली होती. तर प्रल्हाद लहान होता. यासाठी अप्रत्यक्ष रूपाने विष्णू हाच राजा होने ठरले होते.

17. हिरण्यकश्यपला समोरासमोर युद्धात हरविन्याचे धाडस कुण्या आर्यात नव्हते. यासाठी हिरण्यकश्यपला धोका देऊन मारण्याचा कट रचल्या गेला. एक दिवस विष्णुने सिंहाचा मुखोटा घालून दगाबाजपने हिरण्यकश्यपला दरवाज्याच्या मागून पोटावर तलवारीने आघात करून मारून टाकले. कारण राजाला कुणी मारले याची माहिती न व्हावी म्हणून.

18. या प्रकारे दगाबाजपणा करून आर्यांनी मूळनिवासी राजा हिरण्याक्ष आणि राजा हिरण्यकश्यपच्या राज्याला जिंकिले आणि प्रल्हादला राजा बनवून त्याच्या राज्यावर आपले आधीपत्य स्थापित केले.

19. आम्ही होळी आपले महान राजा हिरण्यकश्यप आणि वीर होलिकाचे बलिदानाला आठवण ठेवण्याच्या हेतूने शोक दिवसाच्या रूपात मनवत होतो. आणि ज्याप्रमाणे मृत व्यक्तीच्या प्रेताला आम्ही आजपण परिक्रमा करत

आहोत आणि त्यावर गुलाल टाकतो. ठीक तेच काम आम्ही होलिमध्ये होलिकाची प्रतिकात्मक प्रेत जाळून त्यावर गुलाल टाकून आपल्या पूर्वजाणां श्रद्धांजली देत आलो आहोत. कारण आम्हाला आठवण राहील की, आमची प्राचिन सभ्यता आणि मूळनिवासी धर्माची रक्षा करतांना आमच्या पूर्वजांनी आपल्या प्रणाचे बलिदान दिले होते.

20. पण या विदेशी आर्यांनी म्हणजेच ब्राम्हण, वैश्य, क्षत्रियांनी आमच्या या ऐतिहासिक महत्वाला नष्ट करण्यासाठी त्याला तोडून मोडून टाकले आणि त्यात "विष्णू" आणि त्याचे बहुरूपी पात्र "नृसिहं अवतारा" ची कथा घातली आहे. ज्याच्या कारणाने आज आपण आपाल्याच पूर्वजाणां खराब मानत आलो आहोत. आणि या लुटेऱ्या आर्यांना ब्राम्हणांना देव मानत आलो आहोत.

21. हे विदेशी आर्य खरोखर त्यांचे त्यांना "सूर" म्हणत होते, कारण की ते लोक सोमरस नावाची दारू पित होते. आमच्या भारतातील (जंबुद्विप) लोक आणि आमचे पूर्वज राजा दारू पित नव्हते यासाठी आर्य लोक मूळनिवासी आणि राजांना "असूर" म्हणत होते.

22. या लुटारूंनी आणि डाकूंच्या टोळींनी त्यांच्या मुख्य सरदारांना भगवान म्हटले आणि वेगवेगळ्या टोळ्या, सैनिकांचा मुख्य, सेनापतीला यांनी भगवांनाचा अवतार दाखवून दिले आपल्या या काल्पनिक वेद-पुराणांमध्ये. या प्रकारे हे विदेशी आर्य आमच्या भारतात वेगवेगळ्या जागी आपल्या लुटारूनच्या टोळ्या पाठवत होते आणि आमचे पूर्वज राजांना मारून त्यांचा राजपाठ हिसकावून घेत होते.

23. या क्रमाने त्यांनी आमचे वेगवेगळे क्षेत्र च्या राजांना असूर घोषित केले आणि तेथे जिंकणाऱ्या सेनापतीला वेगवेगळे अवतार सांगितले. आज यापेक्षा दुःखाची गोष्ट कोणती होणार की, पूर्ण देश म्हणजेच आपण लोक यांच्या काल्पनिक वेद-पुराणांमध्ये लिखित खोट्या भगवानांना म्हणजेच आमच्या पूर्वजांच्या हत्यार्यांना पुजत आलो आहोत. आपल्याच पूर्वजांना आपण राक्षस आणि दानव म्हणून त्यांचा अपमान करीत आलो आहोत.

24. लक्षात ठेवा की, वेद आणि पुराणांमध्ये लिहिले आहे की, सर्व भगवान लक्ष वर्षा पूर्वीचे आहेत. भगवान अश्व (घोडा) ची, स्वारी करीत होते, आणि विष्णूच वाहन "गरुड" पक्षी आहे, पण घोडा आणि गरुड पक्षी भारतात मिळत नाही. हे विदेशी आर्य त्यांना काही "शंभर" वर्षा पूर्वी आपल्या सोबत घेऊन आले होते. याने हे शक्य होते की, हे विष्णू आणि त्याचे सर्व अवतार काल्पनिक आहेत. त्यांनी आपल्या बनवलेल्या सेनेच्या राजा आणि सेनापतिनाच भगवान आणि त्याचे अवतार घोषित केले.

25. आता वेळ आली आहे की, आपण आपल्या देशाचा खरा इतिहास जाणून घेण्याची, आणि आपले पूर्वज राजा जे असूर किंवा दैत्य नसून वीर आणि पराक्रमी महान पुरुष होते. त्यांचा सम्मान करायला शिका आणि ज्यांना आपण भगवान मानतो ते खरे आपले गुन्हेगार आहेत. आमच्या पूर्वजांचे हत्यारे आहेत. ज्यांची पूजा आणि प्रतिष्ठेचा आपण बहिष्कार करायला पाहिजे.

26. साहित्यात "वीर" शब्दाचा अर्थ आहे बहादूर किंवा बालवान. विरच्या पुढे "अ" लावल्याने होतो "अवीर". अविरचा अर्थ कपटी, नालायक, निष्काळजी.

27. होळीच्या दिवसी लोक आपल्या कपाळावर जो हिरवा, पिवळा रंग लावतात त्याला "अवीर" म्हणतात.

12. होळी रंगांचा त्योहार एवढा खराब का?

1. खूप जागी होलिकाच्या नावावर स्त्रियांचा संमान जाळून टाकल्या जाईल. लोक केवळ एवढेच बघतात त्यांना जेवढे सांगितले आहे. होलिका नावाची कोणी स्त्री नव्हती. पण स्त्रियांच्या मनात शन्का टाकणे गरजेचे आहे, जर पुरुषान्चा ब्राम्हणवादी हिंदुवाद याच्या विरिधात कोणी स्त्री उभी झाली तर तिचा काय परिणाम होणार.

2. आज पण हुंड्यासाठी, प्रेम प्रकरण स्वीकार न केल्यावर, प्रेम करतेवेळी पकडले गेल्यावर, अश्या अनेकवेळी स्त्रियांना जाळले जाते. नदी, नाले, मळ पण स्त्री बनवून पूजणाऱ्या स्त्रीला जालन्यात सर्वात पुढे राहते.

3. स्त्रीच्या अपमांनाच्या या कुप्रथेचा आता विरोध होने गरजेचे आहे. आता हे सर्व स्त्रियांच्या विवेकावर आहे. का ति स्त्री असून स्त्रीला अपमानित करणाऱ्या या कुप्रथेच्या समर्थनात उभी होते की याचा विरोध करते.

4. कवितेच्या काही ओळी धर्माच्या विधानाला नग्न करते :-

किती हिंसक, किती क्रूर, किती नृषन्स आहे ते लोक जे एका स्त्रीला जिवंत जाळतात आणि तिच्या हत्येचा त्योहार मनवतात. आणि म्हणतात :- "यत्र नार्यस्तु पूज्यनते तत्र रमनते देवता |"

आम्हाला ती सभ्यता, त्या संस्कृतीवर गर्व आहे. जेथे स्त्रीला जिवंत जाळण्याचे उत्सव आहे....

13. होळी उत्सवात अपवित्र वस्तूंचा वापर का?

1. मांस खाने - अपवित्र

2. धूम्रपान, दारू, भांग, गांजा, दारूचा उपयोग - अपवित्र

3. अश्लील गाणे, अभद्र टिप्पनी - अपवित्र

4. स्त्री, मुलगी यांच्यावर खराब विनोद, गाणे - अपवित्र

5. स्त्री, मुलीचे शरीर, कोमल अंग, गुप्तांग स्थानावर रंगाचे लेप लावणे, रंग लावणे, खोडी करणे - अपवित्र

6. होळीकाच्या रूपात मुलींच्या प्रतिकाला जाळणे, स्त्रीच्या सन्मानाला धोका पोहोचवीने - अपवित्र

7. जबरदस्ती खराब वस्तू, शेण, माती, काळे फासणे, गाट्यात टाकणे - अपवित्र

8. वाटसरू, अनोळखी, माहित नसलेली व्यक्ती, स्त्रियांच्या बरोबर, चुकीचे वागणे - अपवित्र

9. रंगांबरोबर खराब वस्तूंचा लेप लावणे, स्वास्थ्यासाठी हानिकारक आहे - अपवित्र

10. विरोधाचा बदला घेण्याचे कारण - अपवित्र

11. हा होळीचा खरा चेहरा आहे जो कोणत्याही दृष्टीने पवित्र नाही. याचा आम्ही लोकांनी विचार करायला पाहिजे. ज्यामध्ये एक पण वस्तू चांगली नाही, ती आमची संस्कृती होऊ शकत नाही. याच्या बहाण्याने विरोधक खूप चुकीचे काम करू शकतो. हा कधी धर्माचा भाग होऊ शकत नाही.

13. होळी उत्सवाचा निष्कर्ष :-

काय आता आपण होलिका जाळणे होऊ देणार... आपल्या जवळपासच्या लोकांना समजवा आणि या खराब प्रथेला नामशेष करण्याचा प्रयत्न करा. जागे व्हा आणि जागवा अंधविश्वास आणि पाखंडवाद पळवा आणि समाजाला शिक्षित करा. संघटित करा. जागृत करा.

हिंदू धर्माच्या आतंकवादाला नामशेष करण्यासाठी सर्व बौद्ध बना सर्वश्रेष्ठ व्यक्ती बना.

महापरिनिर्वाण मंदिर

उत्तर प्रदेश के कुशीनगर में स्थित महापरिनिर्वाण मंदिर, पूरी दुनिया में बौद्ध धर्म के सबसे पवित्र मंदिरों में से एक माना जाता है। इस मंदिर में भगवान बुद्ध की 6.1 मीटर ऊंची मूर्ति लेटी हुई मुद्रा में रखी है। यह मूर्ति उस काल को दर्शाती है जब 80 वर्ष की आयु में भगवान बुद्ध ने अपने पार्थिव शरीर को छोड़ दिया था और सदा-सदा के लिए जन्म और मृत्यु के बंधन से मुक्त हो गए थे, यानि उन्हे मोक्ष की प्राप्ति हो गई थी। भगवान बुद्ध की इस मूर्ति को लाल बलुआ पत्थर के एक ही टुकडें से बनाया गया था। इस मूर्ति में भगवान को पश्चिम दिशा की तरफ देखते हुए दर्शाया गया है, यह मुद्रा, महापरिनिर्वाण के लिए सही आसन माना जाता है। इस मूर्ति को एक बड़े पत्थर वाले प्लेटफॉर्म के सपोर्ट से कोनों पर पत्थरों के खंभे पर स्थापित किया गया है। इस प्लेटफॉर्म या मंच पर, भगवान बुद्ध के एक शिष्य हरिबाला ने 5 वीं सदी में एक शिलालेख बनवाया था। मंदिर और विहार दोनों ही एक शिष्य की तरफ से गुरू को दिया जाने वाला उपहार था। इस मंदिर में हर साल, पूरी दुनिया से हजारों पर्यटक और तीर्थयात्री भारी संख्या में आते है।

श्रावण महिना काय आहे?

माणूस जेव्हा रानटी अवस्थेत राहत होता. तेव्हा तो कोणताच धर्म व श्रावण पाळत नव्हता. मानवाच्या उत्क्रांत अवस्थेत मानव कल्याणासाठी धर्म निर्माण झाला. सर्वप्रथम जैन नंतर बौद्ध परंतु जैन धर्मातील "अहिंसा परम धर्म" या अत्यंतिकमुळे व त्या अन्व्यहार्य तत्वामुळे जैन धर्म फारसा प्रचलित होऊ शकला नाही. त्यानंतर साधारंता दोन दशकानंतर बुद्धाच्या विचारांनी तत्कालीन व नंतरचा मानवी समाज प्रभावी होत गेला. परंतु नंतरच्या कळात धर्माच्या ठेकेदारांनी त्याच धर्मातील तत्वाचा उपयोग समाजाच्या शोषणासाठी केला. आज प्रचलित असलेल्या प्रथा परंपरांना वेगवेगळ्याच धार्मिक रंगाने समजवून मांडले जाऊ लागले. श्रावण मासातील उपवास ही त्यापैकी एक परंपरा. श्रावण महिन्यात उपवास केल्या जातो आणि पोथ्या पुराणे वाचन केले जाते. भारताच्या (जंबुद्विप) इतिहासात बौद्ध धम्माचा गौरवशाली इतिहास होता. भगवान बुद्धांनी सुद्धा त्यांच्या श्रावक संघाला आषाढ पौर्णिमा ते अश्विन पौर्णिमा या कालावधीत एकाच ठिकाणी विहारात राहून धम्माचा अधिक अभ्यास व परिसरातील उपासकांना धम्मज्ञान देण्याच्या सूचना केल्या होत्या. तेव्हापासून हा काळ वर्षावास म्हणून संपन्न होऊ लागला. बुद्धांनी ब्राम्हणी वर्णव्यवस्थेच्या विरोधात बंड करून ती नष्ट केली. बौद्ध समतेच्ची द्वारे खुली केली सम्राट अशोकाच्या काळात बौद्ध धम्म समृद्धीच्या परमोच्यशिखरावर विराजमान होता. परंतु त्यांचा वारसा पुढे नेणाऱ्या बृहदत्त मौर्याची (बौद्ध सम्राट) पुष्यमित्र शुंग या ब्राम्हण सेनापतीने कटकारस्थान करून हत्या केली व बौद्ध भिक्षुंची कत्तल केली. आणि संपूर्ण बौद्ध व्यवस्था नष्ट करण्याचा सपाटा सुरु केला इत्केच नव्हे तर ती समुळं नष्ट करण्यासाठी त्याने बौद्ध संस्कृतीचे विकृतीकरण करण्यास सुरुवात केली. उदा. बुद्धाला पिंपळवृक्षाखाली ज्ञान

प्राप्ती झाली म्हणून त्या बोधिवृक्षाची बदनामी करण्यासाठी भीती निर्माण केली की, पिपंळाखाली मुंजा राहत असतो. अशी अफ़वा पसरविली तसेच काही काल्पनिक कथा रचून बायकांना वडाच्या झाडाची पूजा करण्यास प्रवृत्त करून समाजाला पिंपळाकडून वडाकडे नेले. बौद्ध धम्माची दिक्षा घेतांना केशवपण केले जाते ते लोक घरातील कोणी व्यक्ती मरण पावल्यानंतर केशवपण करतात. आपण बौद्ध धम्मात आपल्या मंगल दिवशी आपण शुभ्र वस्त्र परिधान करतो. ते पण ब्राम्हणांनी व्यक्तीच्या मृत्युनंतर पांढरे कपडे घालण्याची प्रथा सुरु केली. "बुद्ध" हा शब्द बुद्धी, बोधी व ज्ञान प्राप्ती या शब्दाशी संबंधित आहे पण त्याचे विकृतीकरण करून त्याला बुद्ध म्हणजे मूर्ख या अर्थाने रूढ केला. तसेच वयस्क व जेष्ठ भिक्षुणां थेरो किंवा महाथेरो असे संबोधले जाते परंतु ब्राम्हणांनी "थेरडा" हा शब्द साहित्यातून रूढ केला. विहाराची व त्यातील मुर्त्यांची तोडफोड करून त्याचे वेगवेगळ्या तीर्थस्थानात रूपांतर केले. इ. स. पूर्व सहाव्या शतकात निर्माण झालेल्या बौद्ध धम्माचा प्रचार व प्रसार बुद्धानंतर बौद्ध भिक्षुंवर होता. ते गावोगावी जाऊन बौद्ध धम्माचा पटाचार वा प्रसार करीत असत. परंतु पावसाळ्यात सर्वत्र गवत उगवलेले असायचे झाडे झुडपे वाढलेली असायची त्या काळात आज सारख्या सुविधेसारखे रस्ते विज प्रकाश नसायचा त्यामुळे त्यांना गावोगावी प्रवास करणे शक्य होत नव्हते, ही अडचण लक्षात घेऊन राजा अशोकाने भिक्षुणां राहण्यासाठी गावापासून काही दूर अंतरावर डोंगरात मोठमोठ्या लेण्या विहारे निर्माण केली. त्या लेण्या विहारात भिक्षु राहत असत आणि तेथेच धम्म प्रचार व प्रसार करीत पावसाळ्यातील तीन चार महिने तेथेच राहुन ते लोकांना बौद्ध धम्माचे प्रवचन देण्याचे काम करीत असत. या वर्षावास काळात ज्याप्रमाणे बौद्ध भिक्षु "विकाल भोजना वेरमणी सिक्खापदम समादियामी" या शिलाचे पालन करीत असत त्याचप्रमाणे उपासक व उपासिका देखील या काळात उपोसथ पाळत असत. वर्षावासाची परंपरा पूर्णपणे नष्ट करण्याचे शक्य न झाल्याने एक वेगळी कथा रचून या श्रावण महिन्यात ब्राम्हणांनी उपवास करण्याची प्रथा पाडली. आज ब्राम्हण उपवास करतात पण उपवासाच्या दिवशी अनेक प्रकारचे नवणवे पदार्थ करून खातात. उदा. साबुदाणा खीर, उसळ, श्रीखंड, तुपाची खिचडी, वेफर्स, रताळे, मसाले दूध, इत्यादी. परंतु शरीरिक मेहनतीची कामे करणारी माणसे मात्र कडकडीत उपवास पाडतात त्यामुळे त्यांच्या शरीराची झालेली हानी भरून निघत नाही. आणि त्यांचे शरीर कृश बनते. परिणाम अनेक आजरांना बडी पडावे लागते. बडी पडतात व लवकर मरतात ब्राम्हणांनी धर्माच्या नावावर आपल्या (बहुजनांच्या) मनावर असा ताबा घेतला आहे. मटण केव्हा खावे व केव्हा खाऊ नये हे ब्राम्हण सांगेल तसे आपण करतो कधी प्रश्न विचारत नाही? आपण अमुखंच दिवशी का व तमुखच दिवशी का नाही? मटण रविवारी खावे कारण त्या दिवशी ख्रिश्चन चर्चमध्ये जातात. शुक्रवार मुस्लिमांशी बुधवार हा बुद्धाच्या नावाशी मिळताजुळता आहे याचा अर्थ असा की इतरांच्या पवित्र दिवशी आपण अपशकून केल्यासारखे वागायचे यालाच ब्राम्हण धर्म म्हणावे हिंदू धर्म नाही. भारतातील आजच्या प्रत्येक हिंदू धर्मीयांचे पूर्वज हे बौद्ध होते. इतर कोणता धर्म त्या काळात अस्तित्वात नव्हता. बुद्ध पूर्व काळात सिंधू संस्कृती, द्रविड संस्कृती, वैदिक संस्कृती होती. धर्म नव्हते यावरून बौद्ध धम्म हाच या देशातीलच नव्हे तर संपूर्ण विश्वातील मूळ धम्म असून नंतरच्या काळात निर्माण झालेल्या सर्व धर्माचे अधिष्ठान आहे. असे वाटते याचा आपण विचार केला यावरून. यावरून श्रावण कसा पाळायचा याचा विचार प्रत्येकानेच केला पाहिजे. शिक्षित लोकसुद्धा खुळ्या परंपरा पाळण्यात

धन्यता माणतात. अशा ह्या पाखंडी प्रथा परंपरांना शिक्षित लोक आणि इतर कुणी फार विचार करीत नाही. सर्वांनी महत्व समजून घ्यावे व आपापल्या परीने श्रावण कसा पाळावा तो आपल्यावर अवलंबून आहे.

संकलन :- बौद्धाचार्य राहुल शामराव हेलोडे. खामगाव.

सन 1837 तक हमारे पूर्वजों को अपना इतिहास पता नहीं था, पुष्यमित्र शुंग के शासन काल से हमारा इतिहास मिटाने में दुश्मन कामयाब हो चुके थे, लेकिन जेम्स प्रिंसेप ने साल 1837 को पहली बार धम्म लिपि डिकोड करके सबको बताया कि भारत का छुपा हुआ इतिहास क्या है।

इतने लम्बे समय तक हमारे पूर्व अंधकार में इसलिए थे क्योंकि वो अपना इतिहास भूल गए थे, इसलिए हमें अपनी भाषा को सिखना होगा ताकि फिर से हमारे आने वाले संतानों को अंधकार में जिना ना पड़े।

हमें धम्म लिपि को सीखकर प्रचार प्रसार करना चाहिए खासकर बच्चों को ताकि आने वाले दिनों में बहुजन समाज के लोग बौद्ध धम्म से जुड़े और समझ सके।

जैसे ब्राह्मण संस्कृत भाषा का प्रचार करते हैं हमें अपनी भाषा को पूर्ण रूप से मजबूत करना चाहिए।

जय मूलनिवासी 🙏

चक्रवर्ती सम्राट अशोक

आज कुंजवारो (मंगळवार) मंगळवाऱ्या दिवसावर सर्वांना मंगल शुभकामना. आणि तथागत गौतम बुद्धांच्या कल्याणकारी आपले करून चालणारे आणि संपूर्ण जगात तथागत गौतम बुद्धांच्या कल्याणकारी विचारांचा प्रचार व प्रसार करणाऱ्या प्रियदर्शी सम्राट अशोकाला नमन आहे.

चक्रवर्ती प्रियदर्शी बौद्ध सम्राट कोण होते?

चक्रवर्ती सम्राट अशोकाचा जीवन परिचय

वडिलांचे नाव - बिंदूसार, आईचे नाव - सुभद्रांगी, पत्नीचे नाव - देवी करुवाकी, तिशयरक्षिता, मुलाचे नाव - महेंद्र, मुलींची नावे - संघमित्रा, तिवलं, कुणाल, चारूमती.

सम्राट अशोक (इ. स. पूर्व 304 ते इ. स. पूर्व 232) विश्वप्रसिद्ध तसेच शक्तिशाली भारतीय (जंबुद्विप) मौर्य राजवंशाचे महान सम्राट होते. सम्राट अशोकाचे पूर्ण नाव देवानांप्रिय अशोक मौर्य (राजा प्रियदर्शी देवतांचा प्रिय) होते. त्यांचा राज्यकाळ इ. स. पूर्व 304 पासून तर इ. स. पूर्व 232 पर्यंत प्राचीन भातात (जंबुद्विप) होता. मौर्य राजवंशाच्या चक्रवर्ती सम्राट अशोकाने अखंड भारतावर (जंबुद्विप) राज्य केले आहे. तसेच त्यांचे मौर्य साम्राज्य उत्तरमध्ये हिंदुकुश च्या श्रेणी पासून असून दक्षिण मध्ये गोदावरी नदीच्या दक्षिण तसेंच मैसूर पर्यंत तसेच पूर्व मध्ये बांग्लादेश पासून पश्चीमेस अफगाणिस्तान, इराण पर्यंत पोहोचले होते. सम्राट अशोकाचे साम्राज्य आजचा संपूर्ण भारत, पाकिस्तान, अफगाणिस्तान, नेपाळ, बांग्लादेश, भूटान, न्यानमारचा अधिकांश भुभागावर होता. हे विशाल साम्राज्य त्या वेळेपासूनचे आजपर्यंतचे सर्वांत मोठे भारतीय साम्राज्य राहिले आहे. चक्रवर्ती सम्राट अशोक जगातील सर्व महान तसेच शक्तिशाली सम्राट तसेच राजांच्या रांगेत नेहमी शीर्ष स्थानावर राहिले आहे. सम्राट अशोकच भारताचे सर्वांत शक्तिशाली तसेच महान सम्राट आहे. सम्राट अशोकाला "चक्रवर्ती सम्राट अशोक" म्हटल्या जाते. ज्याचा अर्थ आहे "सम्राटंचा सम्राट" आणि हे स्थान भारतात केवळ सम्रार अशोकाला मिळाले. सम्राट अशोकाला आपल्या विस्तृत साम्राज्यापेक्षा चांगला कुशल प्रशासक व बौद्ध धम्माच्या प्रचारासाठी पण ओळखल्या जाते. सम्राट अशोकाने संपूर्ण आशिया खंडात तसेच अन्य आजचे सर्व महाद्विपांमध्ये बौद्ध धम्माचा प्रचार व प्रसार केला.

सम्रार अशोकाने बौद्ध धम्माच्या प्रसार व प्रचाराकरिता आपला मुलगा महिंद्रा आणि मुलगी संघमित्राला लंका आणि चिन मध्ये पाठविले होते. सम्राट अशोकाच्या संदर्भात स्तंभ तसेच शिलालेख आज पण भारतात काही ठिकाणी दिसून येतात. यासाठी सम्राट अशोकाची ऐतिहासिक माहिती अन्य कोणत्याही सम्राट वा राजापेक्षा खूप व्यापक रूपात मिळून जाते. सम्राट अशोक प्रेम, सहिष्णूता, सत्य, अहिंसा तसेच शाकाहारी जीवनप्रणाली याचे खरे समर्थक होते. यासाठीच त्यांचे नाव इतिहासात महान परोपकरी सम्राट या रूपात लिहिल्या गेले आहे.

अशोक :- धर्माराजिका चक्रवात, सम्राट, राजश्रेष्ठ, मगधराज, भूपतिं, मौर्यराज, अशोक, धर्माशोक, असोक्वाध्हन, अशोकवर्धन, प्रजापिता.

सुभद्रांगी (राणी धर्मा)

कलिंग युद्धाच्या दोन वर्षा पहिलेच सम्राट अशोक भगवान बुद्धांची मानवतावादी शिक्षेनी प्रभावित होऊन बौद्ध अनुयायी झाले आणि त्यांच्या स्मृतीत त्यांनी अनेक स्तंभ उभे केले, जे आज पण नेपाळमध्ये त्यांचे जन्मस्थळ "लुंबिनी" मध्ये मायादेवी मंदिराजवळ, सारनाथ, महाबोधी बौद्ध विहार बुध्दगया, कुशिंनगर तसेच आदी श्रीलंका, थायलंड, चिन या देशांमध्ये आज पण अशोक स्तंभाच्या रूपात पाहायला मिळतात. सम्राट अशोकाने बौद्ध धम्माचा प्रचार भारता व्यतिरिक्त श्रीलंका, अफगानिस्तान, पश्चिम आसिया, मिश्र तसेच युनान मध्ये पण केला आहे. सम्राट अशोक आपल्या पूर्ण जीवनात एक पण युद्ध हारले नाहीत. सम्राट अशोकाच्या वेळीच 23 विश्वविद्यालयाची स्थापना केल्या गेली ज्यामध्ये तक्षशीला, नालंदा, विक्रमशीला, कंधार आदी विश्वविद्यालय प्रमुख होते.

सम्राट अशोकाने 84000 बौद्ध विहार बनविले होते, ज्यामध्ये आज काही प्राचीन बौद्ध विहार अस्तित्वात आहेत, ज्याला ब्राम्हणांनी मंदिर बनवून बुद्धाच्या मूर्तीला हिंदू देवी आणि देवतांचे तसेच भगवानांचे रूप देऊन पूजापाठ, पाखंड, आडंबर करून तसेच स्वतःची कमाई करीत आहेत. सम्राट अशोकाद्वारा निर्मित विश्वविद्यालयामध्ये विदेशातून काही विद्यार्थि शिक्षण घ्यायला भारतात येत होते. हे विश्वविद्यालय त्यावेळी सर्वोत्कृष्ठ विश्वविद्यालय होते. ह्या कारणानेच भारताला "विश्वगुरू" म्हटल्या जात होते.

शिलालेख सुरु करणारा सम्राट अशोक पहिला शासक होता. अशोकाने सर्वप्रथम बौद्ध धम्माचा सिद्धांत लागू केला जो आजपण कार्यरत आहे.

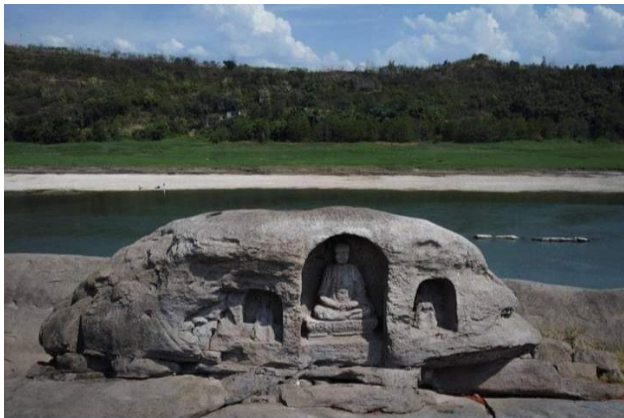
प्रियदर्शी चक्रवर्ती सम्राट अशोकाच्या कारणाने बुद्ध धम्म भारतात व आज संपूर्ण जगात आहे.

यांग्त्ज़ी नदी के गिरते जल स्तर से चीन के दक्षिण-पश्चिमी शहर चोंगकिंग में एक जलमग्न द्वीप और उस पर तीन बौद्ध प्रतिमाओं का पता चला है, जो 600 साल पुरानी मानी जाती हैं।

ये तीन प्रतिमाएं फोयेलियांग नामक द्वीप चट्टान के ऊंचे भाग पर पाई गईं, जिन्हें शुरू में मिंग और किंग राजवंशों के दौरान निर्माण किया गया था। मूर्तियों में से एक में कमल के आसन पर बैठे बुद्ध को दर्शाया गया है।

#dhammayatra #buddha

कुणी लक्ष दिले आहे का?

1. पहिले श्रावण येतो ब्राम्हण कमावतो... त्यामध्ये विवाह प्रसंग होत नाही.

2. नंतर गणपति येतो ब्राम्हण कमावतो... त्यामध्ये सांगितले जाते की विवाहाचा मुहूर्त नाही म्हणून.

3. नंतर नवीरात्री येते. 4. नंतर दिवाळी येते त्यामध्ये पण सांगितले जाते की विवाहाचा काळ नाही.

5. नंतर त्योहार संपतात तेव्हा विवाहाचे कळ सुरु होतो. ब्राम्हण कामावतो.

जरा कुणी हे सांगा की हे कोणते ब्राम्हणी चक्र आहे की, त्योहारांच्या मध्ये विवाह होत नाही, आणि विवाहाच्या मध्ये त्यिहार नाही येत. आणि कामावत कोण आहे?

मित्रांनो वैज्ञानिक युग आहे, आपल्या बुद्धिचा उपयोग करा, तर्क करा, आपण स्वतःलाच प्रश्न करा कि - कसे, पहिले झाले, आज का नाही? आणि आपल्यातील भय काढून टाका, नंतर बघा, आपल्याला नंतर तथाकथित भगवान भिणार.

चांभार म्हणजेच बौद्ध श्रमन !

बौद्ध शब्द "श्रामनेर" चा "चांभार" शब्द बनला आहे. बौद्ध भिक्षुंना श्रमन किंवा श्रामनेर म्हटल्या जात होते. श्रामनेर शब्द पुढे चालून सामार, चांभार बनला. (श्रामनेर - सामार - या).

सातव्या शताब्दित दक्षिण भारतात हिंसक शैव संत नायनमार घृणा पासून बैद्ध आणि जैनांना समणार (Samanar) म्हणत होते कारण की, ते श्रमण (Saman) होते. याच घृणास्पद शब्दानुसार श्रामनेरचा चांभार शब्द बनला आहे, ज्या कारणाने लोक चांभार समुदायाची घृणा करीत होते. (Poems to Siva, Peterson, Part ||, Chaptr 3).

पण चांभार या शब्दाचा मूळ शब्द श्रमण (समन) हा अत्यंत आदर्श आणि सम्मानकारक शब्द आहे. यासाठी सातव्या शताब्दित दुष्ट शैव संत नायनमारच्या भडकाव्यात ना येता लोकांनी चांभार शब्दाचा वास्तविक बौदशी शब्द श्रमण समजला पाहिजे.

बौद्ध श्रमण लोकांना घृणेच्या अभियानांतर्गत चांभार म्हटल्या जाऊ लागले होते. यासाठी, चांभार समुदाय वास्तवामध्ये प्राचीन बौद्ध आहे आणि खासकरून श्रमण परमपरेचा वाहक आहे.

जय मूळनिवासी जागा मूळनिवासी जागा

बुद्धिजम मध्ये अवतारवाद मानल्या जात नाही. गौतम बुद्धांच्या आधी 27 बुद्ध होऊन गेले आहेत त्यांची नावे याप्रकारे;

28 बुद्धांची नावे

1. Tanhankara Buddha (तन्हणकर बुद्ध) 2. Medhankara Buddha (मेधंकर बुद्ध) 3. Sarankara Buddha (सरणंकर बुद्ध) 4. Dipankara Buddha (दीपंकर बुद्ध) 5. Kondanna Buddha (कोंडीन्य बुद्ध) 6. Mangala Buddha (मंगल बुद्ध) 7. Sumana Buddha (सुमन बुद्ध) 8. Revata Buddha (रेवत बुद्ध) 9. Sobhita Buddha (सोभित बुद्ध) 10. Anomadassi Buddha (अनोमदस्सी बुद्ध) 11. Paduma Buddha (पदुम बुद्ध) 12. Narada Buddha (नारद बुद्ध) 13. Padumuttara Buddha (पदुमुत्तर बुद्ध) 14. Sumedha Buddha (सुमेध बुद्ध) 15. Sujata Buddha (सुजात बुद्ध) 16. Piyadassi Buddha (पियदस्सी बुद्ध) 17. Atthadassi Buddha (अत्थदस्सी बुद्ध) 18. Dhammadassi Buddha (धम्मदस्सी बुद्ध) 19. Siddhattha Buddha (सिद्धत्थ बुद्ध) 20. Tissa Buddha (तिस्स बुद्ध) 21. Phussa Buddha (फुस्स बुद्ध) 22. Vipassi Buddha (विपस्सी बुद्ध) 23. Sikhi Buddha (सिखी बुद्ध) 24. Vessabhu Buddha (वेस्सभू बुद्ध) 25. Kakusandha Buddha (ककूसंध बुद्ध) 26. Konagamana Buddha (कोणागमन बुद्ध) 27. Kassapa Buddha (कस्सप बुद्ध) 28. Gotama Buddha (गौतम बुद्ध).

#dhammayatra #buddha #dhammam #28buddha Caste Matters जाति व्यवस्थेवर प्रश्न विचारते अमेरिका मध्ये बनलेला चित्रपट Mr. Misunderstinding जी 15 जुलै 2020 ला इंटरनेटवर प्रकाशित केली गेली.

या चित्रपटाला जगातील सर्व देशांमध्ये बघितली जाऊ शकते केवळ भारताला सोडून. कारण की येथील मनुवादी नाही म्हणतात की त्यांची निचता लोकांना कळणार म्हणून.

या चित्रपटातील नायक आणि नायिकेचा वार्तालाप याचे संक्षिप्त अंश या प्रकारे आहे :-

नायिका : काय सर्व भारतीय पवित्र धागा (जनेऊ) घालतात का?

नायक : नाही. हा सर्व भारतीयांसाठी नाही आहे.

नायिका : का?

नायक : केवळ आम्ही ब्राम्हणच याला घालू शकतो.

नायिका : भारतात किती लोक हे जनेऊ घालतात?

नायक : एकूण जन्संख्याचा केवळ 3% लोकच घालू शकतात.

नायिका : घालू केवळ तुम्ही ब्राम्हणच का घालता?

नायक : कारण की आम्ही ब्राम्हण सर्व संस्थेच्या श्रेष्ठ आहोत.

नायिका : संस्था काय?

नायक : संस्था म्हणजे जाति. भारतात खूप जाति आहेत. आणि आम्ही सर्वात श्रेष्ठ जातीचे आहोत. यासाठी आम्ही जनेऊ घालतो.

नायिका : तुम्ही सर्वात श्रेष्ठ जातीचे आहात तर काय तुमच्याच जातीने या विध्युत दिव्याचा शोध लावला आहे?

नायक : नाही.

नायिका : काय तुमच्या जातीने विमान बनविले आहे?

नायक : नाही.

नायिका : काय तुमच्या जातीने संगणक बनविले आहे?

नायक : नाही.

नायिका : तर का बस, कर, सायकल बनविली आहे?

नायक : नाही. हे सर्व काही बनविले नाही.

नायिका : तर मग तुम्ही कसे काय सर्वश्रेष्ठ आहात?

नायक : कारण की आम्ही देवाचे प्रतिनिधी आहोत. यासाठी सर्वश्रेष्ठ आहोत.

नायिका : काय तुम्ही देवाचे विक्रेते आहात? हे पद तुम्हाला कुणी दिले आहे?

नायक : कोणते पद?

नायिका : आता आपण मला सांगितले ना की ब्राम्हण सर्वश्रेष्ठ आहेत. का हे राष्ट्रपतीचे पद आहे?

नायक : नाही. ब्राम्हणाचे पद तर राष्ट्रपतीच्या पडापेक्षाही मोठे आहे.

नायिका : हे ब्राम्हणाचे सर्वश्रेष्ठ पद तुम्हाला कुणी दिले?

नायक : आम्ही जन्मापासूनच सर्वश्रेष्ठ असतो.

नायिका : कोणी जन्मापासूनच कुणापेक्षा सर्वश्रेष्ठ कसा असू शकतो? काय दुसऱ्या जातीचे लोक सर्वश्रेष्ठ नाही होऊ शकत?

नायक : हो. दुसऱ्या जातीचे लोक सर्वश्रेष्ठ होऊ शकत नाही.

नायिका : हे तुला कुणी सांगितले?

नायक : आमच्या पवित्र ग्रंथाने.

नायिका : कुण्या पवित्र ग्रंथात असे लिहिले आहे?

नायक : मनु धर्म (मनुस्मृती) मध्ये.

नायिका : तर तुमचे पवित्र ग्रंथ सांगते की 3% ब्राम्हण श्रेष्ठ आहे आणि 97% दुसरे लोक नीच आहेत.

किती शरमेची गोष्ट आहे की, दुष्ट आतंकवादी शडयंत्रकारी अंधविश्वासी विदेशी युरेशिया आर्य ब्राम्हणांचे पवित्र ग्रंथात असे लिहिले आहे.

भारतात ब्राम्हण : 3%, लोकसभेमध्ये ब्राम्हण : 80%, राज्यसभेमध्ये ब्राम्हण : 96%, ब्राम्हण राज्यपाल : 50%, कॅबिनेट सचिव : 33%, मंत्री सचिव मध्ये ब्राम्हण : 54%, अतिरिक्त सचिव ब्राम्हण : 62%, पर्सनल सचिव ब्राम्हण :

70%, विद्यापीठामध्ये ब्राम्हण वाईस चान्सलर : 91%, सुप्रीम कोर्ट मध्ये ब्राम्हण न्यायाधीश : 96%, हाय कोर्टमध्ये ब्राम्हण न्यायाधीश : 80%, भारतीय राजदूत ब्राम्हण : 81%, पब्लिक अंडरटेकिंग ब्राम्हण; केंद्रीय : 87%, राज्य : 82%, बँकेमध्ये ब्राम्हण : 57%, एयरलाईन्स मध्ये ब्राम्हण : 61%, IAS ब्राम्हण : 72%, IPS ब्राम्हण : 61%, टीव्ही कलाकार तसेच बॉलिवूड : 83%, CBI, CEx, Customs ब्राम्हण : 72%, मंदिरामध्ये ब्राम्हण : 100%, मीडिया मध्ये ब्राम्हण : 90% हे बघा ब्राम्हणांचे आरक्षण ! याचा विरोध आजपर्यंत कुणी का नाही केला?

SC व ST ला 22.5% आरक्षण नौकरी तसेच राजनीतीत मिळाला, बाकी क्षेत्रांमध्ये नाही. आता आपण बघूया की, देशात आरक्षण आणि जनतेचा अनुपात काय आहे?

जनसंख्या आरक्षण 100% मध्ये SC 15% आरक्षण 15%, ST 7.5% आरक्षण 7.5%, OBC 52% आरक्षण 27%, अल्पसंख्यांक 10.5% आरक्षण 0%, एकूण संख्या 85% आरक्षण 49.5%, म्हणजेच SC, ST, OBC आणि अल्पसंख्यांकची जनसंख्या 85% आहे आणि त्यांना आरक्षण आहे केवळ 49.5%. सामान्यांची जनसंख्या आहे 15% आणी त्यांना आरक्षण आहे 50.5%. आता या आकड्यांना बघून सांगा की, वास्तविक पाहता तथाकथित आरक्षण (सामान्यांच्या नावावर) कोण घेत आहे? ... म्हणजेच ब्राम्हण !!

देशात सामान्य लोकांच्या विभागात लोकसंख्या केवळ आहे 15% आणि त्यांना आरक्षण दिले जात आहे 50%. त्या 15% मध्ये विदेशी ब्राहमण आहे 3.5% आणि हेच अल्पसंख्यांक ब्राम्हण लोक वास्तविक 80 पासून 90% आरक्षण खात आहेत. म्हणजेच, ब्राम्हण सामान्याच्या नावावर बनिया आणि राजपुतांचे ही आरक्षण खात आहे. तसेंच SC, ST, OBC चे पण आरक्षण खात आलेला आहे. हेच कारण आहे की, SC, ST, OBC चा कोटा मागील 73 वर्षापासून नाही भरल्या आहेत. OBC ची स्थिती अत्यंत दयनीय आहे. त्यांची लोकसंख्या आहे 52%, आणि त्यांना आरक्षण मिळाले आहे केवळ 27.5% !! वरून क्रीमिलीयरचा आर्थिक आधार लावून ब्राम्हणांनी OBC च्या आरक्षणाला शून्य बनविले आहे. यासाठी, OBC चा कोटा केवळ 4.1% भरला आहे आणि त्यांचे उरलेले आरक्षण ब्राम्हणांनी हडपून घेतले आहे. यासाठी लोकसंख्येनुसार सर्व जातींना आरक्षण मिळायला हवे. ब्राम्हण जर 3.5% आहे, तर त्यांना केवळ 3.5% आरक्षण मिळायला हवे. आणि 3.5% च्या जास्त जागांवरून ब्राम्हणांना काढून त्या जागी SC, ST, OBC ची भर्ती करायला पाहिजे. जर असे झाले तर मराठा, जाट, अहिर, लिंगायत, रेड्डी, पटेल, अशा सर्व जातीसामुदायांना त्यांच्या समुदायच्या संख्येच्या अनुपातात आरक्षण मिळेल.

शिक्षित आणि जागृत यामध्ये अंतर आहे.

पुस्तकांना वाचून किंवा पदव्या मिळवून कुणी ही जागृत होऊ शकत नाही, प्रत्येक शिक्षित व्यक्ती जागृतच आहे असे नाही.

जागृतीचा पहिला सिद्धांत आहे :- आपल्या मित्रांची ओळख होणे.

जागृतीचा दुसरा सिद्धांत आहे :- आपल्या विरोध्यांची ओळख होणे.

जागृतीचा तिसरा सिद्धांत आहे :- स्वतःची शक्ति आणि कमजोरी ओळखणे.

जागृतीचा चौथा सिद्धांत आहे :- विरोधकांची शक्ति आणि कमजोरी ओळखणे.

जागृतीचा पाचवा सिद्धांत आहे :- आपल्या महापुरुषांचा इतिहास माहित असणे.

ह्या पाच गोष्टी जर आपल्याला माहित असेल, आणि तुम्ही अडाणी जरी असले तरी तरी पण जागृत म्हटल्या जाऊ शकते, आणि जर ह्या पाच गोष्टी माहित नसेल, आणि तुम्ही शिक्षित असूनही जागृत नाहीत. आपण डॉक्टर, वकील, इंजिनियर, प्रोफेसर, टीचर, IAS, IPS होऊ शकता पण जागृत नाही म्हणू शकत. शिक्षणासोबतच सामाजिक जागृती खूप महत्वाची आहे, समज उन्नतीसाठी.

आमचे शिक्षित लिखित अधिकारी, कर्मचारी, उच्च शिक्षा प्राप्त व्यक्तीला आमचा खरा इतिहास माहीत नाही. माहित न होणे ही चुकीची गोष्ट नाही, पण जेव्हा माहित झाले की, मी सर्व काही शिक्षण घेतले आहे जे लोकांनी मला शिकिविले पण मला माझ्या महापूरुषांचा इतिहास माहित नाही.,,,, ज्यांच्या प्रेरणेने आम्हाला शिक्षण घेण्याचा अधिकार मिळाला आहे, शिक्षण देण्याचा अधिकार, संपत्ती ठेवायचा अधिकार, वस्ते धारण करण्याचा अधिकार मिळाला आहे.

जरी ही माहिती माहित झाली तरी पण आमचा मानव केवळ खाने पिणे, बायको मुलांना पोसणे, घर संसार जमविण्यासाठी संपत्ती जमविणे हाच जीवनाचा उद्देश ठेवतो आहे. तो त्याचा त्याच्या मुलांचा त्याच्या जीवनाचा भविष्य केवळ आणि केवळ तुमच्या समाजाचे विरोधक हेच विचार करणार होऊ शकते की तुम्ही वाचनार पण तुमची येणारी पिढी त्यांच्या गुलामीचे तुम्ही जबाबदार व्हाल.

सैताणाची सैतानी

"1925-26 पासूनच बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर यांनी अस्पृश्यांना ब्राम्हणांसारखे अधिकार मिळविण्यासाठी प्रयत्न करीत होते."

"भारतात इंग्रजांच्या येण्यापूर्वी हिंदूंद्वारे अस्पृश्यांवर खूप जुलूम, भेदभाव, अत्याचार केले जात होते. अस्पृश्य लोक यांना नालायक पण म्हटल्या जात होते, खूप मोट्या हिमतीने अत्याचार सहन करीत होते."

"जेव्हा बाबासाहेब इंग्लंड मध्ये शिकत होते, तर तेथील कायदा आणि अधिकार यांच्याशी चांगले परिचित होते."

"एक मोठा प्रश्न बाबासाहेबांनी इंग्रजी शासनाला केला. "जेव्हा तुमच्या इंग्लंड मध्ये वर्णभेद - जातिभेद नाही आहे तर, भारतात का आहे? येथे तर तुमचाच राज आहे." तेव्हा व्हाइसराय बोलले की, आम्ही नाही जाणत की भारतात कुठे आणि कुणासोबत भेदभाव होत आहे?" "

"बाबासाहेबांनी विचारले, जाणू शकणार? जर तुम्ही सांगू शकाल तर पूर्ण विस्ताराने सांगा. तर बाबासाहेबांनी सांगितले. मी सर्व काही सांगणार मला काही वेळ द्या."

व्हाइसरायने सांगितले, "Yes, take your own time !"

1925 मध्ये बाबासाहेबांनी सर्व भारतात गरीब खालच्या अस्पर्शीय नालायक लोकांवर जे जे प्रताडना, जुलुम, भेदभाव, अत्याचार होत होते, सर्व लिहून ते एका प्रतिज्ञेच्या रूपात व्हाइसरायला दिले. 400 पानांचे हे प्रतिज्ञापत्र व्हाइसरायने पूर्ण वाचले आणि बाबासाहेबांना म्हणाले की, हे प्रतिज्ञापत्र महाराणीला पाठविल्या जाईल. काय तुम्ही सहमत आहात? तर बाबासाहेबांनी सांगितले, It would be a great opportunity for the 85% population of India, Called Shudra's !

"400 पानांचे प्रतिज्ञापत्र महाराणीला पाठविल्या गेले. महाराणीने मोठ्या कौतुकाने ते वाचले. महाराणीने तो विषय वाचल्यावर तिचा ठावठिकाना नाही राहिला. बाबासाहेबांना ही सूचना दिल्या गेली की, महाराणी या उल्लेखित गोष्टींचा पाठपुरावा करण्यासाठी एक कमिशन भारतात पाठवणार आहे."

सात सदश्यांचे हे कमिशन होते, ज्याचे मुख्य होते, Sir John Simon. यासाठी याला सायमन कमिशन म्हटल्या गेले. 1928 मध्ये हे कमिशन भारतात आले. पूर्ण देशात गांधीजीच्या नेतृत्वात या कमिशनला काळे झेंडे दाखविल्या गेले. "सायमान गो बॅक" च्या घोषणा देऊन खूप विरोध केल्या गेला. या विरोधात 17/11/1928 ला लाहोरमध्ये पोलिसांच्या लाठीमाराणे लाला लाजपतराय मारल्या गेले. या प्रकारे हिंदूंनी अस्पृश्य यांना अधिकाररहित ठेवण्यासाठी पहिली कुर्बानी दिली.

आपला मूर्खपणा बघा, आपण आजपण त्या लोकांना आपल्या चांगल्यापणाची आस ठेवून बसलो आहोत. आपल्या समाजात आजपण अनेक असे लोक आहेत की, ज्यांना आपल्या इतिहासाचा मागमूस पण नाही. आमचे बुजुर्ग तर अशिक्षित होते, पण आज आमचे काही Ph.D केलेले लोक पण त्या अशिक्षित लोकांनपेक्षा पण हलगर्जिचे आहेत.

खूप विरोध असूनसुद्धा बाबासाहेबांनी सायमनला काही जागी सोबत घेऊन गेले आणि घेऊन जाऊन भारतातील अस्पृषांची प्रत्यक्ष जाणीव करून दिली व खरेपणा दाखविला. सायमनने जे काही पाहिले त्याची खरी माहिती महाराणीला दिली. महाराणींनी दोन्ही पक्षांना समोरासमोर बसवून पडताळणी करण्याचे बघितले.

गोलमेज कॉन्फरेन्स ची व्यवस्था केली गेली. बाबासाहेबांना तसेच काँग्रेस नेत्यांना निमंत्रण पत्र पाठविल्या गेले. बाबासाहेबांना खूप आनंद झाला आणि गांधीची नाचक्की झाली. गांधीने या कॉन्फरेन्सला विरोध केला आणि हजर नाही झाले. बाबासाहेब गेले आणि पूर्ण क्षमतेने आपला तसेच भारतातील खरेपणाचे स्पष्ट चित्र काढून त्यांच्यासमोर दाखविण्यात आले. ही एकतर्फी कॉन्फरेन्स आयशस्वी राहिली आणि नंतर दुसरी कॉन्फरेन्स 1931 मध्ये ठेवल्या गेली. या कॉन्फरेन्स मध्ये गांधी गेले आणि तेथे इंग्रजी हुकूमतेच्या समोर बाबासाहेबांविरोधी स्वतः आपण आपृश्यांचा एकमात्र नेता असल्याचा दवा केला. तेव्हा बाबासाहेब बोलले की तुम्ही जर अस्पृश्यांचे नेते आहात तर तुम्हाला अस्पृश्यांच्या जीवनाची पूर्णपणे माहिती अवश्य असेलच. तेव्हा गांधीने आत्मविश्वासाने सांगितले की, हो. मी सर्वकाही जाणतो आहे. प्रधानमंत्री क्लिमेंट रिचर्ड ऐटली हे सर्व लिहून घेत होते.

तेव्हा बाबासाहेबांनी विचारले हे, त्या हत्याराचे नाव सांगा ज्याने अस्पृश्य लोक पशूंची चामडी काढतात ते? गांधी आजूबाजूला बघत होते. दुसऱ्या दिवशी कॉन्फरेन्स सोडून गांधी आपले छोटे तोंड घेऊन परत भारतात आले. कॉन्फरेन्स पुन्हा आयशस्वी ठरली.

1932 मध्ये तिसरी वेळ कॉन्फरेन्स बोलावली गेली. तिसऱ्या गोलमेज कॉन्फरेन्स मध्ये खूप भांडाभांडी झाली. सर्वांनी बाबासाहेबांना अस्पृषांचा नेता मानले होते. आता गांधीजवळ बाबासाहेबांच्या प्रहारांचे राक्षात्मक विचारांशिवाय काही पर्याय नव्हता. खूप भांडणे झाली. कॉन्फरेन्स खूप वेळ चालली. शेवटी कॉन्फरेन्स समाप्त झाली. या कॉन्फरेन्सचा हा अहवाल झाला की, अस्पृश्यांसाठी Communal Award ची घोषणा केल्या गेली. हा असा कायदा बनून आला की, ज्यामध्ये आपृश्यांसाठी वेगळे मतदांनक्षेत्र (Separate Electoral Constituency) ची व्यवस्था केली गेली. या कायद्यात ही व्यवस्था होती की, ज्या मतदान क्षेत्रामध्ये अस्पृश्यांची संख्या जास्त असेल ते अस्पृश्यांसाठी आरक्षित असेल. तेथून केवळ अस्पृश्यच मतदान लढतील. आणि केवळ अस्पृश्यच मतदान करतील, त्या क्षेत्रात अन्य कुणालाही मतदान करण्याचा अधिकार नसणार होता. पण अन्य सामान्य मतदान क्षेत्रात राहणारे अस्पृश्य पण मतदानात भाग घेणार, मतदान करणार. याला दोन मतदानाचा अधिकार म्हटल्या गेले.

तेव्हा गांधी पुण्याच्या यरवडा जेल मध्ये होते. या कायद्याची पुसटशी माहिती झाली तर ओरडायला लागले. मी अस्पृश्यांना एवढे अधिकार नाही देऊ शकत. उद्या सकाळपासून माझे आमरण उपोषण सुरु होणार आहे. हा कायदा माझे प्राण घेईल किंवा मी या कायद्याला नष्ट करणार. पूर्ण भारतात ही बातमी सोसाट वाऱ्यासारखी पसरली. अस्पृश्यांच्या अधिकाराला गिळण्यासाठी लाला लाजपतराय यांच्या बलिदानापेक्षा मोठ्या बलिदानाची बलिदेवी तौयार होऊ लागली. चार पाच दिवसा मधेच गांधी मरणासंन अवस्थेत पोचले. बाबासाहेबांवर चारही बाजूंनी दबाव टाकल्या जाऊ लागला. वेगवेगळ्या प्रकारच्या भित्या बाबासाहेबांना दाखविल्या जाऊ लागल्या. कुणी म्हटले, मी. आंबेडकर, जर गांधी मेले तर सर्व देशात हाहाकार होईल. तुमचे अस्पृश्य सर्व मारले जाईल, नंतर कुण्या कामाचे राहील ते अधिकार? शेवटी कस्तुरबा गांधीने येऊन बाबासाहेबांच्या समोर झोळी फैलवून आपल्या नवऱ्याच्या प्राणाची भिख मागितली. अबलाच्या डोळ्यातील टपकते आसू बघून बाबासाहेबांचा वज्रासारखे हृदय मेनासारखे

पिघळले. मजबूर होऊन लगेच बाबासाहेब यरवडा जेल मध्ये गेले, तेथील संत्र्याचा रस देऊन गांधीला जिवदान देऊन त्यांच्याच शर्तीवर समझोता केला.

आम्ही खोटी पुस्तके वाचत राहिलो की, महात्मा गांधीने अस्पृश्यांच्या वुद्धारासाठी आमरण उपोषण केले व ज्याला एक अस्पृश्य याच्या हातानी संत्र्याचा रस पिऊन तोडल्या गेले. त्या अस्पृशाचे नाव पण लिहितांना त्यांची आजी मरत होती. या कराराला पुणा ऍक्ट या नावाने जगभरात ओळखल्या जात आहे. यावर गांधी हस्ताक्षर करायला तयार नव्हते तर बाबासाहेबांच्या सोबत मदन मोहन मालवीय यांनी आपले हस्ताक्षर केले. बाबासाहेबांच्या पोहोचण्याच्या आधीच लिहिल्या गेलेल्या या करारावर Separate Electoral Constituency या कायद्याला अमान्य घोषित करून त्याच्या बदल्यात आरक्षणाच्या व्यवस्थेचा लॉलीपॉप दिल्या गेला होता. या अत्यंत चालाकीपूर्ण कराराचा दुष्परिणामच आहे. की आज भारतातील लोकसभेत आरक्षित संख्येने निवडून गेलेल्या SC, ST चे संसद, पीडितांवर होणारे अत्याचार, अन्याय, जुलुम, भेदभाव याच्या विरोधात कोणीच तोंड वुघडू शकत नाही. करण की बहुजन समाजाचे द्रोही लोक, या अत्याचाऱ्यांच्याच मांडीवर बसले आहेत. हे आत्याचारी, शोषणवादी लोक, आरक्षित जागेवर मतदान लडविण्यासाठी तर बहुजन समाजाच्या विभीषणांना शोधून काढतात, पण यांना सामान्य जागेसाठी मतदान लडवायला योग्य काही विभीषण मिळत नाही. या परिणामाला गांधीने आपल्या गीदाडाच्या दृष्टीने बघितले होते. बाबासाहेब पण या परिणामाला अज्ञात नव्हते, पण हजारो मनुवाद्यांच्या मध्ये बाबासाहेब एकटे बाबासाहेब युद्धात खूप काही करून गेले. ते एकटेच एक महामानव जे बगीचा लावून गेले, गोड फळांचा, आज कपटी गिदाडांच्या झुंडिंप्रमाणे कोटी बहुजन समाजाचे लोक त्याची रक्षा करू नाही शकत. धिक्कार आहे बहुजन नावाच्या या माशां प्रमाणे उडणाऱ्या झुंडीला.

सवर्ण लोकांच्या या खराब दोन पायांच्या जणावरांच्या सावलीचा विंटाळ करणे बरोबर होते. आज पण हे स्वघाती, जहरीले किडे माकोडे तिरस्काराच्या लायकीचे आहेत.

मुर्खांची काय ओळख?

कपाळावर टीळा ही मुर्खांची निशाणी आहे, जेवढा मोठा टीळा तेवढाच मोठा मूर्ख असणार.

हातात बांधलेला धागा ब्राम्हणाणंची मानसिक गुलामी व मुर्खाची ओळख आहे.

पूजपाठ, हवन, पाखंड, उपवास करणारे मूर्ख असतात, जेवढा मोठा पुजारी तेवढा मोठा मूर्ख असणार.

कावड वाहून नेणारे महामूर्ख असतात.

त्योहारांना मानणारे मूर्ख असतात, कारण की त्योहाराचे प्रतिक आहे; त्यो + हार = तुमची हार किंवा पराभव. तुमच्याच महापुरुषांची हत्या करून विजय मानवल्या गेला होता, त्यालाच त्योहार म्हटल्या जाते. प्रत्येक त्योहारात कुण्या ना कुण्या महापुरुषाचा किंवा विरंगना महिलांची हत्या करून विजय मनवल्या गेला आहे.

धार्मिक असणे मुर्खांची ओळखीची निशाणी आहे.

स्वतःला धर्माच्या नावावर ब्रम्हनांची गुलामी करणे ही मुर्खांची ओळख आहे.

हिंदू धर्म लिहिने आणि स्वतःला हिंदू बोलणे ही मुर्खांची ओळख आहे.

जाणून घ्या संविधान लिहिण्या आधी संविधान आणि संविधानिक अधिकारांसाठी तत्कालीन राजनेत्यांची जाहितिली विचार सरणी....

1. लोकमान्य टिळक :- हे तेली, तांबोळी, कुर्मी, कुंभार, चांभार संसदेत जाऊन काय नांगर चालवणार.

2. महात्मा गांधी :- जर इंग्रज शूद्रांना पण आजादी देत आहे, तर मला अशी आजादी नाही पाहिजे, मी शूद्रांना आजादी देण्याच्या पक्षात नाही आहे.

3. महात्मा गांधी :- मी शूद्रांना वेगळे आरक्षण देण्याचा विरोध करतो.

4. सरदार पटेल :- डॉ. आंबेडकरसाठी संविधान सभेचे दरवाजेच नाही, खिडक्या पण बंद करून दिल्या आहेत, बगतो मी, डॉ. आंबेडकर संविधान येतो कसा येतो ते.

5. आरएसएस :- डॉ. आंबेडकर साहेबांनद्वारे भारताचे संविधान लिहिल्यानंतर संविधानाला लागू न करण्यासाठी डॉ. आंबेडकर साहेबांचे सर्व देशात पुतळे जाळल्या गेले.

यासाठी संविधानाचे महत्व आणखी अधिक होऊन जाते की एवढ्या जबरदस्त विरोधानंतर बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर साहेबांनी आपली योग्यता आणि समजूतीने देशाचे असे संविधान लिहिले ज्याला मानणे सर्वांसाठी गरजेचे झाले...

संविधान गणतंत्र - म्हणजे - जनतेचे जनतेसाठी आणि जनतेद्वारा चालविलेले शासन. म्हणजेच गणतंत्र म्हणजे प्रजातंत्र, लोकतंत्र, जणतंत्र म्हणजे जेथे देशाची जनता हिच सर्वोपरी आहे...

महत्व : गणतंत्राच्या संपूर्ण संचालणात जनतेची भागीदारी सुनिश्चित करणे...

संविधान : देशाला संचालित करण्याचे लिखित माध्यम ज्यामध्ये सर्व नागरिक विना स्थान, जाति, धर्म, लिंग, भेद याच्या समान भागीदार आहेत...

या क्रमात संविधान लागू करणे आणि मानन्याचि उपयोगिता देश आणि प्रत्येक नागरिकासाठी आवश्यक होऊन जाते...

संविधान संविधान सभेची उप समिती

प्रारूप समितीचे अध्यक्ष भारतरत्न डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर साहेबांची अध्यक्षता मध्ये नाहीतर कडवा खरेपणा एकमात्र बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर द्वारा 29 ऑगष्ट, 1947 पासून 26 नोव्हेंबर, 1949 च्या अल्पकाळीण वेळेत लिपिबद्ध केल्या गेल्या ज्याला संविधान सभा द्वारे 26 नोव्हेंबर, 1949 ला अंगिकृत करून 26 जानेवारी, 1950 ला समता, समानता, न्याय आणि बंधुतेच्या अखंड भावनेणे अंतर्निहित देशाला लागू केल्या गेले ज्याच्या महान स्मृतीस प्रत्येक वर्षी गणतंत्र दिवस देशभरात मानवल्या जात आहे....

संविधानाला मानन्याचे अनेक अनेक कारणे आहेत ज्यामधील काहींवर संक्षिप्त प्रकाश टाकल्या जात आहे..

1. संविधानाच्या दृष्टीत भारतातील प्रत्येक नागरिक समान आहेत.

2. नागरिकांमध्ये संविधानिक रूपात कुण्या प्रकारचे स्थान, जाति, धर्म, लिंग यांच्या आधारावर भेदभाव केला गेला नाही.

3. संविधाना अंतर्गत राष्ट्राला सर्वोपरी मानल्या गेले आहे.

4. सर्व जाति धर्माच्या लोकांची विना भेदभावाने संपूर्ण विकास याची परिकल्पना केली गेली आहे.

5. राष्ट्राच्या विकासाच्या मुख्याधारेमध्ये नागरिकांची भूमिका निश्चित केली गेली आहे.

6. समाजिक आधारावर शोषित, वंचित, बहिष्कृत, पीडित वर्गांना पण राष्ट्राच्या विकासाच्या मुख्यधारेत जोडण्यासाठी विशेषधिकाराचे प्रतिपादन केले गेले आहे.

7. महिलांना लिंगभेद आणि जातीभेदापासून मुक्ती देऊन त्यांच्यासाठी राष्ट्राच्या विकासाची मुख्याधारा मध्ये समांतर भूमिका याचे प्रतिपादन केले गेले.

8. महिलांना वडील आणि नवरा यांच्या संपत्तीचा भागीदार बनविल्या गेले.

9. महिलांसाठी मातृत्व संगोपण आणि विशेषाधिकारांची व्यवस्था केली गेली.

10. नागरिकांसाठी शिक्षण आणि सुविधेबरोबरच रोजगार देण्याची सुविधा प्रतिपादीत केली गेली.

11. नागरिकांना आपल्या आवडीचा लोकप्रतिनिधी निवडण्याचा मताधिकार दिल्या गेला आहे.

12. विना भेदभावाच्या योग्यतेचा अधिकारावर उच्चतम निवडीची प्रक्रिया प्रतिपादीत केल्या गेले आहे.

13. विना भेदभावाचे उच्चतम पदापर्यन्त निबडीची प्रणाली प्रतिपादीत केली गेली आहे.

14. समतामुलक समाजाच्या परिकल्पनेला समाहीत केल्या गेले आहे.

15. विधीच्या समक्ष सर्व नागरिकांना समांतर मानल्या गेले आहे.

16. स्वतंत्र निवडणूक आयोगाची स्थापणा केली गेली आहे.

17. स्वतंत्र न्यायपालिकेची स्थापणा केली गेली आहे.

18. भारतीय रिजर्व बँकेचि स्थापणा केली गेली आहे.

19. देशातिल बाहेरील आणि आंत्रिक सुरक्षेची संरचना निर्माण केली गेली आहे.

20. नागरिकांना मौलिक अधिकारांबरोबर निती निर्देशक नियम प्रदान केले गेले आहेत.

21. धार्मिक उपाध्यांचा अंत करून धार्मिक गुलामी पासून आजादी दिल्या गेली आहे.

22. देशाच मूळ आणि ऐतिहासिक नाव भारत ठेवून सर्व जाति धर्मांना देशाबद्दल राष्ट्रीय भावनेचा संचार केला गेला आहे.

23. राष्ट्राच्या नावाला बदलण्याचा अधिकार संसदेला पण दिल्या नाही आहे. कारण की कधी कोणती सांप्रदायिक सरकार पण देशाचे नाव बदलू शकणार नाही.

24. धर्मनिरपेक्ष राष्ट्राच्या संकल्पने अंतर्गत कोणत्याही धर्माला संविधानात दखल देण्याचा अधिकार नाही.

ह्या काही चांगलेपणा संविधानात आहे ज्याला आपल्याला जाणून घ्यायचे आहे...

आजकाल संविधान व जाति धर्माच्या विरोधी राजनेत्यांकडून काही काही बोलल्या जात आहे. ते पण आपल्याला जाणून घेणे गरजेचे आहे की, कुणी काय म्हटले म्हणून...

1. प्रधानमंत्री मोदी :- दलित मद्बुद्धी असतात.

2. संघप्रमुख मोहन भागवत :- आरक्षण जाति आधारित नसायला पाहिजे. तसेच आरक्षणाचा विरोध केला पाहिजे.

3. केंद्रीय मंत्रि विके सिंह :- दलित कुत्रे असतात.

4. भाजप सांसद सुब्रह्मण्यम स्वामी :- आम्ही म्हणजेच भाजप आरक्षणाला निरर्थक करून टाकणार.

5. केंद्रीय मंत्रि अनंतकुमार हेगडे :- आम्ही म्हणजेच भाजप सत्तेत केवळ संविधान बदलायला आलो आहोत.

6. केंद्रीय मंत्रि अनंतकुमार हेगडे :- व्यक्तीची ओळख जातिनेच व्हायला पाहिजे.

7. धर्मगुरू स्वरूपानंद सरस्वती :- आम्ही संविधानाला मानत नाही.

हे का म्हटल्या गेले, आज पण जाणून घेणे गरजेचे आहे...

1. संविधानाच्या आधी ज्या जाति धार्मिक गुलाम होत्या, ते संविधानिक अधिकारांना मिळवून सक्षम होऊ लागली आहे, ज्यांची उन्नती आणि प्रगति धर्माच्या ठेकेदारांना पचत नाही आहे.

2. संवैधानिक अधिकारांच्या भरोशावर अशीक्षित वर्ग शिक्षित होऊन त्यांचा प्रतिभागी बनला आहे.

3. संविधानाने दिलेल्या अधिकारांनी बहिष्कृत वर्ग आपल्या अधिकाराला मिळविण्यासाठी संघर्ष करीत आहे.

4. संवैधानिक अधिकारांनी जागृत होऊन गुलाम वर्ग शासक बनण्याकडे अग्रेसर होत आहे.

5. अधिकारसंपन्न होऊन मागासवर्गीय जाति शरीरिक आत्मरक्षा करायला सक्षम होत आहे.

6. यांना कमजोर करण्याच्या उद्देशाने आणि कटाच्या बेताने आजकाल चुकीचे बायाने देऊन भारतातील बहुजन मूळनिवाश्यांच्या विरुद्ध सांप्रदायिक आणि जातिय भेदभावाचे वातावरण निर्माण केल्या जात आहे.

आपली सावधानी आणि जागृक्ता हिच समाजाला परत गुलाम होण्यापासून वाचऊ शकते...

1. मनुवादी ताकतेणी स्पष्ट इशारा करून दिला आहे की, ते परत भारतातील मूळनिवासी म्हणजेच SC, ST, OBC ला गुलाम बनविण्याची तैय्यारी करीत आहेत, ज्यामध्ये आपल्याला सावधान राहायला पाहिजे.

2. आपल्या मुलांना मनुवादी संघटनांपासून दूर करून आपल्या महापुरुशांचा इतिहास त्यांना सांगायला पाहिजे.

3. मुलांना संविधानाची माहिति द्यायला पाहिजे.

4. कमी खा, पण मुलांना अवश्य शिक्षित करा.

5. संविधान आणि आरक्षण याच्या विरोध्यांना लगेच उत्तर द्यायला पाहिजे.

6. मनुवाद्यांच्या कुठल्याही संघटनांवर विश्वास करू नका, करण की, मनुवादी धर्माच्या नावावर आपल्याला भ्रमित करून आपल्यालाच आपल्या संवैधानिक अधिकारांचा विरोध करण्याचा कट रचू शकतात.

7. कुणी कितीही समजावो, हे मना की आपण बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर यांच्या पेक्षा जास्त बुद्धिमान होऊ शकत नाही.

8. बाबासाहेब डॉ. आंबेडकरांनी जे काही केले आहे, ते खूप विचार विमर्ष करून केले आहे, म्हणजेच डॉ. आंबेडकर चुकीचे होऊ शकत नाही.

9. भलेही खूप मोठी कुर्बानी द्यावी लागेल, संविधान खतम होऊ देऊ नाका.

10. संविधान वाचून राहील तर SC, ST, OBC चे अस्तित्व पण वाचून राहील. नाहीतर ज्या दिवशी संविधान खतम होईल आपण त्याच दिवसापासून गुलाम होऊन जाणार.

या वक्तव्याला जागृत होऊन दोन वेळ वाचा।

ज्या दिवशी आपला मृत्यू होतो, आपला पैसा बँकेतच राहून जातो.

जेव्हा आपण जिवंत होतो, तेव्हा आपल्याला वाटते की, आपल्या जवळ खर्च करायला योग्य धन नाही.

जेव्हा आपण निघून जातो, तेव्हा पण खूप सारे धन विना खर्च केले राहून जाते.

एका चिनी बादशहाचा मृत्यू होतो. तो आपल्या विधवेला बँकेत 1.9 मिलियन डॉलर सोडून जातो. विधवा नंतर जवान नौकराशी लग्न करते. तो नौकर म्हणतो, मी नेहणी विचार करत होतो की, मी माझ्या मालकासाठी काम करीत आहे, आता समजून आले की तो माझ्यासाठी काम करीत होता.

शिकवण

जास्त जरुरीचे आहे की, अधिक शन कमाविल्यापेक्षा अधिक जगले पाहिजे.

चांगल्या व स्वस्थ शरिरासाठी प्रयत्न करा.

महागाच्या फोनचे 70% फंक्षण निरुपयोगी राहतात.

महागाच्या कारचा 70% गतीचा उपयोग होऊ नाही शकत.

अलिशान मकानांचा 70% हिस्सा खाली राहतो.

पूर्ण कपाटात 70% कपडे पडून राहतात.

पूर्ण जीवनाच्या कमाईचा 70% भाग दुसऱ्यांच्या उपयोगासाठी सुटून जातो.

70% गुणांचा उपयोग होऊ शकत नाही.

30% गुणांचा पूर्ण उपयोग कसा करायचा

स्वस्थ असल्यावर पण नेहमी तपासणी करीत रहायची.

तहाणले नसले तरी जास्त पाणी पिणे.

जेव्हा पण शक्य असेल तेव्हा आपला स्वार्थ त्यागायचा.

शक्तिशाली असल्यावर पण सरळ स्वभावाचे राहणे.

धनवान नसले तरी पण परिपूर्ण राहणे.

चांगले जीवन जगा

तब्यात ठेवा - प्रार्थनेच्या वेळी आपल्या हृदयाला.

तब्यात ठेवा - जेवण करतांना आपल्या पोटाला.

तब्यात ठेवा - कुणाच्या घरी जाता तर डोळ्यांना.

तब्यात ठेवा - कार्यक्रमात जाता तर तोंडाला.

तब्यात ठेवा - दुसऱ्याचे धन बघुन लालसेला.

विसरून जा - आपल्या चांगल्या कामाला.

विसरून जा - दुसऱ्यांच्या चुकांना.

विसरून जा - भूतकाळातील कडव्या विचारांना.

सोडून द्या - दुसऱ्यांना कमी लेखणे.

सोडून द्या - दुसऱ्यांच्या सफलतेला जळणे.

सोडून द्या - दुसऱ्यांच्या धनाची आस ठेवणे.

सोडून द्या - दुसऱ्यांची चुगली करणे.

सोडून द्या - दुसऱ्यांच्या सफलतेवर दुःखी होने.

जर आपल्या फ्रिज मध्ये जेवण आहे, अंगावर कपडे आहे, घराच्या वर्ती छत आहे आणि झोपायला जागा आहे, तर जगातील 75% लोकांपेक्षा जास्त धनी आहात.

जर आपल्या पर्स मध्ये पैसे आहेत आणि आपण काही बदलावासाठी कुठेही जाऊ शकता जेथे आपण जाणार आहात तर आपण जगातील 18% धनी लोकांमध्ये शामिल आहात.

जर मला आज पूर्णतः स्वस्थ होऊन जिवंत आहात, तर आपण त्या लाखो लोकांच्या तुलनेत नासिबवान आहात जे या हफ्त्यात पण जगू शकले नाहीत.

जीवनातील महत्व दुःखाचे रडगाने करण्यात नाही आहे. तर आपल्या निर्मात्याला धन्यवाद करण्यात व हजारो कारणांत आहे.

कालिया मर्दनाची खरी कथा (गोष्ट)

नागवंशीय लोक हे तथागत बुद्धाचे रक्षक होते, बुद्ध काळखंडात तथागत बुद्धांना काही वेळ जीवानिशी मारण्याचा प्रयत्न केला गेला होता, पण बुद्ध वाचत राहिले होते. बुद्ध यासाठी वाचत होते, कारण की बुद्धाची रक्षा करण्याचे काम नागवंशी लोकांनी केले होते. इतिहासात असे काही उदाहरण मिळतात, ज्यामध्ये नागवंशी लोक बुद्धाची रक्षा करतांना दिसतात. तथागत बुद्धांचे वेळोवेळी नागवंशी लोकांनी रक्षण केले, यासाठी बुद्ध विरोधी लोकांनी त्या नागवंशी रक्षकांना राक्षस म्हणणे सुरु केले. बुद्धाला नागवंशी लोकांनी आपल्या डोक्यावर जागा दिली होती, यासाठी बुद्ध विरोधी लोक बुद्धांचे काही बिघडवू शकत नव्हते. तेव्हापासून "डोक्यावर चढवून ठेवणे" ही म्हण बुद्धविरोधी लोकांनी अमलात आणली, ही म्हण आता पण सुरु आहे. पहिले चित्र तामिळनाडूचे आहे, हे शिल्प तामिळनाडूत मिळाले आहे, ज्यामध्ये बुद्ध नाग लोकांच्या दिसत आहे, बुद्ध कधी नागवंशी लोकांच्या छत्रछायेत दिसत आहेत, तर कधी नागवंशी लोकांच्या वर्ती दिसत आहेत. तामिळनाडूमध्ये ठेवलेल्या या मूर्तीला कृष्णाची मूर्ती म्हटल्या जात आहे, कुणी या मूर्तीला रामाची मूर्ती पण म्हणत आहे, पण खरी गोष्ट ही आहे की, कुण्या पण प्राचीन मुर्त्यांमध्ये देवी-देवता मिळत नाहीत, परंतु बुद्ध मिळतात. दुसरे चित्र श्री कृष्णाचे आहे, श्री कृष्णाच्या या लिलेला "कालिया मर्दन वंस" या नावाने ओळखल्या जाते, दोन्ही चित्रांचे ऐतिहासिक खरेपण आणि सबुतांच्या आधारावर जर बारकाईने अध्ययन केल्या गेले, तर केवळ तथागत बुद्ध यांचेच खरेपण समोर येईल. आता हा प्रश्न आहे की, तथागत बुद्धांचे पहिले शिल्प काल्पनिक आहे? की, श्री कृष्णाचे काल्पनिक आहे? यावर आपण सर्व विचार करू शकता. तथागत बुद्धांच्या वेळी तथागत बुद्ध एवढे लोकप्रिय झाले होते की, त्या वेळचे राजा लोक आपल्या मुकुटामध्ये बुद्धाची मूर्ती तसेच प्रतिमेला स्थापन करीत होते. चक्रवर्ती सम्राट अशोकाने पण आपल्या शासन काळाच्या मध्ये तथागत

बुद्धांना आपल्या मुकुटामध्ये चित्रित केले होते. चक्रवर्ती सम्राट अशोकाने आपल्या मुकुटाच्या मूर्तिमध्ये बुद्ध अंकित केले होते. हे आपण चित्रात बघू शकता. यामधून तथागत बुद्धांच्या महाणता तसेच लोकप्रियता समजून येत आहे, तथागत बुद्धांबरोबर आपण या नागवंशीय रक्षक योद्ध्यांना पण शत शत नमन करतो आहोत.

विसरून गेले असाल आठवण करून देऊ आपला इतिहास

"संविधान" संवैधानिक नाव "भारत - That is India" सांस्कृतिक नाव नाही. प्राचीन भारताचे सांस्कृतिक नाव होते; जंबुद्विप, वानरंसा द्विप, कोया कोया तुरे, सिंगार द्विप, तसेच गोंडवाणा लँड.

प्राचीन भारत हा खूप समृद्ध आणि उच्च कोटीची सभ्यता होता, ज्याला "सिंधुघाट, द्राविड, River Valley सभ्यता" या नावाने इतिहासात लिपिबद्ध आहे. या सभ्यतेचे निर्माता भारताचे मूळनिवासी "द्राविड" होते, ज्यांचे वंशज आज भारतात SC, ST, OBC, R. Minority च्या रूपात आहे. समृद्ध गोंडवाणा लँडला विदेशी आक्रमणकर्त्यांनी नष्ट करून आज जगामध्ये सर्वांत पाठी ढकलले आहे.

भारतावर 12 वेळी विदेशी आक्रमण झाले;

1. युरेशियाइ आर्य ब्राम्हण 2. मीर काशीम 712 इ. स. 3. महमुद गजनवी 4. मोहोम्मद गोरी 5. चांगेज खान 6. कुतुबुद्दीन ऐबक 7. गुलाम वंश 8. तुगलक वंश 9. खिलजी वंश 10. लोदी वंश 11. मुगल वंश 12. इंग्रज (British).

सर्वांत पहिला विदेशी आक्रमणकारी आर्य ब्राम्हण (अर्थवा, रथाईस्ट, वात्सानिया) यांनी येथे आक्रमण करून साम-दाम-दंड-भेदाची निती वापरून येथील समृद्ध सभ्येतेला भिन्न-भिन्न केले. भरपूर संपत्तीला लुटायचे काम केले. देशी

राजांशी हजारो वर्षे लढाई होत राहिली, या लढाईला वेदांमध्ये सूर-असूर, देव-दानव, देवता-राक्षस या नावाने ओळखल्या जाते. आर्य स्वतःला देवता /सूर तसेच मूळनिवासी द्राविडाना असूर/राक्षसांची सज्ञा देऊन वेदांमध्ये नायकाला खलनायक आणि खलनायकाला नायक बनविले आहे. वेदानुसार यज्ञामध्ये मोठ्या संख्येत पशुबळी, गायबळीची प्रथा होती दूराचार, कुसंस्कार, अमानवीय परंपरा होती जी आर्यांची संस्कृती म्हटल्या जाते. ब्राम्हण धर्म आणि वेदनितीपासून मूळनिवासी पूर्ण रूपाने कंटाळून गेले होते.

तथागत बुद्धांची धम्मक्रांती तसेच सम्राट अशोक

तथागत बुद्धांनी जेव्हा वेद आणि ब्राम्हण धर्माच्या विरोधात एक नवा मानवता मार्ग धम्म स्थापणा केली तर लोक बुद्ध धम्म अंगिकृत करू लागले. त्यावेळी मोठमोठ्या बौद्ध सम्राटांचा उदय झाला. अशोकाच्या पहिले ब्राम्हणांनी हजारो गाईंच्या कत्तलि यज्ञाच्या नावावर करीत होते, जो शेतकऱ्यांसाठी चिंतेचा विषय होता. ब्राम्हण गोमांस खाण्याबरोबरच, गोमांसाचा व्यवसाय पण करीत होते, ज्यामुळे गाईंची घटती संख्या कमी करण्यासाठी सम्राट अशोकाने आपल्या राज्यात पशु हत्येवर बंदी घातली होती, ज्यामुळे ब्राम्हणांची रोजगाराची योजना बंद पडली होती, त्याच्या नंतर सम्राट अशोकाने तक्रारी मिळाल्यानंतर तिसऱ्या धम्म संगतीत 60000 ब्राम्हणांना बौद्ध धम्म भिक्षु संघातून काढून बाहेर केले होते, तर ब्राम्हण 140 वर्षांपर्यंत पाखंडवाद न चालल्या कारणाने गरिबी रेखेच्या खाली जीवन जगण्यास मजबूर झाले होते, त्या वेळी ब्राम्हण आर्थिक दुर्बल घटक म्हणून जीवन जगत होते, ब्राम्हणांचे वर्चस्व आणि त्यांची असमानतेवर आधारित गैर बरोबरीची परंपरा खतम झाली होती, त्याला वापस आणण्यासाठी ब्राम्हणांच्या जवळ बौद्ध धम्माच्या राज्यात विरोधात षडयंत्र युक्त छलकपटपूर्ण युद्ध करणे हेच एकमात्र पर्याय राहला होता, तेव्हा ब्राम्हणांनी आपली गेलेली प्रतिष्ठा वापस आणण्यासाठी गद्दारी व हिंसेचा मार्ग अवलंबीला...

अखंड भारतामध्ये मगधची राजधाणी पाटलीपुत्र मध्ये अखंड भारताचे निर्माता चक्रवर्ती सम्राट चंद्रगुप्त मौर्य आणि सम्राट अशोकाचे महान पुत्र, मौर्य वंशाचे दहावे न्यायप्रिय सम्राट राजा बृहदत्त मौर्याची हत्या धोक्यानी त्यांचे नातेवाईक साला, ब्राम्हण सेनापती पुष्यमित्र शुंगाने त्याच्या नेतृत्वात इ. स. पूर्व 185 मध्ये, रक्तरंजित कटाच्या माध्यमाने प्रतिक्रांति केली आणि स्वतःला मगधचा राजा घोषित केले होते. आणि या प्रकारे छलकपटपूर्ण हिंसेने बौद्धमय भारतात ब्राम्हणशाहीची स्थापणा गद्दार पुष्यमित्र शुंग ब्राम्हणाद्वारे झाली. गद्दार पुष्यमित्र शुंग राजा बनल्यावर राजशक्तीच्या दमावर पाटलीपुत्र पासून शाळकोट पर्यंत सर्व बौद्ध विहारांना नेस्तनाभूत केले व बौद्ध साहित्याला जाळून टाकले होते, तसेच अनेक बौद्ध भिक्षुंना सर्व लोकांसमोर कत्तली केल्या होत्या. पुष्यमित्र शुंग बौद्ध व येथील जनतेवर खूप अत्याचार करीत होता. त्याने मनुस्मृतीची रचना केली, आणि राजसत्तेच्या बळावर ब्राम्हणांद्वारा रचित मनुस्मृतिच्या अनुसार वर्णव्यवस्था या कायद्याने राज्य चालवत होता.

उत्तर पश्चिम क्षेत्रावर त्या वेळी युनानी राजा मिलिंद याचा अधिकार होता. राजा मिलिंद बौद्ध धर्माचे अनुयायी यांना खूप न्यायप्रिय होता. जसे राजा मिलिंदला माहित झाले की, पुष्यमित्र शुंग बौद्धांवर अत्याचार करीत आहे तर त्याने

पाटलीपुत्रावर हल्ला केला. पाटलीपुत्राच्या जनतेणेही पुष्यमित्र शुंग याच्या विरुद्ध विद्रोह उभा केला, यानंतर पुष्यमित्र शुंग आपला जीव वाचवून पळाला आणि उज्जैन मध्ये जैन धर्माच्या अनुयायांच्या शरणात गेला.

जसेही या घटनेची बातमी कलिंगचा राजा खारवेल याला माहीत झाले तर त्याने आपली स्वतंत्रता घोषित करून पाटलीपुत्रवर आक्रमण करून दिले. पाटलीपुत्राहून युनानी राजा मिलिंदाला उत्तर पश्चिम कडे ढकलून दिले.

यानंतर ब्राम्हण पुष्यमित्र शुंग (ज्याला याचे दरबारी राजकवि वाल्मिकी नावाच्या ब्राम्हणाने रामाच्या नावाने प्रचारीत केले.) याने आपल्या समर्थकांच्या बरोबर मिळून पाटलीपुत्र आणि शाळकोट याच्या मध्य क्षेत्रावर अधिकार केला आणि आपली राजधाणी त्या वेळी जगप्रसिद्ध बौद्ध नगरी साकेतला बनविले. पुष्यमित्र शुंगाने नंते याचे नाव बदलवून अयोध्या केले. अयोध्या म्हणजेच विना युद्धाने बनविली गेलेली राजधाणी...

राजधाणी बनविल्यानंतर पिश्यमित्र शुंग उर्फ रामने घोषणा केली की, की जो पण व्यक्ती, बौद्ध भिक्षुंचे शिर कापून आणेल त्याला 100 सोन्याच्या मुद्रा बक्षीस म्हणून दिल्या जातील. या प्रकारे सोन्याच्या सिक्क्यांच्या लालसेच्या पोटी संपूर्ण देशात बौद्ध भिक्षुंची सर्वसामान्यपणे कत्ल होत होते. राजाधाणी मध्ये बौद्ध भिक्षुंचे शिर बक्षीस मिळविण्यासाठी येऊ लागले. यानंतर काही चालाक व्यक्ती आपल्या आणलेल्या शिराला चोरून घ्यायचे आणि त्या शिराला दुसऱ्यांदा राजाला दाखवून स्वर्ण मुद्रा घ्यायचे. राजाला माहित झाले की, लोक असा धोका पण करीत आहे तर राजाने एक मोठा दगड ठेवला आणि राजा, बौद्ध भिक्षुचे शिर बघून त्याला त्या दगडावर मारून चेहरा बिगडवून द्यायचा. यानंतर बौद्ध भिक्षुच्या शिराला घाघरा नदीत फेकून दिल्या जात होते. राजाधाणी अयोध्या मध्ये बौद्ध भिक्षुंचे एवढे शिर आले होते की कापलेल्या शिरांनी नदी पूर्णतः जमिंदोस्त झाली होती, आणि तिचे नाव "शिरयुक्त" म्हणजेच वर्तमान मध्ये त्याचा अपभ्रंश "शिरयू" झाला आहे.

याच "शिरयू" नदीच्या काठावर पुष्यमित्र शुंगाच्या दरबारात ब्राम्हण राजकवि वाल्मिकीने "रामायण" लिहिले होते. ज्यामध्ये रामाच्या ("राम" उलटे "मरा" म्हणजेच "बौद्धांना मारणारा") रुपात पुष्यमित्र शुंगाला आणि रावणाच्या रूपात मौर्य सम्राटांचे वर्णन त्याची राजधाणी अयोध्येचे वर्णन केले आहे. आणि राजा कडून खूप अधिक बक्षीस मिळविले आहे. एवढेच नाही तर याच काळात वाल्मिकी रामायण, महाभारत, पुराणे व स्मृती आदी खूप सारे काल्पनिक ब्राम्हण धर्मग्रंथांची रचना पण पुष्यमित्र शुंगाची या अयोध्या मध्ये "शिरयू" नदीच्या काठी झाली आहे.

बौद्ध भिक्षुंची सर्वसामान्य कत्तली या कारणाने सर्व बौद्ध विहारे खाली झाली, तेव्हा आर्य ब्राम्हणांनी विचार केला की, या बौद्ध विहारांचे काय करावे की, येणाऱ्या पिढ्या यांना पण माहित नाही व्हायला पाहिजे की, इतिहासामध्ये गेलेल्या वर्षांत येथे काय झाले आणि हे काय होते?

तेव्हा त्यांनी या सर्व विहारांना मंदिरांत बदलले आणि यामध्ये आपल्या पूर्वजांचे काल्पनिक पात्र, देवी देवता तेथे आदीच स्थापित असलेल्या बौद्ध मुर्त्यांना भगवान सांगून स्थापित केले, आणि पूजा पाखंडाच्या नावावर ही मंदिर रुपी दुकाने उघडलीत.

मित्रांनो यानंतर ब्राम्हणांनी मूळनिवास्यांना (बौद्ध धम्मियांना) बौद्ध विहारांना रूपांतरीत केल्या गेलेल्या मंदिरांमध्ये प्रवेशास मनाई केली. कारण की या घटनेला ते आठवणीत ठेवू न शकणार म्हणून. अबढेच नाही ते मूळनिवासियांच्या बौद्ध धम्माचा बदला घेण्यासाठी कपटपूर्वक राजसत्तेच्या ताकतीवर वर्ण व्यवस्थेचे परिवर्तन जाती व्यवस्थेत करून दिले. म्हणजेच पदाचे परिवर्तन जातित करून दिले आणि जाति व्यवस्थेनुसार, जाति व्यवस्थेमध्ये 6000 पेक्षाही अधिक जाति बनविल्या आणि त्यामध्ये 72000 उपजाति बनविल्या. याला ब्राम्हणांनी ईश्वर निर्मित म्हणून प्रचारीत केले, कारण याला थोपण्यावर मूळनिवासी (बौद्ध) सहज स्वीकारू शकेल, मूळनिवासियांना एवढे छोटे छोटे हजारो जातींच्या तुकड्यात विभागले, म्हणजेच मूळनिवासी संघटित होऊन नंतर कधी विद्रोह करू शकणार नाही, त्यांच्याशी युद्ध करू नाही शकणार नाही आणि ब्राम्हन यांच्यावर परत विजय मिळवू शकणार नाही...

लक्षात ठेवा बृहद्रथ मौर्य यांच्या हत्तेच्या पूर्वी भारतात मंदिर शब्द नव्हता. नाही या संस्कृती कोणती संस्कृती नव्हती. वर्तमानात ब्राम्हण धर्मात दगडावर मारून नारळ फोडायची परंपरा आहे, ही परंपरा पुष्यमित्र शुंग याच्या बौद्ध भिक्षुंच्या शिराला दगडावर मारण्याचे प्रतिक आहे.

पेरियार रामास्वामी नायकर यांनी "सच्ची रामायण" नावाचे पुस्तक लिहिले ज्याचे उत्तर प्रदेशात पेरियार ललयी सिंह यादव यांनी हिंदी अनुवाद केला जयवर उत्तर प्रदेश शासनाणे प्रतिबंध लावला आणि तेव्हा ही केस इलाहाबाद हाय कोर्टात चालली गेली आणि केस क्रमांक 412/1970 वर्ष 1979-1971 व सुप्रीम कोर्ट 1971-1976 या वर्षांमध्ये अर्ज क्रमांक 291/1971 चालला.

ज्यामध्ये सुप्रीम कोर्ट मधील न्यायाधीश पी. एन. भगवती, वी. आर. कृष्णा अय्यर, मुतजा फाजील अली यांनी दिनांक 16/09/1976 ला निर्णय दिला की, "सच्ची रामायण" पुस्तक बरोबर आहे, आणि यांधील सर्व तथ्य बरोबर आहे. सच्ची रामायण हे पुस्तक हे सिद्ध करते की, "रामायण" नावाचे देशात जेवढे पण ग्रंथ आहेत ते सर्व काल्पनिक आहे आणि त्याचा पुरातत्विय व ऐतिहासिक काही आधार नाही. म्हणजेच 100% खोटे व काल्पनिक आहेत. एक ऐतिहासिक सत्य जे कुणाकुनाला माहित नाही की, बौद्ध जातक कथेंमध्ये मिळावट करून ब्राम्हणांनी रामायण व आणखी धर्म ग्रंथ लिहिले आणि बौद्ध साहित्याचे ब्राम्हणीकरण केले. लोकांना शिक्षण न घेण्याचा अधिकार बनवून अडविल्या गेले कारण लोक वास्तविक षडयंत्रापासून अनभिज्ञ राहील. आणि ब्राम्हणांद्वारे जे काही सांगितले जाईल ते खरे मानावे. विदेशी ब्राम्हणांच्या या षडयंत्राने भारतातील मूळनिवास्यांना मनुवादी/ब्राम्हणवादी याच्या

अमानवियतापूर्ण कायद्यांनी अपमानित व अधिकारविहीन गुलाम बनविले, आणि देश नंतर बाहेरील आक्रमणकारी टाकतींचा गुलाम झाला.

भारतातील बहुजणांनो आपल्या मूळ इतिहासाला जाणा, पाखंडी ब्राम्हणवादियांच्या बहकाव्यात येऊ नका. नाहीतर ते दिवस परत वापस येऊ शकतात; जेव्हा आपल्याला पाणी प्यायला, अंगावर कपडे घालायला, शिक्षण-लिखाणाचा अधिकार नव्हता, आपल्याला जनावरांपेक्षाही खराब जीवन जगण्यावर मनुवादी मजबूर करित होते, आज भारतात मूळनिवसियांच्या मूर्खपणा चालतांना असा दिवस यायला परत वेळ लागणार नाही. आठवण ठेवा अश्या दुर्दशेपासून वाचण्यासाठी कोणी दुसरे बाबासाहेब आता येणार नाही.

आज ज्या मूळनिवासी लोकांनी संवर्णांबरोबर मिळून हिंदुराष्ट्र उर्फ रामराज्य याचे स्वप्न पाहत आहेत. जय श्रीराम नावानी मरायला आणि मारायला उतरले आहेत, त्यांना आपला इतिहास माहित नाही की, ते कुणाला आमंत्रित करीत आहेत. "ये बैल मला मार." ब्राम्हण हिंदूराष्ट्राच्या नावाने अंधभक्तांना बेवकूफ बनवून आपला ब्राम्हणधर्म व ब्राम्हणराष्ट्र बनविण्यास लागली आहे. अंधभक्त बनलेल्या मूळनिवासियांना हे चांगल्या प्रकारे समजण्याची गरज आहे.

गुलामगिरी काय आहे?

राष्ट्रपिता ज्योतीराव फुले यांच्या द्वारे लिखित गुलामगिरी पुस्तकातील काही अंश :-

कुण्याही समाज संघटनेला गुलाम बनवायचे असेल तर त्यांचे "पाच बळ" काढून घ्या ते कायमस्वरूपी गुलाम बनून जातात.

1. बुद्धी बळ :- त्यांना शिक्षण तसेच ज्ञान देणे बंद करा.

2. धन बळ :- त्यांचे रोजगर हटवून त्यांना बेकर बनवा, म्हणजेच त्यांच्या धनाचे स्रोत बंद करा.

3. बाहू बळ :- लोकांचे बळ खत्म करा, त्यांचे जाति-जाति व धर्म-संप्रदाय हयांचे तुकडे करा.

4. सांस्कृतिक बळ :- त्यांच्या पूर्वजांचा इतिहास, भाषा, साहित्य नष्ट करा.

5. मनोबळ :- मनालाच मारून टाका म्हणजे त्यांना भाग्य, पाप-पुण्य, स्वर्ग-नर्क याची सहल करून त्यांचे जाणवरीकरण करून (बैला सारखा) केवळ सेवा द्यायला जिवंत ठेवा.

जेव्हा मनुष्य तसेच त्याचा समाज गुलाम बनल्यावर त्यांचे सर्व ससगून स्वतःहून खत्म होतात.

कारण की बरोबर शिक्षणावाचून मनुष्य वास्तविकतेला जाणल्याशिवाय काल्पनिक गोष्टींवर विश्वास ठेवू लागतो.

सांस्कृतिक बळ म्हणजेच मनुष्य जेव्हा आपल्या पूर्वजांचा इतिहास भाषा साहित्याला विसरून जातो तेव्हा प्रचार तंत्राचा बळी चढून, आपले शत्रू/मालिक पूर्वजांचे हत्यारे यांनाच आपला संरक्षक समजतो.

संदर्भासाठी वाचा राष्ट्रपिता ज्योतीराव फुले यांच्याद्वारे लिखित महान ग्रंथ "गुलामगिरी".

आपल्या देशाचे नाव भारत कसे पडले?

असे म्हटल्या जाते की, या देशाचे नाव "भारत" यासाठी पडले. कारण की, "श्रमन संस्कृती" चे लोक अधिकाधिक "उत्पादन" करण्यावर विश्वास ठेवीत होते. त्यांचा असा विचार होता की, "उपभोग" कमी होवो व जे वाचणार त्याने दुसऱ्यांचे "भरण पोषण" होवो. यासाठी या "भरण" पासून "भर" झाला. यामध्ये अति आणखी जोडल्याने "भरति (भरूअति)" होऊन जातो. नंतर "भरति" याचा "भारत" झाला. येथे "अति" चा अर्थ "अधिक उत्पादनाशी" आहे, जो श्रमाशी निगडित आहे.

तथागत गौतम बुद्ध, भगवान महावीर, सम्राट अशोक, संत कबीर, संत बसवेश्वर, संत नामदेव, संत गोरा कुंभार, संत सेना नाई, संत जगनाडे महाराज, संत सावता माळी, संत नरहरी सोनार, संत तुकाराम महाराज, संत गाडगे महाराज, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, अवंतिबाई, अहिल्याबाई होळकर, कर्पुरी ठाकूर, ई. व्ही. पेरियार रामास्वामी नायकर, छत्रपति शिवाजी महाराज, छत्रपति शाहू महाराज, बडोदा नरेश सयाजीराव गायकवाड, महात्मा राष्ट्रपिता ज्योतिबा फुले, विद्येची देवी सावित्रीबाई फुले, पेरियार तसेच ललई सिंह यादव (सच्ची रामायण) कानपुर, कर्मवीर भावुराव पाटील या सर्व OBC लोकांचा सहयोग व प्रेरणेने समतावादी आंदोलनाला बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर यांनी आपल्या खांद्यावर घेऊन पुढे चालत राहिले.

हे ते सत्य आहे की, जे OBC लोकांपासून केवळ यासाठी लपविले गेले की, जर 52% OBC जागले तर डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांना जाणून घेतले तर भारत देशाच्या सत्तेवर विराजमान होईल.

हे डॉ. बाबासाहेबांना न माणणाऱ्या लोकांनीच राजनैतिक लालासेपोटी केले आहे तरच तर ब्राम्हण आजपण OBC च्या प्रती चुकीची भावना ठेवते आणि OBC ला विभीषण म्हणतात.

मी अश्या चाटणाऱ्यांना आणि सत्तेच्या लालासियांना सांगणार आहे की, आता OBC जागत आहे, सांभाळून राहा. माझे समस्त OBC बांधवांना निवेदन आहे की, या सत्याला OBC समाजापर्यंत पोहोचवा आणि गर्वानी सांगा की, डॉ. बाबासाहेबांना डॉकटर आणि वकील तसेच विदेशात शिक्षणाच्या कामासाठी OBC महापुरुषांनीच केले आहे.

बाबासाहेबांनी OBC च्या 3743 जातींना एका समूहात OBC ठेवून त्यांना संवैधानिक अधिकार दिला आहे आणि अनुछेद 340 मध्ये प्रतिनिधित्व म्हणजेच आरक्षणाची व्यवस्था केली, ज्या दिवशी हे लपविलेले सत्य OBC च्या 3743 जातींना समजेल, त्या दिवशी भारत देशात OBC, SC, ST (ज्यांची जेवढी भागीदारी, तेवढी त्यांची हिस्सेदारी) चा कब्जा होऊन जाणार आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्वप्न पूर्ण होऊन जाणार...

टिप्पणी :- इतिहासात आपल्या महापुरुषांना वाचणार तर आपल्याला ज्ञान होईल खऱ्या वास्तवाचे काय आहे ते...

पृथ्वीवर कोणतीच व्यक्ती अशी नाही की तिला समस्या नाही आणि पृथ्वीवर अशी कोणतीच समस्या नाही की, ज्याचे समाधान नाही. जर जगातील युरेशिय मधून ब्राम्हण भारतात आले नसते तर भारतात 6743 जाति बनत नव्हती आणि भारत अन्य तुकड्यांत विभाजीत झाला नसता आणि नाही भारत बरबाद झाला असता लवकरात लवकर भारतामध्ये डीएनए कार्ड लागू करायला पाहिजे आणि ब्राम्हणांना भारतातून बाहेर पळवावे लागणार आणि जगात सर्व जागी डीएनए कार्ड लागू करणे अनिवार्य आहे तरच भारत परत सोन्याची चिमणी बनणार जर जगात ब्राम्हण नसता तर अंधविश्वास आणि पाखंडवाद व शडयंत्रकारी फैलवत नव्हती आणि नाही कुलूपाची गरज असती सर्वांवर विश्वास बनून राहिला असता.

सम्राट प्रधान महान

"टोल नाक्यावर मिळणाऱ्या या पावती मध्ये दडलंय काय? आणि ती का जपून ठेवली पाहिजे? त्याचे अतिरिक्त फायदे काय आहेत?" हे आज जाणून घेऊयात.

१. टोल भरलेल्या रस्त्यावरून जातांना जर का तुमची गाडी अचानक बंद पडली तर तुमच्या गाडीला 'टो-अवे' करून घेऊन जाण्याची जबाबदारी टोल घेणाऱ्या कंपनीची असते.

२. एक्सप्रेस हायवे वर जर का तुमच्या गाडीतील पेट्रोल संपलं किंवा बॅटरी डिस्चार्ज झाली तर तुम्हाला अश्या वेळी तुमच्या गाडीच्या जागेवर येऊन पेट्रोल, एक्सटर्नल चार्जिंग देण्याची जबाबदारी टोल घेणाऱ्या कंपनीची असते. पण, झालंच तर गाडी पूर्णपणे डाव्या साईड ला लावावी आणि टोल पावतीवर दिलेल्या फोन नंबर वर एक फोन करावा. दहा मिनिटात तुम्हाला मदत मिळेल आणि ५ ते १० लिटर पेट्रोल हे मोफत मिळेल. गाडी पंक्चर झाल्यास सुद्धा तुम्ही या नंबर वर संपर्क साधून मदत मिळवू शकता.

३. तुमच्या गाडीचा अपघात जरी झाला तरी तुम्ही किंवा तुमच्यासोबत असलेल्या कोणीही आधी हे टोल पावतीवर दिलेल्या फोन नंबर वर संपर्क साधणं आवश्यक आहे.

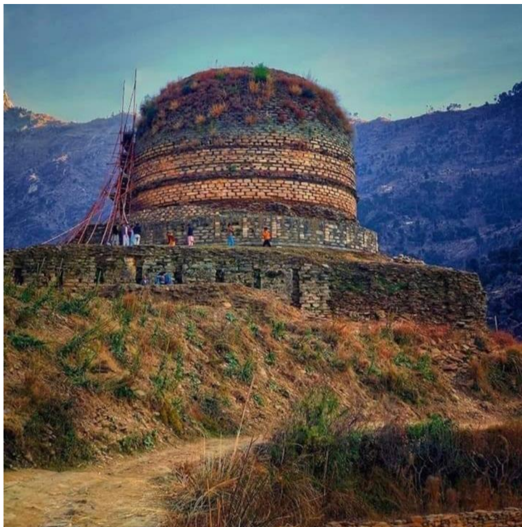
४. तुम्ही गाडीतून प्रवास करतांना जर का एखाद्या व्यक्तीची तब्येत अचानक बिघडली आणि त्या व्यक्तीला जर तातडीने दवाखान्यात नेणं आवश्यक होऊ शकतं. अश्या वेळेस अँम्ब्युलन्स तुमच्यापर्यंत पोहोचवणं ही जबाबदारी टोल कंपन्यांची असते.

*ज्यांना ही माहिती नव्याने कळली असेल त्यांनी ती जास्तीत जास्त लोकांपर्यंत पोहोचवावी. एक्सप्रेसवे मुळे वेळेची होणारी बचत हा त्याचा सर्वात मोठा फायदा म्हणावा.

Suresh More President (Maharashtra State)

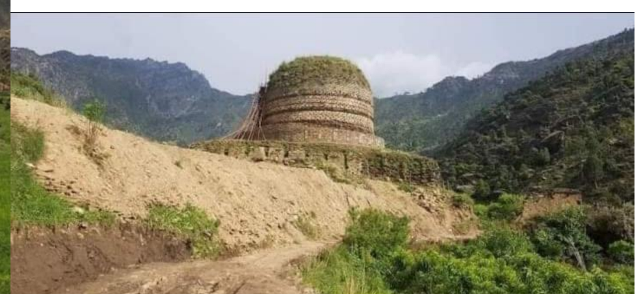
अमलूक दरा बौद्ध स्तूप, स्वात खोरे, पाकिस्तान. हंगेरीयन-ब्रिटिश पुरातत्वीय संशोधक सर औरेल स्टीन इन्होने १९२६ साल मे यह प्राचीन बौद्ध स्थल को धुंड के निकाला.

क्रांतिकारी जयभीम नामोबुध्दाय

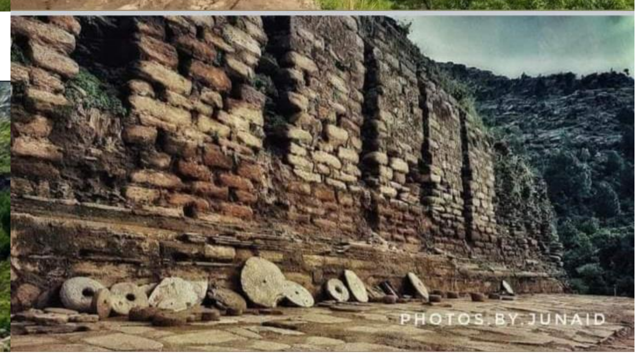

भगवान बुद्ध के अनुयायिओं के लिए विश्व भर में सात मुख्य तीर्थ मुख्य माने जाते हैं :

(1) लुम्बिनी – जहां भगवान बुद्ध का जन्म हुआ।

(2) बोधगया – जहां बुद्ध ने ज्ञान प्राप्त हुआ।

(3) सारनाथ – जहां से बुद्ध ने दिव्यज्ञान देना प्रारंभ किया।

(4) कुशीनगर – जहां बुद्ध का महापरिनिर्वाण हुआ।

(5) दीक्षाभूमि, नागपुर – जहां भारत में बौद्ध धर्म का पुनरूत्थान हुआ।

(6) नेचुआ जलालपुर गोपालगंज बिहार -जहाँ से भगवान बुद्ध ने बर्तमान को अच्छी तरहजीने का ज्ञान देना शुरू किया* (7) राजगृह नालंदा बिहार -जहाँ वेणु वन में रहकर विकास किया |

क्या सम्राट अशोक को ज्यू लोगो ने अपना मसीहा स्वीकारा था?

आश्चर्यचकित होना स्वाभाविक है, *इ.बी.पी. ऑफ़ क्रिश्चेनिटी* के लेखक बनार्ड जोसेफ ने सम्राट अशोक जेरुसलेम जाने का जिक्र करते हुए प्रमाण दिए है. इस ग्रन्थ के पृष्ठ 70 पर लिखा है "क्या ज्यू लोगों ने सम्राट अशोक को अपना मसीहा स्वीकार किया था?

इस प्रश्न का जवाब बाइबल के पुराने करार के प्रकरण "बुक ऑफ़ ईसा" के भाग क्रमांक 40 से 70 तक सम्राट अशोक का जीवन दर्शन मिलता है और लेखक अपना दावा सिद्ध करते है. लेखक बनार्ड जोसेफ का दावा है की *सम्राट अशोक ने अपने अंतिम दिनों में जेरुसलेम की यात्रा करके* वहा के ज्यू लोगों में धम्म का प्रचार करने के लिए *"इस्सेन पंथ"* और *"बीरबल कुमरान का विहार"* का निर्माण किया था.

जो ज्यू लोगो का धम्म संचारण का प्रमुख केंद्र रहा एवं यह कहा गया है जीजस को इसी विहार में दफनाया गया. इसका विवरण इसी किताब के पृष्ठ क्रमांक 155 पर पाया जाता है एवं इतिहासकार ने यह भी लिखा है सम्राट अशोक ने इसी स्थान से अपने बौद्ध भिक्खुओं को ग्रीस, ब्रिटेन, फ़्रांस, स्पेन आदि यूरोप के देशो में भेजा था.

इसी किताब में आगे यह भी पाया जाता है की जोसेफेट तथा झोडाक जिसका बायबल तथा ज्यू इतिहास में उल्लेख पाया जाता है. वे बुद्ध के ही प्रतीक है, जिनके स्तूप जेरुसलेम में है. रिस डेव्हिस ने भी प्रमाणित सन्दर्भ देकर इसे प्रमाणित किया है और लिखा है कि "बुद्ध के अलावा जोसेफेट और झोडाक ओर कोई नही बल्कि वे बुद्ध ही है.

खिरबत कुमरान विहार जेरुसलेम से 40 योजन की दुरी पर है. यह विहार विल्डरनेस ऑफ़ जुडेका में मृत सागर के पास है, इसका उल्लेख *"इ.बी.पी. ऑफ़ क्रिश्चेनिटी"* इस ग्रन्थ के पृष्ठ क्रमांक 72 में पाया जाता है. कुमरन विहार के पास टोम्ब ऑफ झोडाक या जोसेफेट तथा गार्डन ऑफ झोडाक का निर्माण किया गया है. वह बुद्ध स्तूप/संघाराम ही है. नाम भलेही जोसेफेट या झोडाक डिया गया हो.

सात कोड्यांना गौतम बुध्दांनी दिलेली उत्तरं

🌟 🌟 🌟 🌟 🌟 🌟 🌟 🌟

या जगात सगळ्यात टोकदार वस्तू कोणती..??

सगळे शिष्य एका सुरात म्हणाले, तलवार... *गौतम बुध्दांनी उत्तर दिले.. जीभ..*

कारण या जिभेमुळे माणूस सहजपणे दुसर्याचा अपमान करतो, दुसर्याला दुखावतो, दुसर्याच्या भावनांना धक्का पोचवतो.

🌟 🌟 🌟 🌟

या जगात आपल्यापासून सगळ्यात दूर काय आहे..??

काहीजण म्हणाले, सूर्य, चंद्र, आकाशगंगा... *गौतम बुद्‌ध म्हणाले..भूतकाळ.*

माणूस कितीही श्रीमंत असला तरी तो भूतकाळात जाऊ शकत नाही.त्यामुळे आपण आजच्या दिवसाचा आणि आपल्या आयुष्यात येणार्या पुढील सगळ्या दिवसांचा चांगला उपयोग केला पाहिजे.

🌟 🌟 🌟 🌟

या जगातील सगळयात मोठी गोष्ट कोणती..???

कुणीतरी सांगितले की, पृथ्वी, पर्वत, सूर्य.

बुध्द म्हणाले, जगातील सगळ्यात मोठी गोष्ट म्हणजे..हाव.

लोक दुःखी होतात त्यामागील कारण त्यांच्या मनातील न संपणारी हाव. ही हाव पूर्ण करण्यासाठी त्यांची कुठल्याही थराला जाण्याची तयारी असते. त्यामुळे हाव करताना काळजी घ्या.

🌟 🌟 🌟 🌟

पृथ्वीवर सगळ्यात वजनदार वस्तू कोणती...???

कुणीतरी उत्तर दिलं... पोलाद, लोखंड, हत्ती. *बुध्द म्हणाले, सगळ्यात कठिण वस्तू... वचन.* *वचन देणे सोपे असते पण ते पाळणे कठिण.*

🌟 🌟 🌟 🌟 🌟

पृथ्वीवरील सगळ्यात हलकी वस्तू कोणती..??

कुणीतरी म्हणाले.. कापूस, हवा, धूळ, पाने. *गौतम बुध्द म्हणाले, सगळीकडे मी आणि मीपणा हलका असतो.*

पैसा, पद आणि प्रतिष्ठेच्या मागे धावणार्यांकडे पहा. काही जणांनाच हा मीपणा सोडता येतो.

🌟 🌟 🌟 🌟

पृथ्वीवरील माणसाच्या सगळ्यात जवळची कोणती गोष्ट...???

काही जणांनी सांगितले, आई, वडील, मित्र, नातेवाईक. *गौतम बुद्ध म्हणाले, माणसाच्या सगळ्यात जवळची गोष्ट म्हणजे मृत्यू.* *कारण कुठल्याही सेकंदाला मृत्यू येण्याची शक्यता असते.*

🌟 🌟 🌟 🌟

शेवटचा प्रश्न...

या जगात करता येण्यासारखी सगळ्यात सोपी गोष्ट कोणती..???

लोक म्हणाले, खाणे, झोपणे, फिरायला जाणे. *गौतम बुद्ध उत्तरले, सगळ्यात सोपी गोष्ट आहे, आपल्याकडे असलेले ज्ञान इतरांना देणे.*

🌟 🌟 🌟 🌟

पढ़िये *अनुसूचित जाति* हैं इसीलिये *हिंदु नहीं है*

अनुसूचित_जाति" का अर्थ? जाति का मतलब तो हमको पता है। परन्तु ये_अनुसूचित का क्या मतलब है? पढ़िए... सन् १९३१ में उस समय के जनगणना आयुक्त (मी. जे. एच. हटन) ने पहली संपूर्ण भारत के अस्पृश्य_जातियों की जनगणना की। और बताया कि 'भारत में ११०८ अस्पृश्य जातियांँ है। और वें सभी जातियांँ हिन्दू धर्म के बाहर हैं।' इसलिए, इन जातियों को "बहिष्कृत जाति" कहा गया है। उस समय के "प्रधानमंत्री "रैम्से मैक्डोनाल्ड" ने देखा कि हिन्दू, मुसलमान, सिख, एंग्लो इंडियन की तरह 'बहिष्कृत जातियांँ' भी एक स्वतंत्र_वर्ग है _ और इन सभी जातियों का हिन्दू धर्म में समाविष्ट नही है।_ इसलिए, उनकी "एक "सूची" तैयार की गयी। उस "सूची" में समाविष्ट जातियों" को ही 'अनुसूचित जाति' कहा जाता है। इसी के आधार पर भारत सरकार द्वारा 'अनुसूचित जाति अध्यादेश १९३५' के अनुसार कुछ सुविधाएं दी गई हैं। उसी आधार पर भारत सरकार ने 'अनुसूचित जाति अध्यादेश १९३६' जारी कर आरक्षण सुविधा प्रदान की। आगे १९३६ के उसी अनुसूचित जाति अध्यादेश में थोड़ा बहुत बदलाव कर 'अनुसूचित जाति अध्यादेश १९५०' पारित कर "आरक्षण" का प्रावधान किया गया।

"निष्कर्ष"

अनुसूचित जाति का इतिहास यही कहता है कि यह भारत वर्ष में १९३१ की जनगणना के पहले की (अस्पृश्य, बहिष्कृत, हिन्दू से बाहर) जातियाँ थी। इन्ही बहिष्कृत जातियों की "सुची" तयार की गई | और उन्ही (अस्पृश्य, बहिष्कृत, हिन्दू से बाहर) जातीयों की "सुची" के "आधार" पर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरजी ब्राम्हणोंके खिलाफ जाकर अंग्रेजो से लढकर हमे "मानवीय अधिकार" दिलाने मे "सफल" हुये | तो हमे भी ये अच्छे से जन और समझ लेना चाहिये की | अनुसूचित का मतलब उस दौर मे | (अस्पृश्य, बहिष्कृत, हिन्दू से बाहर) मतलब जो हिंदू नाही थी वे जातियां है | हिंदू धर्म के स्वतंत्र वर्ण व्यवस्था से बाहर पांचवा अघोषित वर्ण "अतिशूद्र" | "अनुसूचित जाति" हमारी "संवैधानिक" पहचान है | और आज जो कुछ लाभ हम ले रहे है | वह सिर्फ और सिर्फ मिलता है | अनुसूचित वर्ग के नाम पर | ना की दलित, चमार, पासीसी, सोनकर या वाल्मिकी आदी के नाम पर | अनुसूचित नाम का उद्‌भव के इतिहास कि जाणकारी होने के बावजुद भी हमारे लोग हिंदू धर्म को पकडे हुये है | अगर आप अभि भी हिंदू की पुंछ को पकडे हुये है | तो नैतिक रूप से डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरजी के संविधान का अपमान कर रहे है | हमेशा याद रहे की अनुसूचित का मतलब सिर्फ और सिर्फ याही है | की जो लोग हिंदू धर्म मे नही है | वे लोग अनुसूचित वर्ग से है |

जयभीम मित्रांनो 🙏

🌷 सांचीच्या स्तुपाला एकवेळ अवश्य भेट दया .

सांचीचा स्तूप हा भारताच्या मध्य प्रदेश राज्यातील रायसेन जिल्ह्यातील सांची गावातील एक बौद्ध स्तूप आहे. सांची हे भोपाळपासून ४५ कि. मी. तर विदिशापासून ९ कि. मी. अंतरावर आहे. सांचीचा स्तूप हा मौर्य सम्राट अशोकांनी बांधलेला आहे.

इ. स. पूर्व तिसऱ्या शतकात अशोक राजाने बांधलेले, संपूर्णपणे विटांचे बांधकाम असलेले हे स्थापत्य फारच सुंदर आहे. हा स्तूप म्हणजे एक स्मारक होय. भगवान बुद्धाच्या अस्थी किंवा त्याचे काही अवशेष एका पेटीमध्ये जपून ठेवले जात असत, आणि त्या पेटीवर स्मारक म्हणून भव्य अशा स्तूपाचे बांधकाम केले जाई. सांचीचा स्तूप हे पण असेच एक स्मारक आहे. भगवान बुद्ध यांच्या अस्थी धातुवल मला मोठा स्तुप आहे, त्याच बरोबर तथागताचे शिश्य मध्ये सारीपुत्त व महामोग्ल‌ायान यांच्या अस्थी धातुवर मध्यम आकाराचे दोन स्तुप आहेत व विहाराचे इतर ही भग्न अवशेष आहेत.

या सांचीच्या स्तूपाच्या माथ्यावर छत्रावली आहे. इ. स. पूर्व पहिल्या शतकात सातवाहन साम्राज्याच्या कालखंडात या स्तूपाच्या बाजूने भव्य शिल्पांकित अशी तोरणे बांधली गेली आणि त्या स्तूपाभोवती प्रदक्षिणा घालण्यासाठी एक सुंदर प्रदक्षिणापथ तयार करण्यात आला. इथल्या तोरणांवर भगवान बुद्धांच्या आयुष्यातील विविध प्रसंग कोरलेले आहेत. सांची इथली ही तोरणे आणि त्यावर केलेले शिल्पकाम उत्तमप्रकारे केलेले आहे. या तोरणांवर असलेल्या ब्राह्मी लिपीमधील शिलालेखानुसार महाराष्ट्रातील कोणा आनंद नावाच्या व्यापाऱ्याने यासाठी देणगी दिल्याचा उल्लेख आढळतो. भूगोल व जनसांख्यिकी- उदयगिरी पासून साँची जवळच आहे. येथे बौद्ध स्तुप आहे सगळ्या स्तुपांची कला प्रख्यात आहे. येथे रेल्वे मार्ग, बस मार्ग‌ाने जाता येते. रेल्वे मार्गाने येताना विदिशा या गावात उतरावे लागते व तेथून बसणे सांचीला जाता येते.

2022-4-15 09:46

2022-4-15 10:29

2022-4-15 09:45

भिमा तुझा आम्हा अभिमान वाटतो |

छाती ठोकून जय भिम बोलतो||

बाहेरच्या घरात तुझा फोटो लावतो|

आतल्या घरात मात्र देव पुजतो|

जयंतीला तुझी भव्य मिरवणूक काढतो |

आषाढी महिन्यात देवीलापण जातो !||

भिमा तुझा आम्हा अभिमान वाटतो ||

बुद्धं शरणं म्हणून लग्न लावतो|

दुसऱ्याच दिवशीच (सत्यनारायण)खंडोबाला जातो |

तु दिलेल्या बावीस प्रतिज्ञा फक्त वाचतो||

तरी घरात गणपती बसवून त्यापुढे नाचतो |||

भिमा तुझा आम्हा अभिमान वाटतो ||

घरात कोणी मेले तर बौध्दाचार्य शोधतो |

सावडायला मात्र कावळ्याला घास घालतो ||

पुण्यनोमोदन दिनाला सर्वांना बोलवतो |

जलदान विधीला मुंडन करून बसतो ||

भिमा तुझा आम्हा अभिमान वाटतो ||

सवलतीसाठी जात आम्ही दाखवतो|

प्रमोशन मिळाले की नवस फेडायला जातो |

प्रमोशन घेऊन मोठे साहेब होतो |

कॅबीनमध्ये मात्र फोटो देवाचा लावतो |

भिमा तुझा आम्हा अभिमान वाटतो ||

- - - - - - - - - - - -

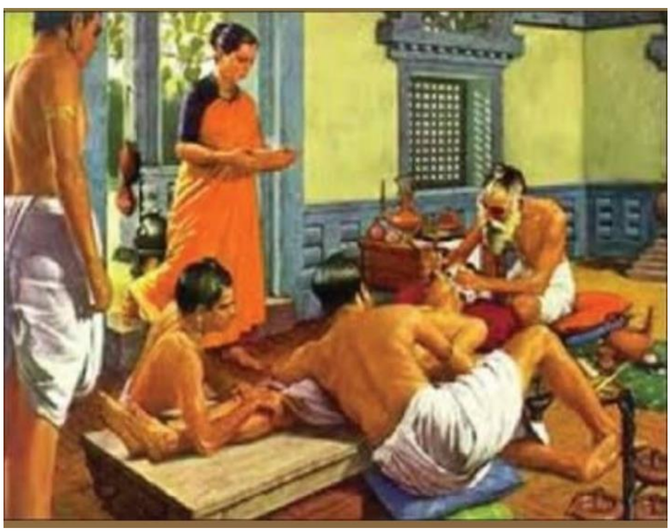
!जयभीम! !!जयभारत !! !!!नमो✺बुद्धाय 🌹 🙏

📖 *अतुल्य वर्षावास-५१ 📖 ☸️ जीवकाची धम्मदिक्षा* ☸️

*जीवक हा राजगृहातील शालवती नावाच्या वेश्येचा मुलगा होता. अनौरस असल्यामुळे जन्मल्याबरोबरच ते मुल एका टोपलीत घालून मातीच्या ढिगावर (उकीरड्यावर) टाकून देण्यात आले होते. त्या मातीच्या ढिगाऱ्याजवळ बरेचसे लोक त्या मुलाकडे पहात उभे राहिले होते. राजकुमार अभय त्या बाजूने जात होता. त्यांनी लोकांना विचारल्यावर लोकांनी त्यांना सांगितले; " ते मुल जिवंत आहे. "म्हणून त्या मुलाला जीवक असे नाव मिळाले. अभय राजकुमाराने त्याला दत्तक घेतले आणि त्याचे पालन पोषण केले. जीवक मोठा झाल्यावर आपण कसे जगलो हे त्याला समजल्यावर इतरांना वाचविण्याची तीव्र इच्छा त्याच्या मनात निर्माण झाली, म्हणून राजपुत्र अभयला न कळविता आणि त्याची संमती न घेताच तो तक्षशिला विद्यापीठात गेला आणि सात वर्षे त्याने वैद्यकीचा अभ्यास केला. राजगृहाला परतल्यावर त्याने आपला वैद्यकीय व्यवसाय सुरू केला. त्याने मोठे नांव कमविले आणि किर्तीही मिळविली. साकेत येथील एका श्रेष्ठीची बायको ही त्याला मिळालेला पहिला रोगी असून तिला बरी करण्याबद्दल

त्याला सोळा हजार कार्षापण, एक गडी, एक मोलकरीण आणि एक घोडागाडी इतका मोबदला मिळाला होता. राजगृह येथे त्याने राजा बिंबीसाराला झालेल्या त्रासदायक अशा भगंदर रोगापासून मुक्त केले; आणि त्यासाठी बिंबीसाराच्या पाचशे राण्यांचे सर्व अलंकार त्याला बक्षिस म्हणून मिळाले असे सांगतात. इतर काही उपचार म्हणजे राजगृहातील एका श्रेष्ठीवर केलेली कवटीची, आणि बनारस येथील एका श्रेष्ठीच्या मुलाला झालेल्या आतड्याच्या एका जुनाट रोगावरील शस्त्रक्रिया या होत. राजा आणि राजस्त्रिया यांचा "राजवैद्य" म्हणून जिवकाची नेमणूक केली. पण जिवकाचा भगवान बुद्धाकडे फारच ओढा होता. त्यामुळे तो भगवंताचा आणि त्यांच्या संघाचा वैद्य म्हणूनही काम करीत होता. तो भगवंताचा शिष्य झाला. तो जखमी व आजारी लोकांना उपचार करण्यास मोकळा राहावा म्हणून भगवंतांनी त्याला भिक्षुची दिक्षा दिली नाही. जिवकाने जे त्याचे आम्रवण होते ते भगवान बुद्धास दान दिले आहे. आपण आजही जर राजगृह (राजगिरी) येथे पर्यटनास गेलात तर जिवकाचे आम्रवण म्हणून तो भाग बिहार सरकारने आजही संरक्षित केलेला आहे. राजगृह येथे सोहन भांडार, राजा बिंबीसाराचा कैदखाना इत्यादी स्थळे संरक्षित आहेत. बिंबीसाराच्या मृत्युनंतर जिवक त्याचा मुलगा आजादशत्रू यांच्या पदरी होता, आणि आजादशत्रूने पित्रुवधाचा गुन्हा केल्यानंतर त्याला भगवंताकडे आणण्यास तोच कारणीभूत ठरला. वरील विवेचनावरून सुज्ञ वाचक यांच्या लक्षात येईल की, "जिवक" हाच पहिला वैद्य आणि डॉक्टर आहे, हे निर्विवाद सत्य आहे.

सुमंगल तथा रविंद्र अहिरे

🌹 तथागत बुद्धांनी काय नाकारले आहे ?

तथागत बुद्धांचा धम्म सत्यावर, विज्ञानावर आधारलेला आहे, बुद्धांचा धम्म मानवाच्या कल्याणाचा, हीताचा व सुखाचा आहे, बुद्ध धम्म मनुष्य सुखी कसा होईल याचा विचार सांगून मंगलमय व आनंदाचा, सुखाचा मार्ग दाखवतो. बुद्ध नेहमी बुद्धीवादाकडे घेऊन जाणारा विचार सांगतात त्यावेळी त्यांनी काही गोष्टी नाकारल्या आहेत.

१) तथागत बुद्धांनी वेदांना प्रमाण मानणे नाकारले आहे.

२) तथागत बुद्धांनी आत्मा व मोक्ष मानणे नाकारले आहे.

३) तथागत बुद्धांनी आत्म्याचा पुनर्जन्म होतोय हे नाकारले आहे.

४) तथागत बुद्धांनी देवाच्या नावाने कर्मकांड, यज्ञ, होमहवन करणे नाकारले आहे.

५) तथागत बुद्धांनी आत्मा एका देहातून दुसऱ्या देहात संसरण करतो हे नाकारले आहे.

६) तथागत बुद्धांनी या जन्मातील मनुष्याला भोगावे लागणारे सुख-दुःखे ही पूर्वजन्मातील कर्माचे फळ आहे असे मानणे नाकारले आहे.

७) तथागत बुद्धांनी मी कोण ? मी कुठून आलो ? मी कसा आलो ? यासारख्या फोल निरर्थक कल्पना नाकारलेल्या आहेत.

८) तथागत बुद्धांनी आत्मा म्हणजे देह, आत्मा म्हणजे संवेदना, आत्मा म्हणजे चेतना या सर्व गोष्टी नाकारल्या आहेत.

९) तथागत बुद्धांनी उच्छेदवाद व नास्तिकवाद नाकारला आहे.

१०) तथागत बुद्धांनी देव व दैववाद नाकारला आहे.

११) तथागत बुद्धांनी स्वर्ग ही कल्पना नाकारली आहे.

१२) तथागत बुद्धांनी या जगाचा कर्ता-हर्ता कोणीतरी देव आहे हे नाकारले आहे.

१३) तथागत बुद्धांनी ईश्वराने मनुष्य निर्माण केला किंवा ब्रह्माच्या देहातून मनुष्य निर्माण झाला हा सिद्धांत नाकारला आहे.

१४) तथागत बुद्धांनी उच्च-नीच जात-पात नाकारली आहे.

१५) तथागत बुद्धांनी प्राणी बळी देणे, हिंसा करणे नाकारले आहे.

१६) तथागत बुद्धांनी काल्पनिक अनुमान नाकारले आहे.

१७) तथागत बुद्धांनी नशिब नाकारले आहे.

१८) तथागत बुद्धांनी जीवनाचा दैववादी सिद्धांत नाकारला आहे.

१९) तथागत बुद्धांनी जगाचे भवितव्य हे ईश्वराणे पूर्ण निर्धारित केले हे नाकारले आहे.

२०) तथागत बुद्धांनी पूर्वजन्मीच्या कर्माचा परिणाम म्हणून या जन्मी दुःख आहे हे नाकारले आहे.

अकुशल कर्म

तथागत बुद्धांनी अकुशल कर्म सांगितली आहेत.

१) हिंसा करणे २) चोरी करणे ३) वयभिचार करणे ४) असत्य भाषण करणे ५) मद्य-मादक पदार्थांचे सेवन करणे ६) दुसऱ्यांची निंदा करणे ७) व्यर्थ बडबड करणे ८) कठोर बोलणे ९) लोभ करणे १०) द्वेष करणे ११) मोह करणे; अश्याप्रकारे माणसाकडून पापकर्म घडते याला मनुष्यच रोखू शकतो.

तथागत बुद्धांचे प्रथम स्नान तसेच श्रीकृष्ण जन्माष्टमीची खरी माहिती...

तथागत बुद्ध हे भारतातील पहिले व्यक्ती आहे, ज्यांना संपूर्ण जगभरात महामानवाच्या रूपात ओळखल्या जाते. बुद्ध जयंतीच्या मोक्यावर जगभरात वेगवेगळे उत्सव मानवल्या जातात, जसे फुलांचा उरस्व/बुद्धाचे प्रथम स्नान याप्रकारे काही अन्य काही उत्सव मोठ्या धुमधामित मानवले जातात. बुद्ध कळखंडापासून तर आत्ता पर्यंत जगातील सर्व बौद्ध लोक "बुद्धाचे प्रथम स्नान" हा हा उत्सव मोठ्या हर्षौल्हासाने मनवीत आले आहेत, भारतात पण हा उत्सव मनवल्या जात होता, परंतु प्रतिक्रांतीच्या नंतर या उत्सवाचे ब्राम्हणीकरण झाले, आणि या उत्सवाचा संबंध श्रीकृष्णाशी जोडल्या गेला.

केरळ राज्यामध्ये श्रीकृष्णाचे 700 वर्षे जुने एक प्रसिद्ध मंदिर आहे. मंदिर परंपरेनुसार छोट्या-छोट्या मुलांना भात चोरून खावा लागतो, जो मुलगा भात खाण्याची परंपरा पूर्ण करतो, त्या मुलांना मंदिरात जाण्याची अनुमती दिली जाते. केरळचे हे मंदिर "मारमकुलंगरा कृष्ण मंदिर" या नावाने प्रसिद्ध आहे. या मंदिरात 16 दिवसांच्या मुलांना प्रवेश दिला जातो. मुलांच्या सुरक्षेसाठी त्यांना पवित्र स्नान "उनिकुली" दिल्या जाते. हे मंदिर "बाल कृष्णन" म्हणजेच छोट्या कृष्णाला समर्पित आहे, महाराष्ट्रात अस्या मुलांना "बाळ गोपाळ" म्हटल्या जाते. मंदिराची अशी धारणा आहे की, देव या मुलांना खतरा आणि व्यवहारा संबंधी समस्येपासून वाचवतो, उनिकुली किंवा कुंजिकुली च्या नंतर मुलाच्या शरीराच्या चारी बाजूंनी पवित्र धागा बांधल्या जातो. जे लोक मंदिराच्या जवळ राहतात ते 7 ते 12 दिवसापर्यंत उनिकुली करतात, जेव्हा की दूरचे लोक याला पाच आठवड्यापर्यंत करतात, असे मानल्या जाते की, हे स्नान अनुष्ठान तर्कहीन भय, चिंता, बेचैनी, अनुशासनहिंता अशा समस्यांना रोखते, किंवा धुवून टाकते. या मंदिराचे पुजारी म्हणतात की, कृष्णाने राक्षस पुथानाला मोक्ष दिला होता, ज्याला त्याला विष द्यायला पाठविले होते, जेव्हा यशोदा या भयाने ओरडली की, कृष्णाला विष दिल्या गेले आहे, तर भगवान विष्णू त्याच्या समोर प्रकट झाले आणि जवळील विहिरीतून काढल्या गेलेल्या मुलावर अमृत टाकले, यासाठी येथील मंदिराच्या विहिरीच्या पाण्याला चांगले

मानल्या जात आहे, आणि याचा उपयोग मुलांना आंघोळीसाठी केल्या जातो. हा उत्सव कृष्ण जन्माष्टमीच्या दुसऱ्या दिवशी म्हणजे नंद उत्सवाच्या दिवशी मानवल्या जातो.

जेव्हा तथागत बुद्धांचा जन्म झाला होता, संपूर्ण जंबुद्विपमध्ये उत्सवाची तयारी केली होती, चक्रवर्ती सम्राट अशोकाच्या काळापर्यंत ही प्रथा बुद्धाच्या स्नानाशी जुळून होती, केवळ प्रतिक्रांती नंतर या उत्सवाचे स्वरूप बदलल्या गेले, आणि त्याचा संबंध पौराणिक कथांशी जोडल्या गेला. आजपण जगातील काही भागांत शिशु बुद्धाच्या मूर्तीला स्नान करण्यासाठी सुगंधित पाण्याचा उपयोग करून बुद्धाचा जन्मदिवस मनवल्या जात आहे. तीन वेळी शिशु बुद्ध मूर्तीवर सुगंधित पाणी टाकल्या जाते, बुद्ध मूर्तीवर तीन वेळी पाणी टाकणे हे आपल्या शरीर, वाणी आणि विचारांच्या शुद्धीचे प्रतिक आहे. क्रोध, लोभ आणि अज्ञानाला मिटविण्यासाठी हे गरजरचे आहे, अशी बौद्ध लोकांची मान्यता आहे. आपले मन आणि गुणांच्या ज्ञानाच्या शेतीसाठी शुद्ध केल्या जाऊ शकते, यासाठी बुद्ध मूर्तीला जल अर्पित करतात, सार्वभौमिक संदेश हा आहे की, "भौतिक मळाला धुणे सोपे आहे, पण लालच, क्रोध आणि अज्ञान यांच्या आंत्रिक अशुद्धतेला साफ करणे अत्यादिक कठीण आहे." हाच बुद्ध अनुष्ठांनाच्या स्नानाचा खरा अर्थ आहे. बौद्ध आणि गैरबौद्ध समान रूपाने या महत्वपूर्ण अनुष्ठानामध्ये भाग घेण्यासाठी स्वागत करतो आहे ज्यामध्ये शिशु बुद्धाच्या समोर इमानदारीने घुटणे टेकविणे आणि खांद्यावर तीन वेळी पाणी टाकणे सहभागी आहे.

तथागत बुद्धांचे प्रथम स्नान हे एवढे प्रचलित झाले होते की, याला संपूर्ण जगात वैशाख महिन्यात मनवल्या जात होते, आणि आज पण मानत आहेत, भारतात पण बुद्धाचे प्रथम स्नान खूप प्रसिद्ध होते, परंतु पौराणिक कथाकारांनी "कृष्ण स्नान" ही कथा बनविली आणि त्याचा संबंध श्री कृष्णाशी जोडून दिला, खरे पाहता कृष्ण जन्माष्टमी तसेच नंद उत्सव या दिवशी मुलांना स्नान करण्याची प्रथा तथागत बुद्धांच्या "प्रथम स्नान" यानेच पडली आहे. राजा शुद्धोधन आणि महाप्रजापती गौतमीच्या पुत्राचे नाव नंद होते, नंद हे तथागत बुद्धांचे भाऊ होते, श्री कृष्ण आणि बलराम यांचे पात्र पण तथागत बुद्ध आणि नंदाला समोर ठेवूनच पौराणिक कथाकारांनी बनविले आहेत. म्हणजेच बुद्धांच्या स्नानाला ऐतिहासिक महत्व आहे, यासाठी बुद्ध स्नानाला समोर ठेवूनच ही श्री कृष्ण जन्माष्टमी तसेच नंद उत्सवाची ही परंपरा सुरु झाली आहे. ज्याचा सरळ संबंध श्री कृष्णाशी नसून केवळ तथागत बुद्धाशी आहे. अस्या काही ऐतिहासिक तथ्यांना आपल्याला चांगल्या प्रकारे समजून घ्यायला हवे, आणि तथागत बुद्धांचा खरा इतिहास समोर आणावा लागेल.

शालिनी आंबेडकर, बुद्धिष्ट इंटरनॅशनल नेटवर्क.

राष्ट्रीय ध्वजावर अशोक चक्र

अशोक चक्र यासाठी बाबासाहेबांनी खूप संघर्ष केला. अशोक चक्राच्या मुद्याने संसद मध्ये खूप तणावाचे वातावरण निर्माण झाले होते. पूर्ण संसद हललि होती.

पहिले राष्ट्रध्वजाचा रंग बनविण्यासाठी बाबासाहेबांनी 'पेंगाली वेंकैय्या' ला निवडले होते. ...पेंगाली वेंकैय्या ला रंगांची माहिती होती. त्यांची संवैधनिक निवड बाबासाहेबांनी केली होती. पेंगाली वेंकैय्या ने ध्वजाचे रंग तर बनविले पण रंग वर खाली होते. ...म्हणजे पांढरा रंग सर्वात वर्ती, नंतर केशरी आणि मग हिरवा...

बाबासाहेबांनी विचार केला, जर अशोक चक्र आम्ही ठेऊ तर ते निळ्या रंगात पाहिजे व झेंड्याच्या मध्ये हवे. केसरी रंगावर अशोक चक्र उठून दिसणार नाही. बाबासाहेबांनी विचार केला, जर पांढरा रंग मध्ये ठेवला तर जे शांतीचे प्रतिक आहे, त्यावर अशोक चक्र शोभून दिसेल. ...आणि शांतीचे प्रतिक पांढऱ्या रंगावर तथागत बुद्धांचा शांतीचा संदेश देणारे अशोक चक्र त्याचा अर्थ खूप गहण होईल. यासाठी बाबासाहेबांनी ते रंग व्यवस्थित लावले. ...आणि पांढरा रंग मध्ये ठेवला की ज्यावर अशोक चक्र ठेवल्या जाईल. ...

दुसरीकडे ते रंग गांधीच्या काँग्रेस पक्षाच्या झेंड्याचे होत होते. ...बाबासाहेबांनी जेव्हा संसदेत अशोक चक्राचा मुद्दा उठवला तेव्हा सर्वांनी विरोध केला. गांधी, नेहरुनचे म्हणणे होते की झेंड्यावर गांधींचा "चरखा" ठेवल्या जावो, जो काँग्रेस पक्षाचि मुख्य निशाणी होती. बाबासाहेब एकटे अभेद्य भिंतीसारखे उभे होते. बाबासाहेब बोलले होते, जेव्हा पर्यंत झेंड्यावर अशोक चक्र ठेवल्या जात नाही, तेव्हा पर्यंत झेंड्याला "संवैधानिक राष्ट्राध्वज" मी संविधानात लिहिणार नाही.

बाबासाहेब आपल्या जिद्दीवर अडिग होते. ...बाबासाहेबांनी खूप विस्तृत अर्थ दिलेत. ...कुणाला विरोध करायला शब्द उरले नाहीत. शेवटी बाबासाहेबांच्या वतीने संसदेत "अशोक चक्राचा" मुद्दा संमत झाला. ...आणि अशोक चक्राचा स्वीकार केल्या गेला.

भारताचा राष्ट्रीय ध्वज तिरंगा, यावर सर्वात वर्ती केसरी, मध्ये पांढरा व सर्वात खालती हिरवा रंग आहे. सर्व रंग बरोबर समान अनुपतात आहेत. पांढऱ्या रंगाच्या पट्टीवर बरोबर मध्ये निळ्या रंगाचे अशोक चक्र आहे.

केसरी रंग देशाची ताकत व साहसाचे प्रतिक आहे. मध्ये पांढरा रंग शांती व सत्यता दर्शवितो. हिरवा रंग धरतीची उर्धव्ता, विकास व पवित्रतेचे प्रतिक आहे. अशोक चक्र या गोष्टीला दर्शविते की जीवन गतिमान आहे, जेव्हा मृत्यू निच्चलतेचे नाव आहे. झेंड्याची लंबाई आणि रुंदी याचा अनुपात ३:२ आहे. अशोक चक्राचा व्यास पांढऱ्या पट्टीच्या बरोबर रुंदी एवढा आहे.

भारतीय राष्ट्रीय ध्वजाच्या रूपात तिरंग्याला भारताच्या संविधानकारी सभेद्वारा २२ जुलाई १९४७ ला अंगिकृत केल्या गेले.

अशोक चक्राला "कर्तव्याचे चाक" पण म्हटल्या जाते. अशोक चक्राची २४ आरे मनुष्याच्या २४ गुणांना दर्शवितात. दुसऱ्या शब्दात त्याला मनुष्यासाठी बनविलेले २४ धम्म मार्ग पण बोलल्या जाऊ शकते, जे कोणत्याही देशाला उन्नतीच्या मार्गावर पोहचऊ शकते. या कारणाने आमच्या राष्ट्रीय ध्वज निर्मात्यांनी जेव्हा याचे अंतिम रूप तयार केले, तेव्हा त्यांनी मधल्या चरख्याला हटवुन अशोक चक्र मध्ये ठेवले. हे चक्र धम्माचे प्रतिक आहे.

अशोक चक्रामधील २४ आऱ्यान्चा अर्थ पुढीलप्रमाणे आहे.

१. पहिला आरा :- संयम (संयमीत जीवन जगण्याची प्रेरणा देते)

२. दुसरा आरा :- आरोग्य (निरोगी जीवन जगण्यासाठी प्रेरित करते)

३. तिसरा आरा :- शांती (देशात शांती व्यवस्था कायम ठेवण्याची सल्ला देते)

४. चौथा आरा :- त्याग (देश आणि समाजासाठी त्यागाच्या भावनेचा विकास)

५. पाचवा आरा :- शील (व्यक्तिगत शिलाची शिक्षा)

६. सहावा आरा :- सेवा (देश आणि समाजाच्या सेवेची शिक्षा)

७. सातवा आरा :- क्षमा (मनुष्य आणि प्रान्यानसाठी क्षमेची भावना)

८. आठवा आरा :- प्रेम (देश आणि समाजासाठी प्रेमाची भावना)

९. नौवा आरा :- मैत्री (समाजात मैत्रीची भावना)

१०. दहावा आरा :- बंधुत्व (देश प्रेम आणि बंधुत्वाला प्रोत्साहन देणे)

११. अकरावा आरा :- संगठन (राष्ट्राची अखंडता व एकतेला मजबूत ठेवणे)

१२. बारावा आरा :- कल्याण (देश व समाजासाठी कल्याणकारी कार्यात भाग घेणे)

१३. तेरावा आरा :- संमृद्धी (देश आणि समाजाच्या संमृद्धीसाठी योगदान देणे)

१४. चौदावा आरा :- उद्योग (देशाच्या औद्योगिक प्रगतीसाठी सहायता करणे)

१५. पंधरावा आरा :- सुरक्षा (देशाच्या सुरक्षेसाठी सदैव तयार राहणे)

१६. सोळावा आरा :- नियम (निजी जीवनात नियम संयमाने वागावे)

१७. सत्रावा आरा :- समता (समतायुक्त समाजाची स्थापना करणे)

१८. अठरावा आरा :- अर्थ (धनाचा सदुपयोग करणे)

१९. एकोनविसावा आरा :- निती (देशाच्या नितीसाठी निष्ठा ठेवणे)

२०. विसावा आरा :- न्याय (सर्वांसाठी न्यायाची गोष्ट करणे)

२१. एकविसावा आरा :- सहयोग (आपआपसात मिळूनमिसळून कार्य करणे)

२२. बाविसावा आरा :- कर्तव्य (आपल्या कर्तव्याचे इमानदारीने पालन करणे)

२३. तेविसावा आरा :- अधिकार (अधिकाराचे दुरुपयोग न करणे)

२४. चोवीसावा आरा :- बुद्धिमत्ता (देशाच्या संमृद्धीसाठी स्वतःचा विकास करणे)

सर्व आरे मिळून देश आणि समाजाच्या चौमुखी विकासाची गोष्ट करतात. हे आरे सर्व देशवासियांना त्यांचे अधिकार आणि कर्तव्य यांचा उपदेश देण्याबरोबर हे पण सांगतात की, आपल्याला रंग, रूप, जाती आणि धर्माचे अंतर विसरून पूर्ण देशाला एका धाग्यात ओऊन संमृद्धीच्या शिखरावर घेऊन जाण्यासाठी सतत प्रयत्न करीत राहले पाहिजे.

सर्वांचे मंगल होवो. सर्व प्राणी सुखी होवो. स्वयंप्रकाशित बना. जय भिम, नमो बुध्दाय, जय भारत, जय संविधान. !!!

श्रावण पौर्णिमेचे महत्व:-

१) *अंगुलीमालावर विजय*

२) *पहिली धम्म संगीति*

प्रथम महत्व जाणून घेऊया : श्रावण पौर्णिमा भगवान बुद्धांच्या जीवनात महत्वाची ठरली. भगवान बुद्ध श्रावस्तीच्या जेतवनात राहत होते. वर्षावास काळ सुरु होता. त्यावेळी श्रावास्तीतील स्त्री-पुरुष भयभीत होते. राजाकडे रोज तक्रार घेऊन येत होते. कारण श्रावस्तीच्या रहदारीच्या रस्त्यावर एक क्रूर हत्यारा रोज येणाऱ्या जाणाऱ्या वाटसरूंची हत्या करीत होता. आणि त्यांची करंगळी किंवा एक बोट धाग्यात बांधून गळ्यात घालून फिरत होता. म्हणून लोक त्याला अंगुलीमाल म्हणत असत.

श्रावस्ती नगरीचा राजा प्रसेनजीत चिंतेत होता. नगरवासी रोज राजाकडे जाऊन सांगत असत की तुम्ही त्या गुंडाचा डाकुचा बंदोबस्त करा नाहीतर आम्ही नगर सोडून जाऊ. राजाला काय करावे ते समजत नव्हते. त्या समयी भगवान बुद्ध जेतवनात वास्तव्यास होते, आणि राजा प्रसेनजीत हा जेतवनात गेला व त्याने हा सगळा प्रकार तथागतांना सांगितला.

मग दुसऱ्या दिवशी सकाळीच तथागतांनी भिक्षापात्र हातात घेतले आणि अंगुलीमाल ज्या वाटेवर हत्या करीत होता त्या वाटेने चालते झाले. अंगुलीमाल त्याच्या झोपडीत बसला होता. तथागतांना समोरून जातांना त्याने पहिले आणि तो विचार करू लागला, की हा संन्याशी आहे. अंगुलीमालाने आतापर्यंत ९९९ माणसे मारली होती. त्याला त्याचा गुरु *शिलभद्र* याने १००० माणसे मारून त्यांच्या हाताची बोटे *गुरुदक्षिणा* म्हणून मागितली होती. म्हणून एक हजार मनुष्य मारल्यावर हजार माणसांची बोटे घेऊन तो गुरूकडे जाणार होता. अंगुलीमाल खूप आनंदी होता तथागतांना त्या वाटेने येतांना पाहून त्याला त्याची गुरुदक्षिणा पूर्ण होतांना दिसत होती. हातात शस्त्र घेऊन तो तथागतांच्या मागे पळू लागला. तथागत पुढे चालत होते. अंगुलिमाल तथागतांच्या मागे धावत होता परंतु तो त्यांच्यापर्यंत पोहोचू शकत नव्हता. आणि म्हणून त्याने तथागतांना जोरात ओरडून थांबवण्याचा प्रयत्न केला. तथागत त्याला म्हणाले, अहिंसक मी थांबलो आहे, तूच धावत आहेस, मी स्थिर आहे, तुझे मन चंचल आहे, ते हिसंक बनले आहे. तु विद्वान आहेस, शीलवान आहेस आणि तु अशी जनावरांसारखी मनुष्य हत्या करतोस तुला हे शोभा देत नाही. ह्या सर्वांनी तुझा काय गुन्हा केला होता? म्हणून तु त्यांचा जगण्याचा हक्क हिरावून घेतलास? आणि त्यांची हत्या केली? बघ ती बोटे सडली आहेत. किडे पडले आहेत. त्यांची दुर्गंधी सुटली आहे. ज्ञानी माणसाने हे कृत्य करणे बरे नाही.

भगवान बुद्धांच्या वाणीने अंगुलीमालाच्या मनावर एकेक घाव बसत होते. तसे त्याच्या शरीरातील त्रान कमी होत होते. त्याचे अंग कंप पावत होते. करुणा, मैत्री भाव हा माणसाचा सर्वात महान असा धर्म आहे. तु त्या करुणा, मैत्रीची हत्या करतोस हे पाप आहे. शुद्धीवर ये आणि माणूस म्हणून जग. भगवान बुद्धांच्या वाणीने तो शांत झाला. त्याच्यातील हिंसक वृत्ती संपत आली, आणि त्याने तथागताला शरण आल्याचे सांगितले व आजपासून मी कुणाचीही हत्या करणार नाही अशी कबुली दिली आणि हत्यार फेकून दिले. "मला क्षमा करा मी अज्ञानापोटी हे सर्व केले. मला सन्मार्ग दाखवा." असे म्हणून तो तथागतांच्या चरणी लिन झाला. आणि तथागतांनी त्याला आपला उपासक बनविले तो दिवस होता इ. स. पूर्व 504 त्या दिवशी "श्रावण पौर्णिमा" होती. अंगुलीमालाच्या आईचे नाव "मैत्रायनी" होते, तर वडिलांचे नाव "गार्ग" असे होते. अंगुलीमाल पुढे जाऊन महान भिक्षु झाला आणि त्याने निर्वाण प्राप्त केले व अरहंत पदास गेला.

"दुसरी घटना" अशी की, भगवान बुद्धांच्या महापरिनिर्वाणानंतर सुभद्र नावाचा भिक्षु संघात दिशाभूल करू लागला, मन मानेल तसा अपप्रचार करू लागला आणि भिक्षुसंघाच्या विनयामध्ये बदल होऊ लागला. त्याला प्रतिबंध करून भगवंताच्या वचनांचे सांगायन करण्यासाठी भगवंतांचे आवडते शिष्य महाकाश्यपांनी पाचशे अरहंत भिक्षुंची "पहिली धम्मसंगिती" श्रावण पौर्णिमेला आयोजित केली. ही धम्मसंगिती "ग्रुधकूट पर्वतःवरील सप्तवर्णी गुंफा" येथे आयोजित केली. भगवान बुद्धांच्या महापरिनिर्वाणानंतर तीन महिन्यांनी ही धम्मसंगिती झाली. त्रिपीटकाचे संगायन या संगीतिमद्धे झाले. आणि "जगात सर्वात प्रथम धम्मग्रंथ निर्माण झाला तो त्रिपीटक होय."

मानवाच्या दुःखमुक्तीचे समग्र ज्ञान या ग्रंथात समावलेले आहे. म्हणून या पौर्णिमेला जगात आगळेवेगळे महत्व प्राप्त झाले आहे.

श्रावण महिना काय आहे?

माणूस जेव्हा रानटी अवस्थेत राहत होता. तेव्हा तो कोणताच धर्म व श्रावण पाळत नव्हता. मानवाच्या उत्क्रांत अवस्थेत मानव कल्याणासाठी धर्म निर्माण झाला. सर्वप्रथम जैन नंतर बौद्ध परंतु जैन धर्मातील "अहिंसा परम धर्म" या अत्यंतिकमुळे व त्या अन्व्यहार्य तत्वामुळे जैन धर्म फारसा प्रचलित होऊ शकला नाही. त्यानंतर साधारंता दोन दशकानंतर बुद्धाच्या विचारांनी तत्कालीन व नंतरचा मानवी समाज प्रभावी होत गेला. परंतु नंतरच्या काळात धर्माच्या ठेकेदारांनी त्याच धर्मातील तत्वाचा उपयोग समाजाच्या शोषणासाठी केला. आज प्रचलित असलेल्या प्रथा परंपरांना वेगवेगळ्याच धार्मिक रंगाने समजवून मांडले जाऊ लागले. श्रावण मासातील उपवास ही त्यापैकी एक परंपरा. श्रावण महिन्यात उपवास केल्या जातो आणि पोथ्या पुराणे वाचन केले जाते. भारताच्या (जंबुद्विप) इतिहासात बौद्ध धम्माचा गौरवशाली इतिहास होता. भगवान बुद्धांनी सुद्धा त्यांच्या श्रावक संघाला आषाढ पौर्णिमा ते अश्विन पौर्णिमा या कालावधीत एकाच ठिकाणी विहारात राहून धम्माचा अधिक अभ्यास व परिसरातील उपासकांना धम्म ज्ञान देण्याच्या सूचना केल्या होत्या. तेव्हापासून हा काळ वर्षावास म्हणून संपन्न होऊ लागला. बुद्धांनी ब्राम्हणी वर्णव्यवस्थेच्या विरोधात बंड करून ती नष्ट केली. बौद्ध समतेच्ची द्वारे खुली केली सम्राट अशोकाच्या काळात बौद्ध धम्म समृद्धीच्या परमोच्यशिखरावर विराजमान होता. परंतु त्यांचा वारसा पुढे नेणाऱ्या बृहदत्त मौर्याची (बौद्ध सम्राट) पुष्यमित्र शुंग या ब्राम्हण सेनापतीने कटकारस्थान करून हत्या केली व बौद्ध भिक्षुंची कत्तल केली. आणि संपूर्ण बौद्ध व्यवस्था नष्ट करण्याचा सपाटा सुरु केला इत्केच नव्हे तर ती समुळं नष्ट करण्यासाठी त्याने बौद्ध संस्कृतीचे विकृतीकरण करण्यास सुरुवात केली. उदा. बुद्धाला पिंपळवृक्षाखाली ज्ञान प्राप्ती झाली म्हणून त्या बोधिवृक्षाची बदनामी करण्यासाठी भीती निर्माण केली की, पिपंळाखाली मुंजा राहत असतो. अशी अफ़वा पसरविली तसेच काही काल्पनिक कथा रचून बायकांना वडाच्या झाडाची पूजा करण्यास प्रवृत्त करून समाजाला पिंपळाकडून वडाकडे नेले. बौद्ध धम्माची दिक्षा घेतांना केशवपण केले जाते ते लोक घरातील कोणी व्यक्ती मरण पावल्यानंतर केशवपण करतात. आपण बौद्ध धम्मात आपल्या मंगल दिवशी आपण शुभ्र वस्त्र परिधान करतो. ते पण ब्राम्हणांनी व्यक्तीच्या मृत्युनंतर पांढरे कपडे घालण्याची प्रथा सुरु केली. "बुद्ध" हा शब्द बुद्धी, बोधी व ज्ञान प्राप्ती या शब्दाशी संबंधित आहे पण त्याचे विकृतीकरण करून त्याला बुद्ध म्हणजे मूर्ख या अर्थाने रूढ केला. तसेच वयस्क व जेष्ठ भिक्षुणां थेरो किंवा महाथेरो असे संबोधले जाते परंतु ब्राम्हणांनी "थेरडा" हा शब्द साहित्यातून रूढ केला. विहाराची व त्यातील मुर्त्यांची तोडफोड करून त्याचे वेगवेगळ्या तीर्थस्थानात रूपांतर केले. इ. स. पूर्व सहाव्या शतकात निर्माण झालेल्या बौद्ध धम्माचा प्रचार व प्रसार बुद्धानंतर बौद्ध भिक्षुंवर होता. ते गावोगावी जाऊन बौद्ध धम्माचा पटाचार वा प्रसार करीत असत. परंतु पावसाळ्यात सर्वत्र गवत उगवलेले असायचे झाडे झुडपे वाढलेली असायची त्या काळात आज सारख्या सुविधेसारखे रस्ते विज प्रकाश नसायचा त्यामुळे त्यांना गावोगावी प्रवास करणे शक्य होत नव्हते, ही अडचण लक्षात घेऊन राजा अशोकाने भिक्षुणां राहण्यासाठी गावापासून

काही दूर अंतरावर डोंगरात मोठमोठ्या लेण्या विहारे निर्माण केली. त्या लेण्या विहारात भिक्षु राहत असत आणि तेथेच धम्म प्रचार व प्रसार करीत पावसाळ्यातील तीन चार महिने तेथेच राहुन ते लोकांना बौद्ध धम्माचे प्रवचन देण्याचे काम करीत असत. या वर्षावास काळात ज्याप्रमाणे बौद्ध भिक्षु "विकाल भोजना वेरमणी सिक्खापदम समादियामी" या शिलाचे पालन करीत असत त्याचप्रमाणे उपासक व उपासिका देखील या काळात उपोसथ पाळत असत. वर्षावासाची परंपरा पूर्णपणे नष्ट करण्याचे शक्य न झाल्याने एक वेगळी कथा रचून या श्रावण महिन्यात ब्राम्हणांनी उपवास करण्याची प्रथा पाडली. आज ब्राम्हण उपवास करतात पण उपवासाच्या दिवशी अनेक प्रकारचे नवणवे पदार्थ करून खातात. उदा. साबुदाणा खीर, उसळ, श्रीखंड, तुपाची खिचडी, वेफर्स, रताळे, मसाले दूध, इत्यादी. परंतु शरीरिक मेहनतीची कामे करणारी माणसे मात्र कडकडीत उपवास पाडतात त्यामुळे त्यांच्या शरीराची झालेली हानी भरून निघत नाही. आणि त्यांचे शरीर कृश बनते. परिणाम अनेक आजरांना बडी पडावे लागते. बडी पडतात व लवकर मरतात ब्राम्हणांनी धर्माच्या नावावर आपल्या (बहुजनांच्या) मनावर असा ताबा घेतला आहे. मटण केव्हा खावे व केव्हा खाऊ नये हे ब्राम्हण सांगेल तसे आपण करतो कधी प्रश्न विचारत नाही? आपण अमुखंच दिवशी का व तमुखच दिवशी का नाही? मटण रविवारी खावे कारण त्या दिवशी ख्रिश्चन चर्चमध्ये जातात. शुक्रवार मुस्लिमांशी बुधवार हा बुद्धाच्या नावाशी मिळताजुळता आहे याचा अर्थ असा की इतरांच्या पवित्र दिवशी आपण अपशकून केल्यासारखे वागायचे यालाच ब्राम्हण धर्म म्हणावे हिंदू धर्म नाही. भारतातील आजच्या प्रत्येक हिंदू धर्मीयांचे पूर्वज हे बौद्ध होते. इतर कोणता धर्म त्या काळात अस्तित्वात नव्हता. बुद्ध पूर्व काळात सिंधू संस्कृती, द्रविड संस्कृती, वैदिक संस्कृती होती. धर्म नव्हते यावरून बौद्ध धम्म हाच या देशातीलच नव्हे तर संपूर्ण विश्वातील मूळ धम्म असून नंतरच्या काळात निर्माण झालेल्या सर्व धर्माचे अधिष्ठान आहे. असे वाटते याचा आपण विचार केला यावरून. यावरून श्रावण कसा पाळायचा याचा विचार प्रत्येकानेच केला पाहिजे. शिक्षित लोकसुद्धा खुळ्या परंपरा पाळण्यात धन्यता माणतात. अशा ह्या पाखंडी प्रथा परंपरांना शिक्षित लोक आणि इतर कुणी फार विचार करीत नाही. सर्वांनी महत्व समजून घ्यावे व आपापल्या परीने श्रावण कसा पाळावा तो आपल्यावर अवलंबून आहे.

संकलन :- बौद्धाचार्य राहुल शामराव हेलोडे. खामगाव.

आषाढी पौर्णिमा

पुस्तकांसारखेच लोकांना पण वाचणे शिका कारण की पुस्तकातून ज्ञान मिळते तर व्यक्तींपासून अनुभव.

आषाढी पौर्णिमा - राणी महामायेच्या पोटी बोधिसत्वाणे गर्भ धारण केला.

त्या वेळी शेती व पशुपालन हेच प्रमुख व्यवसाय होते. प्रत्येक वर्षी पाणी सुरु झाल्यानंतर आषाढ महिन्यात शेतीची नांगरणी पेरणी सुरु होत होती. सात दिवसांचा आषाढ मोहोत्सव पूर्ण राज्यात सुखसमाधानाने मनवल्या जात होता,

ज्यामध्ये प्रजेबरोबर राज परिवाराचे सदस्य पण उत्सवात सहभागी होत असत. ते पण आपल्या शेतीवर नांगर चालवत होते.

एक वेळ राणी महामायाने या उत्सवाला खूप मोठ्या रूपात मानवण्याचे ठरविले, पण यावेळी दारू व नशिले पदार्थ पूर्णपणे वर्ज्य केले व थांबविले.

कपिलवस्तूला नव्या नवरीसारखे सजविण्यात आले होते. फुलांच्या हरांचा सुगंध आणि वेगवेगळ्या सुगंधांनी नगर महाकत होते. नगरवाशी आषाढी मोहोत्सवाच्या हर्षात होते, आनंदात एकदम मग्न झाले होते. मोहोत्सवाचा सातवा दिवस आषाढी पौर्णिमेचा होता. राणी महामाया सकाळी लवकर जागी झाली. सुगंधित पाण्याने स्नान केले. सुंदर व उच्चविभूषित वस्त्र आणि अलंकार परिधान केले. सोन्याची चार लाख अशर्फिया दान केली. स्वादिष्ट भोजन केले, उपवासाचा संकल्प केला आणि रात्री चांगल्या प्रकारे सजविलेल्या आपल्या शाही शयन कक्षात झोपायला गेली.

त्या रात्री शुद्धोधन आणि महामायाचे मिलन झाले. राणी महामाया झोपून गेली व त्यांनी गहण निद्रेट एक अद्भुत स्वप्न बघितले. बघितले की, ती बिछाण्यावर झोपली आहे आणि अचानक चार देवता आले आणि बिछाण्यासोबत त्यांना उचलून हिमवंत प्रदेश (हिमालय) येथे घेऊन गेले. त्यांनी बिछाण्याला एका मोठ्या शाल वृक्षाखाली ठेवले आणि जवळच उभे राहिले. नंतर या देवतांच्या देवी पण आल्या. ते राणी महामायला मानसरोवरावर घेऊन गेल्या, सरोवरावर स्नान केल्या गेले. वस्त्र, आभूषण, फुलांच्या माळा, आणि सुगंधित पदार्थांनी सुशोभीत करून असे सजविले गेले की, तेथे कुण्या दिव्य चेतनेचे स्वागत करू शकणार. तेव्हाच सुमेध नावाचे बोधिसत्व त्यांच्यासमोर प्रकट होऊन बोलले, "मी या पृथ्वीवर अंतिम जन्म घेण्याचा निश्चय केला आहे. काय तुम्ही माझ्या आई बनण्याचे स्वीकार करणार?" महामायाने उत्तर दिले, "हो. अवश्य. मोठ्या प्रसन्नतेने तुझी आई बनणार...." आणि त्याच वेळी राणी महामायेची डोळे उघडले व झोप गेली.

दुसऱ्या दिवशी सकाळी महामायाने स्वप्नांचे पूर्ण विवरण राजा शुद्धोधणास सांगितले. राजा पण विचार करत होते की राणीच्या स्वप्नाचा अर्थ काय होऊ शकतो? त्यांची जिज्ञासा वाढली तर स्वप्नाचे प्रसिद्ध आठ व्याख्याकारांना बोलावले. त्यांच्या सन्मानासाठी सुगंधित फुले पसरविण्यात आले. सोन्या चांदीच्या भांड्यांत स्वादिष्ट भोजन दिले. नवे वस्त्र आणी गाई दान दिल्या.

स्वप्न व्याख्याकार खूप प्रसन्न झाले. राजा शुद्धोधणाने स्वप्नांची सर्व माहिती त्यांना सांगितली आणि त्याची व्याख्या करून अर्थ सांगायचा आग्रह केला. स्वप्नाविषयीं ऐकून सर्व विद्वानांनी एकमत होऊन राजाला सांगितले, महाराज ! आपण चिंता नका करू, राणी महामायाने गर्भधारणा केली आहे, आणि त्यांच्या पोटी एका पुत्राचा जन्म होणार. जर तो महालात राहिला तर चक्रवर्ती सम्राट होईल आणि जर गृहत्याग करून संन्यासी झाला तर तो बुद्ध बनणार. तसेच संसारामधील अज्ञान व अंधःकाराचा नाश करून, मानवाच्या दुःखाला दूर करण्याचा मार्ग सांगून जगाचे कल्याण करेल.

दहा महिन्यानंतर प्रसूतीसाठी आपल्या माहेरी देवदह जातेवेळी रस्त्यामध्ये लुंबिनी वनात राणी महामायाने एका मुलाला जन्म दिला. ज्याचे नाव सिद्धार्थ ठेवल्या गेले.

उपोसथाचे महत्व

स्वतः उपोसथ पाळायचे आणि अन्य अधिकाधिक लोकांना उपोसथासाठी प्रेरित व प्रोत्साहित करणे.

अंगुत्तर निकाय

"चातुद्दसिं पच्चदसिं, या च पक्खस्स अठ्ठमी |

पाटीहारियपक्खच्च अठ्ठांगसुसमागतं |

उपोसथं उपवसेय्य, योपिस्स मादिसो नरोंति ||"

ज्या पण कुणाला माझ्यासारखे व्हायचे असेल, ते पक्षाची चतुर्दशी, पौर्णिमा, अष्टमी तसेंच प्रतिहारीय-पक्ष (अतिरिक्त सुट्टी) ला आठ शिलांचा उपोसथ करा.

भगवान बुद्ध :

या जन्मात आणि पुढील अनेक जन्मांत सुख, शांती, वैभव, आणि मुक्तीचा मार्ग ज्यांना हवा असेल, पौर्णिमा, चतुर्दशी (अमावसेच्या आदीचा दिवस), अष्टमी, आणि अतिरिक्त सुट्टीच्या दिवशी उपोसथ करावे.

कोणत्या अन्य दिवशी केलेले सत्कर्म/दुष्क्रर्म याचे फळ (पाप/पुण्य) आपल्याला मिळते. "त्याच्यापेक्षा काही गुणा अधिक फळ (पुण्य/पाप) मिळते, अष्टमीच्या दिवशी केलेल्या कर्माचे."

अष्टमीच्या दिवशी केलेल्या कर्माचे जे फळ आपल्याला मिळते, "त्याच्यापेक्षा काही गुणा अधिक फळ मिळते, चतुर्दशीच्या (अमावसेच्या आदीचा दिवस) दिवशी केलेल्या कर्माचे."

चतुर्दशीच्या दिवशी केलेल्या कर्माचे जे फळ आपल्याला मिळते, "त्याच्यापेक्षा काही गुणा अधिक फळ मिळते, पौर्णिमेच्या दिवशी केलेल्या कर्माचे.

संदर्भ : अंगुत्तर निकाय

परम आदरणीय गोयंका गुरुजी पण सांगतात की, सर्व गृहस्थ यथासंभव "पौर्णिमा, अमावश्या (चतुर्दशीच्या दिवशी), आणि अष्टमी" ला उपोसथ करा. आणि जर कोणत्याही कारणाने या दिवशी उपोसथ करणे शक्य नाही झाले तर यथासंभव हपत्यात "कोणत्याही" दिवशी उपोसथ करा. पण हपत्यात एक दिवस उपोसथ आवश्यक करा.

स्वतः उपोसथ पाळायचे आणि अन्य अधिकाधिक लोकांना उपोसथासाठी प्रेरित व प्रोत्साहित करणे.

पण ध्यान ठेवा, उपोसथ जसे करायचे आहे, व्यवस्थित तसेच करा. उपोसथ काही कर्मकांड बनायला नाही पाहिजे.

उपोसथ = अरहतांचे अनुसरण करा किंवा त्यांच्यासारखे अनुसरण करण्याचा प्रयत्न करा.

आठ शील + अन्य चार नियमांचे पालन = उपोसथ

1. हत्या करू नये. 2. चोरी करू नये. 3. 100% ब्रह्मचर्याचे पालन करणे. 4. खोटे नाही बोलणे. निंदा, नालसती नाही करणे. खराब शब्द न वापरणे. वायफळ गोष्टी, गप्पा ना करणे. 5. कोणत्याही मादक पदार्थांचा वापर न करणे. 6. दुपारी बारा वाजल्या नंतर काहीच न खाने. दुपारी बारा वाजल्यानंतर सादे पाणी, साखर पाणी, निंबू पाणी, गुढ पाणी, अद्रक पाणी, काळी चहा, सहद किंवा तुपाचे सेवन करू शकता. सहद आणि तूप एकत्र सेवन नाही करायचे. खूपच आवश्यक असेल तर रात्रीच्या वेळी ताक किंवा फळांचा रस घेऊ शकता. बिमार, वृद्ध, गर्भवती स्त्रिया, मुले आणि दिवसभराचे भूखे लोक जर पाहिजे असेल तर रात्रीला तात्पुरता कमी आहार घेऊ शकतात. 7. नाच, गाणे, संगीत, अश्लील दृश्य, माळा, सुगंध, शृंगार, आभूषणांपासून दूर राहणे. 8. आरामदायक बिछाना न वापरणे. 9. संभव असेल तर एक दिवसीय विपश्यना शिबिरात शामिल व्हावे. संभाव नसेल तर जेवढे होऊ शकेल तेवढे विपश्यना साधना करणे. 10. धम्म श्रवण किंवा धम्म वाचन करणे. 11. मंगल मैत्रीचा अभ्यास करणे. 11. धम्म क्षेत्रात दान देणे. धम्म दान देणे.

या बारा नियमांचे पालन केले तरच त्याला उपोसथ म्हणतात.

ब्राम्हणी धर्म बौद्ध धर्म के प्रतिक्रिया में पैदा हुआ क्या?

वेद में मूर्ति पूजा वर्ज्य है। ब्राम्हण आज फिर भी मूर्तियो की पूजा क्यों कर रहे है? इसलिए कह रहे है कि ब्राम्हण धर्म प्रतिक्रिया में पैदा किया गया धर्म है।

ब्राम्हण परजीवी है!

पहला चित्र मैत्रीय बुद्ध का है। जो लद्दाख में स्थित है। ब्राम्हणो के बड़े हिंसक अभियानों के बावजूद आज भी वहाँ बौद्ध धम्म अस्तित्व में है।

दूसरा चित्र विष्णु का है। विष्णु की प्रतिमा मैत्रेय बुद्ध की नकल है। ब्राम्हणो ने जो अवतारों का निर्माण किया वह बुद्ध एवं बोधिसत्व की ही नकल है।

हे परजीवी ब्राम्हणो कितने तुम नालायक हो खुद का एक भी भगवान, महापुरुष पैदा नही कर पाए?

ब्राम्हणी धर्म यह उधारी का,चोरी का धर्म है।

मा. मोदी बाबत आश्चर्यकारक गोष्टी!

1) मोदींचा जन्म दोन वेळा झाला. 2) पदवी प्रमाण पत्रानुसार 29 ऑगस्ट 1949. 3) निवडणूक आयोगानुसार 17 सप्टेंबर 1950. 4) वडनगर रेल्वे स्टेशनला वयाच्या 6 व्या वर्षी म्हणजे 1956 ला त्यांनी चहा विकला. 5) मजेची गोष्ट म्हणजे रेल्वे स्टेशनच 1973 ला अस्तित्वात आले. 6) त्यांनी मास्टर डिग्री गुजरात विद्यापीठामधून 1983 ला घेतली. 7) एंटायर पोलिटिकल सायन्स मधून डिग्री घेणारे मोदी देशातील एकमेव विद्यार्थी आहेत. 8) त्यांनी एकट्याने तो कोर्स घेतला, एकट्याने परीक्षा दिली व एकटेच पास झाले. 9) त्या कोर्सला शिकवणारा प्राध्यापक किंवा परीक्षा घेणारा परीक्षक किंवा अशी डिग्री असणारा दुसरा कोणताही विद्यार्थी कोणी म्हणजे कोणी अजून पर्यँत कोणालाच माहीत नाही, अगदी माहिती अधिकाराला देखील. 10) खुद्द गुजरात विद्यापीठाला असा कोर्स होता हे 2014 ला जनतेला समजले. पण गुजरात विद्यापीठाला असा कोर्स होता हे अजूनही त्यांनाच माहिती नाही. 11) त्यांचे 1978 चे दिल्ली विद्यापीठाचे पदवी प्रमाणपत्र संगणकावर टाईप केलेले आहे. 12) 1988 पर्यत दिल्ली विद्यापीठाची पदवी प्रमाणपत्र हाताने लिहीलेली असत, संगणकाचा वापर तो पर्यंत होत नव्हता. 13) मात्र 1978 सालीच मोदींना प्रमाणपत्र संगणकाच्या प्रिंटरवर प्रिंटिंग होऊन मिळाले तेही मायक्रोसॉफ्टने 1992 च्या फॉन्ट मध्ये लिहिलेले. 14) त्यावर ची तारीख पाहिली तर प्रमाणपत्र सुद्धा रविवारी कार्यालयीन सार्वजनिक सुट्टी च्या दिवशी प्रिंट केलेले मिळाले.

आपल्या पंतप्रधाना बद्दल जनतेला माहीती असणे गरजेचे आहे, नुसतं अंध राहून चालत नाही!

नाग पंचमी

हा त्योहार श्रावण शुक्ल पंचमीला मनवल्या जातो. हा भारत वर्षातील (जम्बुद्विप) प्राचीन इतिहास प्रस्सिद्ध सुसभ्य नाग जातीचा त्योहार आहे. नाग जातीचे लोक भगवान बुद्धाचे मोठे उपासक होते. या दिवशी खिरीने भगवान बुद्धाची पूजा करतात, शील ग्रहण करतात आणि धम्म श्रवण करतात. भिक्षुन्ना भोजन दान देतात आणि आनंद साजरा करतात.

🏵️ राखी त्यौहार भारत के मूलनिवासियो का नही 🏵️

नाराज न होना बहन मैं दिल की बातें खोल रहा हूँ।

जय भीम दीदी मैं तेरा भाई बोल रहा हूँ।

तेरा घर है तू सौ नहीं हज़ार बार आना।

पर राखी बाँधने तू कल मत आना।

ढोंग पाखन्ड से मुँह मोड़ चुका हूँ।

ब्राह्मण वादी परम्पराओं से नाता तोड़ चुका हूँ।

सरफरोसी जज्बा कौमी आदी हो गया है।

तेरा भाई पक्का अम्बेडकर वादी हो गया है।

तेरी रक्षा सुरक्षा से मुझे ऐतराज़ नही है।

मगर मेरा फर्ज किसी राखी का मोहताज नही है।

दुख दर्द पीर भारत की नारी का ले गये ।

बाबा साहब तो बिन राखी के सारे अधिकार दे गये।

बिगडा हुआ कल था वो आज बना दिया है।

बाबा साहब ने नारी को सरताज बना दिया है ।

मेरा साथ दे और तू भी अपना रुख मोड़ ले ।

दूज दिवाली होली मनाना तू भी छोड़ दे ।

नाराज न होना बहना मेरी परसों खुद लेने आऊंगा ।

प्रीत रीत ओर फर्ज अर्ज राखी बिन सभी निभाऊंगा।

जय भीम, जय भारत

बाबा साहब का 👉 शिक्षित बनो, संघर्ष करो... और संगठित रहो!

" हिन्दु धर्म के त्यौहार कुछ नही, सिर्फ विदेशी आर्यो ब्राहमणो का जीत का जश्न और मुलनिवासी राजा :- महाराजा की हत्या और बर्बादी का राज छुपा है...!

#बाबा_साहब_डा०_भीमराव_अम्बेडकर

👉 रक्षा-बंधन का त्यौहार :- मुलनिवासी महान बलशाली राजा बलि की हत्या...!

👉 नवरात्री त्यौहार :- महान राजा महिषासुर की हत्या...!

👉 दशहरा :- महान बलशाली राजा रावण की हत्या...!

👉 बौद्ध मौर्य सम्राट :- बृहद्रथ मौर्य की हत्या...!

👉 होलि त्यौहार :- मुलनिवासी विरांगना होलिका की हत्या...!

👆 ये सभी त्यौहार मुलनिवासी बहुजन समाज का बर्बादी का इतिहास है...!

👉 तयौहार का मतलब :- तुम्हारी हार...!

बहुत दुख की बात है कि समाज अपने पुर्वजो की याद मे

इंद्र दानवांकडून पराजीत झाले होते. तेव्हा त्यांच्या उजव्या हातावर त्यांची पत्नी इंद्राणीने रक्षासूत्र बांधले होते. त्याने इंद्रदेवाचा आत्मविश्वास वाढला होता. त्यानंतर त्यांनी दानवावर विजय मिळवला होता. अशी पौराणिक कथा आहे. तसेच महाभारतात श्री कृष्णाच्या हाताच्या बोटाला जखम होऊन त्यातून रक्त वाहत होते. तेव्हा पांडवांची पत्नी द्रौपदीने आपल्या साडी किनार फाडून श्रीकृष्णाच्या बोटाला बांधून दिले होते. तेव्हापासून श्री कृष्णाने द्रोपदीचे रक्षण करण्याचा संकल्प केला होता व आजीवन त्यांनी दौपदीचे रक्षण केले.

नमो बूद्धाय जय भीम जय संविधान जय मूलनिवासी जय नागवंशी जय भारत जय विज्ञान..

फिर एकबार कूछ मराठी मे आप सभी समझ लेना..

* बौध्दांनी रक्षाबंधन साजरा करण्याआधी थोड इथ लक्ष द्या कारण प्रश्न धम्मसंस्काराचा व भावी पिढीचा आहे.*

* 🔹 **रक्षाबंधन** हा सण बौध्दांचा नाही बौध्दांनी रक्षाबंधन साजरा करु नये...?*

भारतीय सांस्कृतिक जीवन हे उत्सव प्रिय आहे. रक्षाबंधन हा ब्राह्मणांचा, दसरा क्षत्रियांचा, दिवाळी हा वैश्यांचा तर होळी शूद्रांचा सण. वर्ण व्यवस्थेनुसार हिंदू धर्मात अशाप्रकारे सणांची विभागणी केलेली आहे. येथे आपणांस रक्षाबंधन या विषयावर माहीती देत आहे.

इतिहास काळात या दिवशी ब्राह्मणांन कडून क्षत्रियांना लाल रंगाचा धागा बांधण्यात येऊन ब्राह्मणांचे रक्षण करण्याची शपथ त्यांना देण्यात येत होती. 'हिंदू धर्माचा इतिहास व दर्शन' या पुस्तकातील भाग चारमध्ये भारतरत्न पी. वी. काणे लिहितात, आज रक्षाबंधन हा सण साजरा करण्याच्या स्वरुपात थोडा बदल झाला आहे. आजचे ब्राह्मण बहुजनांच्या घरी वा दुकानात जाऊन त्यांना लाल धागा बांधतात. धागा बांधतेवेळी संस्कृतमधे पुढील श्लोक बोलतात "एक बन्धो बलि राजा दान विद्रम महाबली, एम तम् अहम् बन्दामि, माचल... माचल.... माचल.." अर्थात - ज्याप्रमाणे तुमचा पूर्वज दानवीर बळीराजा याला बंदी बनवून ठार केले, त्याप्रमाणे लाल धागा बांधून मी तुला मानसिकरित्या बंदी करीत आहे. हलू नको... हलू नको... हलू नको ! म्हणजे जसे असाल तसेच राहा, सुधारण्याचा प्रयत्न करु नका. धार्मिकतेच्या नावावर दक्षिणा घेतात. मात्र, 'श्रावण पौर्णिमेला' या एकाच दिवशी ते क्षत्रियांना लालबंधन बांधून रक्षण करायला विसरु नये, म्हणून त्याला स्वतः दान देत असत. कारण ब्राह्मणांनी शस्त्र बाळगू नये धर्म नियम होता. त्यामुळे क्षत्रियांनी ब्राह्मणांचे रक्षण करण्यास कसूर करू नये, हेच ध्येय यामगचे होते. ही

परंपरा आर्य - अनार्य यांच्या संघर्षापासून चालत आलेली आहे. काळाच्या ओघात वास्तविकता मागे पडून कृष्णकथा रचुन सत्यता दडपून गेलेली आहे. या देशातील गरीब, मुळ नागवंशीय, आदिवासी, अज्ञानी बहुजनांकडून रक्षाबंधन नावावर भरपूर दक्षिणा रूपात खर्च होते.

'रक्षाबंधन' सिनेमा हा १९६० च्या दशकात आला, तेव्हापासून हा भाऊ-बहिणीचा सण म्हणून प्रचलीत झाला. त्या पूर्वी हा सण केवळ ब्राम्हणांचा सण होता हे निर्विवाद आहे. वास्तविक भाऊ-बहिणीचा सण नाही, असे जर असेल तर मुस्लिम, ख्रिश्चन, सिख, इसाई यासह अन्य धर्मीयांच्या बहिणी त्यांच्या भावाला राख्या का बांधत नाहीत? परंतु असे चित्र आपणांस दिसत नाही. आम्ही मात्र व्यर्थ पैसे खर्च करून राखी बनविणाऱ्यास, विकणाऱ्यास श्रीमंत बनवीत असतो. आपण असा खर्च करण्यापेक्षा मुलांना चांगली पुस्तके घेऊन द्यावीत वा वर्षावास निमित्त धम्मदान करावे. केवळ धम्माचेच पालन करून धम्माचा प्रचार प्रसार करावा. असा सुखी जीवनाचा संकल्प व्यक्त करून समस्त धम्म उपासकांचे जीवन मंगलमय होवो.

20 अगस्त

जन्मदिन की मंगलकामनाएं जेम्स प्रिंसेप (धम्म लिपि को पढ़ने वाले)

बनारस की पहली जनगणना प्रिंसेप ने कराई थी....

बनारस का अक्षांश-देशांतर प्रिंसेप ने बताया था....

बनारस का प्रामाणिक इतिहास प्रिंसेप ने लिखा था....

बनारस का प्रामाणिक नक्शा प्रिंसेप ने बनाया था....

बनारस की भूमिगत जल निकासी प्रणाली प्रिंसेप ने चालू की थी......

बनारस से बिहार को जोड़ने के लिए कर्मनाशा नदी का पुल प्रिंसेप की देन है, बनारस से रोज करीब 50 किलोमीटर घोड़े पर चढ़ कर निर्माण-कार्य देखने कर्मनाशा नदी के तट पर आते थे.....

बनारस के लिए प्रिंसेप ने अनेक कार्य किए, मगर बनारस ने उनकी स्मृति में एक भी स्मारक नहीं बनवाए।

नोट : कल जेम्स प्रिंसेप का जन्मदिन है। वही प्रिंसेप जिन्होंने पहली बार धम्म लिपि को पढ़ी थी।

बौद्ध (दलित) युवा पीढ़ी का कर्तव्य।

आज जब दलित युवा पीढ़ी शैक्षणिक, आर्थिक, सामाजिक और अन्य लाभों लेकर आगे बढ रही है। तब राष्ट्र और समाज के उत्थान के पवित्र कार्य में यथाशक्ति योगदान देना और हरेक युवक-युवती नीचे की प्रतिज्ञा का अपने जीवन में हृदयपूर्वक पालन करके राष्ट्र और दलित समाज का गौरव बढाना अत्यंत महत्वपूर्ण है।

मैं दलित समाज का भाग्य विधाता, भारत रत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर को साक्षी मानकर कसम खाकर गंभीर प्रतिज्ञा करतां हुं की, (1) मैं मेरे समाज में व्याप्त हो गई आंतर अस्पृश्यता को नष्ट करुंगा/करूंगी। और भात्रुभाव पैदा करने के लिए सतत प्रयत्नशील रहुंगा/रहुंगी। (2) मेरे समाज के नाम पर जो जो लाभ लेकर मैं जीवन में प्रगति कर सका हुं/सकी हुं। और उत्तरोत्तर प्रगति कर रहा हुं/रही हुं उनमें से थोड़ा हिस्सा मैं मेरे समाज के उत्थान के लिय स्व इच्छा से खर्च करुंगा/करुंगी। (3) जैसा भी संजोग उपस्थित हो तो भी मैं (दलित) बौद्ध समाज का सभ्य हुं। ये कहने में कभी भी शर्म नहीं करुंगा/करुंगी। और मेरी जाति नहीं छुपाऊंगा/छुपाऊंगी। (4) मैं धार्मिक और सामाजिक अन्याय का मूक प्रेक्षक नहीं बनुंगा/बनुंगी। और अस्पृश्यता को हमेशा सामना करता रहुंगा/रहुंगी। (5) मैं मेरे बौद्ध (दलित) समाज में आत्म-सन्मान और आत्मविश्वास पैदा करने के कार्य में हो सके इतना सक्रिय सहयोग दुंगा/दुंगी। (6) "मेरे समाज ने मेरे लिए क्या किया है?" यह प्रश्न पूछने के बदले "मैंने मेरे समाज के लिए क्या किया है। ये प्रश्न को ही मेरे जीवन में प्राधान्य दुंगा/दुंगी। मैं तनमन और धन से यथाशक्ति हिस्सा दुंगा/दुंगी।

मिथ्या दृष्टि (दोस्त और दुश्मन को न समझने की)

नास्तिक कोई भी नहीं, सब आस्तिक है। क्योकि आस्तिक का होने पर विश्वास और नास्तिक का न होने पर विश्वास, देखा जाय तो दोनो के अंधविश्वास मात्रा मे बिल्कुल बराबर है। दोनो बस मानते है, जानते दोनो भी नहीं है, दोनो मे जङता है, दोनो न तो खोजी है, और न ही अनुसंधानी, दोनो का नजरिया अवैज्ञानिक अतार्किक, अव्यवस्थिति, अवक्रमित, नान सिस्टमेटिक है। ऐसे आस्तिक एवं नास्तिक व्यक्ति उस धर्म मे अंध अनुयायी बने हुए है जहा ँ पत्थर की मूर्तिया ँ बनाने वाले मूर्तिकार मूर्ति के ऊपर बैठकर आकार देता है। उसी मूर्तिकार को मन्दिर का पुजारी प्राण प्रतिष्ठा के नाम पर मन्दिर मे प्रवेश वर्जित करता है । सिर्फ प्राणप्रतिष्ठा के नाम का भ्रम फैलाकर अपना धंधा चला रहा है। जबकि उस पुजारी के परिवार का कोई सदस्य पुत्र, पुत्री, पत्नी एवं स्वयं के मरने पर पुजारी जीवित करने मे स्वयं अस्मर्थ रहता है। यह ढकोसला सिर्फ पुजारी अपने धर्म को धंधा मानकर करने के कारण करता है। जिसे आस्तिक और नास्तिक दोनो जानते हुए भी अंधभक्ति बने रहते है। तथागत गौतम बुद्ध ने इसीलिए कहा है कि अंध भूतो अयं लोका (यह संसार या अंधा है)।

धम्म अनुसंधान का विषय है, जिस व्यक्ति मे अपनी मान्यताये और आस्थाओ को तिलाजंलि या अतिक्रमण कर देने का साहस है वह ही धम्म को जानता है | वह ही सत्य का साक्षात्कार भी कर सकता है। इसी आधार पर

ऐतिहासिक तथ्य यह है कि जब तुर्क मंगोल, सल्तनस, मुगल, अंग्रेज जब भारत आये तब सत्ता जिनके पास थी, या है, और लडना किससे है उन शासको को पता था और शासन भी हजारो साल कर गये | परन्तु हमारा बहुजन (मूलनिवासी), पिछडा वर्ग, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जनजाती, एवं अल्पसंख्यांक आदी आज तक यह समझनेमे असमर्थ रहे की, किससे लढणा है? और किससे लढ रहे है? यहाँ तक क्षत्रिय और वैश्य भी अभि तक समझ नही पा रहे है की हमारा हक कौन मार रहा है? आपस में ही लढते-मरते, कोर्ट-कचेहरी, न्यायालय तक के विवांदो में फसे रहते है, आज तक इन्हें एह एहसास नाही हो पाया है की किस ग्रुप, ए, बी, सी, डी, न्यायालय, शिक्षा, स्वास्थ, प्रशासन, एवं अन्य राजकीय सेवावो मे हक कौन मार रहा है | साक्षात्कार मे भी यही अतिक्रमन्ता जारी है | उ. प्र. जुडिसरी के अभि हाल के परिणाम से जाना जा सकता है |

आपस मे लढना छोड दो जागृती का प्रथम सिद्धांत है दोस्त और दुष्मन को पहचांनो फिर क्यो न आपके परिवार का अंधभक्त हो ऐसे परिवार के सदस्य को समझावो क्योकी पिछले शासन मे पुरे भारत मे सिक्खो के साथ बरबरता, आरक्षण के मामले मे हरियाणा मे जाटो के साथ, राजस्थान मे गुज्जरो के साथ, महाराष्ट्र मे मराठो के साथ, गुजरात मे पटेलो के साथ, जो बरबरता हुई है | उसे उपरोक्त समाज मे अंशिक तौर पर भी नही अपने दिलो दिमाग से समझ पा रहे है | काश समाज के शिक्षित विद्वान समझदार उन्हे समझाते |

चैत्र पौर्णिमा

सुजाताचे तथागत भगवान बुद्धांना खीर दान

"चैत्र पौर्णिमा" ही बौद्ध समूहाचा सण व मंगल दिवस आहे. मराठी महिन्यांप्रमाणे ही पहिली पौर्णिमा होया. या पौर्णिमेला बौद्ग धम्मात अणण्यासाधारण महत्व आहे. रोहिणी नदीच्या पाणी वाटपाच्या भांडणावरून शाक्य आणि कोलीय यांच्यात सारखे भांडणे होऊ लागली. शाक्य संघाने कोलियांबरोबर युद्ध करण्याचे ठरविले. संघाच्या निर्णयाविरुद्ध सिद्धार्थ गेला. एकमताने युद्ध करण्याचे ठरविले होते. परंतु सिद्धार्थ गौतमाने युद्धाला नकार दिला. मात्र त्याच्या मताला कोणीही सहमत झाले नाही. आणि संघाने शिक्षा केल्यावरून वयाच्या 29 व्या वर्षी आषाढी पौर्णिमेला सिद्धार्थ गौतमाने आपल्या सर्व ऐश्वर्याचा, परिवाराचा त्याग करून प्रवज्या घेतली. वेगवेगळ्या ऋषींच्या आश्रमात ज्ञान संपादन करीत असता सहा वर्षे लोटून गेली. मिळालेल्या ज्ञानाने त्याचे समाधान झाले नाही. शेवटी उरवेला येथे खडतर तपश्या करायची ठरवून डोंगर दरीत, झाडीत उपास तापास करू लागले. चार-चार सहा-सहा दिवस अन्न खात नव्हते. शरीर अस्थीपंजर झाले होते. असे करीत असता "डुंगेशवरी" नावाच्या पर्वताच्या एका गुहेत (कपारीत) बसून घोर तपाचरण करू लागले. शरीर क्षिण, अशक्त झाले होते. चालता येत नव्हते. एक दिवा वुठून चालले असता चक्कर येऊन पडले व शुद्धीवर आल्यावर त्यांनी ठरविले की, आपण अन्न ग्रहण केले तरच शरीर टिकेल नाहीतर मृत्यू आपल्याला गाठेल आणि म्हणून त्यांनी ठरविले की, अन्न ग्रहण करावे. जवळच नदीच्या काठी

एक वटवृक्ष होता. त्याखाली ते बसले. या निरंजना नदीच्या काठी सिद्धार्थ बसलेले असताना एक विशेष अशी घटना घडून आली. या भागात सेनानी नावाचे गाव होते. त्या नगरीत सेनानी नावाचा एक श्रीमंत होता. त्याला एक सुजाता नावाची मुलगी होती. तिचे लग्न झाले होते. परंतु बराच काळ लोटला तरी तिला पुत्र प्राप्ती झाली नव्हती. परिवारात निराशा होती. सुजाताचे सासू सासरे आपल्या मुलाचे दुसरे लग्न करण्याच्या बेतात होते. त्यामुळे सुजाता दुःखी होती. एक दिवस सुजाता आपल्या महालात रडत असतांना तिची दासी "पूर्णा" महालात येते तर आपली मालकीण रडते आहे ! ते पाहून ती विचारते, "बाईसाहेब ! आपण रडत आहात, कारण काय?" मग तेव्हा सुजाता म्हणाली, "मला पुत्र प्राप्ती होत नाही म्हणून माझे सासू सासरे माझ्या पतीचा दुसरा विवाह करणार आहेत. मग माझे काय होणार?" तेव्हा पूर्णा म्हणते, "बाईसाहेब ! निरंजना नदी काठी एक वाटवृक्ष आहे. त्यावर एक नवदेवता वास करते, असे म्हणतात. आणि त्या वंनदेवतेला आपण नवस करावा, मागणे मागावे, पाहू तरी." हे ऐकून सुजाताच्या मनात भी नवीन आशा निर्माण झाली. तिने तेथे जाऊन त्या वटवृक्षाला नवस केला की, मला जर पुत्रप्राप्ती झाली तर, मी गाईच्या दुधाची खीर दान करीन, आणि पुत्र प्राप्तीची आशा मनी धरून परतली. (येथे वाचकांनी महत्वाचे लक्षात ठेवले पाहिजे की, नवसाने, उपासाने, किंवा देव पूजेने पुत्र होत नाही. संत तुकारामांच्या अभंगाप्रमाणे, नवसे पोरे होती तर का करणे लागे पती || हे ध्यानात ठेवावे.) परंतु त्या वेळच्या प्रचलीत रीती प्रमाणे सुजाताने नवस केला. निसर्ग नियमाप्रमाणे तिला मुलगा झाला. तिच्या परिवारात खूप आनंद झाला. तिने आपल्या परिवारासह सुवर्णपात्रात स्वादिष्ट खीर घेऊन जाण्याचे ठरविले होते. तिने आपली दासी पूर्णाला त्या वटवृक्षाखाली साफसफाई करण्यास पाठविले. पूर्णा नदीकाठी आली असता सिद्धार्थ गौतम डुंगेशवरी पर्वत उतरून त्या वडाच्या झाडाखाली येऊन शरीर क्षिण झालेले, थकलेले अस्या अवस्थेत वडाच्या झाडाला टेकून बसलेले पाहिले. पूर्णाला वाटले, आपल्या मालकीणीचा नैवेद्य स्वीकारण्यास वंनदेवता एक आजारी, अशक्त रूपात अवतरली आहे. ही आनंदाची बातमी तिने येऊन आपली मालकीण सुजातास सांगितली. "बाईसाहेब, आपला नैवेद्य स्वीकारण्यास वृक्ष-वन देवता आज तिथे एका माणसाच्या रूपात अवतरली आहे." ही बातमी ऐकून सुजाताला फार आनंद झाला. आणि ती म्हणाली, हे खरे असेल तर मी आजपासून मी तुला दस्यत्वातून मुक्त करते आणि तुला मुलीसारखे सांभाळीन. सुजाताने तिला खूप बक्षीस दिले. बाळास बरोबर घेऊन ती आपल्या परिवारासह निरंजना नदीकाठी आली, तर खरोखरच वटवृक्षाखाली बोधिसत्व सिद्धार्थ हाडांचा सापडा झालेल्या अवस्थेत बसले होते. तिने बोधिसत्वास पाहिले आणि खरोखरच वनदेवताच आहे असे तिला मनोमन वाटले. तिने प्रथम वंदन केले. बरेच दिवस अन्न न घेतल्यामुळे बोधीसत्वाचे मन स्थिर नव्हते. आपण जर अन्न घेतलेच नाही तर मृत्युचे संकट येईल. आपण जगण्यासाठी आनंग्रहण केलेच पाहिजे असे मनी ठरविले होते. आणि त्याच दिवशी सुजाता आपला नवस पूर्ण करण्यासाठी आली होती. ती बोधिसत्वासमोर आपण आणलेल्या खिरीचे सुवर्णपात्र घेऊन बसलि आणि म्हणाली, "हे वनदेवते, माझे मनोरथ पूर्ण झाले आहे. मला आपल्या कृपेनें पुत्र प्राप्ती झाली आहे. त्यामुळे माझे जीवन सार्थकी लागले आहे. ही सारी तुझी कृपा आहे. तेव्हा आपणांस मी बोलल्याप्रमाणे गाईच्या दुधाची खीर नैवेद्य म्हणून आणली आहे. आपण तिचा स्वीकार करावा. अशी विनंती करते." हे सुजाताचे शब्द ऐकून तथागत म्हणाले -

"माते, मी कोणी देव नाही. देवाचा दूत नाही. तुझ्यासारखाच मानवाचा राजा शुद्धोधन आणि महामाया यांचा पुत्र आहे. मी सत्याचा शोध घेण्यासाठी, दुःखांच्या कारणाचा शोध घेण्यासाठी, वैरभावाचा शोध घेण्यासाठी हे तपाचरण करीत आहे. माते, खरोखरचं मला ज्ञानप्राप्ती व्हावी अशी शुभेच्छा व आशीर्वाद दे आणि तुझे खिरीचे भोजन सुखदायक ठरो अशी मला अपेक्षा आहे. तुझे कल्याण होवो. मंगल होवो आही अपेक्षा करतो." सुजाताने हातातील खिरीचे पात्र बोधीसत्वाच्या हाती दिले आणि म्हणाली, "माझे मनोरथ जसे पूर्ण झाले, तसे आपलेही मनोरथ पूर्ण होवोत. आपण शोध घेत आहात त्या ज्ञानाची आपणास प्राप्ती होवो." अशी शुभकामना व्यक्त केली. सिद्धार्थ गौतम सुजातास म्हणाले, "माते, मला सत्याचा शोध घेण्यासाठी तुझी खीर लाभदायक ठरो." असे शुभचिंतन करून त्या खिरीचा स्वीकार केला. निरंजना नदीकाठी जाऊन स्नान केले. आणि सुप्पतिठ्ठ नावाच्या घाटावर बसून त्या खिरीचे सेवन केले. तो दिवस चैत्र पौर्णिमेचा होता. तेव्हाच मनात एक संकल्प केला की, मला ज्ञान प्राप्त होणार असेल तर हे पात्र प्रवाहाच्या विरुद्ध वाहत जाईल. असे बोलून खिरीचे पात्र नदीत फेकले. ते पात्र बोधिसत्व बोलल्याप्रमाणे प्रवाहाच्या विरुद्ध दिशेला जाऊ लागले आणि काही अंतरावर गेल्यावर ते पात्र पाण्यात बुडाले. सिद्धार्थ गौतमाला तो घडलेला प्रसंग पाहून खूप आनंद झाला. त्या दिवशी चैत्र पौर्णिमा होती. या स्थळी आपणांस भगवान बुद्धांची मूर्ती बसविलेली आहे व सुजाता खिरीचे पात्र हातात घेऊन समोर बसलेली आहे अशी पाहावयास मिळते. या गावाला सुजाताचे गाव किंवा "बकरोल" असे म्हणतात. सुजाताची खीर सेवन केल्यावर सिद्धार्थ गौतम नदीतून गया प्रांतात जात असतांना स्वाथीय नावाच्या शेतकऱ्याने गवताची पेंढी दिली. त्या प्रसंगाचे पुतळे नदीकाठी आहेत. बोधिसत्व गयेत येतात आणि पिंपळाच्या झाडाखाली पूर्वेला मुख करून ध्यानसाधना करण्यास बसतात. तिथे एक संकल्प करतात की, माझे रक्त आटले, आहारीर सुकले तरी मी ज्ञानप्राप्ती झाल्याशिवाय या असणावरून उठणार नाही. चार आठवड्यांनी म्हणजे वैशाखी पौर्णिमेला त्यांना संबोधी प्राप्त झाली. असे या चैत्र पौर्णिमेचे महत्व आहे.

लेखक :- एम. डी. सरोदे.

🌸 (---------चंद्रा महार--------) 🌸

शुद्र पुर्वी कोण होते..

महारांच्या गळ्यात थुंकण्यासाठी मडकं आणि कमरेला झाडू कसा आला? का असे घडले? खरच महार समाज ईतका घाणेरडा होता.का? महार समाजाचा इतिहास हा शौर्याचा इतिहास आहे. त्यांच्याइतके साफ-स्वच्छ, प्रगत कुणीच नव्हते.. मग गळ्यात मडके आणि कमरेला झाडू अचानक कसे आले?

एकदा रघुनाथ पेशव्याची पत्नी आनंदाबाई पेशवे आपल्या दासींसोबत फिरायला निघाली. अगोदरच पेशवे घराणे स्त्री लंपट आणि पुरुष लंपट होते. अचानक आनंदाबाई ला मातीवर एका पुरुषाच्या पावूल खुना दिसल्या. त्या पाउल खुणा सर्व सामान्य माणसापेक्षा मोठ्या आणि आकर्षक होत्या. ती त्या पाऊल खुनावरच ती भाळली. तिने त्या पाउल खुना कुनाच्या आहेत याचा घेत घ्यायला लावले. शोधातून समोर आले की त्या पाउल खुना चंद्रा नावाच्या महार लोहाराच्या होत्या. त्यावेळेस महार समाज राजांचे शस्त्र बनविन्याचे आणि युद्धात लढाई करण्यात शौर्यवान होते. जेव्हा आनंदाबाई त्याला पहायला गेली तेव्हा तो तलवार बनविण्याचे काम करत होता. त्यामुळे सहाजिकच त्याच्या कामामूळे त्याचे शरीर पिळदार झाले होते. उष्णतेमुळे अंगावर अगोदरच कमी कपडे होते. त्यातल्या त्यात तेव्हा महार समाजाचे लोक कस्तुरीयुक्त पान खात होते. ज्यातुन सभोवताल सुगंध दरवळायचा. चंद्राचे पिळदार शरीर आणि कस्तुरीयुक्त पानाच्या तोंडून येणारया सुगंधाने तिची कामवासना जागृत झाली. तिने त्याला राजवाड्यावर बोलविले. तिच्या नजरेतील कामवासना चंद्रा च्या वडिलांनी ओळखली. त्याच्या वडिलाने त्याला राजवाड्यावर जावू दिले नाही राणी ला हा अपमान वाटला. एक राणी जर चंद्रा सारख्या महारावर भाळत असेल तर तिच्या राज्यातील इतर साध्या स्त्रियांची काय स्थिती होत असेल... हा तिला प्रश्न पडला? चंद्रा वाड्यावर आला नाही म्हणून तो एक राणीचा अपमान होता. त्याचा सुड म्हणून रघुनाथ पेशवेच्या सहीने तिने राज्यात फर्मान काढला की... "यानंतर महारांच्या गळ्यात मडके आणि कमरेला झाडू राहील." हे यासाठी की, कोणत्याही महाराच्या तोंडून कस्तुरियुक्त पानाचा सुगंध कुणास जाऊ नये आणि ती थुंकी तो मडक्यातच थुंकेल. आणि कमरीला मातीवर सर्पटणारा झाडू यासाठी की कोणत्याही महाराच्या पाऊलखुना मातीवरच्या पाहून जर राणी भाळू शकते तर इतर स्त्रियाही भाळतील म्हणून महारांच्या कमरेला झाडू लटकविण्यात आला. यांचाच अर्थ असा होतो की आम्ही गबाळ, अस्वच्छ नव्हतोच. आमचा इतिहास हा अभिमानास्पद होता. जो ब्राम्हणांच्या कामवासनेने नासवला. पेशवे तर सोडा परंतु महार समाजाच्या अंगी असलेले पराक्रम, शुरत्व व लढवैय्यपणा इंग्रजांच्या ही पारखी नजरेतून सुटले नाही त्यांच्या ह्या गुणांचा पुरेपूर उपयोग पेशव्यांच्या विरोधात करून 28,000 पेशवाई फक्त 500 महारांनी उभी कापून काढली. एक महार 56 जणांना पुरून उरत होता. पेशवे भांबावल्यासारखे न लढताच सैरावैरा नुसते पळत सुटले. पेशवाई हारली.. आणि.. पूर्णपणे नेसतानाभूत करून टाकली. आणि तेव्हा पासूनच एक म्हण पडली ती अशी की "तुझ्यासारखे असे छप्पण पाहिले." ह्या म्हणीचा खरा इतिहास हा आहे... इंग्रज मात्र खूपच खुश झाले आणि ह्या खुशीच्या बदल्यात महारांना इंग्रजांनी जमिनी बहाल केल्या... आणि त्यांची आठवण म्हणून विज्यस्तंभ बांधण्यात आला. त्या विजयस्तंभावर 500 महारांची नावे कोरण्यात आली आहेत. तेच तो 1818 सालचा भीमाकोरेगाव. आणि या पराक्रमी

शूरवीरांना वंदन करण्यासाठी मी 1 जानेवारीला न चुकता जातो. कारण ते जर लढले नसते तर आपले अस्तित्व ही असून नसल्यासारखे असते.

संदर्भ :- शूद्र पूर्वी कोण होते?

🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼

*_उपासकांचे दहा गुण_*

🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼

उपासकाच्या अंगी दहा सद्‌गुण असले पाहिजे, तरच तो योग्य उपासक बनू शकतो. ते दहा गुण असे -

१) उपासकाने आपल्या भिक्षुविषयी पूर्णपणे सहानुभूती बाळगावी. *२)* धर्माला सर्वश्रेष्ठ मानावे. *३)* भिक्षुस यथाशक्ती दान देण्यास चुकू आणि. *४)* धर्माचा लोप पावत आहे असे दिसून आल्यास धर्माच्या पुनरुज्जीवनासाठी पराकाष्टेचे प्रयत्न केले पाहिजेत. *५)* तो त्रिरत्नाप्रति योग्य विचारसरणी ठेवीत असतो. *६)* असा उपासक केवळ जिज्ञासेपायी सर्वत्र प्रसिद्‌धी मिळेल म्हणून इतरांच्या मतात न जाता धर्माप्रती व गुरुप्रती एकनिष्ठ राहतो. *७)* असा उपासक सतत आपल्या विचारावर व कृतीवर लक्ष ठेवतो. *८)* तो शांतता प्रिय असतो. *९)* ऐकतेचा प्रशंसक असतो. *१०)* असा शिष्य केवळ धर्माचे दिखाऊ अवडंबर माजवीत नाही, तर तो यथार्थाने बुद्‌ध, धर्म व संघाचे ठाई त्याची नितांत श्रद्‌धा व निष्ठा असते.

🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼

संदर्भ: *मिलिन्द प्रश्न* *मेण्डक प्रश्न*

नमो बूद्‌धाय जय भीम जय शिवराय जय संविधान जय मूलनिवासी जय नागवंशी जय भारत जय विज्ञान

"(चांभारानी) चर्मकारांनी गणपती शिवल्यामुळे गणपती बाटला..!" म्हणून गणपती बुडवायची पद्‌धत सुरु झाली...!

मित्रांनो, शिवजयंती बंद पाडणारे व गणेश उत्सवाचे जनक बाळ गंगाधर टिळक. यांनी गणपती बसविला.. दहा दिवसांपर्यंत सभा-सम्मेलने घेतली. दहाव्या दिवशी बसवलेल्या गणपतीची पुण्यातून वाजत गाजत मिरवणुक निघाली. त्यात दर्शन खुले होते. *एका चर्मकाराने (चांभार) गणपती जवळ जाऊन चक्क मुर्तिला स्पर्श करुन दर्शन

घेतले..!* मिरवणुकीतील सर्व ब्राम्हणांनी एकच बोभाटा केला... गणपती बाटला, गणपति बाटला म्हणुन... सर्वजन टिळकांवर खेकसायाला लागले.

"हे पहा, सर्वांना दर्शन खुले केले तर हे असे होते. धर्म बुडाला, चांभाराने धर्म बुडविला..!" तोपर्यंत मिरवणुक पुण्याबाहेर आली होती. टिळक म्हणाले- "ओरडु नका. धर्म कशाला बुडु द्यायचा. त्यापेक्षा *आपण या बाटलेल्या मुर्तिलाच विसर्जित करू* (म्हणजे पाण्यात फेकून बुडवून टाकू...)"!

अश्याप्रकारे तो चांभाराच्या स्पर्शाने बाटलेला गणपती बुडवला गेला आणि तेंव्हापासून दरवर्षी गणपती बुडवायची पद्धत सुरु झाली..!

- डॉ. नरेंद्र दाभोळकर* 🤷 ♂️

🌹 तथागत बुद्धांनी काय स्विकारले आहे?

१) तथागत बुद्धांनी कार्यकारणाचा सिद्धांत सांगितला, त्याला कार्यकारण भाव म्हणतात, प्रतित्यसमुत्पाद प्रत्येक कार्यामागे कारण असतेच. कोणतीही गोष्ट कारणाशिवाय घडत नाही हे सांगून त्यांनी कार्यकारणभाव स्वीकारला आहे.

२) तथागत बुद्धांनी कर्मवादी, कार्यवादी सिद्धांत स्वीकारला आहे.

३) तथागत बुद्धांनी आणि कर्म वादाचा वैज्ञानिक सिद्धांत स्वीकारला आहे.

४) तथागत बुद्धांनी आत्मा हा एका देहातून दुसऱ्या देहात प्रवेश करतो या सिद्धांताच्या ऐवजी संसरणाविना पुनर्जन्म सांगितला आहे, आत्म्याशिवाय पुनर्जन्म सांगितला आहे.

५) तथागत बुद्धांनी आत्म्याचा मुक्तीचा किंवा मोक्षाच्या सिद्धांता ऐवजी निर्वाणाचा सिद्धांत सांगितला आहे, जगाला सत्याकडे वळविले आहे, लोकांना डोळस बनविले आहे सदाचारी व्हा सुखाने जगा असे सांगितले आहे.

६) तथागत बुद्धांनी चित्ताला अर्थात मनाला सर्व बाबींचा केंद्रबिंदू मानून आपली तत्वप्रणाली सांगितली आहे. माणसाचे चित्त नियंत्रणात असेल तर सर्व नियंत्रणात राहते असे सांगितले माणसाचे मन महत्त्वाचे मानले आहे पाप व पुण्य मनात येते असे सांगितले आहे.

७) तथागत बुद्धांनी कर्म तसे फळ मिळते प्रत्येक कर्माला फळ असते, चांगल्या कर्माचे फळ चांगले असते तर वाईट कर्माचे फळ वाईट असते, म्हणून नेहमी चांगले कर्म करा वाईट कर्माचे फळ वाईट असते

म्हणून नेहमी चांगले कर्म करा. काया, वाचा, मनाने कर्म करा, सुखी राहा, आनंदी राहा आपण, तुम्ही सुखी वा व दुसऱ्याला सुख द्या, आनंद द्या, ही खरी मानवता व धम्म आहे.

८) तथागत बुद्धांनी सांगितले आहे आपण केलेले पाप नदीत आंघोळ केल्याने नष्ट होत नाही, कोणत्या नदीचे पाणी ते पाप नष्ट करु शकत नाही. तर कुशलकर्म करावं लागतं.

९) तथागत बुद्ध आणि माणसाला पवित्रता स्वतःच्या कर्मामुळे मिळते असे सांगितले आहे. म्हणून कुशल कर्म करावे लागते.

१०) तथागत बुद्धांनी स्वीकारले आहे की, जन्माने कोणी मनुष्य श्रेष्ठ ठरत नाही, तर तो कर्माणे श्रेष्ठ ठरतो, जातिनेही कोणी मनुष्य श्रेष्ठ ठरत नाही. का मनुष्य कुशल कर्मच करून श्रेष्ठ ठरतो.

जगातील ते महान नास्तिक लोक ज्यांनी मानवी सभ्यता याला गती दिली :-

1. चर्वकाचे म्हणणे होते :- "ईश्वर एक रुग्ण विचार प्रणाली आहे, याने मानवतेचे काही कल्याण होणार नाही."

2. गौतम बुद्ध (543 इ. स. पूर्व - 483 इ. स. पूर्व) :- बुद्ध म्हणतात की, *भगवान नावाची कोणतीही वस्तू नाही आहे ! भगवानासाठी आपला वेळ नष्ट करू नका. केवळ सत्यच सर्वकाही आहे. स्वतःचा दिपक स्वतः बना."

3. अजित केशकांबळी (523 इ. स. पूर्व) :- अजित केशकांबळी बुद्धांच्या समकालीन विख्यात तीर्थकार होते, त्रिपीटका मध्ये अजितचे विचार काही जागी आले आहेत, त्यांचे म्हणणे होते, "दान, यज्ञ, हवन नाही... लोक परलोक नाही."

4. सुकरात (466-366 इ. स. पूर्व) :- "ईश्वर केवळ शोषणाचे नाव आहे."

5. इब्न रोश्द (1126-1198) :- यांचा जन्म स्पेनमध्ये मुस्लिम परिवारात झाला होता. रोश्दचे आजोबा जामा मस्जिदचे इमाम होते. यांना कुराण तोंडपाठ होती. यांनी अल्लाच्या अस्तित्वाला नाकारले होते आणि इस्लामला राजनैतिक संस्था म्हटले होते. ज्यासाठी मुस्लिम धर्मगुरू त्यांच्या जीवाच्या पाठी लागले होते. रोश्दने दर्शनाचे बुद्धी प्रधान शस्त्राने इस्लाम माणणाऱ्या माझब्बी वादशास्त्रियांची खूप खबर घेतली.

6. कोपरनिकस (1373-1543) :- यांनी धर्मगुरूंची पोल उकलून सांगितली, यामध्ये धर्मगुरू हे सांगून लोकांना मूर्ख बनवीत होते की, सूर्य पृथ्वीला चक्कर लावतो. कोपरनिकसने आपल्या प्रयोगाने हे सिद्ध करून दाखविले की, पृथ्वी बरोबर सौर मंडळातील सर्व ग्रह सूर्याचे चक्कर लावतात, ज्या कारणाने धर्मगुरू एवढे नाराज झाले की, कोपरनिकसच्या सर्व सार्थक वैज्ञानिकांना कठोर दंड देणे सुरु केले.

7. मार्टिन लयुथर (1483-1546) :- यांनी जर्मणीमधील अंधविश्वास, पाखंड आणि धर्मगुरू यांच्या अत्याचाराविरुद्ध आंदोलन केले. त्यांनी म्हटले होते, "व्रत, तीर्थयात्रा, जप, दान सर्वकाही निरर्थक आहे."

8. सर फ्रेन्सिस बेकण (1561-1626) :- इंग्रजीच्या सारगर्भित निबंधांसाठी प्रसिद्ध, तेवीस वर्षांचे असतांनाच संसदेचे सदस्य बनले, नंतर लॉर्ड चान्सलर पण बनले. त्यांचे म्हणणे होते, "नास्तिकता व्यक्तीला विचार दर्शन, स्वाभाविक निष्ठा, नियम पाळणाकडे घेऊन जाते, हे सर्व वस्तू सतत नैतिक गुणांची पथ प्रदर्शिका होऊ शकतात."

9. बेंजामिन फ्रेंकलिन (1706-1790) :- यांचे म्हणणे होते, "सांसारिक सुखामध्ये मनुष्य धर्माने नाही तर त्याच्या नसण्याने सुरक्षित आहे."

10. चार्लस डार्विन (1809-1882) :- यांनी ईश्वर्वाद आणि धार्मिक गटांवर सर्वाधिक वार केलेत. यांचे म्हणणे होते, "मी कुण्या ईश्वरवादावर विश्वास नाही ठेवत आणि नाही येणाऱ्या जीवनाच्या चिंतेत नसतो."

11. कार्ल मार्क्स (1818-1883) :- यांचे म्हणणे होते, "ईश्वराचा जन्म एका गहन कतापासून झाला आहे" आणि "धर्म एक अफीम आहे." त्यांच्या नजरेत सर्व धर्म विज्ञान विरोधी, प्रगती विरोधी, प्रतिगामी, अनुपयोगि आणि अनर्थकारी आहेत, याचा त्यागच जनहितासाठी आहे.

12. पेरियार इ. व्ही. रामास्वामी नायकर (1889-1973) :- यांचा जन्म तामिळनाडू मध्ये झाला आणि यांनी जातीवाद, ईश्वरवाद, पाखंड, अंधविश्वास यावर जोमाने प्रहार केला.

13. अल्बर्ट आईंस्टाईन (1879-1955) :- विश्वविख्यात वैज्ञानिकाचे म्हणणे होते, व्यक्तीचे नैतिक आचरण मुख्य रूपाने सहानुभूती, शिक्षण आणि समाजिक बंधनावर निर्भर झाला पाहिजे, यासाठी धार्मिक आधाराची काही गरज नाही. मृत्युनंतर दंडाचे भय आणि बक्षीसाची आशा याने नियंत्रित करण्यावर मनुष्याची हालत दयनीय होऊन जाते.

14. कॉम्रेड भगत सिंह (1907-1931) :- प्रमुख स्वतंत्रता सेनानी भगत सिंहने आपले पुस्तक, "मी नास्तिक का आहे?" मध्ये म्हटले, "मनुष्याने जेव्हा आपल्या कमीपणा आणि कमजोरी यावर विचार करतांना आपल्या सिमांचा सहवास केला तर मनुष्याला सर्व समश्येंचा साहसपूर्ण प्रतिकार करणे आणि सर्व धोक्यांबरोबर विरतापूर्ण लढण्याची प्रेरणा देणारी तसेच सुखांच्या दिवसात उंचपणा होऊ नये म्हणून रोकण्यासाठी आणि नियंत्रित करण्यासाठी ईश्वराची कल्पना केली गेली आहे."

15. कॉम्रेड लेनिन :- यांच्या नुसार, "जे लोक जीवन भर मेहनतिचे काम करतात आणि अभावात जगतात त्यांना धर्म पृथ्वीवरील जीवनात विनम्रता आणि धैर्य ठेवण्याची तसेच परलोकात सुखाच्या असेनी संतवणा निर्माण करण्याचे शिक्षण देते, परंतु जे लोक दुसऱ्याच्या मेहनतीवर जिवंत राहतात त्यांना पृथ्वीवरील जीवनात दयाळू पनाची शिकवण देते, यासाठी त्यांना शोषकाच्या आपले संपूर्ण अस्तित्वाचे अवचित्य सिद्ध करण्याचा एक सोपा उपाय देतो आहे."

16. रमस्वरूप वर्मा (संस्थापक-अर्जक संघ) :- अर्जक समाजाचे शोषण करण्यासाठी ईश्वर, आत्मा, पुणर्जन्म, भाग्यवाद, जाति-पाती छुवाछुत सर्व ब्राम्हणांनी बनविले आहे.

17. चौधरी महाराज सिंह भारती (प्रणेता-अर्जक संघ) :- ब्राम्हणवाद शोषणाचे हत्यार आहे.

18. जगदेव प्रसाद (पूर्व मंत्री-बिहार सरकार) :- ईश्वर, आत्मा सर्वांची कल्पना सर्व पीडित, दलित यांना मूर्ख बनवून ब्राम्हणांनी आपला अर्थ सिद्ध करण्यासाठी बनवला आहे.

ध्यान भूमी चार्पडाचा संदेश

मिशन समृद्ध भारत तसेच प्रबुद्ध भारताचे निर्माण केल्या जाईल. डॉ. भिक्खू मित्र बोधी अशोक.

भिक्खू/श्रामनेर प्रशिक्षण तसेच ध्यान शिबिराचे आयोजन.

मैत्रेय बौद्ध संघाद्वारा ध्यान स्थळी "मैत्रेय मेडिकल मेडिटेशन मॉनेस्ट्री" नांदेड रोड चार्पडा टावून, जिल्हा. यवतमाळ (महाराष्ट्र) देशात सम्यक संबुद्ध, सम्राट अशोक प्रियदर्शी करा. बोधिसत्व बाबासाहेब डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर यांच्या स्वप्नांना पूर्ण करण्यासाठी "बौद्ध संघटनांची राष्ट्रीय समन्वय समिती भारत" यांच्या सोबत मिळून "मिशन समृद्ध भारत तसेच प्रबुद्ध भारत" बनविण्यासाठी कार्य केल्या जात आहे.

मिशन समृद्ध भारत तसेच प्रबुद्ध भारताचे 13 केंद्राचे निर्माण केल्या जात आहे. आता ध्यान भूमीच्या विकासासाठी 31 एकर भूमी खरेदी केली गेली आहे. आवश्यकतेनुसार एकूण 100 एकर जमीन आणखी खरेदी केल्या जाईल. ध्यान भूमी भारताबरोबरच जगातील सर्व धर्मांसाठी लोक कल्याण, ध्यान, स्वास्थ, योग शिक्षण तसेच बेरोजगारांना रोजगार देण्याचे प्रमुख केंद्र होईल.

ध्यान भूमीचे लक्ष ध्यान, विज्ञान, योग साधनेद्वारे 500 बौद्ध भिक्खुणां तथागत बुद्धांची प्राचीन "बुद्ध ध्यान साधना" याचे प्रशिक्षण देऊन लोकांच्या जीवनाला निरोगी तसेच सुखमय बनविण्यासाठी लाविल्या जाईल.

याच उद्देशाला घेऊन सात दिवसीय भिक्खू/श्रामनेर प्रशिक्षण तसेच ध्यान शिबिराचे आयोजन बौद्ध संघटनांनी राष्ट्रीय समन्वय समिती भारताचे धम्मा सलाहकार तसेच मैत्रेय मेडिकल मेडिटेशन मॉनेस्ट्रीचे संस्थापक अध्यक्ष पूज्य भिक्खू डॉ. मित्र बोधी अशोक यांच्या सानिध्यामध्ये क्रमशः 16 ऑक्टोबर पासून 22 ऑक्टोबर, 2022 पर्यंत "सात दिवसीय भिक्खू/श्रामनेर प्रशिक्षण तसेच ध्यान शिबीर" याचे आयोजन केल्या जात आहे.

या विशेष शिबिरामध्ये 100 उपासक तसेच उपासिकांसाठी राहायची तसेच भोजनाची निशुल्क व्यवस्था आहे.

बौद्ध साधकांना आग्रह आहे की आपण नोंदणी 14 ऑक्टोबर 2022 च्या आदी करा आणि 15 ऑक्टोबर 2022 ला सायंकाळी 7:00 वाजेपर्यंत ध्यानभूमी मैत्रेय मेडिकल मेडिटेशन मॉनेष्ट्री चार्पडा येथे पोहचा.

ध्यान भूमी मैत्रेय मेडिकल मेडिटेशन मॉनेस्ट्री नागपूर नांदेड हायवेवर जिल्हा यवतमाळ पासून 20 किलोमीटर आदी चार्पडा टावून वर स्थित आहे. 500 कोटीमध्ये बनविल्या जाणारी ही भव्य मॉनेस्ट्री नागपुरहून 100 किलोमीटर तसेच वर्धा सेवाग्राम रेल्वे स्टेशन वरून 45 किलोमीटर अंतरावर आहे. जगभरातील येणाऱ्या बौद्धांसाठी हे खूपच पवित्र स्थळ आहे. येथे भारतातील बौद्ध आंबेडकरी समुदायांना स्वास्थ्य, शिक्षण तसेच बुद्ध दर्शनांचे प्रशिक्षण खऱ्या पद्धतीने दिल्या जात आहे. ज्याचा लाभ देशभरातील येणाऱ्या बौद्ध आंबेडकरी श्रद्धाळु यांच्याशिवाय अन्य धर्मातील श्रद्धाळू पण बुद्धांच्या शिक्षनाचे लाभ घेत आहेत.

या विशेष भिक्खू/श्रामनेर प्रशिक्षण ध्यान शिबिरात येणाऱ्या साधकांना भगवान बुद्धांच्या अष्टांगिक मार्गावर चालणे शिकविल्या जाईल. अष्टांगिक मार्गावर चालून आपण सर्व भव संसार दुःख चक्रातून मुक्त होऊ शकतो. स्वस्थ तसेच निरोगी जीवन जगू शकतो. बुद्धांच्या मार्गावर चालून मानाच्या आत जो मळ असतो तो निघून जातो आणि आपण करुणा, मैत्रीच्या बरोबर शांतीपूर्ण जीवन जगू शकतो. आपल्या घर परिवारात शांतीचे वातावरण बनते. भगवान बुधाच्या धम्माचा प्रचार प्रसार तसेच मानव कल्याणाचा हेतू भिक्खू/श्रामनेर प्रशिक्षण ध्यान शिबिराचे आयोजन केले जात आहे.

जे उपासक उपासिका या विशेष भिक्खू/श्रामनेर प्रशिक्षण तसेच ध्यान शिबीर मध्ये येणार आहेत ते कृपया खाली दिलेल्या मोबाईल क्रमांकावर संपर्क करून आपले स्थान आरक्षित करा. जे दानदाता उपासक उपासिका या विशेष भिक्खू/श्रामनेर प्रशिक्षण ध्यान शिबीर मध्ये भोजन दान देण्याची भावना ठेवत असेल त्यांनी आम्हाला कळवावे.

ध्यान भूमी मैत्रेय मेडिकल मेडिटेशन मॉनेस्ट्री, चार्पडा टावून मध्ये दान देणाऱ्या दात्यांना आयकरची धारा 12 A तसेच 80 G च्या नुसार आयकर मध्ये सुट मिळते. आम्ही दानदात्यांना दान प्राप्तीची पावती तसेच आयकर सुट प्रपत्र प्रदान करतो.

कृपया दान सहयोग राशी भारतीय स्टेट बँक अकाउंट A/c No. :- 32748438276 IFSE Code :- SBIN0006332 Dist. Yavatmal M. S. मध्ये जमा करा. दान आहे, दानाचे फळ हे याला भगवाणाने सम्यक दृष्टी (चांगली दृष्टी/चेतना) म्हटले आहे. दान खरोखर चांगले असते, चांगले पुण्य फालडाई होतात. (महा चत्तारीसक सुतन्त, मज्झिम निकाय)

आवश्यक निर्देश

1. ध्यानाच्या वेळी कोणीही साधक मोबाईल फोन नाही चालवणार. ध्यान केंद्रात मोबाईल फोन घेऊन जाने वर्जित आहे.

2. पुरुष तसेच महिला साधकांना वेगवेगळ्या निवासाची व्यवस्था होईल.

3. पुरुष साधकांना ध्यान शिबिरात पेहरावासाठी दोन काषाय वस्त्र (चीवर) दिल्या जाणार.

4. महिला साधकांना पेहरावासाठी ध्यान शिबिरात पांढरे वस्त्र दिल्या जाणार, सोबतच ध्यान शिबिरात भाग घेणाऱ्या महिला साधकांना केस कापणे आवश्यक नाही.

5. सर्व साधकांना सकाळी 7:00 वाजता नाश्ता, चहा, जलपाण आणि 11:30 ला भोजन तसेच सायंकाळी चहा जलपाण दिल्या जाणार, रात्रीचे जेवण साधकांना आवश्यकते नुसार दिल्या जाणार.

6. असाध्य रोगांनी पीडित साधकांना आपली औषधी तसेच उपयोगी सामान जवळ बाळगावे लागणार.

7. सर्व साधकांना दोन पासपोर्ट छायाचित्र, आधार कार्डची छायांकित प्रत, तसेच नोंदणी दान सहयोग राशी ₹1000 जमा करावे लागतील.

8. या विशेष भिकखू/श्रामनेर प्रशिक्षण ध्यान शिबिरामध्ये भाग घेणाऱ्या सर्व प्रशिक्षित भिकखू तसेच श्रामनेरांना प्रमाणपत्र प्रदान केल्या जाणार.

9. या विशेष भिकखू/श्रामनेर प्रशिक्षण ध्यान शिबिरामध्ये भाग घेण्यासाठी 15 ऑक्टोबर 2022 ला रात्री पर्यंत ध्यान भूमी मैत्रेय मेडिकल मेडिटेशन मॉनेस्ट्री, चार्पडा टावून पोहोचायला हवे.

10. सर्व साधकांना येने-जान्याचे रेल्वे, बस यात्रा तसेच हवाई यात्रा खर्च स्वतः करावा लागेल.

भवतु सब्ब मंगलं

संयोजक

1. रमेश बैकर बौद्ध

महासचिव, गुजरात बुद्धिष्ट अकादमी, राष्ट्रीय सलाहगार राष्ट्रीय बौद्ध धम्म संसद बुधगाया तसेच बौद्ध संघटनांची राष्ट्रीय समन्वय समिती, भारत. संपर्क : 9998733336.

2. अभय रत्न बौद्ध

राष्ट्रीय समन्वयक तसेच संघटक राष्ट्रीय बौद्ध धम्म संसद बुधगाया तसेच बौद्ध संघटनांची राष्ट्रीय समन्वय समिती, भारत. संपर्क : 9899853744. मुख्यालय :- महाबोधी मेडिटेशन सेंटर, बुद्धगया. जिल्हा. गया. 824231. (बिहार).

आयु. प्रकाश बोधी

सुचणा तसेच जनसंपर्क अधिकारी, ध्यान भूमी मैत्रेय मेडिकल मेडिटेशन मॉनेस्ट्री, चार्पडा टावून, जिल्हा. यवतमाळ. (महाराष्ट्र).

संपर्क : 9822946598/9421339911.

केंद्रीय कार्यालय : बुद्ध कुटीर, 284/सि-१, स्ट्रीट नंबर-८, नेहरू नगर, नवी दिल्ली 110008.

गुजरात कार्यालय : 28, दयाल सोसायटी, जिवराज पार्क, अहमदाबाद 380051.

संपर्क : 9924433336.

ज्ञानभूमि मेडिकल मेडिटेशन सेंटर यवतमाळ

भगवान बुद्धांच्या धातूंचे वाटप

भगवान बुद्धांच्या शरीर धातूंचे आठ विभाग करून देणारा द्रोण इतिहासाला चित्राच्या स्वरूपात कुठे पाहायला मिळत असेल तर तो चिनमध्ये मिळतोय.

किझिल बौद्ध लेणी मधील लेणी क्रमांक 224 मध्ये द्रोण नावाच्या ब्राम्हणाने बुद्धांच्या अस्थींचे केलेले वाटप व त्यांच्या रिकामे रहिलेले अस्थींचे भांडे स्वतःकडे मागणी करून ते स्वतःकडे नेणारा द्रोण इतिहासात सहसा चित्र रूपाने पाहायला मिळत नाही.

इसवीसन सहाव्या शतकात चिन मध्ये हे चित्र काढले गेले आहे. हा इतिहास आपल्याला बौद्ध लेण्यांमध्ये पाहावयाला मिळतो म्हणून आम्ही नेहमी सांगत असतो. बौद्ध लेणी म्हणजे केवळ दगडात कोरलेली स्मारके नाहीत तर एक प्राचीन साहित्य आहे.

हे सर्वांना वाचायला आले पाहिजे. नक्कीच आपल्याला बऱ्याच गोष्टी अभ्यासायला मिळतील.

रविंद्र मिनाक्षी मनोहर

विसाव्या शतकातील पाच महान सर्वश्रेष्ठ बौद्ध

बौद्ध धम्मासाठी सर्वोत्कृष्ठ योगदान देणाऱ्या विसाव्या शतकातील पहिल्या पाच सर्वश्रेष्ठ बौद्ध व्यक्तींची नावे येथे देण्यात आलेली आहे. महान ब्रिटिश विद्वान व लेखक संघरक्षित यांनी "Great Buddhists of the Twentieth Century" नावाचे पुस्तक लिहिले होते, त्यामध्ये त्यांनी या विसाव्या शतकातील सर्वश्रेष्ठ पाच महान बौद्धांची प्राथमिक माहिती आहे.

जगाच्या इतिहासात असंख्य महान बौद्ध विभूती झाल्या आहेत ज्यांची बौद्ध धम्माला वेळोवेळी समृद्ध आणि सशक्त करण्याचे महत्वपूर्ण कार्य केले, ज्यांना आपण "धम्मकार्य" असे म्हणू शकतो. बुद्धांच्या काळापासून ते आजच्या एकविसाव्या शतकापर्यंतच्या थोर बौद्ध व्यक्तींमध्ये विद्वान, राज्यकर्ते, धम्मगुरू, लेखक, धम्मव्येत्ते यासारखे अनेक प्रकारचे बौद्धजन आहेत. या लेखामध्ये आपण विसाव्या शतकातील सर्वश्रेष्ठ पाच महान बौद्ध व्यक्तींनि बौद्ध धम्मासाठी सर्वोत्कृष्ठ योगदान, व्यापक असे कार्य केले आहे.

"Great Buddhists of the Twentieth Century" हे पुस्तक अवघे 36 पानांचे असून 1996 मध्ये ते इंग्लिश भाषेत प्रकाशित झाले. या पुस्तकात विसाव्या शतकात बौद्ध धम्माच्या भवितव्यात अतुलनीय योगदान देणाऱ्या पाच व्यक्तींच्या लघु चरित्रांचा हा क्रम आहे. त्यापैकी दोन - अनागरिका धम्मपाल आणी डॉ. बी. आर. आंबेडकर - बौद्ध धम्म भारतात परत आणण्यासाठी मुख्यता जबाबदार होते. इतर - अलेक्झांड्रा डेव्हिड-नील, लामा गोविंदा आणि एडवर्ड कॉनझे - हे पाश्चात्य होते ज्यांची बौद्ध धम्माशी बांधिलकी होती, त्या वेळी नवीन होती, त्यांना महत्वपूर्ण ट्रेल-ब्लॅझर म्हणून परिभाषित केले गेले होते.

भारतातील लोक डॉ. बाबासाहेव आंबेडकर यांच्याबद्दल जाणतात परंतु इतर चार सर्वश्रेष्ठ बौद्ध लोकांबद्दल खूप कमी लोकांना माहिती असेल. किमान भारतातील बौद्धांना या विसाव्या शतकातील पाच सर्वश्रेष्ठ बौद्ध व्यक्तींबद्दल जरूर माहिती असायला पाहिजे.

विसाव्या शतकातील पाच महान बौद्ध -

1. अनागरिक धम्मपाल

देश : श्रीलंका, जन्म : 17 सप्टेंबर 1864, मृत्यू : 29 एप्रिल 1993.

अनागरिक धम्मपाल एक श्रीलंकणं बौद्ध पुणरुज्जीवनावादी आणि लेखक होते.

पाहिले जागतिक बौद्ध धम्मप्रचारक अहिंसक सिंहली बौद्ध राष्ट्रवादाच्या योगदानांपैकी एका ब्रिटिश राजवटिविरुद्ध श्रीलंकेच्या स्वातंत्र्य चळवळीतील एक प्रमुख व्यक्ती अनेक शतकांपासून अक्षरशः नामशेष झालेल्या बौद्ध धम्माला भारतात पुनरुज्जीवन देणारे एक अग्रनी आशिया, उत्तर अमेरिका आणि युरोप या तीन खंडांमध्ये बुद्ध धम्माचा प्रचार करणारे आधुनिक काळातील पाहिले बौद्ध थिऑसॉफिकल सोसायटीचे निर्माते हेनरी स्टील ऑल्कोट आणि हेलेना ब्लाव्हत्स्की यांच्यासोबत, ते सिंहाली बौद्ध धम्माचे प्रमुख सुधारक आणि पुणरुज्जीवनावादी होते आणि त्यांच्या पाश्च्यात्य प्रसारातील एक महत्वाची व्यक्ती होती.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या अर्धषत्कापूर्वी त्यांनी तमिळांसह दक्षिण भारतीय दलितांच्या जानआंदोलनाला बौद्ध धम्म स्वीकारण्यासाठी प्रेरित केले. त्यांच्या नंतरच्या आयुष्यात, ते पूज्य श्री. देवमित्त धम्मपाल या नावाने बौद्ध भिक्खू बनले. अनागरिक धम्मपाल यांनी आजीवन बौद्ध धम्म प्रसाराचे कार्य केले जे अतिशय व्यापक होते त्यामुळे विसाव्या शतकातील सर्वश्रेष्ठ बौद्धांमध्ये त्यांना प्रथम क्रमांकावर ठेवण्यात आले आहे.

2. अलेक्झांड्रा डेव्हिड-नील

देश : बेल्जियन-फ्रेंच, जन्म : 24 ऑक्टोबर 1868, मृत्यू : 8 सप्टेंबर 1969.

अलेक्झांड्रा डेव्हिड-नील एक बेल्जियन-फ्रेंच शोधकर्ती, अध्यात्मवादी, बौद्ध, अराजक्तावादी, ऑपेरा गायिका आणि लेखिका होती. त्या 1924 च्या ल्हासा, तिबेटला दिलेल्या त्यांच्या भेटीसाठी सर्वात जास्त ओळखल्या जातात, तेव्हा तिबेटला भेटी देणे परदेशी लोकांना निशिद्ध होते. त्यांनी पौर्वात्य धर्म, तत्वज्ञान यासह त्यांच्या प्रवासाविषयी 30 हून अधिक पुस्तके लिहिली. अलेक्झांड्रा डेव्हिड-नीलने बौद्ध धम्माचा अभ्यास करण्यासाठी भारतात प्रवास केला होता. त्यांच्या शिकवणींचा प्रभाव लेखक जॅक केरोआक आणि एलण वोटस आणि बाबा रामदास आणि गुढवादी बेंझामिन क्रेम. विसाव्या शतकातील सर्वश्रेष्ठ बौद्धांमध्ये अलेक्झांड्रा डेव्हिड-नील यांना द्वितीय स्थानावर ठेवले आहे.

3. डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर

देश : भारत, जन्म : 14 एप्रिल 1891, मृत्यू : 6 डिसेंबर 1956.

डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर हे भारतीय न्यायशास्त्रज्ञ, अर्थशास्त्रज्ञ, राजनीतिज्ञ, तत्त्वज्ञ आणि आणि समाजसुधारक होते. त्यांनी दलित बौद्ध चळवलीला प्रेरणा दिली आणि अस्पृश्य (दलित) लोकांविरुद्ध होणारा समाजिक भेदभाव नष्ट करण्यासाठी चळवळ उभारली, तसेच महिलांच्या आणि कामगारांचा हक्कांचे समर्थन केले. ते ब्रिटिश भारताचे मजूरमंत्री, स्वतंत्र भारताचे पहिले कायदेमंत्री, भारतीय संविधानाचे शिल्पकार, भारतीय बौद्ध धम्माचे पुनरुज्जीवक होते. देशाच्या विविध क्षेत्रांत दिलेल्या योगदानामुळे त्यांना "आधुनिक भारताचे शिल्पकार" किंवा "आधुनिक भारताचे निर्माते" असेही म्हणतात.

इ. स. 1956 मध्ये त्यांनी आपल्या अनुयायांसह बौद्ध धम्म स्वीकारला. धर्मांतरानंतर काही महिन्यांनंतर त्यांचे निधन झाले. त्यांचा जन्मदिवस दरवर्षी आंबेडकर जयंती म्हणून भारतासह जगभरात साजरा केल्या जातो. इ. स. 2012 मध्ये, "द ग्रेट इंडियन" नावाच्या सर्वेक्षणात आंबेडकरांची "सर्वश्रेष्ठ भारतीय" म्हणून निवड करण्यात आली आहे. आंबेडकरांच्या स्मरणार्थ अनेक स्मारके आणि चित्रणे लोकसंस्कृतीत उभारली गेली आहेत. लक्षावधी अनुयायांसह आंबेडकरांनी बौद्ध धम्म स्वीकारल्यावर बौद्ध धम्माचे पुनरुज्जीवन झाले. त्यांचे धम्मान्तर जगातील एक सर्वात मोठे समूहिक धम्मान्तर होते. आंबेडकरांना बौद्ध धम्माचे प्रवर्तक तसेच बौद्ध धम्माचे पुनरुज्जीवक म्हटल्या जाऊ लागले. महापरिनिर्वाणापर्यंत आंबेडकरांनी 30 लाखापेक्षा जास्त लोकांना बौद्ध धम्मात आणण्याचे कार्य केले.

सम्राट अशोकानंतर बौद्ध धम्माचे प्रसार कार्य आंबेडकरांएवढे कोणत्याही भारतीयांनी केले नाही. विसाव्या शतकातील सर्वश्रेष्ठ बौद्धांमध्ये डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर यांना तृतीय स्थानावर ठेवले आहे.

डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर आपल्या आयुष्याच्या उत्तरार्धात बौद्ध धम्माकडे वळले. दोन महिन्यांपेक्षा कमी कालावधी त्यांनी बौद्ध धम्म प्रचारासाठी घालवला, त्यांनी प्रत्यक्ष धर्मांतर 1956 मध्ये केले असले तरी त्यापूर्वीही ते विविध बौद्ध परिषदांमध्ये सहभागी झाले होते. एकंदरीत एका दशकामध्ये कमी एवढ्या अल्प कालावधीमधे त्यांनी अतिशय व्यापक असे धम्मकार्य केले. तरीही ते या लेखामध्ये तिसऱ्या क्रमांकावर आले. भारतातील अधिकृत बौद्धांची लोकसंख्या 1% सांगितलेली असली तरी प्रत्यक्षात ही संख्या 5 ते 7 टक्क्यापर्यंत आहे, असे देशातील अनेक बौद्ध कार्यकर्ते दावा करतात.

4. अनागरिका गोविंदा

देश : जर्मन, ब्रिटिश, भारतीय, जन्म : 17 मे 1898, मृत्यू : 14 जानेवारी 1985.

अनागरिका गोविंदा (जन्म: अंर्स्ट लोथर हॉफमन) आर्य मैत्रेय मंडळाचे संस्थापक आणि तिबेटी बौद्ध धम्म, अभिधर्म आणि बौद्ध ध्यान तसेच बौद्ध धम्माच्या इतर पैलूंचे प्रतिपादक होते. ते चित्रकार आणि कवि देखील होते. विसाव्या शतकातील सर्वश्रेष्ठ बौद्धांमध्ये अनागरिका गोविंदा यांना चौथ्या स्थानावर ठेवले आहे.

5. एडवर्ड कॉनझ

देश : इंग्लंड, जन्म : 1904, मृत्यू : 1979.

एडवर्ड कॉनझ हे मार्क्सवाद आणि बौद्ध धम्माचे विद्वान होते, जे प्रामुख्याने प्रज्ञापार्मिता साहित्याच्या भाष्य आणि अनुवादासाठी ओळखले जातात. "प्रज्ञापार्मिता म्हणजे महायान बौद्ध धम्मातील ज्ञानाची परिपूर्णतः." विसाव्या शतकातील सर्वश्रेष्ठ बौद्धांमध्ये एडवर्ड कॉनझ यांना पाचव्या स्थानावर ठेवले आहे.

आयु. राज जाधव

मुंबई-पुणे हायवेवरील खंडाळा हॉटेल

सन 1942. मुंबई-पुणे हायवेवर निसर्गरम्य वातावरणात वसलेले त्या काळातील सुप्रसिद्ध खंडाळा हॉटेल. श्रीमंती थाटामाटातलं उंची हॉटेल म्हणून त्याची गणना होत असे. हॉटेल उंचशा टेकडीवर बांधण्यात आलं होत. त्याच्या सभोटली घनदाट झाडी. उत्तर बाजूला ऐतिहासिक राजमाची किल्ला, त्याच्या खालच्या दिशेला काचलदरी, दक्षिणेला नागफणी... भोवतली सह्याद्रीची गिरीशिखर, पारशीबाबाचे हे हॉटेल तिथल्या रुचकर जेवणासाठी प्रसिद्ध होते. पारशी पद्धतीची मटण बिर्यानी, हैद्राबादी बिर्यानी हे या हॉटेलचे वैशिष्ट्य होते.

नोव्हेंबरमधल्या कडाक्याच्या थंडीने आणि दाट धुक्याने सारा खंडाळा परिसर गारठला होता. थंडीच्या दिवसात हॉटेलात वरदळ कमीच होती. बाहेरंच जेवणाच दालन रात्री नऊलाच बंद होत असे. त्या दिवसी ही भटारखाना बंद करून सारे नौकर घरी जाण्याच्या तयारीत होते. त्याच वेळी एक काळ्या रंगाची डॉज गाडी हॉटेलच्या आवरात शिरली. त्यातून एक सुटाबुटातले गृहस्थ उतरले. हॉटेलमधली सामसूम त्यांना जानवली. तरी ते काउंटर पर्यंत गेले. काउंटरवर असलेल्या मॅनेजरला त्यांनी विचारलं, "एक्सक्युज मी." "यस सर, मी रामचंद्र कांबळे." "ओ. के. मी. कांबळे. आम्ही पाच जन आहोत आम्हाला डिनर हवंय." तस हातातलं काम थांबवत रामचंद्र म्हणाले, "थंडीच्या दिवसामुळे भटारखाना आत्ताच बंद केला केला आहे साहेब. तुमच्यासारख्या अतिथींची सेवा करण्याची या हॉटेलची खासियत आहे पण इलाज नाही. सगळे नौकर घरी निघालेत."

त्या गृहस्थाने सहज सांगितलं, "कांबळेजी माझं नाव आर. आर. भोळे आणी इथं जेवायला जेवायला आले आहेत ते भारताचे मजूरमंत्री डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर. तेव्हा प्रयत्न करून बघा." डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे नाव कानावर पडताच रामचंद्र कांबळेंना आश्चर्याचा सुखद धक्काचं बसला. त्यांनी भोळेशी हस्तांदोलन केले. ते म्हणाले, "साहेब सोय झालीच म्हणून समजा. आमचे भाग्य थोर म्हणून हा योग आलाय. अहो, देवाकडे मागूनही अस भाग्य आमच्या वाट्याला आलं नसतं. साहेब हे सर हॉटेल आपल्या सेंबेसाठी आहे. इथे काम करणारी बहुसंख्य मंडळी आपल्याच समाजातली आहेत. मी आत्ताच खानसाम्याला जेवण बनवायला सांगतो. तुम्ही बाबासाहेबांना घेऊन या."

रामचंद्राच्या आनंदाला पारावार उरला नाही. त्यांनी ताबडतोब साऱ्या नौकरांना बोलावून घेतले. सांगितलं, "आर बाबांनो, आपले बाबासाहेब आंबेडकर जेवायला आलेत, तुमचं माझं भाग्य समजा. त्यांची सेवा करायची संधी आपल्याला मिळालीय. असा दिवस आयुष्यात पुनः येणार नाही. घरी जायला कितीही उशीर होऊ द्या, जेवणात कसलीही कसर राहू देऊ नाका." सगळेजण झाडून कामाला लागले. ऑर्डर पेक्षाही जास्त पदार्थ बनविल्या गेले.

बाबासाहेबांचे उत्तुंग व्यक्तिमत्व, चेहऱ्यावर बुद्धिमत्तेची चमक, सुटाबुटातला रुबाबदार पेहरावं, डोळ्यात विलक्षण तेज, त्या तेजने कुणीही दीपून जावं. बाबासाहेबांचे दर्शन होताच साऱ्यांनी मनोभावे हात जोडले, चरण स्पर्श करण्यासाठी खाली वाकणार तोच मागे सरकत बाबासाहेब म्हणाले, "अरे थांबा, मी काय देव आहे पाया पडायला! या, असे माझ्या जवळ या! तुम्ही माझेच आहात. मी तुमचाच आहे."

बाबासाहेबांनी जेवण केले. स्वादिष्ट भोजणाने ते तृप्त झाले. त्यांनी सर्वांना धन्यवाद दिले. जेवणानंतर भोलेंनी बिल देऊ केलं. तसे रामचंद्र आणि भागुजीबुवा हॉटेल मालकाकडे गेले. त्यांनी हॉटेल मालकाला हात जोडून विंनती केली, "जेवायला आलेले आम्हा दिन डुबल्यांचे पाळणकर्ते आहेत. झालेलं बिल आम्हा सर्वाच्या पगारातून वळते करून घ्या."

हॉटेल मालकाने बाबासाहेबांचे नाव ऐकले होतेच. तो बाबासाहेबांना भेटायला आला. त्यानेही बिल घ्यायला नाकार दिला. तुमच्यासारख्या महान हस्तीचे पाय माझ्या हॉटेलला लागले हे माझं भाग्य समजतो मी. सर्वांनी बाबासाहेबांचे परत एकदा दर्शन घेतले अन बाबासाहेबांची गाडी मुंबइच्या दिशेने धावू लागली.

Jay bhim Namo buddhay 🙏 🌷

आता बौद्धांवर कसलाही अन्याय होणार नाही अथवा अन्याय होण्याची चिन्हे दिसल्यास तुमची कंप्लेंट थेट मंत्रालयात जाईल.

-"दि लॉर्ड बुद्धा मैत्री संघ"

खैरलांजी घडली. घडण्या अगोदर पोलीसांनी दक्षता घेतली असती तर खैरलांजी घडली नसती. अशी कितीतरी प्रकरणे आहेत की ज्यात बौद्धांना जाळण्यात आले आणि पोलींसासोबत लोकांनी आणि सरकारनेही बघ्याची भुमिका स्विकारली. पण आता असे होणार नाही. तुमच्या गावात किंवा शहरात अशी घटना घडली असेल किंवा घडण्याची शक्यता दिसत असेल तर त्वरीत...

राजीव सोमकुवर- (9820485866)

राजेंद्र चव्हाण- (9699291326)

संतोष जाधव- (9821612298)

पंकज पवार - (8421517853)

वरील नंबर वर संपर्क साधावा.

या Team ला तुमचा फोन गेल्यास त्वरीत तुमची Complaint मंत्रालयात पाठविल्या जाईल. मंत्रालयातून फोन थेट ज्या ठिकाणी ही घटना घडण्याचे संकेत आहेत तिथल्या नजिकच्या पोलीस स्टेशन ला जाईल. आणि घटना घडण्या अगोदर अथवा घडल्यानंतर त्वरीत कारवाई होईल. बौद्धांवर अन्याय होऊनही पोलीसांच्या घुसघोरीमुळे अथवा उदासिनतेमुळे बौद्धांना न्याय मिळत नाही. त्यांची कंप्लेंट लिहिल्या जात नाही अथवा त्या कंप्लेंटमध्ये असंख्य दोष ठेवले जातात. पुढे आर्थिक अडचणीमुळे फिर्यादी केस लढू शकत नाही. मात्र आता असे होणार नाही. सरकार थेट आता पोलिसांना जाब विचारेल. या संस्थेची नागपूर, औरंगाबाद, पुणे, मुंबई, चेंबूर या प्रत्येक न्यायखंडपिठात पाच~पाच वकीलांची टीम असेल. हेच वकील ही केस लढतील... ते ही विनामुल्य.

मित्रांनो, आता तुम्ही काही असे चिन्ह दिसल्यास त्वरीत फोन करावा.

Its my GENUINE REQUEST 2 ALL

please Forward

जय-भिम..! नमोबुद्धाय...! 🙏

सर्वांना मैत्रीपूर्ण जय भीम, 🙏 डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर. (B.R.Ambedakar) यांच्या नावाने निर्माण होत आहे, भारतातली बौध्द लोकांची पहिली bank महाराष्ट्र राज्यातील ठाणे जिल्हयात. विश्वास बसत नाही ना! हो पण हे खरं आहे.The budhhist society of India.तथा भारतीय बौध्द महासभा. राष्ट्रीय अध्यक्ष आदरणीय राजरत्न आंबेडकर साहेब. यांच्या नेतृत्वाखाली ठाणे जिल्हयातील अनेक बौद्ध लोकांनी एकत्र

येऊन ही bank निर्माण करण्यासाठी अर्थ सहाय्य केले आहे. त्यामुळे या बौध्द लोकांच्या सहकार्यातून ही सहकारी बँक तयार होत आहे. ज्या - ज्या बौध्द बांधवांनी या बैंकेसाठी अर्थ सहाय्य केले त्या - त्या सर्व बौध्द बांधवांना माझा क्रांतिकारक जय भीम.🙏🙏मी एक बौध्द धर्मिय आहे आणि डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांचा अनुयायी आहे. म्हणून मला अभिमान वाटतो की, मी माझ्या समाजातील लोकांच्या सहकार्यातून निर्माण होणाऱ्या बैंकेचे शेअर्स खरेदी करून मी माझं कर्तव्य पार पाडत आहे.आजूनही वेळ गेलेली नाही तुम्ही सुद्धा या बैंकेचे शेअर्स खरेदी करून बौध्द समाजाचा आर्थिक दर्जा उंचावण्यासाठी मदत करु शकता. कारण डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांनी सांगितले आहे की जो पर्यंत एखाद्या समाजाचा आर्थिक आणि शैक्षणिक दर्जा उंचावत नाही तोपर्यंत त्या समाजाची प्रगती आणि उन्नती होणार नाही. त्यासाठी बाबासाहेबांनी काही ध्येय आणि उद्दिष्टे सांगितली आहेत. स्वतःच्या शाळा आणि महाविद्यालये असावीत. स्वतःची बैंक असावी. स्वतःची हॉस्पिटल असावीत. बौध्दविहारे असावीत. इत्यादी. चला तर मग बाबासाहेबांचा एक संकल्प आपण पूर्ण करु या! तुम्ही तयार आहात ना मग आजच या बौध्द बैंकेचे शेअर्स खरेदी करण्यासाठी खालील नंबर वर संपर्क करा.पुन्हा एकदा क्रांतिकारक जय भीम 🙏🙏 आपलाच धम्म बंधू आयु.धनंजय लभाने. 7875841578 आयु. अण्णा साळवे 9096021483.

ॐ ध्वनि आहे व्योमची ||

नोबल पुरस्काराने संम्मानित जर्मनीचे सुप्रसिद्ध उपण्यासकार आहे हार्मन हेस. त्यांचा जगप्रसिद्ध उपण्यास आहे - सिद्धार्थ. साठाव्या दशकात या उपण्यासावर आधारित याचं नावाचा चित्रपट पण बनला आहे. या उपण्यासातील पृष्ठभूमीच्या काळखंडात बुद्ध काळ आहे, परंतु याचे मुख्य पात्र सिद्धार्थ उपण्यासाचा नायक तो आहे पण तो सिद्धार्थ गौतम नाही आहे.

खरे पाहता हा उपण्यास सत्याचे शोधक दोन मित्रांचा आहे - सिद्धार्थ आणि गोविंद. दोघेही आध्यात्मपिपासू युवक वेगवेगळ्या गुरूंना भेटून, वेगवेगळ्या साधना करतात, काही सिद्धांत पण अर्जित करून घेतात, परंतु तरी पण मानसिक स्वरूपाने ते अतृप्तच असतात.

वेळेच्या धारेत शेवटी गोविंद गौतम बुद्धांचा शिष्य बनून जातो आणि सिद्धार्थ विना गुरुच्या सत्य शोधण्यात लागून जातो. तो एका नाविका बरोबर रहायला लागला आहे. एक प्रकारे रो त्याचाच शिष्य होऊन जातो. त्याच्या सोबत नाव चालवणे शिकून जातो.

नाविकाशी जेव्हा सिद्धार्थाची पहिली भेट झाली तेव्हा तो म्हणाला, बाबा मला त्या पलीकडे जायचे आहे पण तुम्हाला द्यायला माझ्या जवळ पैसे नाही आहे.

नाविक बोलला, काही गोष्ट नाही, जेव्हा द्यायचे आहे तेव्हा दे.

सिद्धार्थ बोलला, मी जर परत नाही आलो तर?

नाविक बोलला, होऊ शकत नाही, जो तिकडे जातो, तो इकडे पण येणार आहे...

हे छोटस वाक्य, सिद्धार्थाच्या मनाला स्पर्शून गेले. तुणे नविकाला म्हटले, आपण मोठे ज्ञानी माहित पडता, कोण आहे आपले गुरु?

नाविकाणे म्हटले, ही नदी, मी जे काही पण शिकलो आहे, या नदी पासूनच शिकलो आहे, हाच माझा जिवंत गुरु, हेच माझे शास्त्र आहे.

सिद्धार्थाला नविकाच्या गोष्टीत मोठी गुढता दिसून आली. शेवटी, तो मग नाविका सोबतच रहायला लागला. यात्रेकरूंना त्या पलीकडे उतरवायच्या कामात तो पण त्याची मदत करू लागला. नाविकाचे नाव वासुदेव होते.

जासिजसी त्याची वासुदेवाशी घनिष्ठता वाढत गेली तर त्याला समजले की, त्याने सत्याला बघितले आहे, पोहोचलेला व्यक्ती आहे. बरोबर गौतम बुद्धा सारखा.

चकित होऊन त्याने वासुदेवाला परत विचारले, तुमचि साधना काय आहे?

त्याने परत नदीकडे इशारा केला - हिला बघत रहा, मला जे काही पण ज्ञान झाले आहे, या नदी पासूनच झाले आहे, हिच माझी गुरु आहे.

नंतर तो एक दिवस सिद्धार्थाला नदीच्या काठावर घेऊन जातो, म्हणतो - ध्यान देऊन नदीला ऐक, सिद्धार्थ!

तो ध्यान देऊन ऐकायला लागतो, बिल्कुल शांत होऊन, नदीच्या खळखळ ध्वनीत डुबून, पुर्न नितंतेत उतरून, तिच्या एकाऐका लहरेचा आस्वाद घेऊन...

एवढे मन लावून त्याने नदीला पहिले कधी ऐकले नव्हते, त्याला स्वतःवर आश्चर्य झाले की, आज पहिली वेळ नदीला ऐकत आहे...

एक प्रकारे तो नदीच्या धारांवर, त्यांच्या ध्वनींवर ध्यान करू लागला. याच्या आधी पण त्याने खूप वेळ नदीची धारांची टप टप, खळखळ ऐकली होती, परंतु ऐवढे ध्यान देऊन कधी केले नव्हते. एका प्रकारे बेहोष अवस्थेत ऐकत होता, आज पहिली वेळ जागरूक होऊन ऐकत होता, त्याला ऐकायलाच आज त्याच्यावर एकाग्र होता...

आजच्या पहिले त्याने नदीची ऐवढी आवाजे कधी ऐकली नव्हती - अ पासून घेऊन अ: पर्यंत जीवनातील सर्व स्वर त्याला नदीमध्ये ऐकू येत होते - मुलांचे किंचाळणे, दुःखीतांचे रडणे, ज्ञानांचे हसणे, कामातुरांचे सिसकणे, अट्टहास,

विलाप, ओरडणे, महत्वाकांक्षा, इच्छा, दुःख, शुभ-अशुभ, आनंद, पीडा, कणहणे, गुदगुल्या, जीवन, मृत्यू, जीवनातील सर्व घटनांची श्रृंखला, जीवनातील सरा निनाद, सर्व गीत-संगीत तो एक सारखे ऐकून राहिला होता...

सिद्धार्थ नदीला आणखी ध्यानाने आणि सजगतेने ऐकू लागला. हजारो आवाजांचा एकूण स्वर एकबरोबर. पहिले तो हसणे, रडणे, विलाप, अट्टहास, सिसकणे, मौन, वेगवेगळे ऐकत होता. जसेजसे त्याचे ध्यान गहन होत गेले त्याला सर्व स्वर एकीकृत होऊन ऐकू येऊ लागले, तो ध्यान करताकरता नदीच्या लहरींसोबत एवढा एकरूप होऊन गेला, आता तो वरील लहरींच्या खालची तळातील नदीला एकबरोबर ऐकत होता, तो नदीच्या उगमापासून अंतापर्यंत पूर्ण समजून घेत होता, ध्यानात लिन तो एक महान संगीत ऐकत होता, सर्व स्वर, सर्व ध्वनींचे संमिलीत गित- ...ॐॐॐ

ठीक त्या क्षणी सिद्धार्थाला ते ज्ञान उपलब्ध होऊन जाते जे वासुदेवाजवळ होते, बुद्धांजवळ होते...

ॐचे एवढे हृदयस्पर्शी विारण हार्म हेसच्या या उपण्यासात आहे, कदाचित हे कुण्या धार्मिक ग्रंथात पण दुर्लभ आहे.

वास्तवात ॐकोणता शब्द, अक्षर किंवा मंत्र नाही, केवळ ही एक ध्वनी आहे, जागतिक ध्वनी, कॉस्मिक साऊंड, ज्याला अनुभवाच्या परम क्षणी आपल्या हृदयातून ऐकल्या जातो. हाच तो नाद आहे ज्याला मध्ययुगातील संतांनी, रैदास-कबीरांनी, अनंत नाद म्हटले आहे म्हणजे हा नाद जो विना काही आघाताचा आहे, स्वयंपूर्ण आहे, यालाच बायबल मध्ये म्हटले - पूर्वीच नाद होता. यालाच अध्यात्म शास्त्राने नाद ब्रम्ह म्हटले आहे, या जागतिक नादाला आज वैज्ञानिक आपल्या सूक्ष्म यंत्रांनी पण ऐकत आहेत...

ॐखरेपाहता तो मंत्र आहे जो जपल्या नाही जात, तर आपल्या अंतर्मनात ऐकल्या जातो. यालाच संतांनी अजपाजप म्हटले आहे - तो जप जो विना जपल्या होतो...

ॐध्वनी आहे व्योमची, संपूर्ण जगताची, सर्व जगाचे संमिलीत गीत, मनातील ध्वनी.

विडंबणा ही आहे की ॐला आता पर्यंत मोठ्या धार्मिक दृष्टिकोनांनी बघितल्या गेले आहे, याला वैज्ञानिक दृष्टिकोनांनी बघणे गरजेचे आहे, याच्या रहस्याची थोडीसी झलक प्रत्येक व्यक्ती पाहू शकतो - एक छोटासा प्रयोग करून.

आपल्या बोटांनी दोन्ही कान कसून बंद करा. मनाला अंतर्मुख करा, आपल्या आत एक आवाज ऐकू येईल. काही वेळ त्याला लक्षपूर्वक ऐका तो हे आपल्याला मदहोश करून टाकेल. ही आवाज अनंत आहे, अखंड आहे, कानांवरील बोटे हटवा, ही आवाज तरी पण गुंजत राहणार. केवळ या आवाजाला ऐकण्यासाठी साधना करणे सुरु करा तर सर्व साधना किनारी लागतील. ही एक साधनाच आपल्याला किनारी लावेल.

बौद्ध साधना पद्धती मध्ये या ध्वनीला कशिण म्हणतात.

या ध्वनीला जर अक्षरांत किंवा शब्दांत व्यक्त करणार असाल तर कोणते एक अक्षर या स्वराला व्यक्त करू नाही शकणार. यासाठी अनुभव करणारांनी याला काही अक्षरांचे मिळून रूपात व्यक्त केले आहे - ते अक्षर अ, उ, म यांच्या अनुसारँ आहे. यासाठी ॐकुण्याही लिपीचे वर्णाक्षराचे अंग नाही आहे परंतु हैराण करणारी ही गोष्ट आहे की, ॐचे प्रतिक जगातिल जसेच्यातसेच सर्वच प्राचीन संस्कृती, सभ्यता आणि भाषेत दिसून येते - केवळ आकृत्या वेगवेगळ्या आहेत. भारतातील जवळजवळ प्रत्येक भाषेमध्ये ॐचे प्रतिक अस्तित्वात आहे. लॅटिन, ग्रिक, फ्रांसीसी, चिनी, तिब्बती, भार्षेमध्ये पण ॐचे प्रतिक वेगवेगळ्या रूपांत मिळते. जसे ॐच्या ध्वनीनी सर्व गोलार्धाला घेर्ले आहे.

ॐच ससाहे ज्याला अर्बी लोक आमिन म्हणतात, ओमेन म्हणतात, फारशी मध्ये आमेन म्हणतात, ग्रिक लोक ओमेन किंवा ऑम्नी म्हणतात, जसे की हे एक ध्वनी आहे, जे पूर्ण मानवतेला एक करीत आहे, जर याला धार्मिक किंवा सांप्रदायिक नजरेने न बघता बघितले तर तो ॐपूर्ण मानवतेला एका धाग्यात ओवून घेणारा मंत्र आहे.

ॐपूर्ण मंत्र आहे. याला कुण्या उपसर्ग किंवा प्रत्यय - प्रिफिक्स-सफिक्स याची आवश्यकता नाही आहे, तरी ॐज्या वर्ण विण्यासाच्या पुढे किंवा पाठी जुळून जातो. तो मंत्र सजीव सबीज होऊन जातो. यासाठी ॐला बीज मंत्र म्हटल्या गेले आहे. या बीजमंत्राचे भेदन याला जपल्याने नाही तर ऐकल्याने होतो. यामध्ये संपूर्ण स्वरांची उत्पत्ती आणि अंत आहे, सर्व ध्वनींचा उगम आणि लय आहे.

आत जाणारा आणि बाहेर येणारा स्वाश लक्षपूर्वक ऐकल्यावर ॐऐकायला येत. हे सृष्टीचे अनु-प्रमाणू, ग्रह-उपग्रह-पिंडाणच्या वेगाचा आवाज आहे. हा शरीराच्या आत कोशिकांमध्ये क्षणी प्रतीक्षणी घडत असणाऱ्या सर्जन उत्सर्जनाचा नाद आहे. हे कैंद्राच्या चारी भोवती परिक्रमा करणाऱ्या कणांचे नृत्य संगीत आहे जे गहन प्रशांती मध्ये साधक आणि साधू, योगी आणि रहस्यस्पर्शी आपल्या अंतर्मनात ऐकत असतात, आपल्या आतून बाहेर पण ऐकतात.

या ध्वनीचे जगात कोणत्याही भाषेच्या वर्णाक्षरांमध्ये उच्चारण होऊ शकत नाही, नाही कुण्या एका अक्षराणे याला अभिव्यक्त केल्या जाऊ शकत, परंतु नंतर पण अभिव्यक्त करण्यांच्या प्रयासामध्ये ॐचे अनेकानेक प्रतिकांकन मिळतात. ॐच्या ऐवढ्या प्रतिकांना बघून अनुभूती होते की जसे अव्यक्तला व्यक्त करण्याचा एक सार्वभौमिक प्रयास झाला आहे, अमूर्तला मूर्त रूप देण्याचा एक जागतिक प्रयत्न झाला आहे.

ॐला व्यक्त करण्यासाठी ध्यानाकर्षित करणारी उल्लेखणीय बिशेषतः ही आहे की, प्रत्येक भाषा व संस्कृतिमध्ये याला काही अक्षरांनी संयुक्त रूपात दर्शविल्या गेले आहे, नाही की कुण्या एका अक्षराने. प्राकृत आणि संस्कृत मध्ये सर्वाधिक आणि सुव्यवस्थित प्रयत्न झाला आहे. याला चार संयुक्ताक्षरांनी अभिव्यक्त करण्याचा प्रयत्न झाला आहे - अ+उ+म+ .ॐ=ँवेगवेगळ्या संप्रदायांनी याची वेगवेगळी लौकिक-अलौकिक व्याख्या केली गेली आहे, परंतु प्राकृत भाषेचे एका प्राचीन ग्रंथात ॐसारखी अद्भुत परिभाषा केली गेली आहे, ती लौकिकता-अलौकिकता याची आपली

ओळख आहे. ज्ञान होते की प्राकृत भाषा पाली भाषा आणि संस्कृत भाषेच्या आदीची प्राचीन आहे. ते प्राकृत ग्रंथ म्हटल्या जाते.

ओं एकाक्षर पच्चपरमेष्ठीनामादीपम तत्कथमिति चेत | अरिहंता असरीरा आचरिया तह उवज्झाया मुनिया ||

एकाक्षर ॐपांच परमेशरांचे प्रथमाक्षरांनी बनले आहे. ते परमेश आहेत - अरिहंत (अ), अशरीरी (अ), आचार्य (अ), उपाध्याय (उ), मुनि (म), या प्रकारे अ+अ+अ+उ+म = ॐ

वास्तवामध्ये, हे पाची परमेश भगवान बुद्धांचे पर्यायवाची आहेत- भगवान बुद्ध अरहंत आहेत, स्थूल शरीरात विद्यमान न होता ते अशरीरी आहे, धम्माचे उपदेशक असल्याने तेच आचार्य आहे आणि तेच लोकांचे मुणी, महामुणी, शक्यमुणीच्या रूपात विख्यात आहे. या प्रकारे ॐबुद्धत्वाचे पर्यायी वाचक आहे. जैन संप्रदायाचे लोक याला भगवान महाविराच्या अर्थाने प्रयोग करतात तसेच अन्य संप्रदाय यातील लोक याला आपली श्रद्धा-आस्था यानुसार परिभाषित करतात. खरे पाहता ॐवर कुण्या एका संप्रदायाचा एकाधिकार नाही, नाही हे कुण्या संप्रदायाची विशेषचि निजी धरोहर नाही, तसेच हे संपूर्ण मानवतेची समान निधी आहे - जसे सूर्य सर्वांचा आहे, चंद्र सर्वांचा आहे, आकाश सर्वांचे आहे - असेच ॐसर्वांचा आहे...

कोरियाची सुप्रसिद्ध ध्यान गुरु सुश्री ली ही-सुंग ने सर्व जीवन ॐची साधना केली, ॐची चित्रकारी केली, ॐचे अभिमंत्रित ताबीज बनविले, ॐवर कविता लिहिली. ती म्हणते :

मै सकल ब्रह्मांड मे और बुद्ध लोक से एक ही प्रार्थना करती हू. बीज मंत्र ... ॐ

ॐबनविलेली त्यांची कलाकृती यांची जगभर कला निदर्शनांमध्ये प्रदर्शीत झाली आहेत. हॉलिवूड नायक रिार्ड गेरे आणि परम पावन दलाई लामा पर्यंत ॐवर रचित त्यांची कलाकृती आणि कवितांचे प्रशंसक आहेत.

ली ही-सुंग ची एक कविता ॐवर त्यांची आध्यात्मिक अनुभवांची पराकाष्ठा व्यक्त करते.

सोलह घंटो तक मै ॐके रहस्यलोक मे

तैरती रही अपने सारे बदन मे मैने

बिजली की एक सौम्य धारा का अहसास किया

कि एक-एक बाल का खडा होणा भी महसूस किया

और उन हलचलों से मैने अपनी समस्त इंद्रीयों मे

आनंद के हिलोरों की अनुभूति की मेरा मन परिशुद्ध

और पारदर्शी हो उठा है और मै अहसास कर पा रही हू

कि यह गहन ऊर्जा सुदूर लोकों को भी प्रभावित कर रही हू

और प्राणीमात्र के अवचेतन को भी सूक्ष्मतम कोशिकांवो तक

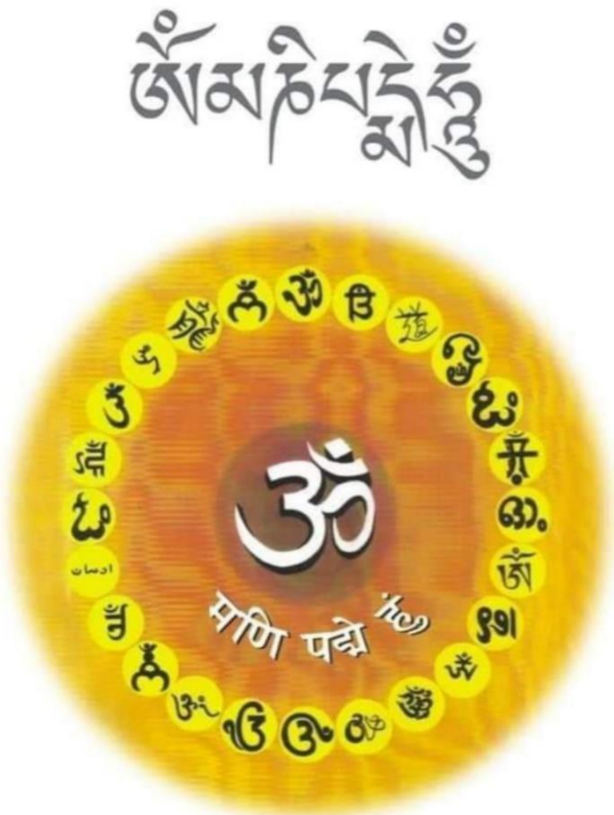
जीवन ऊर्जा के साथ सजग सक्रिय है - पुरी उष्णता,

प्रसन्नता तथा जिवन्तता के साथ

'ही गहन ऊर्जा सर्वदूर लोकांना पण प्रभावित करीत आहे.' - ध्यान गुरु सुश्री ली ही सुंग च्या या अनुभवाला अमेरिकी अंतरीक्ष एजेन्सी नासा ने आपल्याकडून वैज्ञानिक चळवळ प्रदान केली आहे.

नासा मध्ये वैज्ञानिकांचि एक तुकडी सर्वदूर ब्रह्मांडामध्ये कुण्या उन्नतीशील सभ्येतेचा शोध करित आहे. त्या सभ्येतेच्या संपर्कासाठी नासाच्या वैज्ञानिकांनी जे ध्वनी संकेत ब्रह्मांडामध्ये पाठविले आहे, ते बरोबर ॐच्या आवाजासार्खे तसेच वैज्ञानिकांचा दावा आहे कि त्यांनी सौरमंडळात परग्रहियांचा ग्रह शोधून काढला आहे. त्या ग्रहाचे त्यांनी नामकरण केले आहे - आऊमुआमुआ. नासाच्या वैज्ञानिकांचे मानणे आहे कि, हे सर्वदूर ब्रह्मांडाचे कोणते संदेशवाहक ग्रह आहे. यासाठीच त्याचे नाव ब्रह्मांडीय ध्वनी ॐशी मिळताजुळता "आऊमुआमुआ" ठेवले आहे.

अरुण कुमार

चित्रांकन : श्रीमती सोमू सिंह, परिकल्पना : राजेश चन्द्रा
सर्वाधिकार © समन्वय सेवा संस्थान, लखनऊ, उ.प्र.

OM in diffrent scripts

डॉ. बाबासाहब अम्बेडकर जी का स्कूल लीविंग सर्टिफ़िकेट

डॉ. बाबासाहब अम्बेडकर जी का स्कूल रेकोर्ड का पन्ना तो आप सभी लोगों ने देखा होगा। लेकिन उस रेकोर्ड पर से अब तक बाबासाहब अम्बेडकर जी का स्कूल छोड़ने का दाख़िला जिसे हम School Leaving certificate कहते है, आज तक नहीं बना था।

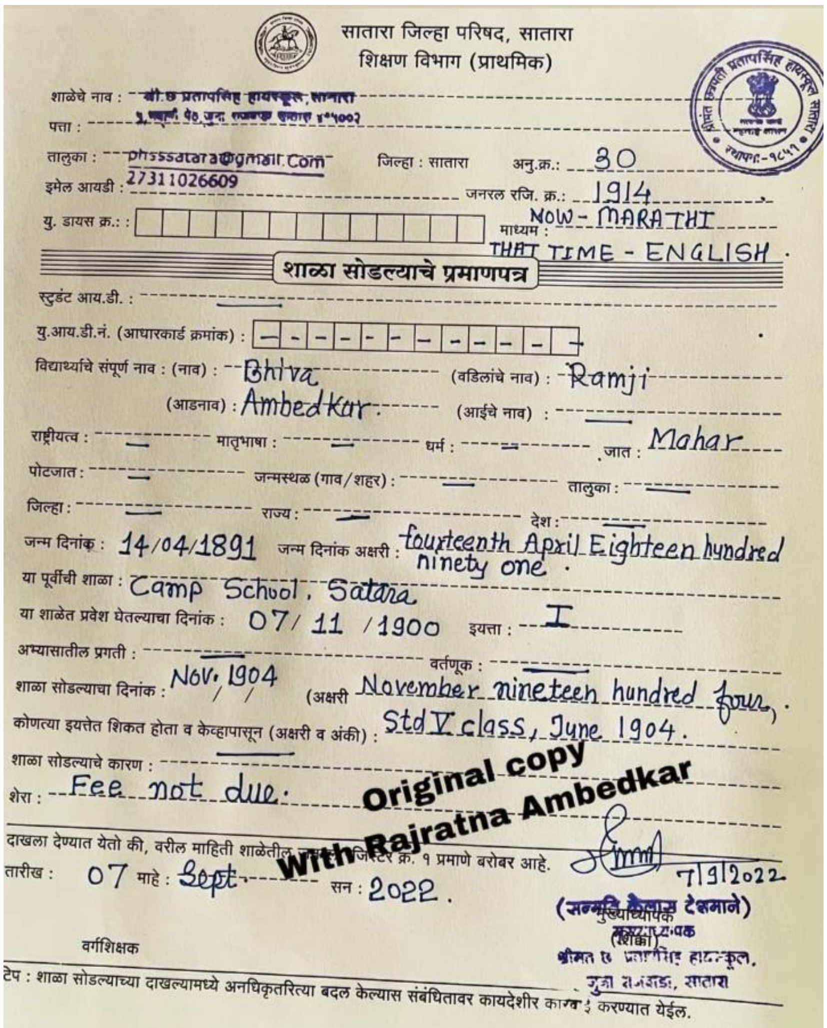
आज बाबासाहब के स्कूल में जा कर बाबासाहब का स्कूल लीविंग सर्टिफ़िकेट बनवाया, क़रीब ११८ साल बाद।

मैंने स्कूल प्रशासन से सवाल किया की अब तक बाबासाहब का स्कूल लीविंग किसी ने नहीं माँगा? प्रशासन ने कहाँ, उन्हें बड़े बड़े मंत्रियों ने भी इसकी माँग की थी, लेकिन परिवार के सदस्यों के अलावा हम यह दस्तावेज किसी को नहीं दे सकते।

विशेष: मुझे मेरे सगे परदादा 'आनंदराव' जी की का भी रेकोर्ड देखने मिला जिसमें उनका उल्लेख "आनंदा रामजी अम्बेडकर" किया गया है और प्रवेश १८९५ का दर्ज है।

इसका अर्थ यह है की "अम्बेडकर" सरनेम किसी ब्राह्मण ने बाबासाहब को नहीं दिया क्यूँकि बाबासाहब के प्रवेश के ०५ साल पहले उनके बड़े भाई का नाम "आनंदा रामजी अम्बेडकर" दर्ज कराया गया है। जल्द ही उसे भी share करूँगा।

- Rajratna Ambedkar

सातारा जिल्हा परिषद, सातारा
शिक्षण विभाग (प्राथमिक)

शाळेचे नाव : श्री.छ प्रतापसिंह हायस्कूल, सातारा
पत्ता : १,भवानी पेठ,जुना राजवाडा सातारा ४१५००२
तालुका : phssatara@gmail.com जिल्हा : सातारा अनु.क्र.: 30
इमेल आयडी : 27311026609 जनरल रजि. क्र.: 1914
यु. डायस क्र.: : माध्यम : NOW - MARATHI THAT TIME - ENGLISH

शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र

स्टुडंट आय.डी. : —
यु.आय.डी.नं. (आधारकार्ड क्रमांक) : —
विद्यार्थ्याचे संपूर्ण नाव : (नाव) : Bhiva (वडिलांचे नाव) : Ramji
(आडनाव) : Ambedkar. (आईचे नाव) : —
राष्ट्रीयत्व : — मातृभाषा : — धर्म : — जात : Mahar
पोटजात : — जन्मस्थळ (गाव/शहर) : — तालुका : —
जिल्हा : — राज्य : — देश : —
जन्म दिनांक : 14/04/1891 जन्म दिनांक अक्षरी : fourteenth April Eighteen hundred ninety one.
या पूर्वीची शाळा : Camp School, Satara
या शाळेत प्रवेश घेतल्याचा दिनांक : 07/11/1900 इयत्ता : I
अभ्यासातील प्रगती : — वर्तणूक : —
शाळा सोडल्याचा दिनांक : Nov. 1904 (अक्षरी November nineteen hundred four).
कोणत्या इयत्तेत शिकत होता व केव्हापासून (अक्षरी व अंकी) : Std V class, June 1904.
शाळा सोडल्याचे कारण : —
शेरा : Fee not due.

Original copy With Rajratna Ambedkar

दाखला देण्यात येतो की, वरील माहिती शाळेतील जनरल रजिस्टर क्र. १ प्रमाणे बरोबर आहे.
तारीख : 07 माहे : Sept. सन : 2022. 7/9/2022

वर्गशिक्षक

मुख्याध्यापक

टिप : शाळा सोडल्याच्या दाखल्यामध्ये अनधिकृतरित्या बदल केल्यास संबंधितावर कायदेशीर कारवाई करण्यात येईल.

🌹 राजा प्रसेनजीत

कोशल देशाचा राजा प्रसेनजीत हा भगवान बुद्धाच्या काळात होऊन गेला. श्रावस्ती नगरी ही त्याची राजधानी होती. तथागत बुद्धांचा उपासक होता, तथागत बुद्धांना फार आदराने, सन्मानाने बोलत असे. जेतवनात तथागत बुद्धांच्या प्रवचनाचा तो जात असे. तो स्वतः अभ्यासू आणि विद्वान होता. तो नेहमी

वेळ असेल वेगवेगळ्या विद्वानांबरोबर चर्चा करीत असे. व आपल्या प्रश्नांची उत्तरे शोधत असे. त्याच्या पत्नीचे नाव मल्लिका होते, या दोघांनी जेतवनात तथागत बुद्धांकडून उपासक दीक्षा घेतली होती.

श्रावस्ती नगरीमध्ये अनाथ पिंडक हा राजा प्रसेनजीताचा खजाना सांभाळत होता, असे काही पुस्तकात लिहिलेले आढळते. याचे खरे नाव सुदत्त होते, तो अनाथ गरीब लोकांना अन्नदान करीत असे म्हणून त्याला अनाथ पिंडक

असे म्हणत होते, त्याच्या मनात श्रद्धा निर्माण झाल्याने तथागतांना भोजनाचे निमंत्रण दिले, तथागत बुद्धांचे व संघाचे भोजन झाल्यावर त्यांना श्रावस्ती नगरीतील जेतकुमार यांचे जेतवन अठरा करोड रुपयाला विकत घेऊन ते तथागत बुद्धांना दान दिले. तेथे मोठा संघाराम बांधला, सर्व सुखसोयी निर्माण केल्या, या जेतवनात तथागत बुद्धांनी पंचवीस वर्षे वास केले. बरीच सुत्त या जेतवनात सांगितले.

श्रावस्ती नगरीत विशाखा नावाची धनंजय श्रेष्ठींची मुलगी व मिगार श्रेष्ठींची सून होती. तिचे तथागत बुद्धांवर अपार श्रध्दा होती. तिने आपले नऊ लाखाचे दागिने दान केले होते. व आणखी एक लाख रुपये दानाच्या स्वरूपात दिले. पूर्वाराम नावाचा मोठा संघाराम बांधून तो भिक्खू संघास दान केला होता. विशाखा दान दात्यांमध्ये सर्वश्रेष्ठ ठरली आहे.

तथागत बुद्धांनी अंगुलीमाल याला उपदेश करून जेतवनात आणले, त्याला प्रवज्जा दिली, तो भिक्षु झाला, ते स्थान श्रावस्ती नगरी आहे, त्या नगरीचा राजा प्रसेंजित होता. या नगरात तथागत बुद्ध 75 वेळा आले होते, राजा नेहमी आपल्या प्रजेला सुखी ठेवत असे. आजही जेतवन अस्तित्वात आहे. या जेतवणाचे सभागृह, चर्चासत्र, निवासाची सोय केली होती. आज ती खंडर झाली आहेत, ते जेटवन पर्यटन स्थळ म्हणून प्रसिद्ध आहे. लाखो लोक तिथे भेट देतात, त्या स्थळाला वंदन करतात, समोर अंगुलिमालाची गुफा व विशाखाचा महाल खंडर अवस्थेत आहे.

आयु. राज जाधव

बुद्ध अर्थशास्त्राचे पितामः

अडम स्मिथ यांनी 1776 मध्ये "राष्ट्राची संपत्ती (Welth is nation)" हा ग्रंथ लिहिला. त्यामुळे त्यांना "आधुनिक अर्थशास्त्राचे जनक" असे म्हणतात. आता एकदा जनक निर्धारित झाला की तो बदलता येत नाही. म्हणून बुद्धाला अर्थशास्त्राचे जनक न म्हणता पितामः म्हणायला हवे.

"बुद्धांच्या विचाराकडे" धार्मिक चसम्यातून पाहिले जात असल्यामुळे बुद्ध हे केवळ एक धम्म संस्थापक होते व तो धम्म आपला नसल्यामुळे त्याचा आपला काही संबंध नाही; अशी "धारणा" झालेली आहे.

नाही तर बुद्ध हे जगातील पहिले शिक्षण तज्ञ, पाहिले अध्यापण शास्त्रज्ञ, पाहिले मानसशास्त्रज्ञ, पहिले अर्थशास्त्रज्ञ,... सर्वच बाबतीत पहिले ठरले असते.

या ठिकाणी आपण बुद्ध जगातील "पहिले अर्थशस्त्रज्ञ" म्हणून विचार करूया.

धार्मिक तत्कज्ञान म्हटले की ते आध्यात्मिक वगैरे असतं, असं समजल्या जात. पण बुद्धाने सर्व प्रकारच्या निराधार, काल्पनिक व तर्कहीन गोष्टींवर वेळ घालवण्याचे टाळले आहे. पारंपारीक दैवी संकल्पना, कर्मकांड इत्यादींचा त्याग करून मानवी मन, इच्छा, चिंता, भावना, आर्थिक प्रक्रिया कशा असतात; यावर त्यांनी लक्ष केंद्रित केले आहे.

वस्तूंचे उत्पादन, विनिमय आणि वापर करतांना त्यांनी लाभदायक आणि हानिकारक या दोन्ही बाजूंचा विचार केला आहे. हा विचार त्यांनी त्यांच्या "दुःखमुक्तीचा सिद्धांत" यामध्ये मांडला आहे.

मानवी कल्याण कशात आहे, हे सांगतांना त्यांनी "मध्यम मार्ग" सुचवीला आहे. मानवी जीवनातील सर्व दुःखांचे कारण तृष्णा किंवा लोभ हे असून त्यांनी गरज आणि इच्छा (लोभ) यात फरक केला आहे. आजवर जगातील अर्थशास्त्रज्ञांनी आर्थिक समस्यांचे विवेचन करतांना अमर्याद गरजा आणि मर्यादीत साधने यावरच लक्ष केंद्रित केले आहे. पण गरज आणि इच्छा यांचा एकाच वेळी विचार करण्याचा प्रयत्न केला गेला नाही.

माणसाला भूक लागली तर त्याला पोट भरण्यासाठी काही तरी अन्न लागते. त्याला खरंच भूक लागली तर तो आपली भूक भागविण्यासाठी जे उपलब्ध मिळेल ते खाऊन आपली भूक भागवतो. त्यावेळी तो माला अमुकच हवं; असा हट्ट करीत नाही. ही गरज आहे. पण असा हट्ट करून वांच्छित पदार्थ खाण्याचा त्याचा हट्ट असेल तर ती त्याची गरज नसून इच्छा असते. तेथून समस्येला सुरुवात होते. यालाच बुद्धाने "तृष्णा" म्हटले आहे.

जगातील अर्थतज्ज्ञांनी "गरजांची संख्या अमर्याद" असल्याचे सांगितले आहे. पण अनंत असणाऱ्या या गरजा नव्हेत; त्या इच्छा आहेत. खर म्हणजे सजीवांच्या नैसर्गिक गरजा मर्यादीतच असतात. ज्या अमर्यादित असतात; त्या इच्छा होत. या अमर्यादित इच्छांना आधुनिक अर्थतंज्ज्ञांनी गरजा म्हटल्यामुळे संपूर्ण अर्थशास्त्राची दिशाच बदलून गेली आहे.

इच्छा अमर्यादित असल्यामुळे त्या पूर्ण करण्यासाठी साधने कमी पडतात; म्हणून आर्थिक समस्या निर्माण होतात. अशा गर्जेचे नव्हे इच्छांचे आर्थिक दृष्टीने वर्गीकरण करण्याची आवश्यकता असते. आवश्यक, कमी आवश्यक आणि चैनीच्या इच्छा; असे तीन प्रकारात गरजांचे वर्गीकरण केले की; मग उपलब्ध असलेल्या मर्यादीत साधनांच्या सहाय्याने त्यांची पूर्तता करण्यासाठी त्यांचा प्राधान्य क्रम लावल्या जातो.

वास्तवात गरजांचे कारण अज्ञात नसते पण इच्छा किंवा तृष्णामुळे माणसाला त्याचे कारण कळत नाही. त्यामुळे तृष्णा हेच अज्ञानाचे व दुःखाचे कारण आहे; असे दिसून येते. विविध प्रकारच्या इच्छांमुळे माणसाच्या गरजा वाढत

जातात आणि यातच माणूस गुर्फटून जातो. असा विचार मांडून बुद्धाने मानवी कल्याणाचा आर्थिक सिद्धांत मांडला आहे.

जगातील प्रत्येक गोष्टीमध्ये काही ना काही कारण असते. या तर्काच्या आधारे बुद्ध माणसाला विवेकवादाकडे नेतात. त्यासाठी त्यांनी "प्रतित्य समूत्पाद" हा सिद्धांत मांडला. विश्वातल्या प्रत्येक घटनेमागे कोणते तरी कारण असतेच; हा मुद्दा लक्षात घेऊन बुद्धाने दुःखाचे कारण शोधून काढले व त्यावर उपाय म्हणून आर्य अष्टांगिक मार्ग सुद्धा सांगितला. तो पर्यंत "पूर्व जन्माच्या पापांचा परिणाम" हेच कारण सांगितल्या जात असे.

मानवी गरजा नैसर्गिक असल्या तरी आर्थिक समस्या निर्माण होण्यासाठी कोणते तरी कारण असते; याचा विचार धम्मपदाच्या तेवीसाव्या भागामध्ये आढळतो. भूक किंवा तहान लागली तर ती स्वप्रयत्नाने भगवावी लागते; हा निसर्गाचा नियम आहे. पण माणूस हा सामाजिक प्राणी असल्याने केवळ आपल्या व्यक्तिगत किंवा कौटुंबिक गर्जांचा विचार करून चालत नाही. समाजाचा किंवा देशाचा विचारसुद्धा करावा लागतो. यातूनच अर्थशास्त्राचा जन्म होतो. मानवी इच्छा अमर्याद असल्यामुळे त्यांचे प्राधान्य क्रमाने वर्गीकरण करण्याचे तंत्र बुद्धाने सांगितले. इच्छा वाढत गेल्याने गरजा भागल्या तरी तृष्णा संपत नाही आणि त्यातून संचय करण्याची प्रवृत्ती वाढीस लागते व समस्या निर्माण होतात. त्या सोडविण्याचे शास्त्र म्हणजे अर्थशास्त्र होय; असी साधी सोपी व्याख्या आहे. असा आर्थिक दृष्टिकोण बुद्धांच्या अर्थशास्त्रात मिळतो.

जेव्हा माणूस समूहाणे राहतो; तेव्हा निर्माण होणाऱ्या समस्या व्यक्तिगत किंवा कौटुंबिक न राहता त्यांचे स्वरूप सामाजिक बनते. म्हणूनच बुद्धांनी व्यक्तिगत समस्येबरोबर समाजाच्या समस्येचा विचार करून संघाची संकल्पना मांडली. संघाची स्थापना करून समूहिक प्रयत्नातून समाजाच्या गरजा व समस्या दूर कराव्यात; असे बुद्धांचे अर्थशास्त्र सांगते. "बुद्धांच्या आर्थिक व्यवस्थेचा विचार मानवी जीवनातील सहकारी आणि सुसंवादी प्रयत्नाच्या विकासाचा पाया आहे. स्वतःचा विकास करून आत्मनिर्भरता प्राप्त करून देण्याचा प्रयत्न करण्यास बुद्धांचा विचार उपयुक्त आहे." असा बुद्धांच्या अर्थशास्त्राविषयीचा विचार श्रीलंकेच्या अर्थतज्ज्ञ नेव्हल करुणातिलके मांडतात. इ. स. 1972 पासून भूटानच राजा जिग्मे सिंग्ये वांगचूक आणि त्यांच्या सरकारने बुद्धाच्या तत्वज्ञानावर आधारित "सकळ राष्ट्रीय आनंद निर्देशांक" ही संकल्पणा स्वीकारून त्यांच्या देशाच्या विकासाचा आढावा घेण्यासाठी उपयोग केला. अमेरिकेतील क्लेअर ब्राऊन या अर्थशास्त्राच्या प्राध्यापिकेणे सुद्धा बुद्धांच्या या मानवी विकासाच्या आर्थिक विचारांना अर्थव्यवस्थेच्या चौकटीत बसवून पर्यावरणाचे संरक्षण व उच्च दर्जाचे समाज जीवन कसे असावे; यासाठी बुद्धांच्या मध्यम मार्गाला महत्व दिले. इतकेच नव्हे तर नोबेल पुरस्कार प्राप्त करणारे भारतीय अर्थतज्ज्ञ अमर्त्य सेन यांनी देखील व्यक्तीचा व राष्ट्राचा विकास करण्यासाठी बुद्धांच्या मार्गाचा अवलंब करण्याची आवश्यकता असल्याचे सांगितले. यावरून बुद्धांचे अर्थशास्त्र हे वैज्ञानिक ज्ञानाच्या चौकटीवर आधारलेले असून वैयक्तिक, समाजिक आणि पर्यावरणीय क्षमतेच्या सामान्य उद्दिष्ठापर्यंत पोहोचण्यासाठी बुद्धांचे अर्थशास्त्र मार्गदर्शन करते; असे म्हणता येईल. मानवाच्या आर्थिक समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी बुद्धांचे

अर्थशास्त्र उपयुक्त असून त्याचा आर्थिक दृष्टीने विचार होने गरजेचे आहे. कारण पाश्चात्य आर्थिक विचार भौतिक साधन संपत्तीला अधिक महत्व देते. परंतु भौतिक संपत्ती लालसा व इच्छेला उत्तेजण देते त्यामुळे लोक आपल्या गरजा व इच्छा पूर्ण करण्यासाठी, भरपूर पैसा मिळविण्यासाठी, संपूर्ण जीवनभर धडपडत असतात. परंतु बौद्ध अर्थशास्त्रात यालाच दुःखाचे कारण म्हटले आहे. अन्न, वस्त्र, निवारा आरोग्य व शिक्षण यांसारख्या मूलभूत गरजांची पूर्तता करण्यासाठी इतर भौतिकवादी इच्छा कमी करणे आवश्यक आहे. लोक निरर्थक इच्छेचा पाठपुरावा करतात.

भांडवलवादी आर्थिक विचारांनुसार उद्योजक, व्यापारी, विक्रेता जास्तीत जास्त नफा मिळविण्याचा प्रयत्न करतो. त्यात उपभोक्ता वा ग्राहकाचे हित, कल्याण नसते. परंतु बौद्ध अर्थशास्त्रानुसार अहिंसा या तत्वावर आधारित बाजाराची रचना असावी. यामध्ये व्यापारी, विक्रेत्यांसोबत ग्राहकांचेही हित साधन्यावर भर दिला जातो. म्हणजेच इच्छेची तीव्रता कमी करण्याचा विचार बौद्ध अर्थशास्त्र सांगते.

बुद्धांच्या आर्थिक विचारसर्नीनुसार अधिकाधिक समाधान मिळविण्यासाठी जास्तीत जास्त प्रयत्न करतांना कष्टाची तीव्रता वाढत जाते. परंतु इच्छांची तीव्रता कमी असल्यास पर्याप्त समाधान प्राप्त होऊ शकते. आयात-निर्यातिमुळे खुली अर्थव्यवस्था स्वीकारणे हे आजच्या खुल्या अर्थव्यवस्थेचे धोरण आहे. मात्र भौतिक वस्तूंचा उपयोग मर्यादित ठेवला, तर देशातच स्थानिक आवश्यक वस्तु निर्माण करून विदेशी वस्तूंवर अवलंबून राहावे लागणार नाही.

"देशातील संपत्तीचे असमान वितरण" हे सुद्धा बुद्धांच्या आर्थिक विचार प्रणालीत बसत नाही. नैसर्गिक संसाधनांचा अतिरेकी वापर करून मानवाचे आर्थिक शोषण केल्याने माणसात हिंसात्मक प्रवृत्ती निर्माण होते. परिणामता देशाच्या सुरक्षेसाठी संरक्षणावरिल खर्च वाढतो. त्यामुळे नैसर्गिक संसाधनांचा पर्याप्त उपयोग करण्याचा सल्ला बुद्धांच्या अर्थशास्त्रात आहे. आर्य अष्टांगिक मार्गामध्ये आठ सम्यक मार्गांचा उल्लेख आहे. या सम्यक आठ मार्गाने जीवन जगणे म्हणजे; बौद्ध अर्थशास्त्राचा स्वीकार केल्यास संपूर्ण जगातील प्रत्येक देशाचा व प्रत्येक व्यक्तीचा हमखास विकास होऊ शकतो. यात शंका नसावी. याचं दृष्टीने सम्राट अशोकाचे साम्राज्य हे लोक कल्याणकारी समजले जाते. समृद्धी, सौख्य, समाधान नांदत असल्यामुळे या देशाला "सोन्याची चिमणी" असे संबोधले जात होते. या आर्थिक धोरणांतर्गत सार्वजनिक बांधकाम, रुग्णालये, वस्तिगृहे, उद्याने, विश्राम गृहे, व निसर्गाचे जातून केले जात होते. त्यामुळे संपूर्ण जगात जंबुद्विप प्रसिद्ध होता.

व्यक्ती जेव्हा जास्तीत जास्त भौतिक सुखाच्या मागे धावते तेव्हा कधीच पुरेसे समाधान कधीच मिळत नाही. उलट अनेक आर्थिक प्रश्न निर्माण होतात व दुःखाचे प्रमाण वाढते. भौतिक सुखासाठी विविध वस्तूंचा उपयोग घेणे आवश्यक असते. म्हणजेच एक प्रकारे वासनांच्या आहारी जाने होय. अश्या प्रकारे वासनांमधून मिळणारे समाधान हानिकारक असू शकते. त्यामुळे खऱ्या सुख समाधानाचा त्याग करावा लागतो. म्हणून स्वतःच्या गरजा पूर्ण

करताना इतर घटकांना (मनुष्य, पशु, पक्षी, सजीव आणि निसर्ग) हानी पोहचणार नाही, हे मूळ तत्व लक्षात घेऊन सम्यक मार्गाने आयुष्य जगणे आवश्यक आहे. यालाच सम्यक आजीविका म्हटले आहे.

संदर्भ: 1. Shumekar E. F., Bauddh Economics, Asia : A Handbook, 1955.

2. Gote Prof. Do. Bhimrao, "Gautam Buddha's Theory for solution of Economics Problems in the world", International Seminar, PGTD Pali-Prakrit, R.T.M. Nagpur University-2014.

3. Brown, Clair, Buddhist Economics : An Enlightened Approach to the Dismal Science, UK, 2017.

हिंदू धर्माची सोडुनी साथ

हिंदू धर्माची सोडुनी साथ,जगी दिली आरोळी

नागपूरचा भूमीवरी बघा कशी वीज कडाडली

चवदा ऑक्टोबर एकोणिशे छपन्न या साली

माझा भीमाने,माझा बापाने,धम्म दीक्षा घेतली

वाघाने फोडली डरकाळी नवा धर्माची दीक्षा दिली

तोडुनी गुलामाची बेडी,बुद्धाला हात जोडली

नवा युगाची नवा धमाची भीमाने सुरवात आहे.

माझा भीमाने,माझा बापाने धम्मदीक्षा घेतली

बुद्ध धम्म दिला बहुजनाला,शुद्ध केले आम्हाला

नवा धर्म घेऊनी आला,जीवनाचा मार्ग सांगितला

नागलोकांचा भूमीमध्ये,भीमाचा सवारी आली

माझा भीमाने,माझा बापाने धम्मदीक्षा घेतली

पाच लाख लोकांसमोर,पांढरेशुभ्र वस्त्र अंगावर

माझा नवा जन्म होतो म्हटलावर,झाला हाहाकार

चहुबाजूला हर्षाची,उधळण करून टाकली

माझ्या भीमाने,माझ्या बापाने धम्मदीक्षा घेतली

जरी मी हिंदू मध्ये जन्मलो असलो तरीही

मी हिंदू म्हणून कदापि ही मरणार नाही

चला बुद्धाची करू रखवाली,अशी गर्जना दिली

माझ्या भिमान,माझ्या बापन धम्मदीक्षा घेतली

Jay Bhim 💙

छत्रपती शिवाजी महाराजांचा "जगातील सर्वांत पहिला पुतळा" कोणी, कुठे व केव्हा बसवीला?

राजर्षी शाहू महाराजांनी इ. स. 1917 मध्ये पुणे शहरातील "भांबुर्डी" येथे छत्रपती शिवाजी महाराजांचा पुतळा बसविण्या बाबत शिवप्रेमीजणांचि बैठक बोलावली होती.

त्या विरोधात पुण्यातील ब्राम्हणांनी मोर्चा काढून त्या बैठकीवर दगडफेक केली. याशिवाय शाहू महाराज ज्या ठिकाणी थांबले होते, तिथे रात्रीच्या वेळी लोकमान्य टिळकांच्या चिथावणीवरून काही ब्राम्हण तरुनांनी दगडफेक केली, आग लावून देण्याचा प्रयत्न केला. पुणे शहरात शिवरायांचा पुतळा बसू नये हा ब्राम्हणांचा नारा होता. शाहू महाराजांना शिवाजीबद्दल एवढेच प्रेम असेल तर, तो पुतळा कोल्हापुरात बसवावा. असे ठराव ब्राम्हण सभेत पास झाले. पण, भटांचा विरोध न जुमानता शाहू महाराज स्मारक समितीचे अध्यक्ष झाले. कारण छत्रपती शिवाजी महाराजांचा पुतळा हा जगातील पहिला पुतळा ठरणार होता. म्हणून, भांबुर्डी येथील छत्रपती शिवाजी महाराज सैनिक शाळेच्या प्रांगणात हा पुतळा उभारण्याचे ठरवले. निधी जमू लागला...| इ. स. 1921 मध्ये शिवरायांच्या पुतळ्याचे पूजन, चौथारा व भूमिपूजन झाले. पुतळ्यांचे नकाशे, आराखडे चित्र तयार करण्यात आले. त्यानुसार पुतळे बनविणारे कारागीर शोधले, पण सर्वच कारागीर ब्राम्हण असल्याने, ब्राम्हण सभेने त्यांना दम भरला होता. त्यातही एक दोघांनी होकार दिला होता. पण त्यातच 6 मे 1922 ला शाहू महाराजांचे निधन झाले.

मग ग्वाल्हेरचे जिवाजीराव शिंदे यांना समितीचे अध्यक्ष केले. त्यांनी काही कारागीर बोलावले... त्यांना अडव्हांसहि दिला. पण ते पळाले. शेवटी करमकर नावाच्या एका मूर्तिकाराच शोध लागला. त्यांनी सर्व काम करून देण्याची हमी दिली. पण, पुण्यातील ब्राम्हणांनी त्यांना खूप त्रास दिला. तेव्हा ते पुणे सोडून मुंबईला गेले व जिवाजीराव महाराजांना भेटून, त्यांनी काम सुरु केले. समितीने करमकरांना सर्व मदत केली. काम सुरु झाले. पण एवढा मोठा पुतळा

बनविण्यासाठी लागणाऱ्या भट्या नव्हत्या. म्हणून समितीने इंग्रज सरकारकडे त्याबाबत मदत मागितली. तेव्हा मुंबईच्या इंग्रज गव्हर्नरणे (त्यांचे नाव रिचार्डसन कृडास) यांनी फाउंड्रीमध्ये सर्व व्यवस्था करून दिलि.

सुमारे दोन वर्षे हे काम चालले व एकूण 12 तुकड्यांमध्ये हा पुतळा पूर्ण झाला. हे सर्व अवजड तुकडे मुंबई वरून पुण्याकडे घेऊन जाण्याची सोय नव्हती. इंग्रजांची मुंबई-पुणे रेल्वेसेवा सुरु झाली होती. इंग्रज सरकारने विशेष मालगाडीची व्यवस्था करून पुतळा पुण्यास पोहचून देण्याची जबाबदारी उचलली. त्यावेळी पुण्यातील ब्राम्हणांनी त्या विरोधात इंग्रजाना पत्र लिहिले. शिवाजी महाराजांचा पुतळा पुण्यात बसवीने हा ब्राम्हणांचा अपमान आहे, सरकारने त्यास मदत करू नये. इंग्रजांनी ब्राम्हणांचे ऐकले नाही व इ. स. 1927 मध्ये पुतळ्याचे सर्व भाग पुण्यात पोहोचले. कडवट भटांनी मुंबई-पुणे गाडीही तीन ठिकाणी अडविण्याचा प्रयत्न केला होता. ते सर्व भाग जोडण्याचे साहित्य नव्हते. ते आणले... सतत सात महिने काम सुरु होते. चोवीस तास मराठा, बहुजन, दलित, शिवप्रेमी, तरुणांचा खडा पहारा होता. इंग्रज व पोलिसांचे सर्व सहकार्य होते, तरीही ब्राम्हणांचा त्रास सुरूच होता. त्यांनी लोहार जोडारी यांना खूप त्रास दिला. त्याच दरम्यान पुतळा अणावरणासाठी समितीने इंग्लडच्या राजपुत्रास पाचारण केले. त्यांनी येण्याची तयारी दर्शविली तेव्हा याच ब्राम्हणांनी त्यांना तर करून कळविले, कार्यक्रमास येऊ नये. मोर्चे काढले... निवेदन दिले... दंगली घडविल्या...| पण इंग्रज मागे हटायला तयार नव्हते. अनावरणाची तारीख ठरली. राजपुत्र मुंबईस उतरून, पुण्यास येणार असे ठरले. भटांनी मुंबईला जाऊन त्यांना, काळे झेंडे दाखविले. कार्यक्रम रद्द करावा, म्हणून निवेदन दिले. पण, राजपुत्राने ते फेटाळून लावले. तरी पुण्यातील कडवे ब्राम्हण हरले अथवा सरले नाहीत. त्यांनी प्रत्येक ब्राम्हणांच्या घरावर काळे झेंडे लावले व राजपुत्र ज्या रस्त्याने येणार आहेत, त्या रस्त्यावर काळ्या रांगोळ्या काढल्या. पुणे नगरपालिका पूर्णपणे ब्राम्हणांच्या तब्यात होती. त्यामुळे सर्व ब्राम्हण नगरसेवक व नगर अध्यक्ष एक झाले...| त्यांनी स्वखर्चाने ठिकठिकाणी रांगोळ्या, निषेध फलक लावले. शिवाय, पुणे शहरात बंद जाहीर केला...| म्हणजे बाहेरून येणाऱ्या शिवप्रेमींची तारांबळ उडाली पाहिजे, पाणीपुरवठाही दोन दिवस बंद ठेवला. हॉटेलही बंद ठेवले व हॉटेल मालकांनी कोणालाही पाणी पाजू नये, असा दम भरला. इंग्रज सरकार असुनही ब्राम्हणांनी त्यांना जुमाणले नाही. समारंभात शिवरायांच्या पुतळ्याखाली बॉम्ब स्फ़ोट घडवून आणण्याचे प्रयत्न झाले. पण, जागरूक बहुजन-मराठा शिवप्रेमींनी ते शक्य होऊ दिले नाही. शेवटी दि. 16 जुन 1928 रोजी छत्रपती शिवरायांचा जगातील पहिला पुतळा शिवाजीनगर (भांबुर्डी) येथे संपन्न झाला.

ब्रिटणचे राजपुत्र "सर लेस्ली विल्सन" यांचे शुभहस्ते व महाराज "जिवाजीराव शिंदे" यांचे अध्यक्षेतेखाली हा समारंभ पर पडला. ग्रामीण भागातून महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंधरप्रदेश, मध्यप्रदेश, येथून हजारो शिवप्रेमी या समारंभाला सहभागी झाले होते. याशिवाय देशभरातून सुमारे 565 प्रतिनिधी उपस्थित होते. त्यामुळे अन्न-पाण्याविना सर्वांचे हाल झाले. संस्थेने उपाययोजना केली होती, पण ती अपुरी पडली.

- इंग्रजांच्या काळातील इ. स. 1928 ची ही घटना आहे.

- माग विचार करा, पेशवाईच्या काळात हे किती माजले असतील.

- ज्या क्रूर ब्राम्हणांनी हा प्रकार केला, त्यांचेच वंशज आज स्वार्थासाठी खोटे शिवभक्त, शिवशाहीर झालेत.

ही घटना प्रत्यक्ष पाहिलेले, अनेक मराठे आज जिवंत आहेत. पण, खाजगीत उघडलेले तोंड ते दरबारात बंद करतात. सत्य असे दडपले जाते. म्हणून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात, "जे आपला इतिहास विसरतात, ते स्वतःचा इतिहास कधीही लिहू शकत नाही !"

आपल्या बहुजनांचे डोळे कशी उघडतील? सत्ताधारी आणि विपक्ष दोन्हीमध्ये यांचेच वर्चस्व आहे. आपल्या विवेक बुद्धीचा उपयोग करा, आपल्या शत्रूला मान, दान आणि मतदान देणे बंद करा बहुजनांनो.

तर्कसिल भारत का निर्माण हो अंधविश्वास अंधभक्त टुंनी(नशा) से बाहर आये।

भारत का नया गीत

आओ बच्चों तुम्हे दिखायें, शैतानी शैतान की।

नेताओं से बहुत दुखी है, जनता हिन्दुस्तान की।।

बड़े-बड़े नेता शामिल हैं, घोटालों की थाली में।

सूटकेश भर के चलते हैं, अपने यहाँ दलाली में।।

देश-धर्म की नहीं है चिंता, चिन्ता निज सन्तान की।

नेताओं से बहुत दुखी है, जनता हिन्दुस्तान की।।

चोर-लुटेरे भी अब देखो, सांसद और विधायक हैं।

सुरा-सुन्दरी के प्रेमी ये, सचमुच के खलनायक हैं।।

भिखमंगों में गिनती कर दी, भारत देश महान की।

नेताओं से बहुत दुखी है, जनता हिन्दुस्तान की।।

जनता के आवंटित धन को, आधा मन्त्री खाते हैं।

बाकी में अफसर ठेकेदार, मिलकर मौज उड़ाते हैं।।

लूट खसोट मचा रखी है, सरकारी अनुदान की।

नेताओं से बहुत दुखी है, जनता हिन्दुस्तान की।।

होशियार बच्चों के मन में, छायी आज उदासी है।।

गंवार सारे मंत्री बन गये, मेधावी आज खलासी है।

आओ बच्चों तुम्हें दिखायें, शैतानी शैतान की।।

नेताओं से बहुत दुखी है, जनता हिन्दुस्तान की।

✍-------------------

कृपया इस गीत को सारे हिंदुस्तान में फैला दें 🙏

♀"भाद्रपद पौर्णिमा"♀

भगवान तथागतांच्या बुद्धवचनांचा संग्रह गृधकुट पर्वत, राजगृहात सुरु असतांना ह्या संगीतीमध्ये महाकाश्यापांनी भिक्षु आनंदाला सुत्तासंबंधी प्रश्न विचारले, तेव्हा आनंदाने सर्व प्रश्नांची उत्तरे सविस्तररीत्या दिली. त्यानंतर भाद्रपद पौर्णिमेला भिक्षु विनयासंबंधी महाकाश्यापांनी भिक्षु उपाली यांना प्रश्न विचारण्यास प्रारंभ केला. या पौर्णिमेच्या दिवशी उपालींनी अतिशय उत्साहाने उत्तर देणे मान्य करून सुरुवात केली. पुढे अभिधम्मा विषयी बुद्धावचनांचा संग्रह करण्यासाठी महाकाश्यपांनी भिक्षु आनंदाला प्रश्न विचारले. आनंदाने सुद्धा सर्व प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे दिली. श्रावण, भाद्रपद आणि अश्विन या तीन महिन्यात बुद्धावाचनांचा अचूक त्रिपिटक संग्रह तयार झाला.

वर्षावास कालखंडातील हि एक महत्वपूर्ण पौर्णिमा आहे. म्हणून सर्व बौद्धजन उपोसथ व्रत धारण करून हि पौर्णिमा साजरी करतात.

"सर्व उपासक/उपासिकांना पौर्णिमेच्या हार्दिक हार्दिक शुभेच्छा"

♂ सर्वांचे मंगल होवो ♂

! जय भीम !   !! जय भारत !!   !!! नमो बुद्धाय !!!

बौद्ध धम्म की क्या पहचान। मानव मानव एक समान ।।

दि बौद्धिस्ट सोसायटी ऑफ इंडिया भारतीय बौद्घ महासभा गुजरात

शाखा   जय भीम नमो बुद्धाय🙏🙏🌺🌺🌺

"तंत्र- मंत्र भगवत-कथा, तीज और त्योहार।

शूद्र   न मानव बनि सकै, यह बाभन हथियार।

दस   प्रतिशत शासन   करैं,   नब्बे क्यों लाचार।

बहुजन मिलि कै छीन लो, खोया निज घरबार।।

राज पाट सब छिन गया, छिना मान सम्मान।

रक्षा   कबहुं न करि सके,   पत्थर के भगवान।।

बुद्ध   कही   कबिरा   कही , कही   संत रैदास।

झूठे   देवी   देव   सब,   छोड़ सबन की आस।।

पत्थर पूजत युग गया, हो न सका कल्याण।

देव   देवियां   झूठ   सब,   झूठा   है   भगवान।।

तिल-तिल मरता मांगता, न्याय सुरक्षा भीख।

भक्षक   कब   रक्षक हुए,   लेत न काहे सीख।।

ऊंच नीच में फंसा है, जब तक शूद्र   समाज।

अनंत गुलामी में जिए, मिलै न कबहूं राज।।

नित अपमानित होत है, तिल तिल जरत शरीर।

लगत   न अपना   देश   ये, धरत हिये कस धीर।।

हाथ   कलावा   बांधि के, तिलक लगाये माथ।

शूद्र न सत्ता पा सकैं, गहि बाभन का हाथ।।

जो मनुवादी करत हैं, बहुजन पर अन्याय।

अरे बावरे मांगता, उस दुश्मन से न्याय।।

संविधान ने वोट का, दिया तुम्हें हथियार।

कुछ टुकड़ों में बेचते, क्यों अपने अधिकार।।*

जय संविधान

📙📙📙📙📙

राजा बिंबिसार

तथागत बुद्धांचा उपदेश ज्या ज्या राजांनी ऐकला ज्यांनी उपदेशाप्रमाणे आचरण केले त्यांचे कल्याण झाले, ते राजे तथागत बुद्धांच्या इतिहासाबरोबरच अमर झाले, एक दुसऱ्यापासून प्रेरणा घेतली ते तथागत बुद्धांचे अनुयायी झाले.

मगध देशाचा राजा बिंबिसार सिद्धार्थ गौतमाचा समकालीन राजा होता. मगध देशाची राजधानी राजगृह नगरी होती. राजा बिंबिसार यांच्या तीन राण्या 1. कोसला देवी 2. चलना देवी 3. खेमा राणी होय.

सिद्धार्थ गौतमाने आषाढी पौर्णिमेला कपिलवस्तू नगरीतिल भारद्वाज ऋषीच्या आश्रमात प्रवज्जा घेतली. कपिलवस्तू नगरी पासून 400 मैल दूर असलेल्या राजगृह नगरीत प्रवेश केला आणि पांडव टेकडीच्या पायथ्याशी झोपडी बांधून राहू लागला व राहगृह नगरीत भिक्षाटनाला जाऊ लागला. तेव्हा नगरीतील लोक त्यांच्याकडे कुतूहलाने पाहू लागले हा तरुण देखणा असतांना संन्यासी का झाला असावा?

राजा बिंबिसाराणे ही बातमी ऐकली तेव्हा त्याने त्याची चौकशी करून माहिती मिळविली, कपिलवस्तू नगरी राजा शुद्धोधनाचा पुत्र सिद्धार्थ गौतम आहे. तेव्हा राजाने त्याची भेट घेतली आणि त्याच मन वळविण्याचा प्रयत्न केला आपले अर्धे राज्य देऊ केले, राज्याचे सुधारक अधिकारी पद देण्याची ग्वाही दिली, मात्र शिद्धार्थ गौतमाने ऐकले नाही. मला राजपदाची आशा नाही. मला माणस-माणसांत वैरभावना का ठेवतात? एक दुसऱ्याशी युद्ध करून रक्तपात का करतात? याचे कारण शोधायचे आहे, ज्ञान प्राप्त करण्यासाठी मी गृहत्याग केला आहे. ज्ञान प्राप्त झाल्यानंतर आपण राजगृह नगरीला भेट द्यावी अशी विनंती केली. ही राजा बिंबिसार आणि सिद्धार्थ गौतमाची पहिली भेट होती.

तथागत बुद्ध ज्ञान प्राप्त झाल्यानंतर आपल्या धम्माच्या तत्वज्ञानाचा प्रसार करीत असतांना भिक्षु संघाबरोबर राजगृह नरीतील जेटवनात राहत होते. राजगृह नगरीचा राजा बिंबिसाराने तथागतांना वंदन केले आणि त्यांच्या बाजूला बसला, तथागतांचे प्रभावी प्रवचन ऐकून राजा बिंबिसार प्रभावित झाला. तथागत बुद्धांनी राजा बिंबिसाराला उपासकाची धम्मदीक्षा दिली. राजा बिंबीसाराने तथागतांना आणि त्यांच्या भिक्षु संघाला भोजनाचे निमंत्रण देऊन स्वादिष्ट भोजन दिले. तथागतांनी उपासकांना धम्म उपदेश केला. राजा बिंबिसाराने वेळुवन दान दिले, तेथे भव्य चैत्य स्तूप बांधण्याचा संकल्प केला.

बिंबिसार राजाची राणी खेमा फार सुंदर होती, तिला आपल्या सौंदर्याचा गर्व होता, ती तथागत बुद्धांच्या प्रवचनाला व दर्शनाला जात नव्हती. राजाला वाटत होते, खेमा राणीने तथागत बुद्धांच्या दर्शनाला जावे, तीने उपदेश ऐकावा, खेमा राणी तयार होत नव्हती, राजाने तथागत बुद्धांच्या गुणांवर, रूपांवर काही कलावंत बोलावून गिते गायला लावली, तथागत बुद्ध इतके बिद्धिवान, गुणवान सौंदर्यसंपन्न आहेत का? तेव्हा ती तथागत बुद्धांच्या दर्शनाला तयार झाली.

राजाने राणीसाठी मेनापालखी, दसदासी दिल्या. खेमा राणी तथागत बुद्धांचे प्रवचन ऐकून प्रभावित झाली. तीने तथागत बुद्धांच्या धम्माला अनुसरले, पुढे तीने धम्मप्रसारासाठी भिक्षुनी होण्यासाठी राजकडे विनंती केली. राजाने परवानगी दिली आणि ती भिक्षुनी झाली. ती पुढे प्रज्ञावान व्यक्ती म्हणून प्रसिद्ध पावली, राजा बिंबिसाराणे दरवर्षी पौश पौर्णिमेला राजमहोत्सव साजरा करण्याचे आदेश दिले. त्यानंतर धम्म प्रचार आणि प्रसारासाठी आपली धनदौलत त्यांनी खर्च घालून धम्माला राजश्रय दिला.

सम्राट अशोकाने स्थापन केलेल्या 23 विद्यापीठांची नावे :-

1. इ. स. पूर्व (ख्रिस्तपूर्व) 284 :- उज्जेन विद्यापीठ (महेंद्राच्या जन्मदिनी स्थापन) 2. इ. स. पूर्व 282 :- सांची विद्यापीठ (संघमित्राच्या जन्मदिनी स्थापन) 3. इ. स. पूर्व 280 :- तक्षशिला विद्यापीठ (स्थापना, विकास व जीर्णोद्धार) 4. इ. स. पूर्व 279 :- गांधार विद्यापीठ 5. इ. स. पूर्व 270 :- नालंदा विद्यापीठ 6. इ. स. पूर्व 268 :- ओदंतपुरी विद्यापीठ (बिहार) 7. इ. स. पूर्व 266 :- सारनाथ विद्यापीठ 8. इ. स. पूर्व 265 :- मथुरा विद्यापीठ 9. इ. स. पूर्व 264 :- दंतपूर विद्यापीठ 10. इ. स. पूर्व 260 :- नागरा विद्यापीठ (गोंदिया जिल्हा) 11. इ. स. पूर्व 260 :- पवनी विद्यापीठ (भंडारा जिल्हा) 12. इ. स. पूर्व 258 :- श्रीनगर (कनिष्कपूर) विद्यापीठ 13. इ. स. पूर्व 257 :- गिरणार विद्यापीठ (गुजरात) 14. इ. स. पूर्व 256 :- एरागुडी विद्यापीठ 15. इ. स. पूर्व 255 :- गुंटूर विद्यापीठ 16. इ. स. पूर्व 250 :- बौध्दगाया विद्यापीठ 17. इ. स. पूर्व 245 :- जगद्दलपूर विद्यापीठ 18. इ. स. पूर्व 243 :- कौसंबी विद्यापीठ (अलाहाबाद जिल्हा) 19. इ. स. पूर्व 240 :- विक्रमशीला विद्यापीठ (भागलपूर बिहार) 20. इ. स. पूर्व 239 :- अवंती

विद्यापीठ 21. इ. स. पूर्व 238 :- पोतनिक (पितळखोरा) विद्यापीठ 22. इ. स. पूर्व 237 :- पुंडरिक (पंढरपूर) विद्यापीठ 23. इ. स. पूर्व 236 :- कारले (कार्ला) विद्यापीठ

(संदर्भ :- दै. जागरण, दि. 05/04/2017 व इंटरनेटवरून घेतली.)

सम्राट अशोकांनी स्थापन केलेल्या २३ विद्यापीठांची नावे

१. इ.स.पूर्व(ख्रिस्तपूर्व) २८४ उज्जेन विद्यापीठ (महेंद्राच्या जन्मदिनी स्थापन)
२. इ.स.पूव २८२- सांची विद्यापीठ (संघमित्राच्या जन्मदिनी स्थापना)
३. इ.स.पूर्व २८०- तक्षशिला विद्यापीठ(स्थापना, विकास व जीर्णोद्धार)
४. इ.स.पूर्व २७९- गांधार विद्यापीठ
५. इ.स.पूर्व २७०- नालंदा विद्यापीठ
६. इ.स.पूर्व २६८- ओदन्तपुरी विद्यापीठ (बिहार)
७. इ.स.पूर्व २६६- सारनाथ विद्यापीठ
८. इ.स.पूर्व २६५- मथुरा विद्यापीठ
९. इ.स.पूर्व २६४- दन्तपूर विद्यापीठ
१०. इ.स.पूर्व २६०- नागरा विद्यापीठ (गोंदिया जिल्हा)
११. इ.स.पूर्व २६०- पवनी विद्यापीठ (भंडारा जिल्हा)
१२. इ.स.पूर्व २५८- श्रीनगर(कनिष्कपूर) विद्यापीठ
१३. इ.स.पूर्व २५७- गिरनार विद्यापीठ (गुजरात)
१४. इ.स.पूर्व २५६- एरागुडी विद्यापीठ
१५. इ.स.पूर्व २५५- गुन्टूर विद्यापीठ
१६. इ.स.पूर्व २५०- बोधगया विद्यापीठ
१७. इ.स.पूर्व २४५- जगद्दलपूर विद्यापीठ
१८. इ.स.पूर्व २४३- कौसम्बी विद्यापीठ(अलाहाबाद जिल्हा)
१९. इ.स.पूर्व२४०- विक्रमशीला विद्यापीठ (भागलपूर बिहार)
२०. इ.स.पूर्व २३९- अवन्ती विद्यापीठ
२१. इ.स.पूर्व २३८- पोतनिक (पितळखोरा) विद्यापीठ
२२. इ.स.पूर्व २३७- पुण्डरिक (पंढरपूर) विद्यापीठ
२३. इ.स.पूर्व २३६- कारले (कार्ला) विद्यापीठ

(संदर्भ- दै. जागरण, दि. ०५/०४/२०१७ व इंटनेटवरून घेतली)

आपण द्रविड शब्दाचा अर्थ जाणता का?

काही लोक माझ्या मनाने जानत नसेल. त्यांच्या साठी मी संक्षेपात माहिती प्रस्तुत करीत आहे. "द्रविड" शब्द सर्वांनी आपल्या विद्यार्थी जीवनात वाचला असेल. बरोबर हे पण वाचले असेल की भारत देशाची सभ्यता "आर्य आणि द्रविड" लोकांची मिळती जुळती सभ्यता आहे आणि हे पण वाचले असेल की "आर्य" बाहेरून आलेले लोक आहेत. आपल्या भारतीय इतिहासकारांनी खूप साऱ्या गोष्टींना दाबून टाकले आहे.

भारतात आर्यांचे आगमन झाले. हे लोक कोण आहेत? कुठून आले आहेत?

भारताचे हे लोक आहे की नाही. या बद्दल इतिहासकार इतिहासात लिहित नाही. का? कारण की भारत देशात "इतिहास लिहिणारे आर्य ब्राम्हण" लोकच आहेत; पण आपण त्यांना ओळखत नाही. काय आपल्याला माहित आहे का? आपल्याला शिक्षण कदीपासून मिळाले? आणि आपण कोणत्या वर्णात येता हे? आपण या जातीमध्ये का आहात? आपला इतिहास काय होता? ज्या दिवसी या गोष्टींना आपण शोधणे सुरु कराल. आपल्याला उत्तर मिळने सुरु होईल. आणि जेव्हा समजले जाईल तेव्हा आपल्याला जाणून येईल की गुलाम आहोत म्हणून.

आर्यांनी आपल्याला घेरून घेतले आहे. आता मी काही करू. करण की द्रविड आणखी कुणी नाही आपणच द्रविड आहोत. इतिहासाच्या पानांत शिधून पाहा, आर्य आणखी कोणी नाही ब्राम्हण, क्षत्रिय, वैश्य हिच आर्य आहेत. हे अर्थवा, रथाईस्ट, वास्तारीया जातीचे आहेत. यांचे आगमन आजपासून 4500 वर्षांपूर्वी (2500 इसा पूर्व) भारतात झाले होते. हे घोड स्वार होते आणि लोखंडी तलवार ठेवत होते. हे आपल्या सोबत गायी पण घेऊन आले होते. त्या वेळी भारत तीन भागांमध्ये विभागला होता. पश्चिमेला राजा बळीचे राज्य होये, पूर्वेमध्ये राजा शंकराचे राज्य होते, ज्याला आपण शंकर भगवान म्हणतो आणि दक्षिणेत राजा रावणाचे राज्य होते. ज्याला आपण प्रत्येक वर्षी जाळतो आणि आनंदोस्तव मानतो. आर्यांच्या आगमनापूर्वी भारतात "मूळनिवासी द्रविड" लोक होते. त्या वेळी भारतातील द्रविड लोक कृषीप्रधान, पासुपालक, पक्के विटांचे घर, स्नानासाठी स्नानगारे, देश-विदेशात व्यापार, विज्ञानवादी वृत्ती, मूर्ती निर्माण कला, चित्रकारी कुशल, शांतिप्रिय, एक चांगली सभ्यता होती. त्या वेळी अन्य देशांची तुलना केली तर आपली सभ्यता त्यांच्या खूप विकसित होती.

आर्यांनी सर्वप्रथम बळीच्या राज्यात प्रवेश केला. छोटी झोपडी बनवून राहू लागले. चोरी करणे सुरु केले. द्रविडांनी राजाशी तक्रार केली. द्रविडांनी आर्यांना पकडून राजासमोर हजर केले. आर्यांनी पोटाचा प्रश्न मांडला. राजा बळी दयाळू मानवताप्रेमी होता. त्याने माफ केले आणि आर्यांच्या राहण्या खाण्याचा बंदोबस्त करून दिला आणि चोरी न करण्याची सल्ला दिली.

काही दिवसांत राजा आणि प्रजेचे व्यवहार समजल्या नंतर आर्यांनी एक योजना आखली. यामध्ये "बामण" नावाचा एक माणूस ज्याला आज "विष्णू भगवान" म्हणतात सर्व आर्यांत तेज कटकारस्थानी होता. सर्व आर्य एकत्र राजा बाळीच्या दरबारात पोहोचले आणि बोलले राजे साहेब आम्ही आपल्या राज्यात खूप सुखी आहोत, पण आणखी काही आम्हाला पाहिजे होते ते द्या, तर मोठी मेहेरबानी होईल. राजा बळी बोलला मांगा. आर्य बोलले राजे साहेब आम्ही

ऐकले आहे, आपल्या राज्यात "त्रिवाचा" चालतो आहे. म्हणजे तीन वचन. आम्हलापण त्रिवाचा द्या, या प्रकारे आर्यांनी छलं-कपट करून राजा बळीच्या समोर तीन वचन मागितले.

पहिली - राजे साहेब आम्हाला अस्या शिक्षेचा अधिकार द्या, ज्याला आम्ही चाहू त्याला देऊ आणि ज्याला नाही चाहू त्याला नाही देऊ.

दुसरी - राजे साहेब आम्हाला अस्या धनाचा अधिकार द्या, ज्याला आम्ही चाहू त्याला देऊ आणि ज्याला नाही चाहू त्याला नाही देऊ.

तिसरी - राजे साहेब आम्हाला असा राज्य करण्याचा अधिकार द्या, ज्याला आम्ही चाहू त्याला राज्यात बसवू आणि नाही चाहू त्याला नाही बसवू.

याप्रकारे छल-कपटपूर्ण राजा बळी कडून शिक्षण, धन आणि राज्य करण्याचा अधिकार घेतला आणि स्वतः राजगादिवर बसले. सैनिक शक्तीवर आपल्या लोकांचा अधिकार केला. नंतर राजा बळीला मारून जमिनीत गाडले. ज्याला म्हटल्या जाते, विष्णू भगवानणे राजा बळीला तीन पाऊल जमीन दानात मागितली. हे तीन पाऊल शिक्षण, धन, राज्य करण्याचा अधिकार आहे. जमिनीत गाडले याला सांगितल्या जाते, पाताळ लोकचा राजा बनविले.

आपण तर शिकले सवरले आहात. जरा विचार करा, का कुणाचे पाऊल एवढे मोठे असू शकते? जे पूर्ण पृथ्वीला झाकून घेईल आणि पूर्ण पृथ्वीवर हक्क होऊ शकते; तर विष्णू भगवाणाला अन्य देशातील लोक का नाही ओळखत? का नाही पुजत? या प्रकारे आर्यांनी राजा बळीच्या रहस्याला हडपून टाकले.

त्या दिवसापासून आर्य आणि द्रविड (भारतातील मूळनिवासी) यांच्यात युद्ध चालू आहे. याच्या नंतर राजा शंकराचे रहस्य हडपण्याची योजना केली.

यासाठी विष्णुने आपली बहीण हिचे लग्न राजा शंकराशी करण्याचा विचार केला आणि लग्नाचा प्रस्ताव पाठविला. राजा शंकराचा सेनापती "महिशासूर" होता, तो आर्यांची चाल समजून गेला होता, त्याने नाकार दिला. महिशासूर अडचण बनला होता, तर आर्य पुत्री पार्वतीने महिशासुराला मारण्यासाठी त्याला आपल्या प्रेमजाळ्यात फसविले आणि खून करण्यासाठी आठ दिवसांत प्रयत्न शोधत होती. नवव्या दिवसी जसा मोका मिळाला, धोक्याने त्रिशूलद्वारे हत्या केली, आणि शंकराजवळ दासिचे काम करून सेवा करू लागली. हळूहळू पार्वतीने आपल्या सुंदरतेने शंकराला पण आपल्या वशमध्ये केले आणि योजनाबद्ध पद्धतीने राजा शंकराला नशेची लत लावून दिली. याप्रकारे नशेचि सवय होऊन राजा शंकराला राज पाठाचा मोह भंग झाला. नंतर आर्यांनी त्यांचे पण राज्य चालवले आणि नशेने आपले शरीर गरम झाले असे म्हणून, हिमालय पर्वतात राहण्याची सल्ला दिली, ज्याला आज कैलास पर्वत म्हणतात.

याप्रकारे दोन राज्यांवर आर्यांचा अधिकार झाला. नंतर रावणाचे राज्य हडपण्यासाठी युद्ध छेडून दिले. विभीषणाच्या दोगळेपणाच्या कारणाने छलाने रावणाला पण मोठ्या प्रयत्ना नंतर शेवटी मारून टाकल्या गेले.

याप्रकारे तिन्ही राज्यांमध्ये आर्यांनी आपला ताबा मिळवीला. आर्यांनी स्वतःला देव आणि भारतातील मूळनिवासि (द्रविड) लोकांना असूर, राक्षस, दानव म्हटले.

या प्रकारे 1500 वर्षांपर्यंत चाललेल्या युध्दा नंतर द्रविड पूर्णपणे हारून गेले. हेच युद्ध इतिहासामध्ये "देवासुर संग्राम" या नावाने प्रसिद्ध आहे.

देवासुर संग्रामाच्या नंतरच जाती व वर्ण व्यवस्था बनविल्या गेली. आर्यांनी अर्थवांना ब्राम्हण, रथाईस्टांना क्षत्रिय, आणि वस्थारीय जातिला वैश्य (बनिया) घोषित केले आणि भारतातील मूळनिवासी (द्रविड) यांना शूद्र घोषित केले. शूद्रांमध्ये दोन वर्ग बनविले; जेवढे लोक लढले त्यांना "अच्छूत शूद्र" म्हटले आणि बाकीच्यांना *सछुत शूद्र" घोषित केले. तसेच समाजिक एकता तोडण्यासाठी त्यांनी केवळ शूद्रांचीच जाती बनविली.

आज ह्या जाती लागोपाठ 6743 या संख्येत आहेत. यांची यादी गुगलनेटवर पाहू शकता. ब्राम्हण, क्षत्रिय, वैश्य यांची काही जाती नस्तात. त्यांचा केवळ वर्णच असतो. जसे शर्मा, दुबे, चौबे, श्रीवास्तव, द्विवेदी यांचे आडनाव आहे जाती नाही. विश्वास नसेल तर चतुराईने विचारून बघा.

या देवासुर संग्राममध्ये ज्या लोकांनी लढून जंगलात शरण घेतली आणि युद्ध चालू ठेवले. ते वन शरणागत शूद्र - आदिवासी (संवैधानिक ST वर्ग) म्हटले, आणि जे लढून हारून त्याच समाजाच्या बाहेर राहू लागले, ते अच्छूत शूद्र (संवैधानिक SC वर्ग) म्हटले, आणि बाकी वर्ग शूद्र सछुत शूद्र (संवैधानिक OBC) म्हटल्या गेले.

ज्यांनी जसा संग्राम केला त्यांना तसेच घृणीत कार्य दिल्या गेले.

रामायण, महाभारत, चार वेद, उपनिषद, पुराण त्याच काळात लिहिल्या गेलेले ग्रंथ आहे. यापेकरे जाति ह्या द्रविडांची सामाजिक एकता तोडण्यासाठी बनविल्या गेल्या आहेत आणि देवी-देवता धार्मिक गुलाम बनविण्यासाठी बनविले गेले आहेत.

आपण देवी देवताच्या रूपात सर्व आर्यांची पूजा करीत आहोत. हे सर्व देवी-देवता खोटे आहेत. हे जर खरे असते, तर सर्व विश्वात देवी देवता मानले असते. भारतातच का? याप्रकारे शिक्षणाचा अधिकार ब्राम्हणांनी घेतला. क्षेत्रियांनी राज्य करायचा, वैशांनी धनाचा अधिकार घेतला आणि शूद्र (द्रविड) मूळनिवासियांना तिन्ही वर्णांची केवळ सेवा करण्याचे काम दिल्या गेले. ज्याला आपण कुठे ना कुठे वाचले असेल.

यानंतर महाविर स्वामींनी जाति व वर्ण व्यवस्थेचा विरोध केला होता. 583 इ. स. पूर्वात पण जास्त सफळ नाही झाले. नंतर गौतम बुद्धांनी 534 इ. स. पूर्व बौद्ध धम्माला मानव जातीच्या निसर्ग प्रकृतीप्रदत्त धम्म शोधला; जो शास्वत

धम्म आहे. ज्याने संपूर्ण विश्वातील मानव जातीचे कल्याण शोधून काढले. जाति व वर्ण व्यवस्थेला पूर्णपणे समाप्त करून टाकले होते. गौतम बुद्धांनंतर मौर्य वंशामध्ये चंद्रगुप्त मौर्य, अशोकाने बौद्ध धम्माला नवीन उंची दिली. अशोकाच्या मुला-मुलीने अनेक देशांत बौद्ध धम्माचा प्रचार-प्रसार केला. जे आजच्या वेळी 100 हून अधिक देशांनी बौद्ध धम्माला स्वीकारले होते. काही थोड्या रूपात तर काही पूर्ण रूपात. मौर्य वंशाचे शेवटचे बौद्ध राजा बृहदस्थ याने चुकी केली! त्याने सेनापतीच्या रूपात ब्राम्हण पुष्यमित्र शुंग याला घोषित केले. शुंगणे सर्व ब्राम्हणाला सेनेमध्ये भर्ती केले आणि सेनेच्या समोर शेवटचे बौद्ध राजा बृहदस्थ यांची हत्या केली तसेच 84000 स्तूप तोडल्या गेले.

पुष्यमित्र शुंगचा शासनकाळ 32 वर्षे (184 इ. स. पूर्व - 148 इ. स. पूर्व) आहे. लाखो बुद्धांना कापून टाकले गेले. एक बौद्ध शिर कापून आणण्याचे पारितोषिक 100 नग सोन्याचे सिक्के ठेवल्या गेले. भारताची भूमी रक्ताने रक्तरंजित झाली होती. बऱ्याच व्यक्तींनी दुसऱ्या देशात जाऊन आपले जीवन वाचविले. सर्व बौद्ध ग्रंथ घराघरातून शोधून जाळून टाकल्या गेले. ज्या देशात बौद्ध धम्माने जन्म घेतला त्याच देशातून समाप्त झाला. आज भारतात जे पण बौद्ध ग्रंथ, त्रिपिटक आणले गेले, ते सर्व अन्य (बाहेरच्या) देशातून आणले गेले आहे.

नंतर पुष्यमित्र शुंगाने मनुस्मृती लिहिली. ज्यामध्ये शूद्रांचे सर्व मानवीय अधिकार हिसकावून घेतल्या गेले. रामायण, महाभारताला नंतर नव्या रूपाने तिखट-मिठ लावून लिहिल्या गेले. तेव्हापासून 2000 वर्षा पर्यंत शूद्र (SC/ST/OBC) शिक्षण आणि धनाचा अधिकार मिळाला नव्हता.

या मधेच बहुजन नायक छत्रपती शिवाजी महाराज यांनी तसेच छत्रपती शाहू महाराज यांनी काही वर्षे महाराष्ट्रा मध्ये राज्य केले; परंतु पेशवे ब्राम्हणांनी छलंकपट करून अंत केला आणि नंतर पेशवाई आली. अनेक संतांनी संत कबीर, गुरुनानक, रविदास, गुरुघासिदास, संत तुकाराम अनेक महापुरुष झाले, ज्यांनी भक्ती मार्गाने लोकांना सत्याचा अहसास करून दिला. परंतु नैतिक शक्ती - शिक्षण; राजनैतिक शक्ती - मतदान देण्याचा अधिकार; सैनिक आणि शरीरिक शक्ती - कुपोषणाच्या कारणाने द्रविड क्षिण होऊन गेला होता.

ब्राम्हण पेशवाई मध्ये अच्छुतांची स्थिती अगदी दैनीय होऊन गेली होती. या वेळी अच्छुतांना गळ्यात मडके आणि कमरेला झाडू बांधून चालावे लागत असे. ते 12 वर्षांपर्यंत चालले होते. 1 जानेवारी 1818 मध्ये 500 महार सैनिकांनी एकूण 28000 पेशवाईला युद्ध करून समाप्त केले. ज्यामध्ये 22 महार सैनिक शहीद झाले होते.

मोगल राजांनी पण ब्राम्हणांशी सांठ-गांठ करून भारताला गुलाम बनविले आणि ब्राम्हणांच्या मर्जीने शूद्रांना शिक्षण नाही दिले. परंतु जहांगीरच्या शासन काळात थॉमस मुंरो आले होते. येथील विचित्र स्थिती पाहून ते दंग झाले होते, त्याच्या नंतर डच, पोर्तुगाली, फ्रांसीसी, इंग्रज आले आणि कंपनी स्थापन करून भारताला गुलाम बनविले.

थॉमस मुंरो यांनी सर्वांना शिक्षण देणे सुरु केले. ज्यामध्ये पाहिले व्यक्ती महात्मा ज्योतिरावं फुले यांनी शिक्षण घेतले. जे माळी समाजातील अन्य मागासवर्गीय वर्गातील आहेत. शिक्षण घेतल्यानंतर त्यांनी आपली पत्नी

सावित्रीबाई फुले यांना शिकविले. याप्रकारे सावित्रीबाई फुले संवर्ण-महिला, शूद्र-महिला, अतिशूद्र-महिला यांमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या पहिल्या महिला बनल्या. हे आर्य आपल्या पत्नीला पण शिक्षण देत नव्हते, कारण त्यांच्या पत्न्या पण द्रविड महिलाच होत्या. यासाठी म्हटल्या गेले की, ढोल, अडाणी, शूद्र, पशु, नारी; हे सर्व शिक्षेचे अधिकारी. शूद्रांना शिक्षण 19साव्या शेतकामध्ये 1840 च्या आसपासून मिळणे सुरु झाले. सर्व शूद्रांनी (द्रविड) इंग्रजांच्या शासन काळातच केली.

रामास्वामी पेरियार, डॉ. आंबेडकरांच्या जिवनकाळात किती छुवाछुत होती, कुणापासूनच लपले नाही. डॉ. आंबेडकर अच्छूत समाजातील पाहिले व्यक्ती आहे, ज्यांनी पहिल्या वेळी मॅट्रिक पास केले, पदवीधर झाले, M.A. केले. देशा विदेशातील अनेक पदव्या प्राप्त केल्या.

डॉ. आंबेडकरांसारखा संघर्ष आज पर्यंत कुणी नाही केला. अच्छूत म्हटल्या जाणाऱ्या अस्पृश्य समाजाला तलावातील पाणी पिण्याचा, मंदिरात प्रवेशाचा अधिकार नव्हता. चौदार तलावातील पाणी पिण्याचा समूहिक प्रयत्न डॉ. आंबेडकरांनी पहिली वेळ केले. ज्यामध्ये अस्पृश्यानं सोबत खूप मारपीट केली गेली. जवळजवळ 20 अस्पृश्य यामध्ये जखमीं झाले होते. नंतर काळाराम मंदिर प्रवेश केला. बाबासाहेबांनी काही सभापण घेतल्या, काही समित्यांची निर्मिती पण केली.

25 डिसेंबर 1927 ला मनुस्मृतिचे दहन केल्या गेले होते. हाच तो ग्रंथ आहे, ज्यामध्ये शूद्रांना नर्कासारखे जीवन जगायला तानाशाही आदेश जरी केले होते.

देश स्वतंत्र होणार होता, त्यावेळी बाबासाहेबांपेक्षा कोणी मोठा विद्वान नव्हता. यासाठी संविधान लिहिण्याचे काम बाबासाहेबांना मिळाले. आज अस्पृश्यांना, शूद्रांना, महिलांना, जे पण अधिकार मिळाले आहेत, तो कोणत्याही वर्गाचा असो सर्व बाबासाहेबांच्या कठीण प्रयत्नाने शक्य झाले आहे. याला SC/ST/OBC मायनॉरिटी मानो अगर न मानो; हे त्यांच्यावर अवलंबून आहे.

अनुसूचित जाति कल्याण आयोग, अनुसूचित जनजाति कल्याण आयोग, अन्य मागासवर्गीय कल्याण आयोग, धार्मिक अल्पसंख्यांक कल्याण आयोग (SC/ST/OBC/Minority) यांच्यासाठी बनविल्या गेले आहे. आपल्याला संविधानामध्ये संवर्ण कल्याण आयोग कुठे नाही मिळणार. का? जरा विचार करा का की संवर्ण आधीच सर्व दृष्टीने समर्थ आहेत. हे संविधान भारतातील मूळनिवासी (द्रविड) यांचे हित व संपूर्ण विकासासाठी बनविल्या गेले आहे. सर्व महत्वाचे अधिकार संविधानात दिल्या गेले आहेत. परंतु माहित नाही की मूळनिवासी (द्रविड) यांनी आज पर्यंत संविधान उघडून बघितले नाही आणी संवर्णांबरोवर संविधानाला विना वाचून चुकीची आणि बदला घेण्याच्या गोष्टी करतात. तेथेच अन्य देशातील राष्ट्रपती, PM, अधिकाराचे जानकार याला जगातील सर्वात महान संविधान म्हणतात.

बाबासाहेबांनी संविधान लिहून मूळनिवासी (द्रविड) यांना अर्धी आजादी दिली आहे, आणि अर्धी आजादी ज्या शिवशी आमचे द्रविड बंधू एकत्र येणार त्या दिवशी संपूर्ण आजादी मिळणार. आज व्यापारामध्ये 95%, शिक्षणात 75%, नौकऱ्यांमध्ये 75%, जमिनीमध्ये 90% या आर्यांचाच हक्क आहे. बंधुंनो जरा ध्यान द्या, SC.

/ST/OBC/Minority या लोकांना किती % व्यापारामध्ये हात-पाय जमविले आहे? 85% मूळनिवासी (द्रविड) केवळ ग्राहक बनले आहेत, दुकानदार तर मुख्य रूपाने संवर्णच आहेत. मोठे-मोठे उधोग, कंपनी, मोठी-मोठी दुकाने सर्व प्रकारची दुकाने कोण चालवीत आहेत? ध्यान द्याल तर सर्व समजून घ्याल. पण दुःखाची गोष्ट आहे की, आपले भाऊ दूरचा विचार करित नाहीत. आज शीख, बौद्ध, इसाई, मुस्लिम पण द्रविड आहेत.

मुगल काळात आपल्याच द्रविड बंधुंनी ब्राम्हणांच्या हिंदू धर्माला निच म्हणून मुस्लिम धर्म स्वीकारला. इंग्रजांच्या शासनकाळात आपल्या द्रविड बंधुंनीच इसाई धर्म स्वीकारला आणि शिखांनी आपला वेगळा धर्म बनविला.

या कारणाने सवर्ण लोक कधी शिख दंगा, कधी इसाई दंगा, कधी मुस्लिम दंगा, कधी बौद्धांवर हमले करित राहतात. ही सर्व यांची विचारपूर्वक केलेली साजिश असते.

आजादीच्या 67 वर्षानंतर आज 2014 मध्ये जशी बीजेपीची सत्ता बहुमताने आली, लक्षपूर्वक पाहा काय होत आहे? धर्म-धर्म बोलत आहेत. भारताला हिंदुस्तान करण्याचे कारस्थान चालले आहे. सिख हिंदू होते, घरी परत या. अस्या गोष्टी करीत आहेत. यांचे मंत्री बोलत आहेत- साध्वी, नाथुराम गोडसे देशभक्त आहेत. जे आपल्या गांधीला तीन गोळ्या झाडतो. 4-5 मुलांना जन्म द्या- एक यांना द्या, एक सिमेवर द्या, उरले ते आपण ठेवा. किती सम्मान करतात? महिलांचा विचार करा!

आता तर सर्वांना हिंदू बनविण्याची धमकी दिली जात आहे, तर अल्पसंख्यांक कुठे जाणार?

या कारणाने तर बाबासाहेबांनी अल्पसंख्यांकांना काही विशेष अधिकार दिले होते. कारण की बहुसंख्यांक यांच्यावर दबाव टाकू नाही शकणार. गितेला राष्ट्रीय ग्रंथ घोषित करायचे म्हणतात. कारण की पुन्हा युद्ध करू शकणार. एवढे सर्व चुकीचे बयान देत आहेत आणि मोदी चे तोंड बंद आहे का?

द्रविड भावांनो! आता एकत्र या. ही वेल संकटांनी भरलेली आहे. जर विलग राहणार, तर लक्षात ठेवा; एवढ्या दिवसापर्यंत ब्राम्हणवादाने मारले, आता पुंजीवाद मारणार आणि वर्ग संघर्षाची स्थिती निर्माण होणार.

शिक्षणाचे भगवेकरण करून आपल्या मेंदूला मारण्याचे काम करीत आहे. सरकारी सेक्टर मध्ये खाजगीकरण, FDI, PPP, ठेकेदारी करून आपल्या आरक्षणाला मारून टाकल्या जात आहे. आपली पुढील पिढी दाण्या दाण्याला त्रस्थ होणार. भिखपण मिळणार नाही. जागे व्हा मूळनिवश्यांनो.

कलिंगच्या शांति स्तूपाचा सुवर्ण महोत्सव Golden Jubilee of Kalinga Shanti Stupa

सम्राट अशोक यांच्या कारकिर्दीतील शेवटचे युद्ध जेथे झाले तो प्राचीन प्रांत कलिंग हा सद्यस्थितीत आंध्र प्रदेश,ओरिसा आणि छत्तीसगड राज्यात विभागला गेला आहे. इ.पू. तिसऱ्या शतकात युद्ध झाल्यावर तो भाग मौर्य राजवटीच्या अंतर्गत आला. कलिंग म्हणजे भारताच्या पूर्वेकडील किनारी प्रदेश होय. आताच्या ओरिसामधील गंजम जिल्ह्यात तो भाग येतो. बाभूनेश्वर, बंगाल, बांगलादेश या नावांचा उगम बौद्ध संस्कृती वरूनच झालेला आहे. कलिंग येथील लोक बऱ्याच शास्त्रात तरबेज होते. जहाज बांधणीचा त्यांचा मोठा व्यवसाय होता. समुद्रकिनारा जवळ असल्यामुळे मोठी बंदरे होती. तिथून परदेशात व्यापार चालत असे. त्यामुळे या भागात भरभराट होऊन येथील उत्कर्ष झालेल्या वसाहतीला उत्कल म्हणत.

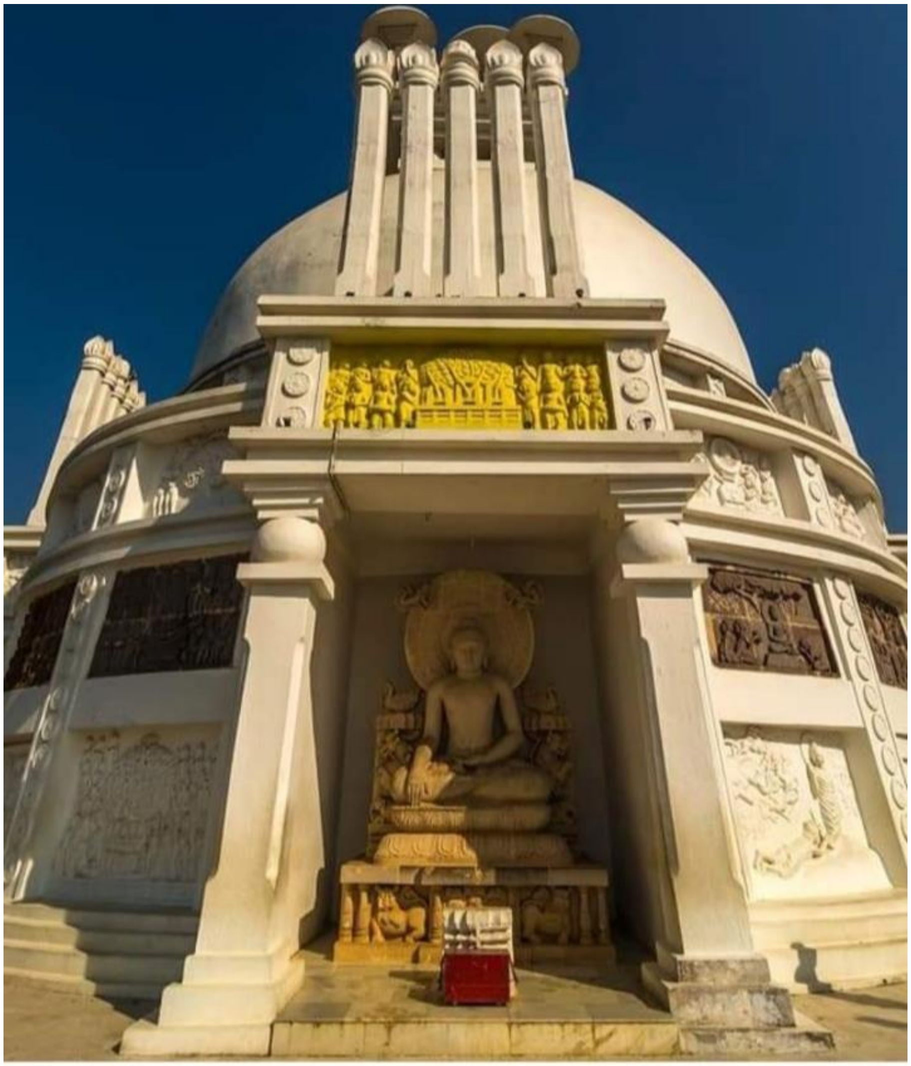
या प्रांतात असलेल्या धौली टेकड्या दया नदीच्या किनाऱ्यावरती आहेत. भुवनेश्वर पासुन हे ठिकाण ८ कि.मी. अंतरावर आहे. येथील टेकड्या सोडल्या तर बाकीचा भूप्रदेश सर्व सपाट आहे. इथेच सम्राट अशोक यांचा शिलालेख आहे. आणि हीच जागा कलिंग युद्धाची जागा म्हणून मानली गेली आहे. कलिंग युद्ध हे मौर्य सम्राट अशोक व कलिंग राजा अनंता (सुरथा) यांच्या मध्ये झाले. युद्धा नंतरची परिस्थिती पाहून सम्राट अशोकांना पश्चाताप झाला. अंतःकरणात दया-करुणा दाटली आणि त्या नदीचे नाव सुद्धा दया झाले. तसेच युद्धामध्ये धुरळा उडाला आणि अनेकांची धूळधाण झाली म्हणूनच इथल्या टेकड्यांना धौली नाव पडले, असे समजले जाते. युद्धानंतर धम्माच्या आश्रयास गेल्यावर येथेच धौलीच्या आसपास सम्राट अशोकांनी अनेक चैत्य, स्तूप,स्तंभ आणि विहार उभारले. संपूर्ण उत्कलवासी बौद्धमय झाले. आपल्या राष्ट्रगीता मध्ये येणारी ओळ 'द्राविड उत्कल बंग' यातील उत्कलं म्हणजेच इथला प्राचीन कलिंगवासी बौद्ध समाज होय.

कलिंग युद्धानंतर अस्वस्थ झालेल्या सम्राट अशोक यांनी धौली येथे शांती व करुणेचा पुरकार करणाऱ्या बुद्धांच्या धम्माचा मार्ग अनुसरला. म्हणूनच या ठिकाणी जपानि संस्था "कलिंग निप्पॉन बुद्ध संघ" आणि "जपान बुद्ध संघ" ओरिसा राज्य यांनी 1972 साली सम्राट अशोक यांचे प्रतिक म्हणून मोठा स्तूप उभारला. या शुभ्र पढऱ्या स्तुपास शांतिस्तूप किंवा शांतिपॉगोडा म्हटले जाते. यावर्षी या स्तुपास पन्नास वर्षे पूर्ण होत आहेत. त्या अनुषंगाने ओरिसा राज्याने 28 ऑक्टोबर 2022 रोजी मोठा समारंभ करण्याचे आयोजित केले आहे. जगातील जवळजवळ 150 वरिष्ठ बौद्ध भिक्षुंना या कार्यक्रमात सहभागी होण्यासाठी आमत्रित करण्यात येणार. शांतीस्तुपाचा सुवर्ण मोहोत्सव मोठ्या प्रमाणावर बौद्ध गाथा व सूत्रे यांचे पठाण करून साजरा कण्यात येणार आहे. तसेच त्यानिमित्ताने भुवनेश्वर ते धौलीपर्यंत शांति पदयात्रा देखील काढण्यात येणार आहे.

याबाबत ओरिसाचे मुख्य सचिव ए. सी. मोहापात्रा यांच्या अध्यक्षेतेखाली नुकतीच एक बैठक झाली. यात शांतिस्तुपाचा सुवर्ण मोहोत्सव साजरा करण्याबाबत काही निर्णय घेण्यात आलेत. तत्पूर्वी या स्तुपाची डागडुजी व

रंगरंगोटी करण्याचे आदेश देण्यात आले आहेत. यासाठी ₹1.87 कोटीचा निधीपण देण्यात आला आहे. शांतिस्तूपाच्या भोवताली प्रदक्षिणा मार्ग देखील बांधण्यात येणार आहे. या शांतिस्तुपाच्या दुरुस्तीचे काम पाहण्यास जपान वरून प्रमुख भंतेजी व काही अभियंते आले होते. त्यांनी कामाची प्रत्यक्षपाहणी करून राज्य सरकार करीत असलेल्या दुरुस्ती कामाबद्दल समाधान व्यक्त केले. सम्राट अशोक, कलिंग युद्ध आणि त्यांनी स्वीकारलेला बौद्ध जीवनमार्ग यांची आठवण म्हणून उभारलेल्या या शांतिस्तुपास मी नमन करतो. तसेच या स्तुपाचा सुवर्ण मोहोत्सव साजरा करण्याचा कार्यक्रम आखल्याने मी ओरिसा राज्याचे विशेष आभार मानतो. कारण या पृथ्वीवर मानवाला जगण्यासाठी शांतिच्या मार्गाची नितांत आवश्यकता आहे, याची आठवण हा स्तूप कायम करून देत आहे.

- संजय सावंत

सम्राट अशोक, कलिंग युद्ध आणि शांतिसाठी स्वीकारलेला
बुद्धांचा धम्म यांचे प्रतीक असलेल्या या धौलीच्या स्तूपास माझे
मनोभावे वंदन.

बौद्ध धर्म श्रीलंका की संस्कृति और इतिहास का एक महत्वपूर्ण हिस्सा शामिल है, यही कारण है कि पूरे देश में कई बौद्ध मंदिर देखे जाते हैं। एक उल्लेखनीय मंदिर कैंडी में टूथ का मंदिर है, जो कि भगवान बुद्ध के पवित्र दांत अवशेष का घर है।

कालातीत कहानियां और आकर्षक तथ्य इस आंसू के आकार के द्वीप राष्ट्र को घेरते हैं जो अपने समय-सम्मानित और रंगीन इतिहास में बहुसांस्कृतिक विरासतों के लिए गर्व मेजबान है जो दुनिया के कुछ सबसे प्राचीन धर्मों को भविष्यवाणी करता है। विभिन्न मान्यताओं के बड़े और छोटे मंदिरों ने जो समय की लंबी परीक्षा को रोक दिया है, देश को डॉट करते हैं।

बड़ा या छोटा, हर मंदिर अतीत, आंतरिक कलात्मक विवरण और खूबसूरत नक्काशी की किंवदंतियों का घर है जो प्राचीन परंपराओं और रीति-रिवाजों का प्रतिनिधित्व करते हैं जो आज भी मौजूद हैं। इनमें से प्रत्येक मंदिर श्रीलंकाई संस्कृति में एक आकर्षक अंतर्दृष्टि प्रदान करता है, और हालांकि उनमें से कुछ सहस्राब्दी से अधिक पुराने हैं, खंडहर और स्तंभ अभी भी रहस्य की भावना पैदा करते हैं और उन लोगों के लिए आश्चर्य करते हैं जो उनके पास जाते हैं।

डंबुला गुफा मंदिर

डंबुला गुफा मंदिर, जिसे डंबुला के स्वर्ण मंदिर के रूप में भी जाना जाता है, श्रीलंका में सबसे बड़ा और सबसे सुरक्षित संरक्षित गुफा मंदिर परिसर है। यह यूनेस्को की विश्व धरोहर स्थल है जिसमें स्थान पर 80 गुफाएं हैं। मुख्य आकर्षण पांच गुफाओं में फैले हुए हैं, जिन्हें गौतम बुद्ध के जीवन को चित्रित करने वाली नक्काशी, मूर्तियों और चित्रों के साथ जटिल रूप से डिजाइन किया गया है। परिसर 153 बुद्ध मूर्तियों और मूर्तियों का घर है जो मार, राक्षस और बुद्ध के पहले उपदेश की प्रलोभन की कहानियों को बताते हैं।

एकोनविसाव्या शतकातील बौद्धधम्माचे योद्धा पोकला लक्ष्मी नरसु यांना 14 जुलै मृत्यू दिनानिमित्त विनम्र अभिवादन.

पी लक्ष्मि नरसु हे व्यक्तिमत्व एकोणविसाव्या शतकातील थोर विभूती, विद्वान व बौद्ध धम्म प्रचारक होते हे यावरून सिद्ध होते की, नाबासाहेब आंबेडकरांनी त्यांची पुस्तक "इन्सेस ऑफ बुद्धिझम" या पुस्तकाचे 18 मार्च 1948 ला पुणरमुद्रित प्रकाशन केले व त्या पुस्तकाची प्रस्तावना स्वतः या पुरमुद्रित पुस्तकात बनासाहेब आंबेडकरांनी लिहलेली आहे. नरसु बद्दल बाबासाहेब आंबेडकर लिहतात की, प्रोफेसर नरसु हे एक मूर्ती विधवंसक होते, ते एक समाजसुधारक होते. प्रोफेसर नरसुने भारतात जाती व्यवस्थे विरोधात आपल्या पूर्ण ताकदीने युद्ध लढले आहे. हिंदू धर्माच्या जाती कुप्रथेने जे अत्याचार होत होते, त्या विरोधात नरसु यांनी विद्रोहाचा झेंडा उभा केलेला होता व हे सर्व नरसुनी अठराव्या शतकातील शेवटच्या काळात केलेला आहे.

बाबासाहेब आंबेडकर नरसु बद्दल लिहितात, नरसु हे बौद्ध धम्माचे मोठे प्रशंसक होते. बौद्ध धम्मावर नरसु हे दर आठवड्यात प्रवचन देत असत. प्रो. नरसु हे जातीप्रथा, बालविवाह, विधवा विवाह याविरोधात कार्यरत प्रथम रांगेतील व्यक्ती आहेत. त्यांच्या एका भावाने अठराव्या शतकातील शेवटच्या काळात स्वतः विधवा विवाह करून एक आदर्श उपस्थित केलेला आहे. बाबासाहेब म्हणतात की, मागील काही काळापासून भारतातील वेगवेगळ्या भागातून लोकांनी मला बौद्ध धम्मातील एका उत्कृष्ठ ग्रंथाबद्दल माहिती मागितली. त्या सर्वांना प्रो. नरसु यांच्या "इसेन्स ऑफ बुद्धिझम" या ग्रंथाची शिफारस केलेली आहे. नाबासाहेब म्हणतात की, आज जे काही बौद्ध धम्मावर ग्रंथ आहेत त्यातील सर्वश्रेष्ठ ग्रंथ "इसेन्स ऑफ बुद्धिझम" आहे.

प्रो. नरसु यांनी अनेक ग्रंथ इंग्रजीत लिहिलेले आहेत. त्यांच्या पुस्तकांचे हिंदीत अनुवादहि झालेले आहेत. इसेन्स ऑफ बुद्धिझम 1907 मध्ये प्रकाशित झाला. त्याची द्वितीयावृत्ती 1911 मध्ये अनागरिक धम्मपाल यांनी काढली तर; तृतीयावृत्ती 1948 मध्ये बाबासाहेब आंबेडकरांनी काढली. व्हॉट इस बुद्धिझम 1916 ला, अ स्टडी ऑफ कास्ट 1922, रिलीज ऑफ मॉडर्न बुद्धिस्ट व बुद्धिझम इन अ नटशेल या प्रो. नरसु यांच्या सर्वश्रेष्ठ रचना आहेत.

प्रो. नरसु यांनी एकोणविसाव्या शतकातील सुरुवातीला तथागत बुद्धांचे चरित्र व शिकवण यावर आधारित एक बुद्धिवादी द्रुष्टिकोनातून "इसेन्स ऑफ बुद्धिझम" या धम्मग्रंथाची निर्मिती केलेली आहे. या धम्मग्रंथात प्रो. नरसु यांनी ऐतिहासिक बुद्ध, बौद्ध धम्म आणि बुद्धिवाद, बौद्ध धम्म आणि नीतिमत्ता, बौद्ध धम्म आणि जातीवाद, बौद्ध धम्म आणि स्त्री, चार आर्य सत्य, बौद्ध धम्म आणि कायाक्लेश, बौद्ध धम्म आणि निराशावाद, आर्य अष्टांगिक मार्ग, जगाचे कोडे, व्यक्तिमत्व, मृत्यू आणि मृत्युचा उपरांत व दान या तेरा पाठातून या धम्मग्रंथात बुद्धांनी सांगितलेला धम्म बुद्धिवादी दृष्टिकोनातून स्पष्ट केलेला आहे.

या ग्रंथातील प्रस्तावनेत प्रो. नरसु लिहितात की, बौद्ध धम्मामध्ये सुरुवातीच्या काळापासून बौद्धधम्मात असे अनेक संप्रदाय निर्माण झालेले आहेत की त्यांची स्थापना ही "प्रत्येक गृहस्थ हा अर्हत" होऊ शकतो यावर आधारित आहे. बौद्ध धम्म हा इतका लवचिक धम्म आहे की, नेपाळमधील वज्राचारी (विवाहित) लोकांना समाविष्ठ करतात व श्रीलंका मध्ये स्थवीर (अविवाहित) हे बौद्ध धम्माचा प्रचारक म्हणून भिक्खू म्हणून कार्य करतात. नरसु लिहितात की, जगातील सर्व विचारशील लोकांचा बौद्ध धम्म आकर्षण निर्माण करीत आहे. आजचा बौद्ध धम्माचा मुख्य प्रश्न हा आहे की, बौद्ध धम्म आधुनिक सभ्येतेच्या पुढे उभा राहू शकतो काय?

प्रो. नरसु या धम्मग्रंथातील "ऐतिहासिक बुद्ध" या पाठात लिहितात की, "ज्या व्यक्तीने बोधी प्राप्त केली त्याला बुद्ध म्हणतात." चित्त मधील चैतसिक त्यातील नैतिक आदर्श स्थिती जो कोणीही व्यक्ती स्वतःच्या मानवी प्रयत्नाने प्राप्त करतो त्याला बोधी म्हणतात व ही बोधी कोणीही मनुष्य प्राप्त करू शकतो. (प्रत्येक व्यक्ती या आदर्श स्थितीतून जाऊन बुद्धत्व प्राप्त करू शकतो.) याप्रकारे प्रो. नरसु यांनी, बाबासाहेब आंबेडकरांदी "द बुद्ध अँड हिज धम्मा" हा धम्मग्रंथ लिहून बौद्ध धम्म समजण्यासाठी त्यावेळी एक सर्वश्रेष्ठ ग्रंथ निर्मिती केली होती व त्याची दाखल स्वतः बाबासाहेब आंबेडकरांनी घेतली यातच प्रो. नरसु यांची महत्ती आम्हाला कळते.

प्रोफेसर नरसु यांचे सर्व जीवन चरित्र प्रस्तुत करणे कठीण आहे. त्यांच्या जीवनाबद्दल जे ही माहिती मिळते ती बाबासाहेबांनी "इसेन्स ऑफ बुद्धिझम" मध्ये लिहिलेल्या प्रस्तावनेत व धम्मानंद कौसंबी यांनी लिहिलेल्या आत्मचरित्र यावरून. नरसु यांनी "साऊथ बुद्धिष्ट असोसियशन" ची स्थापना सी अयोध्यादास यांच्यासोबत केली. या संस्थेद्वारे 1910 मध्ये भारत सरकार द्वारा बौद्धांची वेगळी जणगणना करण्यात आली. त्यावेळी 18000 बौद्ध धम्मिय मद्रास राज्यात होते.

प्रो. नरसु यांचा जन्म इ. स. 1661 मध्ये एका संपन्न कुटुंबात झाला. त्यांचे वडील पोकल चेल्लम नयनायागारु हे मद्रास उच्च न्यायालयात एक नामांकित वकील होते. नरसु हे उच्चशिक्षित होते व भौतिकशास्त्र मध्ये पदवीधर होते व त्यासोबत रसायनशास्त्र मध्ये त्यांचे प्रभुत्व होते. अठराव्या व एकोणवीसाव्या शतकातील बौद्ध धम्मातील महान विभूतीचे मृत्यू 14 जुलै 1914 ला झाले. आज या महान बौद्ध प्रचारकास विनम्र अभिवादन.

Prof. P.L. Narasu

तुमच्यापैकी किती जणांना भारताच्या विभाजनाबद्दल माहिती आहे? भारताची फाळणी किती वेळा झाली? *ब्रिटिश राजवटीने 61 वर्षांत सात वेळा*.

1) *अफगाणिस्तान* 1876 मध्ये भारतापासून वेगळे झाले.

2) 1904 मध्ये *नेपाळ*

3) 1906 मध्ये *भूतान*

4) 1907 मध्ये *तिबेट*

5) 1935 मध्ये *श्रीलंका*

6) *म्यानमार* (बर्मा) 1937 मध्ये. आणि ...

7) 1947 मध्ये *पाकिस्तान*

अखंड भारताची फाळणी:

पुर्वी अखंड भारत *हिमालया पासून हिंदी महासागरापर्यंत आणि इराणपासून इंडोनेशियापर्यंत विस्तारलेला होता.* 1857 मधे भारताचे क्षेत्रफळ *83 लाख* चौरस किलोमीटर होते आणी सध्या *33 लाख* चौरस किमी आहे. वर्ष 1857 ते 1947 या कालावधीत भारताचे बाह्य शक्तींनी अनेक वेळा तुकडे केले. पूर्वीच्या भारतापासून विभक्त झालेले भाग:

1) 1876 मध्ये अफगाणिस्तान, 2) 1904 मध्ये नेपाळ, 3) 1906 मध्ये भूतान, 4) 1907 मध्ये तिबेट, 5) 1935 मध्ये श्रीलंका, 6) 1937 मध्ये म्यानमार आणि 7) 1947 मध्ये पाकिस्तान.

श्रीलंका:

ब्रिटीशांनी 1935 मध्ये श्रीलंका भारतापासून वेगळी केली. श्रीलंकेचे जुने नाव *सिंहलदीप* होते. सिंहलदीप हे नाव नंतर सिलोन असे ठेवण्यात आले. सम्राट अशोकाच्या काळात श्रीलंकेचे नाव *तामपर्णी* होते.

सम्राट अशोकाचा मुलगा महेंद्र आणि मुलगी संघमित्रा बौद्ध धम्माचा प्रचार करण्यासाठी श्रीलंकेत गेले होते. श्रीलंका हा अखंड भारताचा एक भाग होता.

अफगाणिस्तान:

अफगाणिस्तानचे प्राचीन नाव पाली भाषेत *उपगणस्थान* होते आणि अफगाणिस्तान हा एक बौद्ध देश होता. तो भारताचा एक भाग होता.

1876 मध्ये रशिया आणि ब्रिटनमध्ये एक करार झाला. करारानंतर, अफगाणिस्तान एक स्वतंत्र देश म्हणून स्वीकारला गेला.

म्यानमार (बर्मा) :

म्यानमार चे (बर्मा) हे प्राचीन पाली शब्दात नाव होते. 1937 मध्ये म्यानमार म्हणजेच बर्माला स्वतंत्र देशाची मान्यता इंग्रजांनी दिली. प्राचीन काळी बौद्ध राजा आनंदवर्ताने येथे राज्य केले होते.

नेपाळ :

नेपाळ प्राचीन काळात *देवघर* म्हणून ओळखले जात होते. भगवान बुद्धांचा जन्म लुंबिनी येथे झाला ते नेपाळ मधे आहे. 1904 मधे इंग्रजांनी नेपाळला एक स्वतंत्र देश बनविले. काही वर्षांपूर्वीपर्यंत नेपाळच्या राजाला नेपाळ नरेश म्हटल्या जात असे. नेपाळमध्ये 81% बौद्ध आणि 9% हिंदू आहेत.

सम्राट अशोक आणि समुद्रगुप्त यांच्या काळात नेपाळ हा भारताचा अविभाज्य भाग होता. 1951 मधे नेपाळचे महाराजा त्रिभुवन सिंह यांनी भारताचे तत्कालीन पंतप्रधान पंडित जवाहरलाल नेहरू यांना नेपाळचे भारतात विलीनिकरण करण्याचे आवाहन केले पण जवाहरलाल नेहरूंनी हा प्रस्ताव नाकारला.

थायलंड :

थायलंडला 1393 पर्यंत स्याम/सयाम म्हणून ओळखले जात होते. स्याममधील बौद्ध विहारांचे बांधकाम तिसऱ्या शतकात सुरु झाले होते. आजही या देशात अनेक विहार व स्तूप आहेत. थायलंडची राजधानी बँकॉक मधे शेकडो बुद्धांची विहारे आहेत.

कंबोडिया :

कंबोडिया पाली नाव कंबोज पासून आले आहे, हा अखंड भारताचा भाग होता. भारतीय वंशाच्या कौंडिन्य शक्य वंशाने पहिल्या शतकापासूनच येथे राज्य केले. येथील लोक बुद्ध यांची पूजा करायचे. राष्ट्रभाषा पाली होती. कंबोदीयामध्ये आजही चेत, विशाख, आषाढ या भारतीय महिन्यांची नावे वापरली जातात.

जागप्रसिद्ध अंकोरवट विहार भगवान बुद्धला समर्पित आहे, हे बौद्ध राजा सूर्यदेव वर्मन यांनी बांधले होते. अंकोरवटचे प्राचीन नाव यशोधरपूर आहे.

व्हियतनाम :

व्हियतनामचे प्राचीन नाव चंपादेश आहे आणि त्याची प्रमुख शहरे इंद्रपूर, अमरावती आणि विजय होती. अनेक बौद्ध विहार आजही येथे सापडतील. लोकांना चाम असे म्हटले गेले जे मूळ बौद्ध होते.

मलेशिया :

मलेशियाचे प्राचीन नाव मलय देश होते. हा एक पाली शब्द आहे ज्याचा अर्थ पर्वताची जमीन आहे. मलय देशात बौद्ध धम्म पाळल्या जात होता. बुद्धांच्या मूर्तीची पूजा करण्यात येत होती. येथील मुख्य लिपी पाली होती आणि पाली ही मुख्य भाषा होती.

इंडोनेशिया :

इंडोनेशियाचे प्राचीन नाव पाली शब्दात दीपंतर भारत आहे. इंडोनेशियाच्या अग्रगण्य संस्थांची नावे किंवा मोटो अजूनही पाळीमध्ये आहेत.

इंडोनेशियन पोलीस अकदमी - धर्म बिजाक्षणा बुध्दा

इंडोनेशिया राष्ट्रीय सशस्त्र दल - त्रिधर्म एक कर्म

इंडोनेशिया एअरलाइन्स - गरुड एअरलाईन्स

इंडोनेशिया गृह मंत्रालय - चरक भुवन

इंडोनेशिया वित्त मंत्रालय - नगर धन रक्षा

इंडोनेशिया सर्वोच्च न्यायालय - धर्मायुक्ती

तिबेट :

तिबेटचे प्राचीन नाव पाली या त्रिविष्ठम नावाने होते आणि ते दोन भागांमध्ये विभागले गेले होते. 1907 मधे चिनी आणि इंग्रज यांच्यात झालेल्या करारानंतर एक भाग चिनला आणि दुसरा भाग लामाला देण्यात आला. 1954 मधे भारताचे पंतप्रधान जवाहरलाल नेहरू यांनी तिबेटला चिनचा एक भाग म्हणून स्वीकारले जेणेकरून चिनी लोकांना ऐकता दाखवता येईल. पुढे चिनी राजवटीने तो भागसुद्धा बळजब्रीने ताब्यात घेतला.

भूतान :

1906 मधे इंग्रजांनी भूतानला भारतापासून वेगळे केले आणि एक स्वतंत्र देह म्हणून मान्यता दिली. भूतान हा पाळी शब्द भू-उत्थान या शब्दापासून बनला आहे ज्याचा अर्थ उंच जमीन असा आहे.

पाकिस्तान :

14 ऑगस्ट 1947 रोजी भारताची फाळणी झाली आणि पूर्व पाकिस्तान व पश्चिम पाकिस्तान म्हणून पाकिस्तान अस्तित्वात आला.

मिहोम्मद अली जिन्ना 1940 पासून धर्माच्या आधारावर वेगळ्या देशाची मागणी करीत होते जे नंतर पाकिस्तान बनले. 1971 मधे भारताच्या सहकार्याने पाकिस्तानचे पुनः विभाजन झाले आणि बांग्लादेश अस्तित्वात आला. पाकिस्तान आणि बांग्लादेश पूर्वीच्या भारताचे भाग उरले आहेत.

17 सितंबर 1879 आज के ही दिन

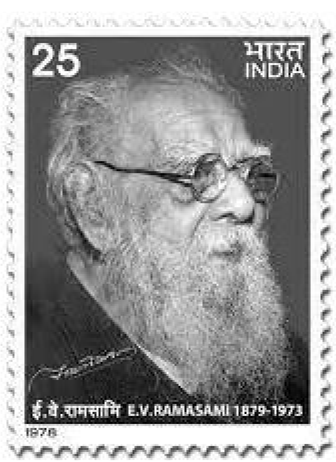
पेरियार रामास्वामी नायकर जी की जयंती के शुभ अवसर पर आप सभी को हार्दिक बधाईयां मंगल कामनाओं के साथ 🌹🌹🌹🌹🌹🌹🌹🌹🌹🌹🙏🙏🙏🙏🙏🌹🌹🌹🌹

आश्चर्यजनक धातु के बने पेरियार सिर्फ मंचों पर ईश्वर के अस्तित्व को नकार कर चुप नहीं रहे स्वयं हिंदू ईश्वर के समक्ष हिमालय की तरह चुनौती बनकर खड़े हुए थे उन्होंने हिंदू ईश्वर व धर्म और कुसंस्कार के विरुद्ध संग्राम चलाने के लिए डेढ़ करोड़ रुपए से ज्यादा की अपनी संपत्ति दान कर दिया था उन्होंने खुद ही नहीं अपनी स्त्री पुत्र परिजन सभी को युक्तहीन सामाजिक व धार्मिय कदाचार के जीवन यापन करने के लिए प्रेरित किया था अपने पुत्र की शादी में शहनाई की जगह शोक संगीत बजवाया था । शादी उन्होंने हिंदू धर्मानुसार अति अशुभ लगन में करवाया था । उस शादी में पुरोहित की जगह विधवाओं से काम लिया था । न भूतो न भविष्यते । वह एक अद्भुत व आश्चर्य तम दृश्य था जिसे लोगों ने दीदे फाड़ कर देखा था ट्रक पर सवार पेरियार उस पर रखी सीता राम राधा कृष्ण शिव पार्वती गणेश आदि की मूर्तियों पर झाड़ू और जूतों की बरसात करते हुए पेरियार कहे रहे थे देखो इन देवी देवताओं में कोई शक्ति नहीं है यह मेरा कुछ नहीं बिगाड़ पा रहे हैं सचमुच परियार ने अपने व्यवहारिक जीवन द्वारा प्रमाणित कर दिया था कि ईश्वर जैसी कोई सत्ता नहीं है यह प्रमाणित कर उन्हें असीम तृप्ति हुई थी।

पेरियार तमिल राजनीतिज्ञ और सामाजिक सुधारक

यह लेख पेरियार नामक राजनेता के बारे में है। अन्य प्रयोगों के लिए, पेरियार (बहुविकल्पी) देखें।इरोड वेंकट नायकर रामासामी (17 सितम्बर, 1879-24 दिसम्बर, 1973) जिन्हे पेरियार (तमिल में अर्थ -सम्मानित व्यक्ति) नाम से भी जाना जाता था, बीसवीं सदी के तमिलनाडु के एक प्रमुख राजनेता व दलित शोषित, गरीबों के मसीहा थे। इन्होंने जस्टिस पार्टी का गठन किया जिसका सिद्धान्त जातिवादी व गैर बराबरी वाले हिन्दुत्व का विरोध था। जो हिंदुत्व दलित समाज के उत्थान का एकमात्र विकल्प था।[1][2]

ई.वी. रामासामी पेरियार

ई.वी. रामासामी पेरियार 1968 में

जन्म : १७ सितम्बर १८७९ इरोड, मद्रास प्रेजिडेंसी, ब्रिटिश भारत (अब इरोड जिला, तमिलनाडु, भारत)

मृत्यु : 24 दिसम्बर 1973 (उम्र 94) वेलोर, तमिलनाडु, भारत

अन्य नाम : ई.वी.आर पेरियार, वैकम वीरारी,

व्यवसाय : सामाजिक कारकुन, राजनेता, सुधारक

राजनैतिक पार्टी : भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस जस्टिस पार्टी संस्थापक द्रविदर कड़गम

जीवनसाथी : नगममाई (निधन 1933), मनिअमाई(1948- 1973)

बचपन

इनका जन्म 17 सितम्बर 1879 को पश्चिमी तमिलनाडु के इरोड में एक सम्पन्न, परम्परावादी हिन्दू धर्म की बलीजा जाति में हुआ था। १८८५ में उन्होंने एक स्थानीय प्राथमिक विद्यालय में दाखिला लिया। पर कोई पाँच साल से कम की औपचारिक शिक्षा मिलने के बाद ही उन्हें अपने पिता के व्यवसाय से जुड़ना पड़ा। उनके घर पर भजन तथा उपदेशों का सिलसिला चलता ही रहता था। बचपन से ही वे इन उपदशों में कही बातों की प्रामाणिकता पर सवाल उठाते रहते थे। हिन्दू महाकाव्यों तथा पुराणों में कही बातों की परस्पर विरोधी तथा बाल विवाह, देवदासी प्रथा, विधवा पुनर्विवाह के विरुद्ध अवधारणा, स्त्रियों तथा दलितों के शोषण के पूर्ण विरोधी थे। उन्होंने हिन्दू वर्ण व्यवस्था का भी बहिष्कार किया। १९ वर्ष की उम्र में उनकी शादी नगम्मल नाम की १३ वर्षीया स्त्री से हुई। उन्होंने अपना पत्नी को भी अपने विचारों से ओत प्रोत किया। [3][4][5]

काशी यात्रा और परिणाम

१९०४ में पेरियार ने एक ब्राह्मण, जिसका कि उनके पिता बहुत आदर करते थे, के भाई को गिरफ़्तार किया जा सके, इस हेतु न्यायालय के अधिकारियों की मदद की। इसके लिए उनके पिता ने उन्हें लोगों के सामने पीटा। इसके कारण कुछ दिनों के लिए पेरियार को घर छोड़ना पड़ा। पेरियार काशी चले गए। वहां निःशुल्क भोज में जाने की इच्छा होने के बाद उन्हें पता चला कि यह सिर्फ ब्राह्मणों के लिए था। ब्राह्मण नहीं होने के कारण उन्हे इस बात का बहुत दुःख हुआ और उन्होने हिन्दुत्व के विरोध की ठान ली। इसके लिए उन्होने किसी और धर्म को नहीं स्वीकारा और वे हमेशा नास्तिक रहे। इसके बाद उन्होने एक मन्दिर के न्यासी का पदभार संभाला तथा जल्द ही वे अपने शहर के नगरपालिका के प्रमुख बन

गए। चक्रवर्ती राजगोपालाचारी के अनुरोध पर १९१९ में उन्होने कांग्रेस की सदस्यता ली। इसके कुछ दिनों के भीतर ही वे तमिलनाडु इकाई के प्रमुख भी बन गए। केरल के कांग्रेस नेताओं के निवेदन पर उन्होने वाईकॉम आन्दोलन का नेतृत्व भी स्वीकार किया जो मन्दिरों कि ओर जाने वाली सड़कों पर दलितों के चलने की मनाही को हटाने के लिए संघर्षरत था। उनकी पत्नी तथा दोस्तों ने भी इस आंदोलन में उनका साथ दिया।

कांग्रेस का परित्याग

युवाओं के लिए कांग्रेस द्वारा संचालित प्रशिक्षण शिविर में एक ब्राह्मण प्रशिक्षक द्वारा गैर-ब्राह्मण छात्रों के प्रति भेदभाव बरतते देख उनके मन में कांग्रेस के प्रति विरक्ति आ गई। उन्होने कांग्रेस के नेताओं के समक्ष दलितों तथा पीड़ितों के लिए आरक्षण का प्रस्ताव भा रखा जिसे मंजूरी नहीं मिल सकी। अंततः उन्होने कांग्रेस छोड़ दिया। दलितों के समर्थन में १९२५ में उन्होने एक आंदोलन भी चलाया। सोवियत रूस के दौरे पर जाने पर उन्हें साम्यवाद की सफलता ने बहुत प्रभावित किया। वापस आकर उन्होने आर्थिक नीति को साम्यवादी बनाने की घोषणा की। पर बाद में अपना विचार बदल लिया।

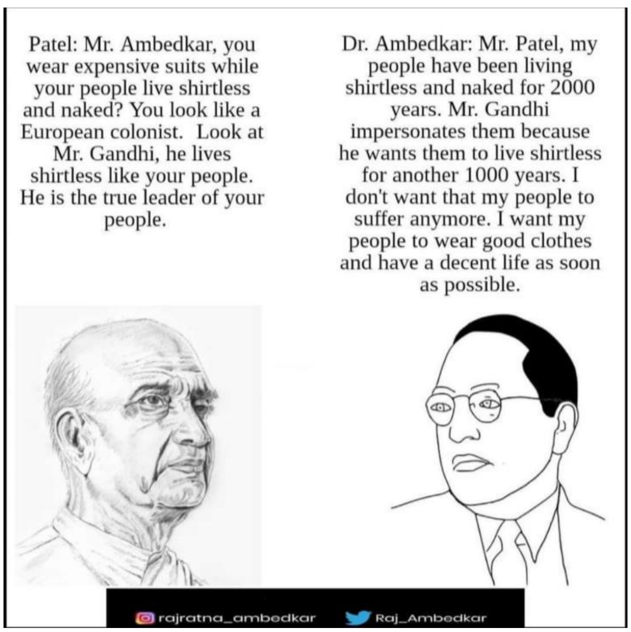

भीमराव अम्बेडकर और पेरियार

फिर इन्होने जस्टिस पार्टी, जिसकी स्थापना कुछ गैर ब्राह्मणों ने की थी, का नेतृत्व संभाला। १९४४ में जस्टिस पार्टी का नाम बदलकर द्रविदर कड़गम कर दिया गया। 1940 के दशक तक, ई वी रामासामी ने एक अलग पाकिस्तान के लिए मुस्लिम लीग के दावे का समर्थन किया, और बदले में इसके समर्थन की अपेक्षा की। मुस्लिम लीग के मुख्य नेता जिन्ना ने मद्रास के गवर्नर के साथ एक साक्षात्कार में कहा कि भारत को चार क्षेत्रों में विभाजित किया जाना चाहिए: द्रविड़स्तान , हिंदुस्तान, बंगिस्तान >और पाकिस्तान ; द्रविड़स्तान लगभग मद्रास प्रेसीडेंसी क्षेत्र के अंतर्गत आता है। जिन्ना ने कहा, "मेरे पास हर सहानुभूति है और सभी मदद करने के लिए करेंगे और आप द्रविड़स्तान की स्थापना करेंगे जहां 7 प्रतिशत मुस्लिम आबादी अपनी दोस्ती का हाथ बढ़ाएगी और आपके साथ सुरक्षा, न्याय और निष्पक्षता की तर्ज पर रहेगी।

स्वतंत्रता के बाद उन्होने अपने से कोई २० साल छोटी स्त्री से शादी की जिससे उनके समर्थकों में दरार आ गई और इसके फलस्वरूप डी एम के (द्रविड़ मुनेत्र कळगम) पार्टी का उदय हुआ। १९३७ में राजाजी द्वारा तमिलनाडु में आरोपित हिन्दी के अनिवार्य शिक्षण का उन्होने घोर विरोध किया और बहुत लोकप्रिय हुए। उन्होने अपने को सत्ता की राजनीति से अलग रखा तथा आजीवन दलितों तथा स्त्रियों की दशा सुधारने के लिए प्रयास किया।

पटेल: मिस्टर अम्बेडकर, आप महंगे सूट पहनते हैं जबकि आपके लोग बिना कपड़ों के और नग्न रहते हैं? मिस्टर गांधी को देखिए, वे आपके लोगों की तरह बिना कपड़ों के रहते हैं। वह आपके लोगों के सच्चे नेता है।

डॉक्टर अम्बेडकर : मिस्टर पटेल, मेरे लोग 1000 साल से बिना कपड़ों के और नग्न रह रहे हैं। श्रीमान गांधी उनके तरह वेष करते हैं क्योंकि वे चाहते हैं कि वे अगले 1000 वर्षों तक बिना कपड़ों के रहें। मैं चाहता हूं कि मेरे लोग अच्छे कपड़े पहनें और जल्द से जल्द एक अच्छा जीवन व्यतीत करें।

🌹 राजा सम्राट अशोक

सम्राट अशोकाचा जन्म इ.स.पूर्व ३०४ मध्ये झाला. वयाच्या १८ व्या वर्षी अशोकाची उज्जैनला सेनापती म्हणून नेमणूक केली. त्यानंतर त्याची काश्मीरचा राज्यपाल म्हणून नेमणूक केली. दरम्यान वडील बिंदुसार आजारी पडले ही बातमी कळली तो पाटलीपुत्रला येण्यापूर्वी वडिलांचे निधन झाले होते. राजगादीवर कोण बसणार हा वाद निर्माण झाला अशोकाला राज्य सत्तेची लालसा निर्माण झाली त्याने

आपल्या ९९ भावांची हत्या केली. आणि पाटलीपुत्र ची राजसत्ता आपल्या हातात घेतली तेव्हा त्याचे वय २१ वर्षे होते. २५ व्या वर्षी त्यांनी राज्याभिषेक करून ३८ वर्षे त्यांनी राज्यकारभार केला.

प्रत्येक राज्य आपल्या अधिपत्याखाली यावे यासाठी त्यांनी कलिंग राज्यावर स्वारी केली. या युद्धात ६०,००० पैदल सेना, १०,००० अश्र्वसेना, ७०० हत्ती होते, दीड लाख लोक बंदी केले, एक लाख माणसे मारली गेली, दीड लाख लोक जखमी झाले होते. विजय झाला त्याला फार आनंद झाला असता, भंन्ते निग्रोध यांनी तथागत बुद्धांचा मैत्री, करूणा, अहींसेचा उपदेश केला तेव्हा राजा सम्राट अशोकाने आपली तलवार त्यांच्या चरणावर ठेवून प्रतिज्ञा केली की, "मी आज पासून युद्ध करणार नाही, सर्वांशी मैत्री भावनेने वागेन." त्यांचे पाय बुद्ध धम्माकडे वळले. त्यादिवशी आश्विन महिन्याची दशमी होती.

आठ वर्षे बौध्द तीर्थस्थळांना भेटी दिल्या, आश्विन महिन्याच्या दशमीला इ.स.पूर्व २६५ ला भन्ते उपगुप्त यांच्याकडून बुद्ध धम्माची दीक्षा घेतली. सम्राट अशोक यांनी दहा कलमांचा जाहीरनामा तयार केला. तो दिवस विजयादशमीचा दिवस "दसहारा" नावाने साजरा करण्याचे त्याने जनतेला आदेश दिले.

दहा कलमांचा जाहीरनामा

१) हिंसाचार, धार्मिक कार्यासाठी पशुहत्या, पशुबळी बंदी.

२) चोरी आणि फसवणूक न करणे.

३) परस्त्रीगम न करणे.

४) खोटे बोलणे व गैरव्यवहार न करणे.

५) सार्वजनिक व पवित्र स्थळी मद्यपाण न करणे.

६) नास्तिकपणा, सत्कर्मे व माणुसकी तिटकारा न करणे.

७) माणूस गुणांनी श्रेष्ठ ठरवा जातीने नाही.

८) वैरभाव सोडून दिल्याने वैर शांत होते हे विसरू नये.

९) धम्मगुरूंनी बहुजनहिताय, सदाचार आपले आचरण विसरू नये.

१०) निती नियमांचे पालन करणाऱ्या अमृताचा लाभ, नाहीतर मृत्युशी गाठ हे विसरू नये.

सम्राट अशोकाने केलेले समाजिक कार्ये

१) गावांना जोडणारे रस्ते तयार केले, रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने सावलीसाठी झाडे लावली, दोन-तीन मैलावर विहिरी खोदल्या.

२) अनेक ठिकाणी औषधी वनस्पती लावल्या, उद्याने तयार केली, देखभालिसाठी कर्ममचारी नेमण्यात आले.

३) माणसांसाठी व जाणवरांसाठी दवाखाने निर्माण करण्यात आले.

४) आजूबाजूला गावांना सोईस्कर अशा ठिकाणी आठवडी बाजार सुरु केले, धर्मशाळा बांधल्या.

५) धार्मिक शिक्षणासाठी मठ तयार केले, सर्व धर्मीयांची सेवा केली, त्यांना सुविधा उपलब्ध करून दिल्या.

६) न्याय देण्यासाठी न्यायालये, कचेऱ्या निर्माण केल्या, रज्जूक नावाचे स्वतंत्र अधिकारी, त्यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी सरकारी अधिकारी यांचे दौरे काढण्याची प्रथा सुरु केली व अहवाल तयार करणे, उपाय करणे, आर्थिक व्यवस्था करणे.

७) राज्याभिषेक व सम्राट अशोका विजयादशमिला दसहारा उत्सव सुरु केले, त्या दिवसी कैद्यांना मुक्त केले, त्यांना मुक्त जीवन जगण्याची संधी दिली.

तिसरी बौद्ध धम्म सांगिती तथागत बुद्धांच्या महापरिनिर्वाणानंतर 235 वर्षांनी इ. स. पूर्व 248 ला पाटलीपुत्र येथे आयोजित करण्यात आली. सहाय्यक राजा सम्राट अशोक होते. या धम्मसंगीतिमध्ये शिलालेख कोरणे, स्तंभ उभारणे, गुंफा तयार करणे, धम्मासाठी आपली मुलगी संघमित्रा आणि मुलगा महेंद्र यांना चीवर देऊन श्रीलंकेस धम्म प्रचारासाठी पाठविण्यात आले. सम्राट अशोकाने 84000 स्तूप निर्माण केले, अनेक लेण्या निर्माण केल्या, सारनाथ येथे संगमरवरी दगडावर धम्मचक्र तयार करण्यात आले, पहिल्या धम्म उपदेशाचे प्रतिक म्हणून हे धम्मचक्र निर्माण केले आहे.

सम्राट अशोकाने शिक्षणाचा प्रसार करण्यासाठी सरकारी खर्चाने शाळा बांधल्या. तक्षशीला, नालंदा अशा विद्यापीठांची निर्मिती केली, भिक्षुंना राहण्याची व्यवस्था केली, तथागत बुद्धांनी 84000 स्कंदामध्ये धम्म सांगितलं त्याचे प्रतिक म्हणून 84000 स्तूप निर्माण करण्यात आले. सम्राट अशोकाने धम्मप्रसारासाठी मोठे योगदान दिले. शंभर कोटींचे दान देऊन इतिहासात अजरामर झाले आहेत. सम्राट अशोकाचा राज्यविस्तार अफगाण ते कन्याकुमारी पर्यंत होता. सम्राट अशोक व्याच्या 72 व्या वर्षी इ. स. पूर्व 232 ला मृत्यू पावले. बौद्ध धम्मीय राजामध्ये सर्वश्रेष्ठ म्हणून गणल्या गेले त्यासाठी देवानाम प्रिय राजा मंत असत.

आयु. राम जाधव

अनागरिक धम्मपाल - एक चिंतन

जन्म : 17 सप्टेंबर 1864, मृत्यू : 29 एप्रिल 1933.

17 सप्टेंबर हा अनागरिक धम्मपालांचा जन्मदिवस जो जगभर "पालि भाषा गौरव दिन" म्हणून साजरा करण्यात येतो. धम्मपालांच्या 158 वी जयंती निमित्त....

अनागरिक धम्मपालांचा जन्म 17 सप्टेंबर 1864 मध्ये श्रीलंकेतील एक अतिश्रीमंत बौद्ध कुटुंबात झाला. त्यांचे जन्म नाव डॉन डेविड ठेवण्यात आले होते. त्यांच्या वडिलांचे डॉन कॅरोलीस हेववितरणे हे श्रीलंकेतील एक प्रतिष्ठित व्यापारी होते व आईचे नाव मल्लिका गुणवर्धणे होते. अत्यंत कुशाग्र बुद्धीच्या डॉनने शाळेत उत्तम प्रगती केली. त्याचा धार्मिक ओढा पाहून, त्याच्या आईने त्याला बौद्ध धम्माचा सविस्तर अभ्यास करण्यास प्रोत्साहन दिले. वयाच्या 16व्या वर्षी डेविडची भेट कर्नल ऑलकॉट आणि मॅडम ब्लावातस्की यांच्याशी झाली. या दोघांनी त्यावेळेस श्रीलंकेमध्ये थिऑसॉफिकल सोसायटी स्थापन केली होती व स्थानिकांच्या प्रश्नावर झटत होते. त्यावेळी श्रीलंकेमध्ये ख्रिस्ती मिशनरी सामान्यजनांना अतिशय हीन वागणूक देत. सर ऑलकॉट आणि मॅडम ब्लावातस्की यांच्याबरोबर फिरताना डॉन डेविडला श्रीलंकेतील गरीब, कष्टाळू व अन्याय, अत्याचारग्रस्त लोकांचे लाचारीचे जीवन अगदी जवळून पाहता आले. या बद्दल त्याला प्रचंड यातना झाल्या. स्वावलंबी होण्यासाठी त्याने तेथील शिक्षण खात्यामध्ये नोकरी सुरु केली. त्याचबरोबर बौद्ध धम्माच्या साहित्याचा अभ्यास करण्यासाठी डेविड पालि भाषा शिकला.

श्रीलंकेतील लोक आपला मूळ बौद्ध धम्म विसरले आणि जो पर्यंत या धम्माचा प्रसार होणार नाही तो पर्यंत ते गुलामगिरीत राहणार हे जाणल्यामुळे डेव्हिडने श्रीलंकेत बौद्ध धम्माला पुनर्जीवित करण्याचे ठरविले.

वयाच्या 19व्या वर्षी, त्याने घराचा त्याग केला आणि अनागरिक झाले. अनागरिक म्हणजे जो चीवर धारण न करता, संसार न करता, आयुष्यभर धम्मासाठी गृहत्याग करतो. यात त्याच्या घरच्यांनी त्याला उत्स्फूर्त साथ दिली. त्याने स्वतःचे नाव बदलून धम्मपाल केले. अनागरिक धम्मपालांनी नंतर गावोगावी जाऊन लोकांमध्ये बौद्ध धम्माचे विचार पेरायला सुरुवात केली आणि त्याचबरोबर त्यांना पारतंत्र्याची जाणीव देखील करून दिली. इंग्रज सरकारने त्यावेळेस लोकांना दारूच्या व्यवसायात गुंतविले होते त्यामुळे गरीब जणतेवला पैशाच्या आमिषाबरोबरच दारूचे व्यसन देखील लागले. धम्मपालांनी सरकारच्या विरोधात आवाज उठवीला आणि अनेक दारूचे कारखाणे बंद पाडण्यास भाग पाडले. जेथे जुनी विहारे होती तेथे जाऊन त्यांची साफसफाई केली आणि तेथे बौद्ध धम्माचे तसेच पाळी भाषेच्या संवर्धनासाठी प्रयत्न केले. काही गावात नवीन विहारे बांधली. बौद्ध धम्माच्या पुनर्जीवितासाठी ते अहोरात्र झटत होते. त्याच दरम्यान त्यांना बुद्धभूमी भारत पाहण्याची ओढ लागलि होती.

1891 मधे ते प्रथम भारतात आले व काही महत्वाच्या बौद्ध स्थळांना भेट देण्यास सुरुवात केली. या स्थळांची दुरावस्था पाहून त्यांना खूप वाईट वाटले. त्यकाळी बुद्धगया येथील महाबोधी महाविहाराचा ताबा काही शैव पंथांच्या महंतांच्या हातात असलेला पाहून त्यांनी तो सोडवुन घेण्याचे ठरविले. बौद्ध धम्मात या महाविहाराचे महत्व त्यांनी तेथील महंतांना समजावून सांगण्याचा प्रयत्न केला पण महंतांनी त्यांना हाकलून लावले. हे काम अत्यंत कठीण आहे हे धम्मपालांना उमजले होते.

बुद्धगयेमध्ये वर्षभर राहून त्यांनी अनेकवेळा महाविहाराला भेटी दिल्या व तेथे वंदना करण्यास सुरुवात केली. अनेक वेळा तेथील महंत त्यांना हुसकावून लावीत व त्यांच्या बरोबर आलेल्या परदेशी पाहुण्यांना टाकून बोलत. एकदा तर चाळीस पन्नास महंतांचि माणसे त्यांच्या अंगावर धावून आली. त्यांच्या तिसऱ्या भेटीत ते बुद्धरूपासमोर मेणबत्ती पेटवीत असतांना महेंद्र गिर नावाच्या इस्माने बुद्धरूप काढण्याचा प्रयत्न केला. धम्मपालांनी स्थानिक पोलीस चौकीत तक्रार केल्यानंतर प्रकरण थोडे शांत झाले. येथे स्थानिक संस्था स्थापन करून महाविराच्या अधिकाराचा प्रस्ताव टाकणे गरजेचे आहे हे जाणून धम्मपालांनी महाबोधी सोसायटीची स्थापना बुद्धगया येथे केली. त्यानंतर श्रीलंकेतील काही मित्रांशी बोलनि करून, ते देणगीसाठी श्रीलंकेला गेले.

धम्मपाल श्रीलंकेत अनेक लोकांना भेटून भारतातील महाबोधी महावीहाराची सत्य परिस्थिती कथन केली. याच दरम्यान त्यांनी जगातील अनेक वृत्तपत्रात महाबोधी महाविहरांची दुरावस्था बाबत लेखन केले. त्यामुळे जागतिक स्तरावर बुद्धगया येथील महाविहाराच्या दुरावस्थेबद्दल चर्चा होऊ लागली. श्रीलंकेतील वास्तव्यात त्यांनी गरीब मुलामुलींसाठी शाळा सुरु केल्या. तेथील धम्म जागृती आपल्या विश्वासू सहकाऱ्यांकडे सुपूर्द करत पुनः भारतात आले. महाबोधी महाविहारात बुद्धरूपासमोर नटमस्तक होत असतांनाच त्यांनी दृढ निश्चय केला की जोपर्यंत महाबोधी महाविहार बौद्धांच्या ताब्यात येत नाही तोपर्यंत ते मायदेशी परतणार नाहीत आणि शेवटच्या स्वासापर्यंत हा लढा चालू ठेवतील. अनागरिक धम्मपाल यांच्या कार्यांची दखल जागतिक पातळीवर घेण्यात आली. 1893 साली शिकागो येथील जागतिक धम्म परिषदेत त्यांना बौद्ध धम्माचे प्रतिनिधित्व करण्याची विनंती करण्यात आली. याच प्रवासात आणि शिकागो मधे त्यांची स्वामी विवेकानदांशी भेट झाली आणि दोघांत बौद्ध धम्मात असलेल्या स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुता याबद्दल चर्चा झाली. या चर्चेने विवेकानंद खूप प्रभावित झाले. शिकागो येथील परिषदेत अनागरिक धम्मपालांनी मांडलेले जागतिक सहिष्णूता, बंधुता आणि शांती बद्दलचे बौद्ध विचार प्रभावशाली होते आणि तेथील वृत्तपत्रांनी त्यांची दखल घेतली. बुद्धगयेत परतल्यावर त्यांचा महाविहार संबंधीचा लढा चालूच राहिला. एकीकडे तेथील पंडे त्यांना मज्जाव करीत असत तर दुसरीकडे स्थानिक इंग्रजी पोलिसांकडून बोटचेपे भूमिका होती. एका भेटीत त्यांच्या लक्षात आले की मूळ बुद्धरूप महाविहारातून हलवून बाहेरील पांचपांडव मंदिरात ठेवण्यात आले होते. बुद्धरूप झाकून चेहऱ्यावर कुंकू लावण्यात आले होते. धम्मपालांनी प्रचंड विरोध केला होता. त्याच दिवसी संध्याकाळी ते राहत असलेल्या गेस्ट हाऊस मधे त्यांच्यावर मारेकरी सोडण्यात आले. धम्मपाल आणि त्यांचे काही सहकारी यात जखमी झाले. दाद मिळत नसल्याचे पाहून, या घटनेकडे लक्ष वेधण्यासाठी त्यांनी

वृत्तपत्रे आणि महाबोधी मासिकामध्ये अनेक लेख लिहिले. याच सली त्यांनी महेंद्र गिर, महंत आणि त्याच्या सहकाऱ्या विरोधात न्यायालयात केस टाकली.

महाबोधी महाविहारावर लक्ष ठेवण्यासाठी त्यांनी बुद्धगया येथे एक जमीन विकत घेतली. तेथे मुलामुलींसाठी शाळा आणि धर्मादाय दवाखाना सुरु केला. कोलकत्ता आणि बुद्धगया येथे आजही महाबोधी सोसायटीच्या आठ शाळा व महाविद्यालय आणि अनेक दवाखाने सुरु आहेत.

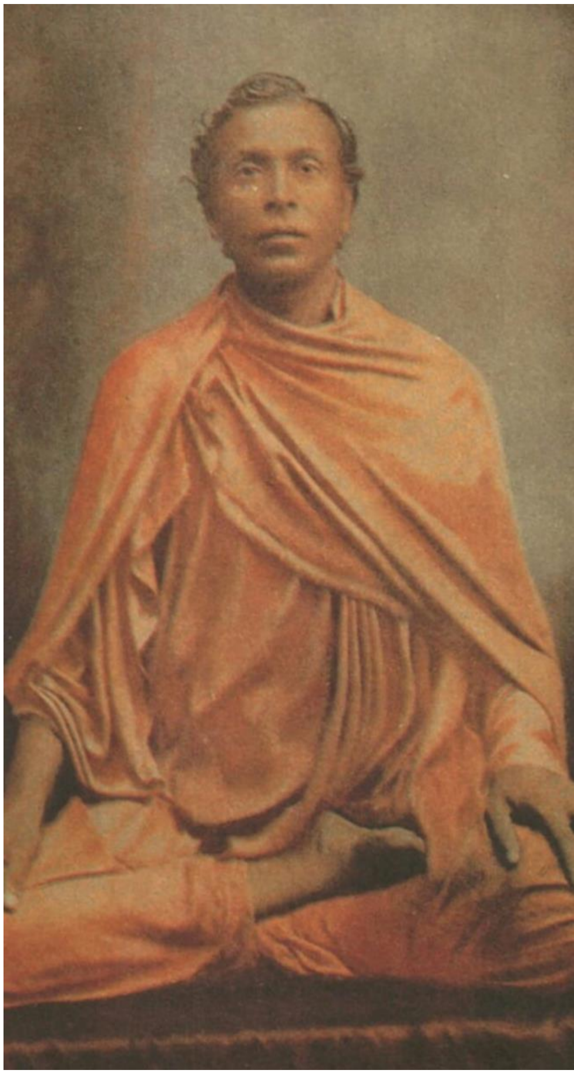
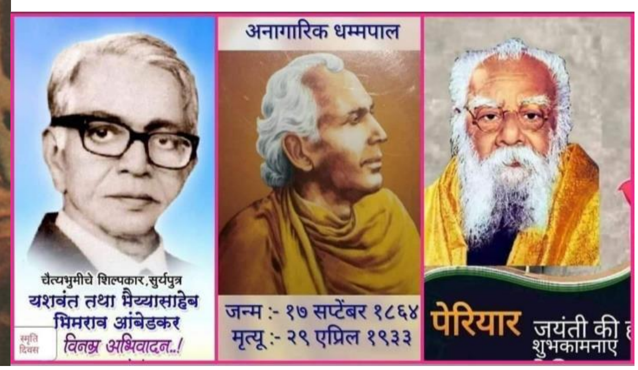
याच दरम्यान भारतामध्ये पाळी भाषेचा प्रसार व्हावा म्हणून त्यांनी अनेक शाळा महाविद्यालयांना भेटी दिल्या आणि पाळी भाषेचे महत्व विषद केले. बौद्ध धम्म आणि त्या अनुषंगाने पाली भाषेच्या प्रसारासाठी त्यांनी जगभ्रमंती केली. या दौऱ्यातून त्यांनी महाबोधी महाविहार तसेच अनेक प्राचीन बौद्ध स्थळांच्या स्थिती बद्दल लोकांना सांगितले आणि त्यांना मदत करण्याचे व इंग्रज सरकारवर दबाव टाकण्याची विनंती केली. सरनाथ येथील भगवान बुद्धांची मुलगंधकुटी त्यांनी शोधून काढली व तेथे एक विहार बांधले. महाबोधी महाविहाराचा न्यायालयातील लढा त्यांनी चालूच ठेवला होता. न्यायालयात आपली बाजू मांडतांना त्यांनी निक्षुन सांगितले की जगाच्या पाठीवर कुठल्याही एका धर्माच्या ट्रष्टी मंडळावर दुसऱ्या धर्माचा अधिकार नाही मात्र बौद्धांच्या अतिशय पवित्र महाबोधी महाविहारावर हिंदू धर्मातील पंडे अधिकार सांगतात.

1882 साली अनागरिक धम्मपालांनी सुरु केलेला लढा आजही 130 वर्षानंतर चालू आहे. जेथे सिद्धार्थाला प्रचंड परिश्रमानंतर बुधत्व प्राप्त झाले आणि जेथून त्यांनी हे ज्ञान सर्व जगाच्या कल्याणासाठी प्रसार करण्याचे ठरविले ते पवित्र महाबोधी महाविहार आजही बौद्ध धम्मियांच्या ताब्यात नाही ही एक शोकांतिका आहे. बौद्ध धम्माबद्दल प्रचंड श्रद्धा असणारा एक परदेशी बौद्ध भारतात येतो आणि महाबोधी महाविहाराच्या मुक्तीसाठी, आपले घरदार, व्यवसाय सोडून सतत 44 वर्षे, आपल्या आयुष्याच्या शेवटच्या श्वासापर्यंत लढा देतो, त्याबद्दल जागृती निर्माण करतो, पाली भाषेच्या प्रसारासाठी भारतभर फिरतो, हे खरंच आदरणीय कार्यें होय. अशा या महान बौद्ध धम्म प्रसारकास त्यांच्या 158 व्या जयंतीनिमित्त आदरांजली. 29 एप्रिल 1933 मधे व्याच्या 69 व्या वर्षी अनागरिक धम्मपालांचे निधन झाले.

बौद्ध धम्म आणि पाली भाषेसाठी घेतलेले प्रचंड कष्ठाची आठवण राहावी म्हणून जगभर त्यांची जयंती "विश्व पाली भाषा गौरव दिवस" म्हणून साजरी करण्यात येते.

बुद्धगया येथील महाबोधी महाविहार संपूर्णपणे बौद्धांच्या ताब्यात आले तरच खऱ्या अर्थाने बौद्धांच्या अस्मिता जपली जाईल आणि अनागरिक धम्मपालांना आदरांजली अर्पण होईल.

अतुल भोसेकर 9545277410

अनागारिक धर्मपाल

अनागारिक धर्मपाल प्रसिद्ध बौद्ध भिक्षु थे। इनका जन्म श्रीलंका में 17 सितंबर 1864 को हुआ। पिता का नाम डान करोलिंस हेवावितारण तथा माता का मल्लिका था। इनका नाम डान डेविड रखा गया। शिक्षाकाल से ही इन्हें ईसाई स्कूलों में पढ़ने यूरोपीय रहन-सहन और विदेशी शासन से घृणा हो गई थी। शिक्षासमाप्ति पर प्रसिद्ध बौद्ध विद्वान् भदंत हिवकडुवे श्रीसुमंगल नामक महास्थविर से पालि भाषा की शिक्षा और बौद्ध धर्म की दीक्षा ली तथा अपना नाम बदलकर अनागरिक (संन्यासी) धर्मपाल रखा और सार्वजनिक प्रचार कार्य के लिए एक मोटर बस को घर बनाया और उसका नाम "शोभन मालिगाँव" रखकर गाँव-गाँव घूमते विदेशी वस्तुओं के बहिष्कार तथा बौद्ध धर्म का संदेश देने लगे। प्रथम महायुद्ध के समय ये पाँच वर्षों के लिए कलकत्ता में नजरबंद कर दिए गए। महाबोधि सभा (महाबोधि सोसायटी) इनके ही प्रयत्न से स्थापित हुई। मेरी फास्टर नामक एक विदेशी महिला ने इनसे प्रभावित होकर महाबोधि सोसायटी के लिए लगभग पाँच लाख रुपए दिए थे।

धर्मपाल के प्रयत्नों के परिणामस्वरूप उनके निधनोपरांत राष्ट्रपति डॉ॰ राजेंद्रप्रसाद के हाथों बौद्ध गया वैशाख पूर्णिमा, सं. 2012 अर्थात् 6 मई सन् 1955 को बौद्धों को दे दी गई।

13 जुलाई 1931 को उन्होंने प्रव्रज्या ली और उनका नाम देवमित धर्मपाल हुआ। 1933 की 16 जनवरी को प्रव्रज्या पूर्ण हुई और उन्होंने उपसंपदा ग्रहण की, नाम पड़ा भिक्षु श्री देवमित धर्मपाल। 29 अप्रैल 1933 को 69 वर्ष की आयु में इहलीला संवरण की।

उनकी अस्थियाँ पत्थर के एक छोटे से स्तूप में मूलगंध कुटी विहार के पार्श्व में रख दी गई।

"सूर्यपुत्र यशवंत (भैय्यासाहेब) आंबेडकर"

भैय्यासाहेब यांचे खरे नाव यशवंत भीमराव आंबेडकर यांचा जन्म 12/12/1912 रोजी मुंबई येथे झाला. ते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि त्यांच्या पहिल्या पत्नी रमाबाई आंबेडकर यांचे प्रथम व एकमेव पुत्र होते. लहानपणापासूनच त्यांना न्यूमॅनेटीक आणि पायाच्या पोलियोसारख्या आजाराने ग्रासले होते. भैय्यासाहेबांना त्यांचे मामा धोत्रे यांनी वेगवेगळ्या प्रकारचे औषध औशोधोपचार करून समुद्राच्या तप्त वाळूमध्ये पाय काढून उभे राहणे आणि त्यातून ऊर्जा निर्माण करणे हा त्यांचा नित्याचा कार्यक्रम असे त्याचबरोबर गावठी औषधांच्या उपचाराने त्यांना बरे करण्यात आले. त्यांचे शिक्षण मॅट्रिक पर्यंत झाले. त्यांचे लग्न 19 एप्रिलला मिरताईंशी झाले.

भैय्यासाहेबांनी कधीही बाबासाहेबांच्या नावाचा फायदा घेतला नाही. त्यांनी स्वतःचे आयुष्य स्वतःच घडविले. त्यांनी सिमेंटचा कारखाना काढला. त्यानंतर मुंबई विमानतळाच्या परिसरात बांधकाम करण्याचा नवीन उद्योग सुरु केला. त्यात त्यांनी कुणालाच वाटेकरी घेतले नाही. हा व्यवसाय सुरळीतपणे चालला होता.

नंतर त्यांनी बाबासाहेबांच्या चळवळीत भाग घेण्यास सुरुवात केली. त्यांनी भारतभूषण प्रिटिंग प्रेस हा छापखाना सुरु केला. नंतर ह्या प्रेसचे बुद्धभूषण प्रिंटिंग प्रेस असे नाव झाले. 1944 पासून बाबासाहेबांच्या मुखपत्राचे व्यवस्थापन तेच पाहत होते. जनता, प्रबुद्ध भारत यांचे ते सर्वेसर्वा होते. महाराष्ट्रासह संपूर्ण देशभरात दलित अस्पृश्य जनतेवर जे अन्याय अत्याचार चालू असतात त्यांच्यावर या पत्रातून दर आठवड्याला भैय्यासाहेबांनी प्रकधझोत पाडण्यास सुरुवात केली. सप्ताहिक प्रबुद्ध भारताच्या माध्यमातून सर्वसामान्य माणसापर्यंत बुद्ध धम्म व तत्वज्ञानाचा प्रचार प्रसार करून समाजातील अज्ञान अंधश्रद्धा हजारो वर्षांपासून चालत आलेल्या अनिष्ठ रूढी परंपरा नष्ट करण्याचे काम केले.

बुद्धभूषण प्रिंटिंग प्रेस मधे बाबासाहेबांचा "Thoughts on Pakistan" हा इंग्रजी ग्रंथ भैय्यासाहेबांनी छापला. बाबासाहेबांनी हा ग्रंथ भैय्यासाहेब व मुकुंदराव यांना अर्पण केलेला आहे. बाबासाहेबांचा दुसरा एक ग्रंथ "Federation

versus freedom" हाही ग्रंथ भैय्यासाहेबांनी आपल्या छापखान्यात छापला "Thoughts in linguistic states" हा ग्रंथसुद्धा भैय्यासाहेबांनी छापला.

त्यानंतर बाबासाहेबांच्या आदेशानुसार वा. गो. आपटे लिखित "बौद्धपर्व" हा ग्रंथही भैय्यासाहेबांनी भारतीय बौद्ध महासभेच्या वतीने आपल्या छापखान्यात छापून प्रसिद्ध केला. भैय्यासाहेबांचे लिखाण अत्यंत तर्कशुद्ध आणि विचारगर्भ असे. त्यांच्या लिखाणातील व भाषणातील विशेष उल्लेखनीय बाब म्हणजे म्हणी आणि वाकप्रचार यांचा मोठ्या प्रमाणावर वापर. भैय्यासाहेबांनी बाबासाहेबांची अनेक स्मारके उभारली. पाहिले स्मारक त्यांनी मुंबई येथे बांधले. डॉ. आंबेडकर या सभागृहाचे भूमिपूजन दि. 02/04/1958 ला व उदघाटण दि. 22/06/1958 ला झाले. मुंबई नागरिकांच्या वतीने कफ परेड येथे बाबासाहेबांचा पुतळा बसविण्याचे ठरले. भैय्यासाहेबांनी आग्रह धरला की 26 जानेवारी 1962 रोजीच पुतळ्याचे अनावरण झाले पाहिजे. म्हणून शेवटच्या क्षणी कमी पडत असलेली रक्कम महापौरांना दिली व ठरल्याप्रमाणे 26 जानेवारी 1962 रोजी महाराष्ट्राचे राज्यपाल प्रकाश यांचे हस्ते पुतळ्याचे अनावरण झाले. चौदार तळे क्रांतीचे स्मारक म्हणून जेथे मनुस्मृतीचे दहन करण्यात आले. त्या जागेवर अशोक स्तंभाच्या धर्तीवर क्रांतिस्तंभ उभारण्यासाठीही त्यांनी पुढाकार घेतला. चैत्यभूमीच्या रूपाने बाबासाहेबांचे स्मारक व्हावे म्हणून भारतीय बौद्ध महासभेने दि. 20/03/1957 रोजी BMS कडे 40 बाय 40 ची जागा मागितली BMS ने 8 बाय 8 ची जागा मंजूर केली. परंतु मागणीपेक्षा एक इंचही कमी जागा घेणार नाही असा पवित्रा भैय्यासाहेबांनी घेतला. अखेर BMS improvement committee ने 40 बाय 40 ची जागा मान्य केली. S/c federation आणि R.P.I. पक्ष एकसंघ होता तेव्हापर्यंत या स्मारकांना गती येत होती. जनताही आपला पै पैसा देत होती. जनता स्टेट बँकेसमोर रांगा लावून पैसे भरत होती. स्टेट बँकेत भरणा करावा म्हणून भैय्यासाहेब कुलाबा ते दहिसर व कल्याण पर्यंत फिफिर फिरले 1966 साली डॉ. बाबासाहेबांचा 75 वा वाढदिवस येत होता म्हणून हा जन्मदिवस "अमृत महोत्सव" म्हणून भव्य प्रमाणात साजरा करण्याचे भैय्यासाहेबांनी ठरविले. बाबासाहेबांवर जनतेची अपार श्रद्धा होती. तरीही चैत्यभूमीच्या नावाने उभारण्यात येणारे भव्य स्मारक पूर्ण होत नव्हते. निधी पाहिजे त्या प्रमाणात जमा होत नव्हती हे ओळखून भैय्यासाहेबांनी लोकांना निधीसाठी आव्हाहन केले ती जबाबदारी आपल्या खांद्यावर घेतली त्यासाठी त्यासाठी त्यांनी मध्य प्रदेशातील बाबासाहेबांचे जन्म ठिकाण "महू" या गावापासून भव्य "भीम ज्योत" काढली. या अमृत महोत्सव प्रसंगी डॉ. बाबासाहेबांचे जीवन करायचे प्रतिक म्हणून "भीम ज्योत" "महू ते मुंबई" काढण्याचे ठरविले व 27/03/1966 रोजी "भीम ज्योत" भारताचे मजूर मंत्री ना. जगजीवनराम यांच्या हस्ते प्रज्वलीत करण्यात आली व ह्या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी खासदार दादासाहेब गायकवाड होते.

भीम ज्योत महू हून इंदौर, भोपाळ, होसिंगाबाद, बैतूल, नागपूर, पुलगाव, औरंगाबाद, येवला, नाशिक, हरेगाव, नगर, संगमनेर, देहू रोड, पुणे, सातारा, वणी, पंचगणी, महाबळेश्वर, खेड, मंडणगड, दापोळी, महाड, पेण, पनवेल, कल्याण, ठाणे, मुलुंड, राजगृह व चैत्यभूमिला आली व या भीम ज्योतिमध्ये मिळालेल्या धम्म दानातून चैत्यभूमी स्मारक उभारण्यात आले.

बाबासाहेबांच्या महापरिनिर्वाणानंतर भैय्यासाहेब भारतीय बौद्ध महासभेचे अध्यक्ष झाले. "भारत बौद्धमय करीन" हा बाबासाहेबांचा संकल्प उराशी घेऊन भैय्यासाहेबांनी काम सुरु केले. त्यांनी धम्मदीक्षेचे अनेक कार्यक्रम घेतले. धम्मपरिषदा भरविल्या धम्ममेळावे सर्वत्र होत होते. प्रचार सर्वत्र जोरात सुरु केला. भैय्यासाहेब आमदार असतांना त्यांनी विधानपरिशदेत बुद्धांच्या दलित समाजाच्या हक्कांबद्दल हिरीरीने बाजू मांडली. बुद्धांच्या सवलती विषयी ते पंतप्रधान मोरारजी देसाईंना भेटले. भारतीय बौद्ध महासभेचे अध्यक्ष या नात्याने त्यांनी सिलोन, थायलंड ब्रम्हदेश, सारनाथ व दिल्ली येथे झालेल्या जागतिक बौद्ध परिषदांमध्ये भारतीय बौद्धांच्या समस्या मांडल्या. खेड्यापाड्यांत बौद्धविहारांचे उदघाटण केले. 1960 ते 1964 पर्यंत देशातील भूमिहीनांच्या सत्याग्रहाचे नेतृत्व करून; 1) भूमिहीन लोकांना पडीत जमिनीचे पट्टे मिळवून दिले. 2) बौद्धांना शैक्षणिक सवलती मिळवून दिल्या. 3) शेतमाजुरांना किमान वेतन लागू करून घेतले. 4) झोपडपट्टीमधील लोकांना किमान गरजा व जगा मिळवून दिल्या. 5) दिल्लीच्या संसदभवना समोर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्यासाठी जागा मिळून घेतली. 1968 साली मुंबई येथे धम्मपरिषद भरविण्यात आली व प्रमुख पाहुणे म्हणून दलाई लामा यांना बोलाविण्यात आले व ह्या धम्मपरिशदेमध्ये अनेक महत्वपूर्ण ठराव पारित करण्यात आले. त्यात म्हणजे संस्कार विषयक आचार संहिता सर्वानुमते मान्य करण्यात आली. "बौद्ध जीवन संस्कार पाठ" या नावाणे पुस्तक तयार करण्यात आले. भैय्यासाहेब हे बौद्धःचार्याचे जनक आहेत. धम्म प्रसार कार्याचा एक भाग म्हणून 1967 मधे 11 वा धम्मचक्र प्रवर्तन दिनी भैय्यासाहेबांनी स्वतः श्रामनेराची दिक्षा घेतली व त्या कालावधीत ते चैत्यभूमीतच राहत होते. त्यांचे नाव "महापंडित काश्यप" असे ठेवण्यात आले होते.

1959 मधे संघरक्षित लंडणहून आले होते. त्यांनी भैय्यासाहेबांची भेट घेतली होती. आणि त्यांना सांगितले, "आपण जे धार्मिक कार्ये करता ते न करता आपण ते आमच्याकडे सोपवा. आपण आमच्यासोबत काम करावे आम्ही त्यांची योग्य ती किंमत देऊ." स्वाभिमाणी भैय्यासाहेबांना हे रुचले नाही त्यांनी संघरक्षितांना सुनावले, "मी माझ्या बापाची संस्था विकणार नाही आपणास जर काम करायचे असेल तर आमच्या संस्थेत येऊन करा." भैय्यासाहेबांनी आपले संपूर्ण आयुष्य गोरगरीबांच्या सेवेसाठी झोकून दिले.

संकलन:- सविता राजेंद्र बाविस्कर व सिद्धार्थ अशोक तायडे.

माजी आमदार नामदेवराव व्हटकर

जन्म : 24 ऑगस्ट 1921, मृत्यू : 4 ऑक्टोबर 1982

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या अंत्ययात्रेच्या चित्रीकरणासाठी माजी आमदार नामदेवराव व्हटकर यांना आपले राहते घर आणि छापखाना विकावा लागला... (काळाच्या पडद्याआडं गेलेली त्या शेवटच्या क्षणांची संघर्षमय कहाणी...)

6 डिसेंबर 1956... महामानव भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा महापरीनिर्वाण दिवस... अन्यायाविरुद्ध, विषमतेविरुद्ध धगधगणारा लावा, कडाडणारी तोफ शांत झाली होती... नऊ कोटींची जनता क्षणात पोरकी झाली होती... प्रत्येकाच्या पायातील युगायुगांचा गुलामगिरीचा साखळदंड आपल्या विध्वतेंन तोडणारा तो कोटींचा कैवारी आता निघून गेला होता... त्यांचं दिल्लीत निधन झाल्याची बातमी वाऱ्यासारखी देशभर पसरली... आपल्या लाडक्या नेत्याच्या अंत्ययात्रेला अवघा देश लोटला... जसं कळेल तस शहरातून, खेड्यापाड्यातून पाऊल मुंबईच्या दिशेने पडू लागली होती... या अंत्ययात्रेसाठी उसळलेल्या जनसागराच्या आस्वाने मुंबईचा रस्ता ओलाचिंब झाला होता... या सगळ्यात एक समांतर गोष्ट घडत होती... या गोष्टी पुढ यायच्या सोडून काळाच्या ओघात गडप झाल्या... त्या शेवटच्या क्षणांना कायमच कैद करणारे, त्यासाठी आपले राहते घर आणि आपला छापखाना विकणारे आजही सर्वांसाठी अनभिज्ञच आहेत, ही माहिती पुढे आली नाही ही खूप मोठी शोकांतिका आहे.

माजी आमदार दलित मित्र नामदेवराव व्हटकर यांच्या विषयी बऱ्याच जणांना माहिती नसावी... कोल्हापूर जिल्हातील मसुदमाले गावात 24 ऑगस्ट 1921 मधे त्यांचा जन्म झाला. तर 4 ऑक्टोबर 1982 साली मृत्यू झाला. एकाचवेळी त्यांनी साहित्यिक, संपादक, नाट्यरंग, चित्रपट, नभोवानी, स्वातंत्र्य सैनिक, प्रगतिशील शेतकरी, अशा

पंधराहून अधिक क्षेत्रात उल्लेखनीय योगदान दिले आहे. जन्मापासून बसलेल्या जातीयतेच्या चटक्यामुळे संपूर्ण आयुष्य त्यांनी अस्पृश्यता निवारण्यासाठी काम केले. एकदा दाढी करीत असतांना नव्ह्याने विचारले तुम्ही कोणत्या जातीचे... यावेळी दलित म्हणून दिलेल्या उत्तराणे नव्ह्याचा वस्त्ररा गालं कापून गेला. तो चेहऱ्यावरचा डाग घालवता येणार नाही, पण या देशावरचा अस्पृशतेचा डाग मला पुसून काढावा लागेल, असा प्रण करून त्यांनी अक्ख आयुष्य यासाठी खर्ची घातले. वर सांगितलेल्या सर्व क्षेत्रात त्यांनी याविरोधात आवाज उठवीला. त्यांच्या या कामाची महाराष्ट्र सरकारने दखल घेऊन त्यांना पहिला "दलित मित्र" पुरस्कार देऊन सन्मानित केले.

6 डिसेंबर रोजी ते मुंबईतच होते... त्यांना बाबासाहेब गेल्याच कळल्यानंतर अतीव दुःख झालं... त्यांची अंत्ययात्रा चित्रित करून ठेवावी असं त्यांच्या मनात आलं... चित्रपट, नाटक यामुळे त्यांच्या अनेकांशी ओळखी होत्या. त्यांनी अनेकांना विचारले, पण कुणी तयार होत नव्हतं, काहींनी तर, "त्याच आम्हाला काय, तो तुमचा नेता आहे, अस्पृश्यांचा नेता आहे, आम्ही करणार नाही." असं स्पष्ट शब्दात उत्तर दिल. कुणीतरी हे करेल अशी त्यांची भाबडी आशा फोल ठरली होती... येणाऱ्या काळासाठी या चित्रीकरणाचं महत्व त्यांनी ओळखले होते... कुणी मदत करो न करो, मी स्वतः करतो असं त्यांनी ठरवलं... पण ही इतकी सहजसोपी गोष्ट नव्हती... त्याकाळी व्हिडीओ रेकॉर्डिंगसाठी कॉमेरा आणि त्यासाठी रील या इतक्या खर्चिक गोष्टी होत्या की त्याचा आज अंदाज देखील लावता येत नाही...

अंदाजे तिनहजार फुट निगेटिव्हचि रील, कॅमेरा आणि कॅमेरामण यासाठी जवळपास तेराशे ते चौदाशे रुपये खर्च येईल असा अंदाज त्यांनी बांधला.. आता पैसा कुठून उभा करायचा हा मोठा प्रश्न होता... काही किरकोळ कारणांसाठी काहीतरी तारण ठेऊन ते एका मारवाड्याकडून पैसे घेत असत... पण यावेळी रक्कम मोठी होती, त्यासाठी त्यांनी आपला एकमेव छापखाना गहाण ठेवावा लागला... त्यांना याच्या बदल्यात एकूण दीड हजार रुपये मिळाले... धावत-पळत ते शंकरारव सावेकर या कॅमेरामणकडे गेले... आणि रात्री 10-11 च्या सुमारास राजगृह गाठले...

बाबासाहेबांचे पार्थिव पहाटे आले... एका ट्रकवरून अंत्ययात्रेला सुरुवात झाली. याच ट्रकवर कसाबसा कॅमेरालावून उभा राहण्याची जागा मिळाली. पहिला शॉट खोदादाद सर्कलवर घेण्यात आला... यानंतर अंत्यदर्शनासाठी लोटलेल्या अलोट गर्दीच दिवसभर चित्रीकरण सुरूच होत... सायंकाळी पार्थिव दादर चौपाटीवर पोहचलं... याठिकाणी शाही मानवानंदना देण्यात आली... चांदणाच्या लाकडावर पार्थिव ठेवण्यात आल... त्यांच्या मुखाजवळ शेवटच लाकूड ठेवण्यापर्यंत चित्रीकरण सुरूच होत... बाबासाहेबांचा शेवटचा चेहरा याठिकाणी चित्रित झाला... चितेला अग्नी दिल्यानंतर ही चित्रीकरण करण्यात आले...

या सगळ्या चित्रीकरणासाठी एकूण दोन हजार आठशे फुट रील संपली होती... दुसऱ्या दिवसी बॉम्बे फिल्म लॅबोरेटरीत ही फिल्म प्रोसेसला देण्यात आली... आता ही फिल्म धुणे, दुसऱ्या पॉझिटीव्हवर रशप्रिंट काढणे आणि एडिटिंग करणे यासाठी अडीच ते तिन हजार खर्च येणार होता... त्यासाठी पुन्हा त्याच मारवाड्याकडे जाऊन त्यांनी

राहते घर गहाण ठेवून तिन हजार रुपये आणले... पुढं या तारण ठेवलेल्या मिळकती सोडण्यात आल्या नाहीत... त्यामुळे त्या कायमच्या गेल्या... मुंबई सोडावी लागली...

मालमत्ता गेली तर गेली... पण बाबासाहेबांच्या शेवटच्या स्मृती जपता आल्या, त्याच्या उघड्या चेहऱ्याचा या जगातील शेवटचा क्षण युगायुगासाठी कैद करता आलं, याचं समाधान त्यांना होत... आज आपण पाहतोय त्या शेवटच्या क्षणांची नामदेवराव यांनी केलेलं हे जगातील एकमेव चित्रफित आहे. या गोष्टींच कधीही श्रेय घेतल नाही किंवा याचं भांडवल केलं नाही...

यातील चित्रीकरण आणि त्यावेळच्या आठवणी हा संदर्भ त्यांच्या "कथा माझ्या जन्माची" या आत्मचरित्रातून घेतला आहे... नामदेवराव व्हटकर समजून घ्यायचे असतील तर हे आत्मचरित्र नक्की वाचा...

संगम कांबळे

••

RSS का FULL FORM क्या होता है ?

RSS कैसे बना ? क्यों बना ? कब बना ?

RSS के गठन का मुख्य उद्देश्य क्या थी ?

क्या यह हिन्दुओं का संगठन है या ब्राह्मणों का ?

इस संगठन का मुखिया चित्तपावन ब्राह्मण ही क्यों होता है ?

""

#Racial_Secret_Service(RSS)

प्रजातीय रहस्यमय क्रम-व्यवस्था

RSS का असली नाम रेसियल सीक्रेट सर्विस है | राष्ट्रीय स्वयं सेवक संघ नहीं |

RSS की स्थापना इजराइली यहुदी मूल के चितपावन ब्राह्मणों नी की है |

RSS में ज्यादातर सरसंघचालक चितपावन ब्राह्मण ही होते आए हैं | रिसर्च के अनुसार इन ब्राह्मणों का DNA 99.90% बेने इज़राइली यहूदियों से मिलता है |

RSS आज भी अमेरिका की आतंकवादी लीस्ट में शामिल है |

RSS ने अपने कार्यालय पर तिरंगा झंडा लहराना 52 वर्षो के बाद शुरु किया है, इसका असली नाम रेसियल सीक्रेट सर्विस था |

RSS का आज़ादी के आंदोलन से कोई सरोकार नहीं है |

RSS ने देश जब 15 अगस्त को आजाद हुआ तब इसने स्वाधीनता दिवस मनाने से इंकार किया था और 1947 से लेकर 2002 तक नागपुर मुख्यालय पर तिरंगा कभी नहीं फहराया।

RSS ने वर्ष 2002 के बाद बॉम्बे हाई कोर्ट के आदेश के बाद तिरंगा फहराया।

RSS पर सरदार पटेल ने प्रतिबन्ध (बैन) इसीलिए लगाया था, क्योंकि बैन हटाने के लिए उसने जो हलफनामा दिया था उसमे निम्नलिखित मुख्य बातें थी :--

1) RSS भारत के संविधान को मानेगा, जिसको वो नहीं मानता था और आज भी नहीं मानता है | इसीलिए स्वयं सेवक गैर संवैधानिक बयान देते रहते हैं |

2) RSS संविधान में निहित राष्ट्रीय प्रतिकोंका विरोध नही करेगा, जिसके वो हमेशा खिलाफ रहा और भी भी है |

3) RSS कभी भी राजनीती में नही आयेगा परंतु आज वो सरकार में है |

RSS कुल मिलाकर देशद्रोही संस्था है जो तभ भी थी और आज भी देश का समाजिक ताना बांना बिखेरणा चाहती है |

RSS वाला देशभक्ती की बात करे, तो उसे कहीये, केस नं. "176, नागपूर, 2001" वह शर्म से सिर झुका लेगा | हा, यह तभी होगा अगर उनमे लाज बची हो | सुप्रीम कोर्ट के एडव्होकेट और संविधान विशेषज्ञ नितीन मेश्राम की हजारो कितांबो की शानदार लाइब्रेरि में इस केस का जजमेंट रखा है |

RSS ने नागपूर हेडकॉर्टर में 26 जनवरी 2001 को तीन युवक पहूंचे उनके पास भारत का राष्ट्रीय ध्वज था | वे उस बिल्डिंग पर पहिली बार राष्ट्रीय ध्वज फहरांना चाहते थे| वहां मौजूड RSS के बडे नेतांओ ने ऐसा करणे नही दिया

और पुलिस केस कर दिया | उनकी सरकार थी, पुलिस ने झेंडा जब्त लर लिया | आखिरकार कोर्ट ने तिनोंको बरी कर दिया | सबसे बडी बात... आदेश में दर्ज है की झेंडे को पुरी मर्यादा के साथ हिफाजत में रखा जाए |

🌀 RSS इस घटना की शर्म की वजह सें अब कहीं कहीं राष्ट्रीय झेंडा फहरांना शुरु कर दिया है |

🌀 RSS विश्व का सबसे बडा आतंकवादी संघटन है, यह हम OBC, SC, ST, MINORITY तथा अन्य गैर मनुवादी भारतीय भाई-बहनों को आर्थिक + समाजिक + मानसिक और यहाँ तक की शारीरिक तौर से गुलाम बनाना चाहता है!

🌀 RSS का मक्सद भगवान बुद्ध, सम्राट अशोक, ज्योतिबा फुले, पेरियार इ. वी. रामासामी नायकर, ललई सिंह यादव, संत कबीरसाहेब, गुरुनानक, गुरुरविदास, छत्रपती शिवाजी महाराज, नारायण गुरु, सावित्रीबाई फुले, शाहुजी महाराज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, तथा अन्य बहुजन महापुरुषों के संघर्षो को नेस्तनाबूत कारणा है|

🌀 RSS संघटन भारत के संविधान को बदलकर अपनी मनुस्मृती की विचारधारा हम भारतीयों पर लागू करके सिर्फ और सिर्फ अपना मनुवादी राज्य निर्मित कारणा चाहता है|

🌀 RSS हमेशा चुनावों के पहले हिंदु-मुसलमान, मंदिर-मस्जित, गौमाता के नाम पर देश के SC, ST, OBC को हिंदु बनाकर मुसलमांनो के खिलाफ सांप्रदायिक दंगा करवता है|

🌀 RSS के लोगों ने ही 9 अगस्त 2018 को भारत के संविधान को जलाया और बाबासाहेब आंबेडकर का अपमान किया|

🌀 भारत में जो भी बॉम्ब ब्लास्ट हुये सभी RSS के द्वारा किए गये है|

🌀 RSS ऐसा संघटन है जो पुष्यमित्र शुंग की तरह भारत को अस्थिर व लीगों मे भाय पैदा करके अपनी मनुव्यवस्था कायम करणा चाहता है|

🌀 आज का बीजेपी सरकार RSS एजेंडो "The banch of thought" पर काम कर रही है|

🌀 एजेंडो के अनुसार मोवलिंचिंग, दलित उत्पिडन, मुस्लिम उत्पिडन, नारी अत्याचार, आदिवासी उत्पिडन, पिछडो का बजट शुन्य, आरक्षण शून्य आदी उत्पन्न कर दिये है|

....

क्या RSS मूल भारतीयों (Sc/st/obc/Dt.Nt/Rms) के लिये कभी अच्छा हो सकता है? भारत की 85% जनसंख्या SC/ST/OBC प्रत्येक को यह संदेश पढना जरुरी है| सिर्फ एक बार जरूर पढे संदेश जरुरत से ज्यादा बडा है इसलिये क्षमा करे|

जानिये संविधान लिखे जाने से पहिले संविधान और संवैधानिक अधिकारों के लिए तत्कालीन राजनेताओ की जहरीले सोच...

1. लोकमान्य तिलक : ये तेली, तंबोली, कुर्मी, नाभिक, साळी, माळी, कुम्हार, बंजारा, चांभार, संसद मे जाकर क्या हल चालायेंगे?

2. महात्मा गांधी : अगर अंग्रेज शूद्रोंको बी आजादी देते है, तो मुझे एसी आजादी नही चाहिये, मै शूद्रोंको आजादी देणे के पक्ष मे नही हू|

3. महात्मा गांधी : मै शूद्रोको पृथक आरक्षण देणे का विरोध करता हू|

4. सरदार पटेल : डॉ. आंबेडकर के लिये संविधान सभा के दरवाजे ही नही, खिडकीया भी बंद कर दी है, देखता हू, डॉ. आंबेडकर कैसे संविधान सभा मे आता है|

5. आरएसएस : डॉ. आंबेडकर साहब के द्वारा भारत का संविधान लिखने के बाद संविधान को लागू नही करवाने के लिए डॉ. आंबेडकर के पुरे देश में पुतले जलाये गये|

इसलिये संविधान की महत्ता और जादा हो जाती है की इतने दिग्गज्जो के विरोध के बावजुद बाबासाहब डॉ. आंबेडकर साहब ने अपनी योग्यता और सझभुझ से देश का एसा संविधान लिखा जिसे मानणा सबके लिये जरुरी हो गया...

भारत का गणतंत्र- मतलब - जनता का, जनता के लिये और जनता के द्वारा शासन... अर्थात गणतंत्र अर्थात प्रजातंत्र अर्थात लोकतंत्र अर्थात जनतंत्र मे जहाँ देश की जनता ही सर्वोपरी है...

महत्व : गणतंत्र के संपूर्ण संचालन मे जनता की भागीदारी सुनिश्चित करणा...

संविधान : देश को संचालित करणे का लिखित विधान जिसमें सब नागरिक बिना स्थान, जाति, धर्म, लिंग, भेद के समान भागीदार हो...

इसी क्रम में संविधान लागू करणे और मानणे की उपयोगिता देश और प्रत्येक नागरिक के लिये आवश्यक हो जाती है...

संविधान, संविधानसभा की उपसमिती

प्रारूप समिती के अध्यक्ष भारतरत्न डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर साहब की अध्यक्ष्यता में या कटू सच्चाई कहे तो एकमात्र बाबासाहेब डॉ. आंबेडकर साहब द्वारा 29 अगस्त, 1947 से 26 नवंबर, 1949 की अल्पकालीन समयावधी में लिपिबद्ध किया गया जिसे संविधानसभा द्वारा 26 नवंबर, 1949 को अंगीकार करके 26 जनवरी, 1950 को समता,

समानता, न्याय और बंधुता की अखंड भावना के अंतर्निहित देश मे लागू किया गया जिसकी महान स्मृती मे प्रत्येक वर्ष गणतंत्र दिवस देशभर मे मनाया जाता है...

संविधान को मानणे के अमेको-अनेको कारण है जिनमे से कुछ पर संक्षिप्त मे प्रकाश डाला जा रहा है :-

1. संविधान की दृष्टी मे भारत का प्रत्येक नागरिक समान है |

2. नागरिको में संवैधानिक रूप से किसी प्रकार का स्थान, जाति, धर्म, लिंग के आधार पर विभेद नही किया गया |

3. संविधान के अंतर्गत राष्ट्र को सर्वोपरी माना गया है |

4. सभी जाति-धर्म के लोगो की बिना भेदभाव के संपूर्ण विकास की परिकल्पना की गयी है |

5. राष्ट्र के विकास की मुख्यधारा में सभी नागरिकोंकी भूमिका निहित की गयी है |

6. समाजिक आधार पर शोषित, वंचित, बहिष्कृत, पीडित, वर्ग को भी राष्ट्र की विकास की मुख्यधारा मे जोडणे के लिये विशेषाधिकार प्रतिपादीत किये गये है |

7. महिलाओं को लिंगभेद और जातीभेद से मुक्ति दिलकर उनके लिये राष्ट्र के विकास की मुख्यधारा में समाणांतर भूमिका का प्रतिपादन किया गया है |

8. महिलाओं को पिता और पती की संपत्ती का भागीदार बनाया गया है |

9. महिलाओं के लिये मातृत्व अवकाश और विशेषाधिकारों की व्यवस्था की गयी है |

10. नागरिकों के लिये शिक्षा और सुविधा के साथसाथ रोजगार देणे की सुविधा भी प्रतिपादित की गयी है |

11. नागरिकों को अपनी पसंद का जनप्रतिनिधी चुनने का मताधिकार दिया गया है|

12. बिना भेदभाव के योग्यता के आधार पर उच्चतम चयन की प्रक्रिया प्रतिपादित की गयी है |

13. बिना भेदभाव के उच्चतम पद तक चुनाव की प्रणाली प्रतिपादित की गयी है |

14. समतामुलक समाज की परिकल्पना को समाहित किया गया है |

15. विधी के समक्ष सभी नागरिकोंको समानांतर माना गया है |

16. स्वतंत्र चुनाव आयोग की स्थापना की गयी है |

17. स्वतंत्र न्यायपालिका की स्थापना की गयी है |

18. भारतीय रिजर्व बँक की स्थापना की गयी है |

19. देश की बाहरी और आंतरिक सुरक्षा की संरचना का निर्मान किया गया है |

20. नागरिकोंको मौलिक अधिकारों सहित निती निर्देशक नियम प्रदत्त किये गये है |

21. धार्मिक उपाधीयों का अंत करके धार्मिक गुलामीसे आजादी दी गयी है |

22. देश का मूल ६ ऐतिहासिक नाम भारत रखकर सभी जाती धर्मो मे देश के प्रती राष्ट्रीय भावना का संचार किया गया है |

23. राष्ट्र के नाम के परिवर्तन का अधिकार संसद को भी नही दिया गया है ताकी कभी कोई सांप्रदायिक सरकार भी देश के नाम को परिवर्तन न कर सके |

24. धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र की संकल्पना के तहत किसी भी धर्म को संविधान मे दखल करने का अधिकार नही है |

ये वो कुछ खुबीया संविधान की है जिनको हमे जानना है ... आज कल संविधान व जाति धर्म के विरोध में राजनेताओंव्दारा बहुत कुछ कहा जा रहा है तो हमें यह भी जानना जरुरी है की किसने क्या कहा...

1. प्रधानमंत्री मोदी : दलित मंदबुद्धी होते है |

2. संघप्रमुख मोहन भागवत : आरक्षण जाती आधारित नही होंना चाहिये, अथा आरक्षण की समीक्षा की जाये |

3. केंद्रीयमंत्री विके सिंह : दलित कुत्ते होते है |

4. भाजपा सांसद सुब्रम्हण्यम स्वामी : हम यांनी भाजपा आरक्षण को निरर्थक कर देंगे |

5. केंद्रीयमंत्री अनंतकुमार हेगडे : हम यांनी भाजपा सत्ता में संविधान बदलने आये है |

6. केंद्रीयमंत्री अनंतकुमार हेगडे : व्यक्ती की पहचान जातिसे होनी चाहिये |

7. धर्मगुरू स्वरूपानंद सरस्वती : हम संविधान को नाही मानते है |

यह क्यों कहा गया यह भी जानना जरुरी है...

1. संविधान के पहले जो जातिया धार्मिक गुलाम थी, वे संवैधानिक अधिकारों को पाकर सक्षम होने लगी है जिनकी उन्नती और प्रगती धर्म के ठेकेदारों को हजम नाही हो रहि है |

2. संवैधानिक अधिकारोंकी बदौलत अशिक्षित वर्ग शिक्षित होकर इनका प्रतिभागी बन गया है |

3. संविधान प्रदत्त अधिकारों से बहिष्कृत वर्ग अपने अधिकारों को पाने के लिये संघर्ष करने लग गया है |

4. संवैधानिक अधिकारों से जागरूक होकर गुलाम वर्ग शासक बनणे की और अग्रसर हो रहा है |

5. अधिकारसंपन्न होकर पिछडी जातिया शारीरिक आत्मरक्षा करने मे सक्षम हो राही है |

6. इन्हें कमजोर करने के षडयंत्र और साजिश के तहत आजकल अनर्गलं बयानबाजी करके भारत के बहुजन मूलनिवासीयों के विरुद्ध सांप्रदायिक और जातीय भेदभाव के माहौल का निर्मान किया जा रहा है |

आपकी सावधानी और जागरूकता ही समाज को वापीस गुलाम होने से बचा सक्ती है :-

1. मनुवादी ताकतो ने स्पष्ट इशारा कर दिया है की वो वापस से भारत के मूलनिवासीयों अर्थात SC-ST-OBC को गुलाम बनाने की तैयारी कर रहे है जिससे हमे सावधान रहना है |

2. हमारे बच्चो को मनुवादी संघटनॊ से दूर करके हमारे महापुरुषों के इतिहास को उन्हे बताना चाहिये |

3. बच्चो को संविधान की जानकारी देणी चाहिये |

4. काम खा लेना, परंतु बच्चो को जरूर शिक्षित करना |

5. संविधान और आरक्षण के विरोधीयों को तुरंत जवाब देना होगा |

6. मनुवादीयों के किसी भी संघटन पर विश्वास मत करणा क्योंकी मनुवादी धर्म के नाम पर आपको भ्रमित करके आपसे ही आपके संवैधानिक अधिकारों का विरोध करवणे की साजिश रच सकते है |

7. कोई कितना भी समझाये यह मन लेना की हम बाबासाहब डॉ. आंबेडकर साहब से जादा बुद्धिमान नही हो सकते है |

8. बाबासाहब डॉ. आंबेडकर साहबने जोकुछ किया है, वो बहुत सोच समझकर किया है, अर्थात बाबासाहब डॉ. आंबेडकर साहब गलत नही हो सकते है |

9. भले चाहे जितनी बडी कुर्बानी देनी पडे, संविधान खतम मत होने देना |

10. संविधान बचा रहेगा तो SC-ST-OBC का अस्तित्व भी बचा रहेगा, अन्यथा जिस दिन संविधान खत्म होगा, आप उसी दिनसें वापस गुलाम हो जायेंगे |

कर्मवीर भाऊराव पाटील

जन्म : २२ सप्टेंबर, १८८७, मृत्यू : ९ मे, १९५९

गोरगरिबांच्या मुलांना मोफत व चांगले शिक्षण मिळावे म्हणून कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना केली. त्याद्वारे खेडोपाडी शाळा व वसतिगृहे सुरू केली. कमवा, शिका ह्या योजना सुरू करून मुलांमध्ये स्वावलंबनाचा आदर्श त्यांनी निर्माण केला. अशा थोर शिक्षण महर्षी कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या जयंतीदिनी विनम्र अभिवादन व कोटी-कोटी प्रणाम.

! जयभीम! !! जयभारत !! !!! नमोबुद्धाय !!!

कर्मवीर भाऊराव पाटील–संपूर्ण माहिती मराठी

आपण या आर्टिकल मध्ये महाराष्ट्रातील समाजसुधारक कर्मवीर भाऊराव पाटील (१८८७-१९५९) यांची संपूर्ण माहिती सोप्या मराठी भाषेत जाणून घेणार आहोत. जर तुम्हाला Karmaveer Bhaurao Patil यांच्याबद्दल पुरेशी माहिती नसेल तर नक्की हे आर्टिकल पूर्ण वाचा.

कर्मवीर भाऊराव पाटील-परिचय

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचा जन्म २२ सप्टेंबर, १८८७ रोजी कोल्हापूर जिल्ह्यातील कुंभोज या गावी झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव पायगोंडा पाटील व आईचे नाव गंगाबाई असे होते. पायगोंडा पाटील यांचे गाव सांगली जिल्ह्यातील ऐतवडे हे होय. ते सरकारी खात्यात कारकून म्हणून कामाला होते. त्यांना आपल्या नोकरीनिमित्त अनेक ठिकाणी फिरावे लागले; त्यामुळे भाऊरावांचे बालपण कुंभोज, तासगाव, दहिवडी, विटे यांसारख्या गावी गेले. त्यांचे प्राथमिक शिक्षणही असेच निरनिराळ्या गावी झाले.

भाऊराव पाटील विट्याच्या शाळेतून मराठी पाचवी इयत्ता उत्तीर्ण झाल्यावर त्यांना पुढील शिक्षणासाठी कोल्हापूरच्या राजाराम हायस्कूलमध्ये दाखल करण्यात आले. त्या ठिकाणी त्यांच्या राहण्याची सोय जैन बोर्डिंगमध्ये करण्यात आली होती. भाऊरावांच्या स्वभावात लहानपणापासूनच बंडखोर वृत्ती दिसून येत होती.

जैन बोर्डिंगमधील विद्यार्थ्यांवर कर्मठ धार्मिक नियमांचे पालन करण्यासंबंधी सक्ती केली जात असे. पण भाऊरावांना हे नियम अनावश्यक वाटत; त्यामुळे बोर्डिंगच्या अशा नियमांचे त्यांनी अनेकदा उल्लंघन केले होते व त्याबद्दल वेळोवेळी शिक्षाही भोगली होती. अशाच एका प्रकरणातून त्या वेळचे जैन बोर्डिंगचे सुपरिटेंडेंट अण्णासाहेब लठ्ठे यांच्याशी त्यांचे भांडण झाले. परिणामी, लठ्यांनी भाऊरावांची बोर्डिंगमधून हकालपट्टी केली. कोल्हापूरच्या राजाराम हायस्कूलमध्ये भाऊराव पाटलांनी इंग्रजी सहाव्या इयत्तेपर्यंत शिक्षण घेतले.

शिक्षणात त्यांची विशेष प्रगती दिसून आली नाही. मॅट्रिक होण्यापूर्वीच त्यांना शिक्षण सोडावे लागले. तथापि, कोल्हापूरमधील वास्तव्यात त्यांनी कुस्ती, व्यायाम यांसारख्या गोष्टींकडे भरपूर लक्ष पुरविले. त्या वेळी राजर्षी शाहू महाराज हे कोल्हापूरच्या गादीवर होते. भाऊरावांना काही दिवस महाराजांच्या सहवासात राहण्याची संधी मिळाली होती. त्यांच्या विचारांचा प्रभाव भाऊरावांवर पडला.

याच काळात त्यांचा सत्यशोधक समाजाच्या विचारसरणीशी परिचय झाला आणि ते सत्यशोधक समाजाचे अनुयायी बनले. म्हणजे कोल्हापूरच्या सात वर्षांच्या वास्तव्यात भाऊरावांना शालेय शिक्षणात विशेष प्रगती करता आली नसली तरी भावी जीवनात उपयोगी पडणारी वैचारिक पार्श्वभूमी त्यांना याच ठिकाणी लाभली. भाऊराव पाटलांना आपले शिक्षण अर्ध्यावरच सोडावे लागले. त्यानंतर त्यांनी वेगवेगळे व्यवसाय शोधण्याचा प्रयत्न केला. काही काळ त्यांनी खाजगी शिकवण्याही केल्या.

पुढे ओगले ग्लास वर्क्स व किर्लोस्कर ब्रदर्स लिमिटेड या कंपन्यांचे फिरते विक्रेते म्हणून त्यांनी काम केले. आपल्या कामानिमित्ताने त्यांना महाराष्ट्राच्या ग्रामीण भागात फिरावे लागले. त्यामुळे महाराष्ट्रातील सामाजिक परिस्थितीचे अवलोकन करण्याची संधी त्यांना मिळाली. त्यातून त्यांच्यातील समाजसेवक जागा झाला. महाराष्ट्रातील बहुजन समाज अजूनही अज्ञान, अंधकारात खितपत पडला आहे, त्याला शिक्षणाचा साधा गंधही नाही म्हणूनच तो मागासलेला राहिला आहे. त्याचे सर्व बाजूंनी शोषण चालू आहे, या वास्तवाची भाऊरावांना जाणीव झाली.

त्यावरूनच ते अशा निष्कर्षाप्रत आले की, येथील बहुजन समाजात शिक्षणाचा प्रसार झाल्याखेरीज त्याची उन्नती होऊ शकणार नाही. सत्यशोधक समाजाच्या शिकवणुकीचा प्रभाव त्यांच्यावर होताच. त्यामुळे बहुजन समाजाच्या हितासाठी कार्य करण्याची तळमळ त्यांच्या ठिकाणी होती. ग्रामीण समाजाच्या अवलोकनातून भाऊरावांना आपल्या भावी कार्याची दिशा मिळाली. शिक्षण हाच बहुजन समाजाच्या उन्नतीचा खरा मार्ग होय, अशी त्यांची खात्री पटली. म्हणून त्यांनी स्वतःला शिक्षणप्रसाराच्या कार्याला वाहून घेण्याचे ठरविले.

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक कार्य

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी आपल्या सामाजिक कार्याची प्रेरणा महात्मा फुले व राजर्षी शाहू महाराज यांच्याकडून घेतली होती. बहुजन समाजाच्या हिताची उद्दिष्टे डोळ्यांसमोर ठेवून त्यांनी शिक्षणप्रसाराचे कार्य हाती घेतले होते. म्हणजेच शिक्षणाचा विचार त्यांनी एका व्यापक दृष्टिकोनातून केला होता. शाळा-महाविद्यालयांची स्थापना करणे आणि ती चालविणे, एवढ्यापुरताच शिक्षणाचा अर्थ त्यांना अभिप्रेत नव्हता. सामाजिक परिवर्तन ही त्यांच्या शैक्षणिक कार्याची मुख्य प्रेरणा होती. येथील बहुजन समाजात शिक्षणाचा प्रसार करून व्यापक सामाजिक परिवर्तन घडवून आणण्याची आकांक्षा त्यांनी बाळगली होती.

शिक्षण हे सामाजिक परिवर्तनाचे महत्त्वाचे साधन होय, अशी त्यांची धारणा होती. त्या दृष्टीनेच ते शिक्षणप्रसाराच्या कार्याकडे वळले होते. भाऊराव पाटील यांनी आपल्या शैक्षणिक कार्याची सुरुवात सांगली जिल्ह्यातील दुधगाव या ठिकाणी केली. सन १९१० मध्ये त्यांनी दुधगाव येथे काही स्थानिक लोकांच्या मदतीने 'दुधगाव विद्याप्रसारक मंडळ' या नावाची संस्था स्थापन केली. तिच्यामार्फत 'दुधगाव विद्यार्थी आश्रम' हे वसतिगृह चालू केले. या वसतिगृहाचे एक वैशिष्ट्य म्हणजे तेथे सर्व जातिजमातींचे विद्यार्थी एकत्र राहत असत. पुढे दुधगावच्या धर्तीवर नेर्ले (१९२१) व काले या गावीही कर्मवीरांनी वसतिगृहे सुरू केली.

रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना

कर्मवीर भाऊराव पाटील सत्यशोधक समाजाचे कार्यकर्ते होते. त्यांनी काही काळ सत्यशोधक समाजाच्या प्रचाराचे कार्य केले होते. सन १९९९ मध्ये सत्यशोधक समाजाच्या सातारा जिल्हा शाखेची एक परिषद काले या गावी भरविण्यात आली होती. भाऊराव पाटील हेदेखील या परिषदेला उपस्थित होते. या परिषदेच्या अखेरीस भाऊरावांनी सूचना केली की, जिल्ह्याच्या ग्रामीण भागात शिक्षणाचा प्रसार करण्यासाठी एक संस्था स्थापन करावी. ही सूचना सर्वांनीच उचलून धरली.

त्यानुसार ४ ऑक्टोबर, १९१९ रोजी काले येथेच रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना करण्यात आली. तिची जबाबदारी भाऊराव पाटील यांनी स्वीकारली. पुढे भाऊराव सातारा येथे वास्तव्यास गेले; त्यामुळे १९२४ मध्ये रयत शिक्षण संस्थेचे मध्यवर्ती कार्यालय सातारा येथे नेण्यात आले. सन १९२४ मध्ये कर्मवीरांनी रयत शिक्षण संस्थेच्या वतीने सातारा येथे छत्रपती शाहू बोर्डिंग हाऊस हे वसतिगृह सुरू केले. या वसतिगृहात सर्व जाति-धर्मांचे विद्यार्थी एकत्र राहत असत.

भाऊराव पाटील स्वतः खेड्यापाड्यांत फिरून बहुजन समाजातील गरीब व हुशार विद्यार्थ्यांना गोळा करीत आणि त्यांना शिक्षणासाठी सातार्‍यास घेऊन येत. या विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाची तसेच त्यांच्या राहण्या-जेवणाची सर्व जबाबदारी भाऊराव उचलीत. इतकेच नव्हे तर, आई-वडिलांपासून दूर राहिलेल्या या विद्यार्थ्यांवर ते मायेची पाखर घालीत, त्यांची सर्व प्रकारची काळजी घेत. वसतिगृहातील विविध जाति-धर्मांच्या विद्यार्थ्यांचे ते खरेखुरे पालक होते.

या विद्यार्थ्यांपैकी बहुसंख्य विद्यार्थी असे असत की, भाऊरावांचा भक्कम आधार त्यांना मिळाला नसता तर त्यांच्या शिक्षणाची द्वारे कधीच बंद झाली असती. आपल्या वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांची सोय लावण्यासाठी व त्यांचे शिक्षण चालू ठेवण्यासाठी भाऊरावांनी अविश्रांत कष्ट उपसले. उन्हा-पावसात वणवण फिरून मिळेल त्या ठिकाणाहून त्यांनी मदत गोळा केली. कर्मवीरांच्या या कार्यात त्यांच्या पत्नी लक्ष्मीबाई यांचाही महत्त्वाचा वाटा होता.

युनियन बोर्डिंग हाऊस ची स्थापना

वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांवर उपाशी राहण्याची वेळ येऊ नये म्हणून या माऊलीने आपले मंगळसूत्र विकण्यासही मागे-पुढे पाहिले नाही. वसतिगृहातील मुलांना त्यांनी आपल्या मुलांप्रमाणे मानले आणि त्यांना मातेचे प्रेम दिले. विद्यार्थ्यांच्या उच्चशिक्षणाची सोय व्हावी म्हणून सन १९३२ मध्ये त्यांनी पुणे येथे 'युनियन बोर्डिंग हाऊस' ची स्थापना केली; त्यास 'गांधी- आंबेडकर' यांच्यामधील 'पुणे करारा' चे निमित्त होते. युनियन बोर्डिंग हाऊसच्या रूपाने कर्मवीरांनी एक प्रकारे 'पुणे कराराची' स्मृतीच जतन केली होती.

१६ जुलै, १९३५ रोजी कर्मवीरांनी प्राथमिक शिक्षकांना प्रशिक्षण देण्यासाठी सातारा येथेच 'सिल्व्हर ज्युबिली रुरल ट्रेनिंग कॉलेज' सुरू केले. तथापि, रयत शिक्षण संस्थेच्या कार्याचा व्याप वाढू लागला, तो १९३७ या वर्षापासून! १९३७ मध्ये देशात प्रांतिक कायदेमंडळासाठी निवडणुका घेण्यात आल्या. या निवडणुकीत मुंबई प्रांतासह अनेक प्रांतांत काँग्रेसची मंत्रिमंडळे अधिकारावर आली. मुंबई प्रांताच्या काँग्रेस सरकारने जनतेत साक्षरतेचा प्रसार करण्याची योजना आखली. त्यानुसार खाजगी शिक्षण संस्थांना प्राथमिक शाळा सुरू करण्यास प्रोत्साहन देण्याचा निर्णय घेतला.

कर्मवीर भाऊराव पाटलांनी या योजनेअंतर्गत सातारा जिल्ह्यात खेडोपाडी प्राथमिक शाळांचे जाळेच निर्माण करण्याचे ठरविले. १९३८-३९ या वर्षात रयत शिक्षण संस्थेने ६१ प्राथमिक शाळा सुरू केल्या; तर त्याच्या पुढच्याच वर्षी ही संख्या १६८ वर गेली. इ. स. १९४९ -५० या वर्षी संस्थेच्या वतीने चालविण्यात आलेल्या प्राथमिक शाळांची संख्या ५७८ इतकी होती. नंतरच्या काळात सरकारने प्राथमिक शाळा स्वतःच चालविण्याचा निर्णय घेतला. त्यानुसार महाराष्ट्रभर पसरलेल्या जवळजवळ ७०० प्राथमिक शाळा संस्थेने महाराष्ट्र शासनास सुपूर्त केल्या.

मध्यंतरीच्या काळात कर्मवीरांनी माध्यमिक शाळा उघडण्याची मोहीम हाती घेतली होती. रयत शिक्षण संस्थेची पहिली माध्यमिक शाळा साताऱ्यात 'महाराजा सयाजीराव हायस्कूल' या नावाने १९४० मध्ये सुरू झाली. पुढील काळात माध्यमिक शाळांची संख्याही वाढत गेली. सन १९५३-५४ या वर्षी संस्थेच्या माध्यमिक शाळांची संख्या ४४ इतकी होती. कर्मवीरांनी १०१ शाळा उघडण्याची घोषणा केली. पण हे लक्ष्य गाठण्यास संस्थेला फारसा विलंब लागला नाही. १९७७-७८ या वर्षी माध्यमिक शाळांची संख्या ३१२ वर जाऊन पोहोचली.

छत्रपती शिवाजी कॉलेज पहिले महाविद्यालय

माध्यमिक शाळा उघडण्याची मोहीम चालू असतानाच कर्मवीरांनी उच्च शिक्षणाकडेही आपले लक्ष वळविले. सन १९४७ मध्ये रयत शिक्षण संस्थेने सातारा येथे 'छत्रपती शिवाजी कॉलेज' या नावाने पहिले

महाविद्यालय सुरू केले. त्यानंतर संस्थेच्या महाविद्यालयांच्या संख्येतही झपाट्याने वाढ झाली. १९५९ मध्ये कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे निधन झाले. त्यांच्या निधनानंतर रयत शिक्षण संस्थेचे काय होणार, अशी चिंता काही लोकांना लागली होती. परंतु कर्मवीरांच्या तालमीत तयार झालेल्या कार्यकर्त्यांनी कर्मवीरांचा वार समर्थपणे पुढे चालविला आणि संस्थेच्या कार्याची धुरा यशस्वीरीत्या सांभाळली.

अलीकडील माहितीनुसार सध्या रयत शिक्षण संस्थेच्या महाराष्ट्रात सुमारे ४३८ माध्यमिक शाळा असून या संस्थेच्या वतीने एक अभियांत्रिकी महाविद्यालय, एक विधी महाविद्यालय व २ अध्यापक महाविद्यालये यांच्यासह एकूण ४२ सामान्य शिक्षण महाविद्यालये, ८ अध्यापक विद्यालये, ८० वसतिगृहे, ४२ प्राथमिक शाळा, ३१ पूर्व प्राथमिक शाळा, ८ आश्रमशाळा व ६ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था चालविल्या जातात.

रयत शिक्षण संस्थेच्या शाखा महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यांत पसरल्या असून त्यांपैकी बहुसंख्य शाखा ग्रामीण भागात आहेत. रयत शिक्षण संस्थेच्या वरील विविध शाखांमधून आज हजारो विद्यार्थी शिक्षणाचा लाभ घेत आहेत. कर्मवीरांनी लावलेल्या रयत शिक्षण संस्थेच्या सुरुवातीच्या इवल्याशा रोपट्याचे संस्थेच्या बोधचिन्हाप्रमाणे आज खरोखरीच एका विशाल वटवृक्षात रूपांतर झाले आहे.

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी महाराष्ट्रातील बहुजन समाजात शिक्षणाचा प्रसार करून त्यास जागृत बनविले, तथापि, शिक्षणासंबंधी त्यांच्या स्वतःच्या काही कल्पना होत्या व त्या प्रत्यक्षात उतरविण्याचा त्यांनी प्रयत्न केला. कर्मवीरांना समाजात स्वाभिमानाने व ताठ मानेने जगणारे विद्यार्थी तयार करावयाचे होते. विद्यार्थ्यांनी मदतीसाठी दुसऱ्याकडे याचना करावी, ही गोष्ट त्यांना मान्य नव्हती.

म्हणून विद्यार्थ्यांनी स्वावलंबनाने शिक्षण घ्यावे यावर त्यांनी भर दिला. ‘स्वावलंबी शिक्षण हेच आमचे ब्रीद‘ हे रयत शिक्षण संस्थेचे घोषवाक्य आहे. विद्यार्थ्यांनी स्वतःच्या पायावर उभे राहून शिक्षण घ्यावे म्हणून त्यांनी ‘कमवा व शिका‘ ही योजना सुरू केली आणि त्यामार्फत विद्यार्थ्यांना खडी फोडणे, शेती पिकविणे अशी विविध प्रकारची कामे उपलब्ध करून दिली.

कर्मवीरांनी स्वावलंबी शिक्षणावर भर देण्याचे आणखी एक कारण म्हणजे सामान्य परिस्थितीतील विद्यार्थ्यांना शिक्षणाची द्वारे खुली करून देणे, है त्यांचे उद्दिष्ट होते. या विद्यार्थ्यांचे पालक मुळातच अतिशय दारिद्र्यात जीवन जगत होते. तेव्हा विद्यार्थ्यांनी आपल्या गरीब पालकांवर स्वतःच्या शिक्षणाचा भार टाकू नये, अशी कर्मवीरांची इच्छा होती.

श्रमप्रतिष्ठेला अतिशय महत्त्वाचे स्थान

कर्मवीरांच्या शैक्षणिक तत्त्वज्ञानात श्रमप्रतिष्ठेला अतिशय महत्त्वाचे स्थान होते. विद्यार्थ्यांनी कोणत्याही प्रकारचे श्रम करण्यात कमीपणा मानू नये, अशी त्यांची शिकवण होती. आपण स्वतःच्या श्रमावर शिकत

आहोत, असे सांगण्यात विद्यार्थ्यांना मोठेपणा वाटला पाहिजे; तसेच समाजात श्रमाला प्रतिष्ठा प्राप्त झाली पाहिजे आणि श्रम करणाऱ्यांना महत्त्व प्राप्त झाले पाहिजे, असे त्यांना वाटत होते.

बंधुभाव व सामाजिक समता कर्मवीर भाऊराव पाटलांनी आपल्या शैक्षणिक कार्याद्वारे विद्यार्थ्यांना बंधुभाव व सामाजिक समता यांचा संदेश दिला. त्यांना जातिभेद मुळीच मान्य नव्हता. रयत शिक्षण संस्थेने चालविलेल्या वसतिगृहांमध्ये विविध जातिधर्मांचे विद्यार्थी एकत्र राहत असत. ते सर्व जण स्वतःच्या हाताने सामुदायिकरीत्या स्वयंपाक करीत असत व एकत्रच जेवण घेत असत. अशा प्रकारच्या सहजीवनातून विद्यार्थ्यांना बंधुभाव व सामाजिक समता यांचा संदेश मिळावा, हाच कर्मवीरांचा या प्रयोगामागील प्रमुख हेतू होता.

कार्याची महत्ता

कर्मवीर भाऊराव पाटील हे आधुनिक भगीरथ होते. त्यांनी शिक्षणाची गंगा महाराष्ट्राच्या खेड्यापाड्यांतील गरीब शेतकऱ्यांच्या व पददलित जनतेच्या झोपडीपर्यंत नेऊन पोहोचविली आणि अज्ञान-अंधकारात खितपत पडलेल्या गोरगरीब समाजाचा उद्धार घडवून आणला; यातच त्यांच्या मोठेपणाचे रहस्य सामावलेले आहे. कर्मवीरांनी रयत शिक्षण संस्थेच्या प्राथमिक व माध्यमिक शाळा प्रामुख्याने ग्रामीण भागातच उघडल्या; यापाठीमागे त्यांची एक विशिष्ट दृष्टी होती. आपल्या समाजातील जे घटक आतापर्यंत शिक्षणापासून वंचित राहिले होते अशा समाजघटकांना शिक्षणाचा लाभ मिळवून देणे, हे त्यांचे मुख्य उद्दिष्ट होते.

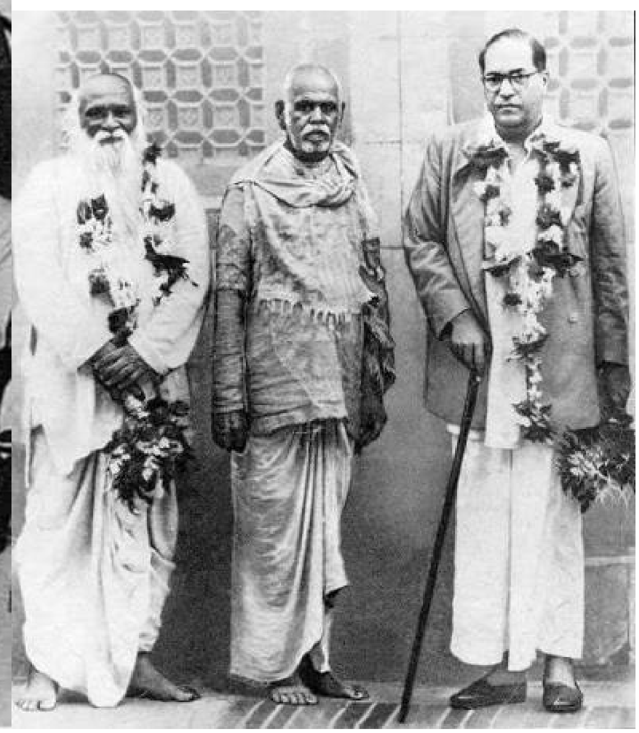
कर्मवीरांच्या काळात महाराष्ट्राच्या ग्रामीण भागात शिक्षणाचा विशेष प्रसार झाला नव्हता. बहुसंख्य ग्रामीण जनता अशिक्षित व अज्ञानी होती. म्हणून त्यांनी ग्रामीण जनतेच्या शिक्षणावरच आपले लक्ष केंद्रित केले. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या प्रयत्नांमुळेच महाराष्ट्राच्या ग्रामीण भागात शिक्षणाचा झपाट्याने प्रसार झाला आणि ग्रामीण जीवनाचे चित्र बदलण्यास मदत झाली, ही वस्तुस्थिती कोणालाही नाकारता येणार नाही.

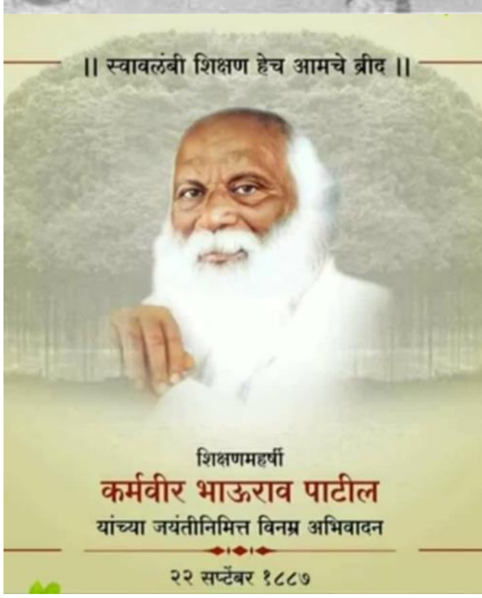
ज्या अस्पृश्य समाजाला परंपरेने शिक्षणाचा अधिकार नाकारला होता, त्याच अस्पृश्य समाजातील एका विद्यार्थ्याने संस्कृत विषयाचे पारितोषिक मिळवावे, हा भाऊरावांनी घडवून आणलेला चमत्कारच होता. त्यांनी आपल्या शैक्षणिक कार्याद्वारे बहुजन समाजाच्या उन्नतीचा मार्ग मोकळा करून दिला.

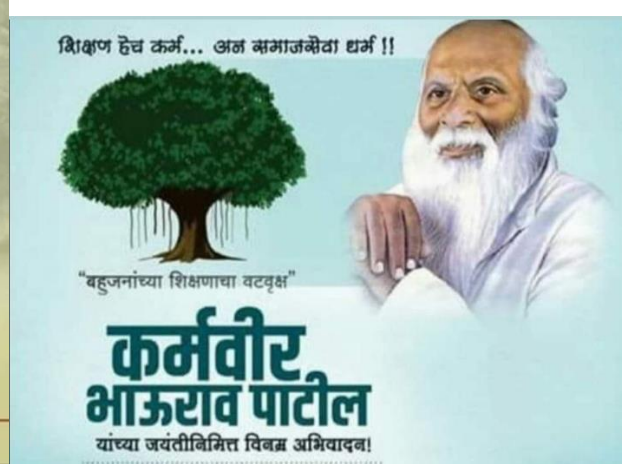
कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या कार्याची अनेक सामाजिक संस्थांनी दखल घेऊन त्यांना मानपत्रे बहाल केली. भारत सरकारने त्यांना 'पद्मभूषण' हा किताब दिला. पुणे विद्यापीठाने त्यांना डी. लिट. ही सन्मानदर्शक पदवी बहाल केली. त्यांच्या कार्याला प्रचंड लोकमान्यताही मिळाली. मृत्यू रयत शिक्षण

संस्थेच्या माध्यमातून ज्ञानाची गंगा सामान्यातील सामान्य माणसाच्या दारी पोहोचविल्याच्या समाधानातच ९ मे, १९५९ रोजी कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचा मृत्यू झाला.

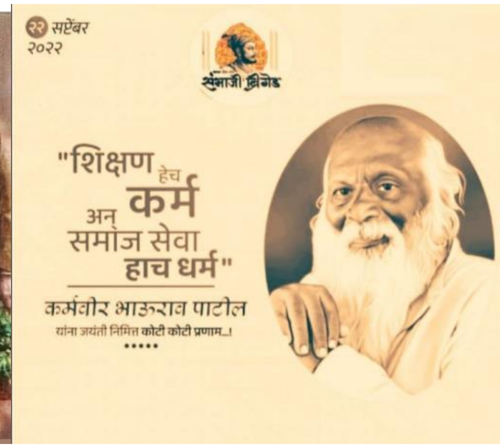

डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर कोण आहेत?

याचे उत्तर एका जानकार राजनैतिक वैद्य पेरियार यांनी खूपच सुंदर समजावले आहे.

आयुर्वेद आणि औषधी विज्ञान मधे सहद याला याला अमृतासमान मानले आहे. परंतु आश्चर्य या गोष्टीचे आहे की, सहद याला जर कुत्र्यानी चाटले तर तो मारून जातो. म्हणजेच जे मनुष्यासाठी अमृत आहे ते सहद कुत्र्यासाठी जहर आहे.

शुद्ध देशी गाईचे तूप याला आयुर्वेद आणि औषधालंय विज्ञान मधे औषधि गुणांचे भंडार मानल्या जाते. परंतु आश्चर्य, कचऱ्यानी प्रसन्न राहणारी माशी कधी शुद्ध देशी तूप खाऊ शकत नाही. चुकीने जर माशी देशी तुपावर बसून चाटणार तर ती तडपू तडपू लागेच तेथे मरून जाते.

आयुर्वेदामध्ये खडीसाखरेला पण औषधी आणि श्रेष्ठ मिष्ठान्न मानल्या गेले आहे. परंतु आश्चर्य, जर गध्याला एक खडीसाखर चारल्या गेली, तर काही वेळेतच प्राणपाखरू उडून जाईल.

निंबाच्या झाडावर लागणारी पकलेली निंबोळीमध्ये काही रोगांना हरवण्याचे औषधी गुण आहेत. आयुर्वेद त्याला चांगली औषधी म्हणते. पण अहोरात्र निंबाच्या झाडावर राहणारा कावळा जर निंबोळी खात असेल तर त्या कावळ्याची मृत्यू निश्चित आहे.

म्हणजेच या धर्तीवर असे सर्व काही आहे... जे आपल्यासाठी अमृतासारखे आहे, गुणकारी आहे, औषधी आहे... पण या धर्तीवर असे काही जीव असे पण आहे ज्यांच्यासाठी हेच अमृत... विष आहे.

आंबेडकर तिच गुणकारी अमृत औषधी आहे. परंतु कुत्रे मनुवादी ढोंगी, माशी संवर्ण जातींची घाण, गधे उचणीचतेचा विचार-राजनैतिक मूर्ख, आणि कावळे मनुवादी, अप्रामाणिक मीडिया; या सर्वांसाठी... विषासारखी आहे.

37 बोधिपक्षीय धम्माचे वर्णन

1. 4 चार सति पट्ठान 2. 4 चार सम्यक प्रहान 3. 4 चार रुद्धीपाद 4. 5 पांच इंद्रिए 5. 5 पांच बळ 6. 7 सात संबोध्यांग 7. 8 आठ आर्य अष्टांगिक मार्ग; हे सर्व मिळून 37 बोधिपक्षीय धम्म आहेत.

सती पट्ठान

1. कायानुपस्सी - कायानुदर्शन 2. वेदनानुपस्सी - वेदनानुदर्शन 3. चित्तानुपस्सी - चित्तानुदर्शन 4. धम्मानुपस्सी - धम्मानुदर्शन.

सम्यक प्रहान (व्यायाम)

1. अनोत्पन्न पुण्यकर्मांना उत्पन्न करणे ~ जे आपल्या अंतर्मनात चांगलेपण नाही आहे, त्याला उत्पन्न करणे.

2. उत्पन्न पुण्यकर्मांची वृद्धी करणे ~ जे आपल्या अंतर्मनात चांगले गुण आहेत त्याचे अधिकाधिक संवर्धन करणे.

3. उत्पन्न पापकर्मांचा नाश करणे ~ जे आपल्या अंतर्मनात वाईटपना आहे त्याला नष्ट करणे.

4. अनोत्पन्न पापकर्मांना उत्पन्न न होऊ देणे ~ जे आपल्या अंतर्मनात वाईटपण नाही त्याला उत्पन्न होऊ न देणे.

रुद्धीपाद

1. छंद रुद्धी ~ शुभ मंगल इच्छा उत्पन्न करणे. (निवड करणे)

2. विर्य रुद्धी ~ मंगल उत्साह उत्पन्न करणे.

3. चित्त रुद्धी ~ प्रशांत चित्ताला उत्पन्न करणे. (समाधी)

4. मिमांसा रुद्धी ~ विश्लेषन कौशल्याला उत्पन्न करणे. हे चार रूढी पाद आहेत.

5 पाच इंद्रीय + 5 पाच बळ

1. श्रद्धा इंद्रीय + बळ 2. विर्य इंद्रीय + बळ 3. स्मृती इंद्रीय + बळ 4. समाधी इंद्रीय + बळ 5. प्रज्ञा इंद्रीय + बळ; हे पाच इंद्रीय + बळ आहेत.

संबोध्यांग

1. सती स्मृती संबोध्यांग (सजगता) 2. धम्म विचय (विश्लेषण) 3. विर्य संबोध्यांग, परिश्रम, पराक्रम 4. प्रिती संबोध्यांग 5. प्रश्रब्धी (प्रशांती) संबोध्यांग 6. समाधी संबोध्यांग 7. उपेक्षा (समता) संबोध्यांग हे सात प्रकारचे संबोध्यांग आहेत.

आर्य अष्टांगिक मार्ग

1. सम्यक दृष्टी (दृष्टिकोन) 2. सम्यक संकल्प 3. सम्यक वाणी 4. सम्यक कर्मांत 5. सम्यक आजीविका 6. सम्यक व्यायाम 7. सम्यक स्मृती 8. सम्यक समाधी; हे सर्व 37 बोधिपक्षीय धम्म आहेत.

🙏 संस्कार ....

🔵 बौद्ध धर्मामध्ये पूजा अर्चा कर्मकांड आणि संस्कार इत्यादींना फारसे महत्त्वाचे स्थान नाही महास्थवीर पदाला पोचलेल्या आणि त्रिपिटकाच्या निर्मितीची अनमोल जबाबदारी पार पाडलेल्या सारीपुत्त व महामोगल्लायन यांची धम्मदीक्षा सुद्धा भगवंतांनी यही भिक्खवे अर्थात आपण इकडे या एवढं एकच वाक्य उच्चारून दिली.

🔵 बौद्ध धम्म आणि संघ खूप विस्तार पावला तेव्हाही भगवंतांनी कशाचेही अवडंबर माजविले नाही. बौद्ध धम्माची उभारणी बाह्य सोपस्कार आणि बुद्धीच्या कसोटीवर आधारलेली आहे.

🔵 सर्वसाधारण माणसाला धार्मिक विधी संस्काराची आवश्यकता भासत असते म्हणून ते निर्माण केले गेले पैकी काही विधी संस्कार हे निरनिराळ्या बौद्ध राष्ट्रात प्रचलित आहेत ते स्वीकारताना बोधिसत्व डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांनी आधुनिक युगाला अनुरूप असा विज्ञाननिष्ठ दृष्टिकोन समोर ठेवला आहे तरच भारत आणि इतर बौद्ध राष्ट्रांमध्ये धार्मिक सांस्कृतिक एकात्मता साधने असा दृष्टिकोन यात अभिप्रेत आहे.

🔵 बोधिसत्व डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांचे धार्मिक क्षेत्रातील कार्य हे प्रियदर्शी राजा अशोक यांच्या कार्य एवढेच थोर आहे डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांनी या देशातून लुप्त झालेल्या बौद्ध धम्माचे अडीच हजार वर्षानंतर पुनरुज्जीवन करून महान असे धम्मचक्र प्रवर्तन केले म्हणूनच डॉक्टर बाबासाहेबांचे विधी मध्ये पूजन होते.

🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵

🙏 (१) धम्म दीक्षाविधी..................

🔵 बौद्ध धम्मामध्ये संघ दीक्षा होती व आजही आहे परंतु धम्मदीक्षा नव्हती. धम्मदीक्षा नसल्याकारणाने मनुष्य बौद्ध धम्मातून जैन धर्मात व जैन धर्मातून अन्य धर्मात वावरत असे कारण सर्व धर्म सारखे अशी त्याची भावना असे त्यामुळे कोणत्याच धर्माला चिकटून राहत नसे. बौद्ध धम्माच्या ऱ्हासाला हे एक मोठे कारण झाले.

🔵 असे पुनरपि घडू नये म्हणून धम्मदीक्षा प्रचारात आणणे अत्यंत आवश्यक झाले आहे त्याशिवाय धम्मातील ही धरसोड नाहीशी होणार नाही ख्रिस्ती धर्मात दोन प्रकारच्या दीक्षा आहेत बाप्टिस्ट म्हणजे धम्मदीक्षा व ऑडिशन म्हणजे संघ दीक्षा बौद्ध धम्माच्या पुनरुज्जीवनात दोन्ही दीक्षांना स्थान दिले पाहिजे सर्वांनीच संघ दीक्षा घेण्याची आवश्यकता नाही पण ज्याला बौद्ध धम्म स्वीकारायचा असेल त्याने धम्मदीक्षा घेतलीच पाहिजे त्याशिवाय कोणालाही बौद्ध म्हणून मानले जाणार नाही.

🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵

🙏(२) नामकरण विधी............................

🔵 बौद्ध व्यक्तीच्या जीवनातील हा प्रथम संस्कार आहे हा संस्कार बाळाच्या जन्मानंतर पाचव्या आठवड्याच्या नंतर आपल्या सोयीप्रमाणे करावा बाळाचे नाव बौद्ध संस्कृती प्रमाणे ठेवावे.

🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵

🙏 विद्यारंभ विधी...............................

🔵 जीवनातील हा दुसरा संस्कार बौद्ध व्यक्तीच्या जीवनात संस्काराचे महत्त्व फार आहे कारण ज्ञान हे सूर्याप्रमाणे तेजस्वी आणि प्रकाशाप्रमाणे जीवन, समाज, राष्ट्र उज्वल करणारे असते. ज्ञानाच्या मिरासदारांनी गेली कित्येक शतके आपणाला ज्ञानापासून वंचित ठेवले होते डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांच्या मुळे हेच ज्ञान सार्वत्रिक झाले आहे. भगवान बुद्ध म्हणतात अत्त दीप भव ! अर्थात स्वयंप्रकाशित व्हा.

🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵

🙏 साक्षगंध विधी...............................

🔵 साक्षगंध विधी हा माणसाच्या जीवनातील तिसरा आणि संसारी जीवनातील पूर्वविधी आहे. भावी पती पत्नी म्हणून या विधीने समाजात व दोन्ही परिवारात गणगोत्रात ते परिचित होतात. आणि ते दोघे एक दुसऱ्याचे जीवनसाथी होण्याचे महापुरुषांच्या प्रतिमांच्या व जमलेल्या जनसमुदायाच्या साक्षीने मान्य करतात म्हणून या विधिला साक्षगंध विधी म्हणतात.

🔵 पूर्वीच्या धर्मात माणसाला मूल होत नव्हते व त्या मानवी समूहात महिला जातीचे खूप अवमूल्यन झाले होते. अनेक बायका करणे, सोडणे. उदा. कुमारी वयस्कर विवाह इत्यादी अनेक प्रकार त्याचे साक्षीदार आहेत पण बौद्ध

धम्मात मात्र महिला स्वातंत्र्याला सन्मानाला अग्रस्थान आहे. बौद्ध धम्माव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही धर्मात महिला भिक्खुंनींचा संघ नव्हता. बौद्ध धम्मात ज्ञानवंत महिला रत्न शेकड्याने मोजावे लागतील एवढी आहेत. तेव्हा बौद्ध धम्मीय्यांनी लग्न जमवितांना महिला जातीची फसवणूक होईल असे अधम्मी कृत्य करू नये. हे जवळजवळ धम्म अज्ञानच आहे. आजादशत्रू हावची ह्या गणराज याचा पराभव करू पाहत होता. तेव्हा बुद्धाने सांगितले होते की जोपर्यंत वज्जीचे लोक मी दिलेल्या सात नियमाप्रमाणे चालतात तोपर्यंत त्यांचा पराभव होने शक्य नाही. त्या सात नियमांमध्ये महिला सन्मानाचा आणि स्वातंत्र्याचा देखील एक नियम होता हे लक्षात ठेवणे जरुरीचे आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तर महिला स्वातंत्र्याचे महान पुरस्कर्ते होते. भारतीय महिला जातीला त्यांनी स्वातंत्र्याची सवलतच बहाल केली आहे. म्हणूनच साक्षगंध म्हणजेच साखरपुडा या संस्काराला भारतीय बौद्ध जीवनात अत्यंत मौलीक स्थान आहे.

🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵

🙏 विवाह विधी ....

🔵 विवाहाचा मूलभूत हेतू म्हणजे संयमीत आणि संतुलित जीवन जगणे. मनुष्याच्या जीवनात विवाहाला फार महत्वाचे स्थान आहे. विश्वबंधुत्वाचा विचार करता एका माणसाने दुसऱ्या माणसावर एका समाजाने दुसऱ्या समाजावर आणि एका राष्ट्राने दुसऱ्या राष्ट्रावर बंधू भावाने प्रेम केले पाहिजे अशी भगवान बुद्धांची शिकवण आहे. ही शिकवण केवळ मनुष्य प्राण्यापूर्तीच मर्यादित नसून सर्व जिवश्रृष्टीला लागू आहे. या बंधू भावाची सुरुवात खऱ्या अर्थाने विवाहाच्या संस्काराने विवाहबद्ध होणारे दोन जीव जेव्हा एकत्र येतात तेव्हापासून होते आणि म्हणूनच मानवी जीवनात विवाहास फार मोठे महत्वाचे स्थान आहे. पुढील प्रकारचे विवाह प्रकर्षाने निश्चित मागे आहेत. (1) बालविवाह (2) विजोडविवाह (3) वृद्धविवाह.

🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵🔵

*_मगधाचा भाग्योदय_*

🌼🌼🌼🌼🌼🌼🌼🌼🌼🌼🌼

सव्विसशे वर्षांपूर्वी उत्तर भारतात १६ प्रमुख गणराज्ये होती.

१. अंग. २. मगध, ३. काशी, ४. कोशल, ५. बिजी [बज्जि] ६. मल्ल, ७. चेतीय, ८. वंस [ग], ९. कुरू, १०. पंचाल, ११. मत्स्य, १२. सुरशेन, १३. अश्यक. १४. अवन्ती, १५. गंधार आणि १६. कंबोज.

यातील काही गणतंत्र होती व बाकी राजतंत्र शासनाखाली होती. *यात मगध हे फार मोठे व सामर्थ्यसंपन्न राज्य होते. तेथे राजकुलीन शासनाचा शासक महाराज भाति होता. त्याला महाराणी बिम्बिपासून एक पुत्ररत्न प्राप्त झाले. बिम्बिचा मुलगा म्हणून तो बिम्बिसार या नावाने प्रसिद्ध झाला.*

बिम्बिसार फार महत्वाकांक्षी राजा होता. किशोरावस्थेतच त्याच्या मनात राज्याभिषेक करवून घेण्याची प्रबळ इच्छा निर्माण झाली. राजा भातिचे आपल्या पुत्रावर निरतिशय प्रेम होते. त्याने पंधरा वर्षांच्या किशोर बिम्बिसारचा राज्याभिषेक करून टाकला व स्वतः राज्यकारभारातून निवृत्त झाला. बिम्बिसारची महत्वाकांक्षा वाढत गेली. युवावस्थेपर्यंत तो शस्त्र विद्येत प्रवीण झाला आणि सैन्याचे संचालनाच्या रण कौशल्यात निपुण झाला. त्याने आपली सेना विविध शस्त्रास्त्रांनी सुसज्ज केली. या विपुल सैन्य बळावर आणि रणांगणातील युद्ध चातुर्यामुळे त्याने शेजारच्या अंग देशाचे राज्य जिंकले. *अंग आणि मगध दोन राज्ये एक झाल्यावर बिम्बिसारची शक्ती वाढली. सेना वाढली. या विशाल सैन्याचा अधिपती झाल्यामुळे तो स्वतःला सेनिय म्हणजे सेनापती बिम्बिसार म्हणवू लागला.* त्याच्या सेनेचा झेंडा शुभ्र पांढरा होता. त्या श्वेतकेतू-सेनेचा दबदवा वाढला आणि ती सेना आसपासच्या जनपद गणराज्यावर अधिपत्य गाजवू लागली.

मगधाच्या पश्चिमोत्तर सीमेवर कोशल देखील एक फार मोठे व शक्तीशाली राज्य होते. त्याचा राजा होता महाराज महाकोशल. त्याच्या मुलाचे नाव प्रसेनजित व मुलीचे नांव कोशलदेवी होते. राजकुमार प्रसेनजितचा विवाह मगधाचा राजा भाति याच्या कन्येशी म्हणजे बिम्बिसारच्या बहिणीशी झाला होता. भातिचे उत्तराधिकारी सेनिय बिम्बिसारचे वाढते सामर्थ्य पाहून कोशल नरेश प्रभावित झाला आणि त्याने राजकुमारी कोशलदेवीचा विवाह मगधाच्या युवा नरेशाशी करून टाकला व आपले संबंध बळकट केले. महाराज कोशलने आपल्या कन्येला काशीचे राज्य वरदक्षिणेदाखल देऊन टाकले. त्यामुळे बिम्बिसारच्या साम्राज्याची शक्ती अधिकच वाढली. आता तो अंग, मगध व काशी या सारख्या तीन महाजनपदांचा सम्राट झाला. त्याच्या राज्याची संपदा-ऐश्वर्य आणि सैन्याचे शौर्य उत्तरोत्तर वाढू लागले. व त्या बरोबरच युवावस्थेतील कामपिपासा भोगवादी वृत्ती वाढू लागली. पट्टराणी कोशलदेवी व्यतिरिक्त आजुबाजूच्या देवांगना सदृश सौंदर्यवान राजकुमारींनी आणि अन्य सौंदर्य शालिनी स्त्रियांनी त्याचा राणीवास वाढतच गेला. तरी देखील त्याचं सौंदर्य पिपासा कमी झाली नाही.

दूरच्या मद्र [मद्द] देशाची राजधानी सागलची [आधुनिक पाकिस्तानी पंजाबमधील लाहोरनजीकचे सियालकोट शहर] ची राजकन्या खेमा सुवर्णरंगी होती. सर्वांगसुंदर सौंदर्यवती होती. तिच्या अतुलनीय रूपमाधुर्याची चर्चा बिम्बिसारने ऐकली तेव्हा तिच्याशीही त्याने विवाह केला. आपल्या अंतःपुरात तिला महत्वपूर्ण स्थान दिले.

_तो ज्या कोणी गणराज्यातील एखाद्या सौंदर्यवतीचे नाव ऐकत असे तिच्याशी विवाह करण्यासाठी, तिच्या प्राप्तीसाठी तळमळू लागे. त्या काळात काही काही गणराज्यात आपल्या प्रदेशातील सर्वश्रेष्ठ सुंदरी आणि नृत्य गायन, वादन इ. ललित कलात नितांत निपुण युवतींच्या स्पर्धा होत असत गणराज्यांतील अनेक राजकुमार,

राजपुरुष, शक्तीशाली सामंत इत्यादी त्या सौंदर्यसम्राज्ञीशी विवाहबद्ध होण्यासाठी उतावीळ होत असत. परस्पर कलह भांडण, तंटे होऊ नयेत या भीतीने त्या युवतीला गणिका पद देऊन मानसन्मान दिले जात असत. जनपदकल्याणी नावाने विभूषित केले जात असे. तिला जनपदाच्या प्रमुख गणिकेचे जीवन व्यतीत करावे लागत असे, आणि राज्यामार्फत तिच्या शरीरसुखाची किंमत फार मोठी ठरवून दिली जात असे._

अशीच एक सौंदर्य सम्राज्ञी होती. नगर वधू आम्रपाली, ती वज्जि [लिच्छवी] गणराज्याची जनपद-कल्याणी होती. तिच्या सौंदर्याची ख्याती ऐकून बिम्बिसार तिची प्राप्ती व्हावी म्हणून विव्हळ झाला. वज्जि राज्याशी मगधाचे संबंध फारसे चांगले नव्हते. आणि कोणाही जनपद कल्याणीशी विवाहसंबंध न ठेवण्याची अलिखित प्रथा होती. म्हणून आपली कामवासना शमविण्यासाठी तो आपल्या काही सैनिकांसह वारंवार वज्जिची राजधानी वैशाली येथे वेश बदलून जात असे, आणि तिच्या शरीर सौंदर्याचा उपभोग घेत असे.

याचप्रमाणे उज्जैनची जनपदकल्याणी पद्मावतीची ख्याती ऐकून तो तेथेही गेला.

अशाप्रकारे अन्य प्रादेशिक सौंदर्य सम्राज्ञीच्या मागे ही तो भ्रमराप्रमाणे भ्रमण मंडले करीत असावा. परंतु आम्रपाली आणि पद्मावतीशी असलेला त्याचा संबंध जगजाहिर झाला. कारण दोघींनाही त्याच्यापासून एक एक मुलगा झाला. *बिम्बिसारपासून आम्रपालीला 'विमलकौंडन्य' आणि पद्मावतीला 'अभय' नावाचा पुत्र झाला.*

धन-मद आणि राज्य-मद यांच्यामुळे त्याचा काम-मद फारच वाढला. परंतु तरी देखील बिम्बिसारने मानवी जीवनमूल्यांची पायमल्ली केलेली नाही, असे आपल्याला दिसते. या *शरीरविक्रयातून गणिकांना जी मुले झाली त्या मुलांचा त्याने सहर्ष स्वीकार केला होता. त्यांच्याबाबतच्या नैतिक जबाबदाऱ्या, उत्तरदायित्व त्याने सांभाळले. ते टाळले नाही. गर्भावस्थेपासूनच त्यांच्या उदर भरणाची जबाबदारी घेऊन आपल्यामार्फत पर्याप्त धन तो त्यांच्याकडे पाठवीत राहिला. आणि नंतर संगोपन-संवर्धनाची जबाबदारीही पार पाडली. पद्मावतीने सात वर्षानंतर पुत्र अभय याला त्याचा पिता बिम्बिसार यांच्याकडे पाठविले तेव्हा त्याने त्याच्याशी किंचितही दुर्व्यवहार केला नाही. अन्य राजकुमारांप्रमाणेच वागविले, कोणताही भेदभाव केला नाही. अन्य राजकुमारांप्रमाणेच अभयही राजमहालात राहात असे. राजकुमार अभयविषयी बिम्बिसारच्या मनात अन्य राजपुत्राप्रमाणेच प्रेम व वात्सल्य भावना होती. पुढे एकदा तर त्याने त्याला सात दिवसांसाठी मगधाच्या राजसिंहासनावरही बसविले.*

बिम्बिसारच्या आणखीही काही राजराण्या होत्या. म्हणून त्याला आणखीही काही मुले असण्याची शक्यता आहे. परंतु विपश्यनेच्या प्राचीन इतिहासाचे संशोधन करतांना जी अन्य काही नावे समोर आलीत त्यात आहेत राजकुमार अजातशत्रू, राजकुमार शीलव, राजकुमार धुंद आणि राजकुमारी चुंदी..

_बिम्बिसारला आपले कुटुंब फार प्रिय होते, त्याला राण्या, राजपुत्र आणि राज्यकन्या अत्यंत आवडत होत्या. पंधरा वर्षाच्या किशोरअवस्थेत राज्याभिषेक झाल्यावरही सोळा वर्षे पर्यंत त्याने मगध साम्राज्याचे सूत्र संचालन केले.

वयाच्या एकतीसाव्या वर्षी बिबिसारची भगवान गौतम बुद्धांशी राजगृहाच्या लट्ठिवनामध्ये पहिली भेट झाली. [तसा तो बोधिसत्व परिव्राजक सहा वर्षापूर्वी पांडव पर्वतावर भेटला होताच.] पहिल्या प्रथम भगवान बुद्धांचा उपदेश ऐकून बिम्बिसार अंतर्मुखी झाला व त्याला सत्याच्या दर्शनामुळे स्त्रोतापत्र अवस्था प्राप्त होऊन त्याचे मन कृतज्ञता भावनेने भरून आले. विपश्यनेद्वारा आपल्या अंतरंगातील सत्याचा थोडासा जरी अनुभव आला तरी साधक कृतज्ञताविभोर होतो. ही तर स्रोतापत्र अवस्था होती. कृतज्ञतेचे तेथे सांगावे?_

त्याचा जीवनप्रवाहच बदलला. कामक्रिडेत, रतिरसात धुंदफुंद झालेला माणूस धर्मरसात गोडी घेऊ लागला. आपल्या अनुभवावरून त्याला समजले की *'सब्बरसं धम्मरसं जिनाति' धर्मरस हाच सर्व रसात श्रेष्ठ रस आहे.* हा धर्म सर्वांनी प्राशन करावा-चाखावा. आणि त्याच वेळी आपल्या प्रिय पत्नी, पुत्र, कन्या सर्वांनाच याचा लाभ मिळावा या सदिच्छेने भगवान बुद्धांसमवेत सर्व भिक्षूंना भोजनासाठी राजमहालात दुसऱ्या दिवशी सकाळी येण्याचे निमंत्रण दिले. भगवानांनी मौन स्वीकृती दिली. दुसऱ्या दिवशी भिक्षुसंघासह भगवान भिक्षेसाठी राजमहालात पोहोचलो. बिम्बिसारने अत्यंत सन्मानपूर्वक त्यांना भोजन वाढले. त्यानंतर भगवानांना उच्चासनावर बसवून व आपण खालच्या आसनावर बसून भगवानांचा कल्याणकारी धर्मोपदेश ऐकला. कानावर शुद्ध धर्माचा अमृतरस वर्षु लागला. तिथेच बसल्या बसल्या आपल्या प्रजेची आठवण झाली. माझी सारी प्रजा म्हणजे माझीच मुलेबाळे सर्वांनाच हा विशुद्ध मुक्तीचा मार्ग मोकळा व्हावा, कळावा. पण भगवान दीर्घ काळ राजगृहात राहिले तरच हे शक्य आहे आणि भविष्यातही वेळोवेळी त्यांचे येथे आगमन होत राहावे.

राजधानी राजगृहाच्या कल्याणार्थ असे एखादे योग्य ठिकाण असावे की जिथे भिक्षु संघासहित भगवानांचा निवास व्हावा आणि शुद्ध धर्म मार्गाने जाण्यासाठी नागरिकांना व ग्रामीण जनतेलाही त्यांचे मार्गदर्शन व्हावे. हे स्थान राजधानीच्या कोलाहलापासून दूर असावे. कारण ध्यानसाधनेसाठी शांत एकांतवासाच असावा लागतो. पण ते राजधानीपासून इतके दूर ही नसावे की लोकांना तिथे निर्वेध जाणे शक्य नसावे. *एकाएकी अकस्मात त्याला वेणुवनाची आठवण झाली. हे ठिकाण या धर्मकार्यासाठी सर्वथैव उपयुक्त होते. अत्यंत विनम्र भावाने त्याने आपल्या मनातील ही धर्मभावना भगवानांना बोलून दाखविली. भगवानांनी मौन स्वीकृती दिली. बिम्बिसार पुन्हा एकदा कृतज्ञता विभोर झाला. 'सब्बदानं धम्मदानं जिनाति' धर्माचे दान सर्व दानात श्रेष्ठ दान असते. भगवानांनी राजगृहाचे वेणुवन, साधक संघासाठी स्वीकारले,* मगध नरेश कृतार्थ झाला. 'इथे अनेक लोकांना शुद्ध धर्माचा लाभ होईल, ते सांसारिक मुक्ततेच्या मार्गावर आरूढ होणारी 'विपश्यना' शिकतील. माझा परिवार धन्य होईल. माझी प्रजा धन्य होईल.'

आणि खरोखरच तसे घडून आले. *वेणूवनाच्या कलंदप निवासात साधक संघाचा पहिला विहार-मठ स्थापन झाला. मगधाचे भाग्य उदयाला आले. राजपरिवार आणि मगध राष्ट्र त्याचप्रमाणे त्या राज्याबाहेरील अनेक लोक शुद्ध धर्माच्या संपर्कात आले, आणि मांगल्याचे धनी झाले.*

आजही भारतात पुन्हा शुद्ध धर्माचा उदय झाला आहे. अनेक लोक त्याच्या सान्निध्यात यावेत व कल्याणकारी मांगल्याचा लाभ करून घ्यावा._

_कल्याणकारी मार्ग सर्वांना लाभो !_

_मुक्तीदायिनी प्रेरणा सर्वांत जागृत हावो.._

_!! धन्य होवो ! मंगल होवो ! कल्याण होवो !!_

_!! ओम मणी पद्मे हूँ !!_

🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼

_संदर्भ :- जागे पावन प्रेरणा_ *_संकलन :- महेश कांबळे_* *_दिनांक :- २३/०९/२०२२_*

https://mikamblemahesh.blogspot.com/2022/09/blog-post_22.html

🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼 🌼

गौतम बुद्धांच्या १० हस्त मुद्रांचा अर्थ समजून घ्या.

'बुद्ध'... हे काही नाव नाही... ती तर ज्ञानाची उपाधी आहे... 'बुद्ध' या शब्दाचा अर्थ आहे 'आकाशाएवढा प्रचंड ज्ञानी' आणि ही उपाधी गौतम बुद्धांनी स्वप्रयत्नांनी मिळवली आहे. बौद्ध अनुयायी लोक शाक्यमूनी गौतम बुद्धांना वर्तमानातील सर्वश्रेष्ठ बुद्ध म्हणजेच 'संमासंबुद्ध' मानतात.

जगाच्या इतिहासातील महामानवांमध्ये तथागत बुद्ध हे सर्वश्रेष्ठ मानले जातात.

बुद्धांचे विविध मुद्रा, हस्त संकेत यासर्वांतून गौतम बुद्धांनी जीवनातील विविध घटकांना दर्शविले आहे...

१. धर्मचक्र मुद्रा :

या मुद्रेला “धर्म चक्र ज्ञान” म्हणजेच TEACHING OF THE WHEEL OF THE DHARMA याचे संकेत देणारे चिन्ह म्हणूनही ओळखले जाते. हे बुद्धांच्या जीवनातील सर्वात महत्वाच्या क्षणांपैकी एक आहे. त्यांनी या मुद्रेचे प्रदर्शन सर्वप्रथम ज्ञानप्राप्तीनंतर सारनाथ येथील त्यांच्या पहिल्या धर्मोपदेशात केले होते. या मुद्रेत दोन्ही हातांना छातीसमोर ठेवून डाव हाताचा पृष्ठभाग आतल्या बाजूने तर उजवा हाताचा पृष्ठभाग बाहेरील बाजूने ठेवण्यात येतो.

२. ध्यान मुद्रा :

या मुद्रेला समाधी किंवा योग्य मुद्रा म्हणून ओळखले जाते. ही मुद्रा “बुद्ध शाक्यमुनी”, “ज्ञानी बुद्ध अमिताभ” आणि “चिकित्सक बुद्ध” इत्यादी बौद्धांच्या गुणधर्मांना दर्शवते. या मुद्रेत उजवा हात डाव्या हातावर पूर्णपणे बोट उघडून मांडीवर ठेवण्यात येतो.

३. भूमिस्पर्श मुद्रा :

या मुद्रेला पृथ्वीला स्पर्श करणे (TOUCHING THE EARTH) असे देखील म्हणतात. जी बुद्धांची ज्ञान प्राप्तीला दर्शवते, कारण बुद्ध म्हणायचे की पृथ्वी त्यांच्या ज्ञानाची साक्षी आहे. या मुद्रेत उजवा हात उजव्या गुडघ्यावर ठेवून तळहात आतल्या बाजूला ठेऊन त्याला जमिनीच्या दिशेने नेण्यात येते.

४. वरद मुद्रा :

ही मुद्रा अर्पण, स्वागत, दान, दया आणि प्रामाणिकपणा यांना दर्शवते. या मुद्रेत डावा हात पूर्णपणे उघडून तळहात बाहेरील बाजूने असतो तर उजवा हात हा शरीरासोबत नैसर्गिकरित्या ठेवण्यात येतो.

५. कर्ण मुद्रा :

ही मुद्रा वाईटापासून वाचविण्याचे सूचित करते. या मुद्रेत तर्जनी आणि करंगळीला वर उचलून इतर बोटांना मोडले जाते. ही कर्त्याला स्वास सोडून रोग अथवा नकारात्मक विचारांमधून बाहेर निघण्यास मदत करते.

६. वज्र मुद्रा :

ही मुद्रा पंचतत्त्व म्हणजेच वायू , जल, अग्नी, पृथ्वी आणि धातू यांना दर्शवते. या मुद्रेत उजव्या हाताची मुठी करून त्यात डाव्या हाताच्या तर्जनीला वरील दिशेने अश्या प्रकारे ठेवले जाते की उजव्या हाताची तर्जनी तिला स्पर्श करू शकेल.

७. वितर्क मुद्रा :

ही मुद्रा बुद्धांच्या शिक्षेचा प्रचार आणि परिचर्चेच प्रतीक आहे. या मुद्रेत अंगठा आणि तर्जनीच्या वरील भागाला जोडले जाते आणि इतर बोटांना सरळ ठेवले जाते.

८. अभय मुद्रा :

ही मुद्रा निर्भयता अथवा आशीर्वादाचे प्रतीक आहे, जी सुरक्षा, शांती, परोपकार आणि भय दूर करणे यांचं प्रतिनिधित्व करते. या मुद्रेत उजव्या हाताला खांद्यापर्यंत उचलून, बाहुला दुमडून हाताच्या बोटांना वर उचलले जाते.

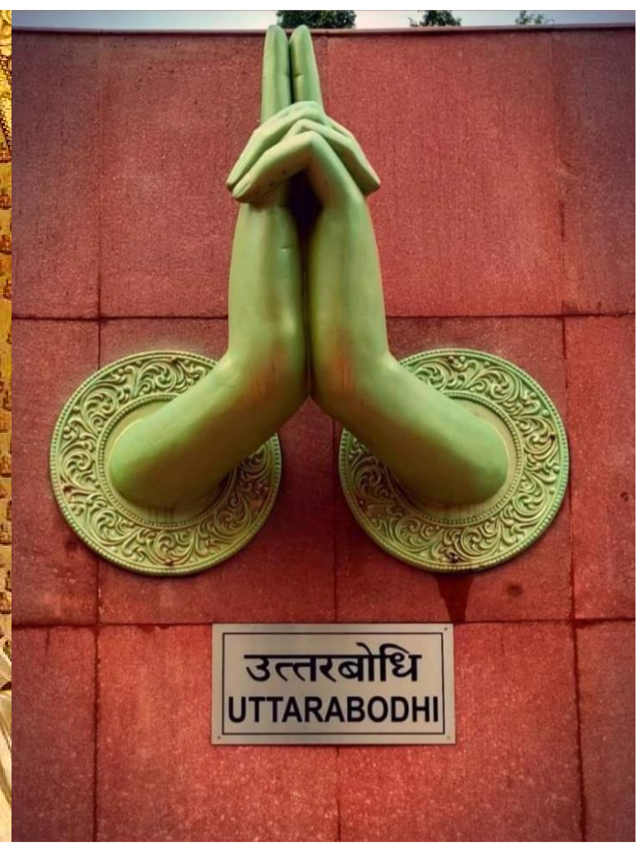

© CanStockPhoto.com

९. उत्तरबोधी मुद्रा :

ही मुद्रा दिव्य सार्वभौमिक ऊर्जेसोबत स्वतःला जोडून सर्वोच्च आत्मज्ञानची प्राप्ती दर्शवते. या मुद्रेत दोन्ही हात हृदयाजवळ ठेवून दोन्ही हातांच्या तर्जनी एकमेकांना स्पर्श करत वरच्या दिशेने असतात तर इतर बोट ही आतल्या बाजूने मोडलेली असतात.

१०. अंजली मुद्रा :

याला "नमस्कार मुद्रा" किंवा " हृदयांजली मुद्रा" देखील म्हणतात. जी अभिवादन, प्रार्थना आणि आराधना दर्शवते. या मुद्रेत दोन्ही हात हे पोटाच्या वर मोडलेल्या स्थितीत असतात, हातांचे तळहात हे एकमेकांना जोडलेले असून दोन्ही हातांची बोटे एकमेकांना स्पर्श करत असतात.

तर असा आहे गौतम बुद्धांच्या १० हस्त मुद्रा आणि त्या मुद्रांचा अर्थ...

ऐतिहासिक बौद्धांची महामंगल पर्यटन स्थळे

महापरिनिर्वाण सुत्रामध्ये तथागत बुद्ध आनंदास म्हणतात की, "आनंद श्रद्धाळू , शिलसंपन्न पुरुष व महिलांसाठी चार स्थाने दर्शनीय व वैराग्यपद आहे.

1) जेथे बोधिसत्व जन्माला आले.

2) जेथे तथागताने सम्यक संबोधिस प्राप्त केले.

3) जेथे तथागताने धम्मचक्र प्रवर्तन केले.

4) जेथे तथागताचे महापरिनिर्वाण झाले.

१) कपीलवस्तु :- हे स्थळ उत्तरप्रदेशात असून गोरखपूर पासून ९० किमी अंतरावर आहे आणि सिद्धार्थनगर पासून १२ किमी अंतरावर आहे. तसेच सोनौली बॉर्डर पासून ६५ किमी अंतरावर आहे. सध्या या ठिकाणाला पिपरवाहा या नावाने तेथील स्थानीक लोक संबोधतात. कपीलवस्तु ही प्राचीन शाक्यवंशाची राजधानी होती. सिद्धार्थ गौतम बुद्धांचे वडील शृद्धोधन शाक्य येथील राजे होते. सिद्धार्थ गौतम यांच्या बालपणीच्या आठवणीचे स्थान कपीलवस्तु आहे. हे स्थान भारत नेपाळ सीमेवर लुंबीनी पासुन 24 किलोमीटर दूर दक्षिण-पश्चिमेस आहे. येथे आपणास बुद्धकालीन ऐतिहासिक वास्तूंचे भग्न अवशेष पाहायला मिळतात. या भग्न अवशेषांमुळे आपल्याला सिद्धार्थ गौतमाच्या प्राथमिक बाल जीवनाची माहिती मिळते.

२) लुंबीनी :- लुंबीनी हे भगवान बुद्धाचे जन्मस्थळ नेपाळच्या तराईमध्ये आहे. सोनौली बॉर्डर पासून २२ किमी अंतरावर नेपाळ देशाच्या हद्दीत आहे. येथे जाण्याचा मार्ग उत्तर प्रदेशातील गोरखपूर जिल्ह्यातील नैनिताल रेल्वे स्टेशनपासून आहे. याचे वर्तमान नाव 'रुम्मीनदेई' आहे. इ.स. १९९७ साली लुंबिनीला युनेस्कोच्या जागतिक वारसा स्थान ह्या यादीमध्ये समाविष्ट करण्यात आले. राणी महामाया गर्भवती असताना पालखीमधे बसुन देवदह जाण्यासाठी निघाली होती तेव्हा देवदह जाण्यासाठी लुंबीनी वनातुन जावे लागत होते. त्यावेळी लुंबीनी वनामधे शाल वृक्षाचे उद्यानवन होते. माता महामायेचे शालवृक्षाच्या उद्यानवनामधे आगमन झाले तेव्हा फळं आणि फुलांनी बहरलेल्या वृक्षांना पाहुन राणी महामाया प्रसन्न झाली, त्या मनमोहक वातावरणाने राणी महामाया अत्यंत प्रभावित झाली. पालखीतुन उतरुन राणी महामाया एका शाल वृक्षाजवळ गेली व एका फांदीला पकडले, तेव्हा अचानक राणी महामायेस प्रसव वेदना व्हायला सुरुवात झाली, व ५६३ इ. पुर्व वैशाखी पोर्णीमेला अतिशय प्रसन्न व निसर्गरम्य वातावरणात सिद्धार्थ गौतमाचा जन्म झाला. याठिकाणी तथागत बुद्धांच्या स्मरणार्थ सम्राट अशोक यांनी 'अशोक स्तंभ' निर्माण केला होता. यावर सम्राट अशोकाचा अभिलेख 'इथे बुद्धाचा जन्म झाला...' लिहलेला आहे. याठिकाणी उत्खननात सापडलेल्या विटांचे प्राचीन स्तुप असुन बाजुला आधुनिक ‘रुम्मीनदेई विहार' आहे.

याच ठिकाणी विहाराच्या दक्षिणेस प्राचीन तलाव आहे जेथे एके काळी बोधिसत्वाचा जन्म झाल्यावर माता महामायाने स्नान केले होते.

३) बुद्धगया :- बुद्धगया हे स्थळ बिहार राज्यामध्ये आहे. गया रेल्वे स्टेशनपासून हे स्थळ १८ किमी अंतरावर आहे. फागुन नदीच्या किनार्यावर हे बौद्ध जगतातील बुद्धांचे सर्वाधिक श्रद्धास्थान वसलेले आहे. ज्या वज्रासनावर बसून बोधिसत्व सिद्धार्थ गौतमाने सम्यक समाधी लावली ते वज्रासन येथे आहे. ज्या पिंपळाच्या झाडाखाली सिद्धार्थाने वज्रासनावर बसून सम्यक संबोधि प्राप्त केली, तो बोधिवृक्ष येथे आहे. बुद्धत्व प्राप्त झाल्यानंतर सात आठवडे भगवान बुद्ध वेगवेगळ्या जागी बसून त्यांना प्राप्त झालेल्या ज्ञानाचा अनुभव घेत राहिले, त्याचीही स्मारके या ठिकाणी आहेत. येथे १६० फुट उंचीचे महाबोधी विहार आहे. या विहारातील भगवान बुद्धांची मूर्ती भूमिस्पर्ष मुद्रेतील आहे. महाबोधी विहाराच्या पाठीमागे चंक्रमण चैत्य, अभिलोष लोचन, रतनगड, अज्रपाल, निग्रोध वृक्ष, राजायतन व मुचलिंद तलाव हि सात प्रमुख ठिकाणे आहेत. बुद्धगयेत तिबेट, ब्रह्मदेश, शियाचीन, व्हिएतनाम, बांगलादेश, जपान, थायलंड, चीन, सिलोन इत्यादी देशांची बुद्ध विहारे आहेत. बिहार ची राजधानी पटनाच्या दक्षिण- पुर्वेस १०१ किमी. अंतरावर स्थित आहे. बोधगया जिल्ह्यातील छोटे शहर आहे. बुद्धागया जवळील फाल्गु नदीच्या सहाय्यक उपनदीस 'निरंजना नदी' म्हणतात. याच नदीच्या काठावर भगवान बुद्धानी कठोर तप केले होते. या नदीचा उगम हजारीबाग जिल्ह्यात सिमेरीया जवळ आहे. प्राचीन भारतातील मुलनिवासी नागवंशिय लोक या नदीकाठी वसलेले होते. याच नदीकाठी सुजाताने बोधिसत्वाला पिण्यासाठी वाटीभर दुध व खीर दीली होती. या ठिकाणी एके काळी सुजाता स्तुप होता. येथे उत्खननात काही अवशेष मिळाले आहेत त्यावर 'देवपालराजस्स सुजातागृह' असा लेख आहे, याचाच अर्थ सुजाताच्या स्मरणार्थ बनविलेला स्तुप हा राजा देवपाल यांच्या शासन काळातील असावा. सुजाता कुटी पासुन काही अंतरावर नदी किनारी छोटा बुद्ध विहार आहे या ठिकाणी सिद्धार्थ गौतमाने वाटी नदीमध्ये प्रवाहित करून भावी बुद्धत्वाची परीक्षा घेतली होती. उरूवेला येथुन निरंजना नदीच्या काठावर आल्यावर सिद्धार्थ गौतम पिंपळाच्या झाडाखाली पद्मासन लाऊन बसले. याच दरम्यान शरीर व चित्ताच्या ध्यानाची भावना केल्याने सिद्धार्थ गौतमास जन्म व मृत्यूच्या पलीकडील सत्याचा साक्षात्कार झाला. सिद्धार्थ गौतमाने जाणुन घेतले की समस्त संसार दुःखी का आहे. आज्ञानाचे कारण काय आहे. लोभ, तृष्णा व अंहकारामुळे काय नुकसान होत आहे. दुःखाच निवारण कसं करायचं. या सर्वांना तथागताने 'चार आर्यसत्य' असे नाव दिले. सम्यक संबोधि प्राप्त केल्यानंतर भगवान बुद्धांनी संपुर्ण पहिला आठवडा बोधिवृक्षाखाली समाधी अवस्थेत व्यतीत केला. हा बोधिवृक्ष बोधगया महाविहाराच्या पश्चिमेस आहे. या बोधिवृक्षाची एक शाखा श्रीलंकेच्या 'अनुराधापुर' मधे आहे. बोधिवृक्ष व महाविहार यांच्या मधे भगवान बुद्धाचे साधना स्थळ 'वज्रासन' आहे. चीनी बौद्ध यात्री '#युवान_शुवांग' म्हणतात की भगवान बुद्धाचे साधना स्थळ 'वज्रासन' समस्त विश्वाच्या मध्यम भागात स्थित आहे. दुसरा आठवडा भगवान बुद्धांनी समाधी अवस्थेत व्यतीत केला. याच ठिकाणी 'अनिमेष

लोचन स्तुप' बनवला गेला आहे. कारण याच आठवड्यात भगवान बुद्ध बोधिवृक्षा विषयी परोपकारी भावना व्यक्त करत बोधिवृक्षाला एकटक बघत राहिले होते. तथागताने तिसरा आठवडा चंक्रमण करत व्यतीत केला. महाविहाराजवळ या घटनेच्या स्मरणार्थ 'चंक्रमण स्थळाचा चबुतरा' बनवण्यात आला आहे. हा चंक्रमण चबुतरा 53 फुट लांब, 3 फुट 6 इंच रूंद व 3 फुट उंच आहे. भगवान बुद्धाच्या पाऊलांचे ठसे प्रदर्शित करण्यासाठी त्यावर कमळाचे फुल बनवले गेले आहेत. चौथा आठवडा भगवान बुद्धांनी 'रतनगृह' येथे ध्यानमग्न अवस्थेत व्यतीत केला. पाचवा आठवडा भगवान बुद्धांनी 'आजपाल निग्रोध' झाडाखाली समाधी अवस्थेत व्यतीत केला. सहावा आठवडा भगवान बुद्धांनी 'मुचिलींद' तळ्याजवळ मुचिलींद वृक्षाच्या सावलीत व्यतीत केला. सातवा व अंतिम आठवडा भगवान बुद्धांनी 'राजायतन' वृक्षाखाली समाधीस्त अवस्थेत व्यतीत केला. आज आपण जो वृक्ष बघतो, तो 60 वर्षापुर्वी 'बरमा' येथुन आणलेला वृक्ष आहे. याच ठिकाणी उत्कल म्हणजेच उडीसा येथील व्यापारी बंधू तपस्सु व भल्लीक यांना भगवान बुद्धानी बुद्ध व धम्माची शरण दिली होती. तपस्सु व भल्लीक दोघेही व्यापारी बंधू तथागताचे पहिले उपासक शिष्य बनले होते.

४) सारनाथ :- हे स्थळ उत्तर प्रदेशामध्ये असून ते वाराणसीपासून ८ किमी अंतरावर आहे. सारनाथ या पवित्र स्थळी, सध्या सारनाथ रेल्वे स्टेशन आहे. बुद्धत्व प्राप्तीनंतर भगवान बुद्धानी प्रथम उपदेश सारनाथ येथील मृगदाय वनामधे पंचवर्गीय भिक्षुंना दिला. यामध्ये चार आर्य सत्य, मध्यम मार्ग व जीवनातील कोणत्याही अतीरेकापासुन दुर राहणे व दुःखाला जाणून घेण्याचा उपदेश दिला. या प्रथम उपदेशास 'धम्मचक्र प्रवर्तन' असे म्हणतात. यानंतर तथागत बुद्धानी 'मृगदाय' वनामधील मुलगंध कुटीमधे निवास केला. मुलगंध कुटीच्या पश्चिमेस सम्राट अशोक कालीन अशोक स्तंभ आहे, यावर तीन अभिलेख कोरलेले आहेत. सारनाथ मधे धम्म चक्र प्रवर्तन केल्यानंतर वाराणसी मधील अनेक लोक संघामधे दिक्षीत झाले. वाराणसी मधील काश्यप बंधुनी बुद्ध धम्माचा प्रचार आणि प्रसार केला. वाराणसी मधे ज्या ज्या ठिकाणी भगवान बुद्धांनी उपदेश दिले त्या सर्व ठिकाणी बौद्ध स्मारक बनविले गेले होते.

५) राजगृह :- हे स्थळ बिहार राज्यात असून नालंदा जिल्ह्यात आहे. बुद्धगयेपासून हे ठिकाण ९० किमी अंतरावर आहे. पटनापासुन जवळ जवळ 100 किलोमीटर दूर असलेल्या बौद्ध तीर्थक्षेत्रास राजगीर म्हणतात. राजगृह म्हणजे राजाचे घर. प्राचीन काळातील 16 भारतीय जनपदापैकी राजगीर एक होते, त्यास त्यावेळी 'राजगृह' म्हटले जायचे. या ठिकाणी मगध वंशाचे शक्तिशाली राजे बिंबीसार यांचे शासन होते. राजा बिंबीसार यांनी आपले आवडते उद्यान 'वेळुवन विहार' भगवान बुद्धास दान दिले होते. याच ठिकाणी भंते दब्बमलपुत्त अरहंत झाले होते, महाराणी खेमा भिक्षुनी झाली होती. भगवान बुद्धाचा चुलत भाऊ देवदत्त याने भगवान बुद्धावर केलेल्या प्राणघातक हल्ल्याचे स्थान देखील राजगीर हेच आहे. गृध्दकुट पर्वतावरुन मोठा दगड देवदत्ताने भगवान बुद्धांच्या अंगावर ढकलून दिला होता पण तो दगड

तथागताच्या पायाच्या बोटाला किरकोळ नुकसान करुन दुर जाउन पडला होता. देवदत्ताने चुगली करून आजातशत्रुच्या मनात भगवान बुद्ध व वडील बिंबीसार यांविषयी द्वेष निर्माण केला. राजा बिंबीसार यांचा मुलगा आजातशत्रु यांने पीता बिंबीसार यांची हत्या केली. त्यानंतर आजातशत्रुचा मुलगा उदयने आजातशत्रुची हत्या केली, यानंतर उदयचा मुलगा महामुंडने उदयची हत्या केली. पितृहत्येचे पापं याच जन्मात सर्वांना भोगले. लिच्छवींनी जेव्हा दुष्काळ निवारणासाठी तथागतास वैशाली मधे बोलवले तेव्हा भगवान बुद्धांना त्रास होऊ नये म्हणून राजगृह ते गंगातट पर्यंत रस्ता राजा बिंबीसार यांनी बनवला होता, आज या मार्गास 'राजा बिंबीसार मार्ग' म्हणतात. येथेच ते कारागृह आहे ज्यामधे राजा बिंबीसार यांना आजातशत्रुने कैद केले होते. भगवान बुद्धाचे चुलत भाऊ देवदत्त यांस भिक्षु बनताना बुद्धासारखी प्रतिष्ठा मिळवण्याची खुप लालसा होती. आपल्या महत्वाकांक्षामधे असफल झाल्यावर त्याच्या मनामध्ये घृणा व तिरस्काराने जन्म घेतला. त्यामुळे देवदत्त भगवान बुद्धाच्या विरोधात क्रूर कारवाया करत राहिला. राजगीर मधील नवीन स्थानास 'नवीन राजगीर' म्हणतात. चीनी बौद्ध यात्री '#फा_हियान' यांच्या नुसार नवीन राजगीरची निर्मिती राजा आजातशत्रु यांनी केली होती. वर्तमान काळात याचे भग्न अवशेष पाहावयास मिळतात. सरस्वती नदीच्या पलीकडे सम्राट अशोक यांनी पश्चिमेस स्तुप बनविला होता. पश्चिमेस 3 मीटर खोदकाम केल्यानंतर येथे मौर्य शैलीच्या वीटा व लघुस्तुप सापडले आहेत. वैभार पहाडीच्या पुर्वेस उतारावर जी गुहा आहे तीला '#पिपलगुहा' म्हणतात. भगवान बुद्धाचे प्रमुख शिष्य भंते 'महाकाश्यप' येथेच निवास करत होते, जे प्रथम बौद्ध संगितीचे अध्यक्ष होते. या ठिकाणी '#सप्तकर्णी' गुहेमधे 'प्रथम धम्म संगिती' झाली होती. गृध्दकुट पर्वताजवळील छटागीरी पर्वतासमीप '#जीवक_आम्रवन_विहार' आपणास बघावयास मिळतो. हे आम्रवन राजवैद्य जीवक यांनी तथागत बुद्धास दान दिले होते. भगवान बुद्ध यांच्या प्रती आपली असीम श्रद्धा व्यक्त करण्यासाठी राजगीरच्या पहाडीवर जपानद्वारा निर्मित भव्य '#शांती_स्तुप' आहे. वैभार पर्वताच्या दक्षिणेतील गुहांना 'सोनभंडार गुहा' म्हणतात, या ठिकाणी मगध राज्याचा स्वर्ण व राजकोश सुरक्षित ठेवला जात होता. मुख्य मार्गापासून दक्षिणेस 1 किमी दुर विटांचे प्राचीन भवन आहे यास '#मणीहार_मठ' असे म्हणतात. मणीहार मठ हे बुद्ध कालीन भिक्षु निवास स्थान होते. ही जागा नागवंशिय लोकांसाठी पूजनीय होती. याच ठिकाणी उत्खनन होऊन अनेक शिल्प व नागप्रतिमा मिळाल्या आहेत.

६) श्रावस्ती :- हे स्थळ उत्तर प्रदेशात असून गोरखपूर पासून २०० किमी अंतरावर आहे. तसेच गौंडा स्टेशनपासून २५ किमी अंतरावर आहे. प्राचीन भारतातील श्रावस्ती नगरास आज 'सहेत महेत' म्हटले जाते. हे उत्तर परदेशातील गुडा व बेहराईक या जिल्हयांच्या मध्यभागी स्थित आहे. सहेत मधे प्रसिद्ध प्राचीन 'जेतवन बौद्ध विहार' आहे. जेतवन विहार अनाथपिंडक श्रेष्ठी यांनी भगवान बुद्धास भेट दिला होता. जेतवन विहाराची जागा अनाथपिंडक श्रेष्ठी यांनी 'राजकुमार जेत' यांचे कडुन असंख्य स्वर्ण मुद्रा देऊन विकत घेतली होती. जेतवन विहाराच्या आंगणात एक स्तुप व विहीर आहे. प्राचीन काळातील

भिक्षुसंघासाठी २१ कक्ष आहेत. या ठिकाणी भगवान बुद्‌ध व भावी बुद्‌ध 'मैत्रेय' यांची रेखीव प्रतीमा आहे. जेतवन विहाराच्या उत्तरेस प्राचीन काळात निर्मित ८ स्तुपांचे अवशेष पहावयास मिळतात. येथे मिगार माता विशाखाने बांधलेला व भिक्खू संघाला दान दिलेला पुर्वाराम विहार आहे. येहते मुलगंध कुटी विहार आहे. तसेच अंगुलीमालाची गुंफा आहे. येथे जपान सरकारच्या मदतीने, भारत सरकार उत्खनन करीत आहे. येथे थायलंड, चीन व ब्रह्मदेशाची बुद्‌ध विहारे असून त्यांच्या धर्मशाळा मुक्कामाच्या दृष्टीने सोयीस्कर आहेत.

७) संकिस्सा :- उत्तर परदेशातील फरुखाबाद जिल्हयातील छोटेसे गाव हे 'संकिस्सा' नावाने ओळखले जाते. बुद्‌ध काळात या गावास 'सांकस्य' म्हणत असत. सम्राट अशोक यांनी भगवान बुद्‌धाच्या स्मरणार्थ या ठिकाणी स्मारक बनविले होते. याच ठिकाणी चीनी बौद्‌ध यात्री '#फा_हियान' यांनी अनेक बौद्‌ध स्तुप व विहार पाहिले होते. संकिस्सा येथे उत्खननात सापडलेल्या अनेक शिल्प साहित्य वस्तू लखनऊ व कलकत्ता येथील राज्य संग्रहात सुरक्षित ठेवल्या गेल्या आहे.

८) कौशांबी :- भगवान बुद्‌धाच्या जीवन काळात महत्वपूर्ण नगरांपैकी कौशांबी एक नगरी होती. कौशांबी वत्स राज्याची राजधानी सुद्‌धा होती. कौशांबी मधे भगवान बुद्‌धाचे अनेक वेळा आगमन झाले. याच ठिकाणी कुकुटाराम व पावारीकाराम आदी प्रसिद्‌ध विहार होते. प्रियदर्शी राजा सम्राट अशोक यांनी कौशांबी या ठिकाणी शिलालेख व अभिलेख कोरलेले आहेत.

९) वैशाली :- हे स्थळ बिहार राज्यात असून मुजफ्फरपूर जिल्हयात आहे. सध्या या ठिकाणाला बसाठ नावाने ओळखतात. हे ठिकाण पाटना पासुन्ब ६० किमी अंतरावर आहे. वैशाली या नगरीत बुद्‌ध धम्माशी संबंधित अनेक ऐतिहासिक स्तुपांचे भग्न अवशेष वर्तमान बसाढ नामक ठिकाणाजवळ अस्तित्वात आहे, जे स्थान मुजफ्फरपुर पासुन 20 मधील दुर दक्षिण-पश्चिमेस आहे. वैशाली सिद्‌धार्थ गौतम बुद्‌ध कालीन लिच्छवी गणराज्याची राजधानी होती. वैशाली आठ जनपदांचे अर्थात अट्ठकुल चे संयुक्त वज्जीगण संघाची राजधानी होती. वैशाली नगरीस जगातील प्रथम लोकशाही असलेली राजधानी असल्याचा सन्मान व गौरव मिळाला आहे. वैशालीच्या कुटागार शाळेत भगवान बुद्‌धांनी अनेक महत्त्वाचे उपदेश दिले आहेत. भगवान बुद्‌ध वैशाली मधील बहुपुत्रचैत्य, चापालचैत्य व महावन कुटागार शाळेत नेहमी राहत असतं. वैशाली मधे दुष्काळ पडला असताना भगवान गौतम बुद्‌धांनी रतन सुत्राचे पठन करून भिषण परिस्थिती मधे सुधारणा घडवून आणली होती. वैशाली मधेच बौद्‌ध भिक्षुनी संघाची स्थापना झाली होती. वैशाली मधे 8 फुट उंच व जवळ जवळ दीड किलोमीटर क्षेत्रातील परिसरामधील टेकडीस 'राजा विशाल गढ' यांची टेकडी म्हणतात. याच ठिकाणी वज्जीगण राज्य संघाचे सभागृह होते. याठिकाणी 770 सभासद एकत्र येऊन राज्य प्रशासन संदर्भात चर्चा करत असत. टेकडीपासुन जवळजवळ 3.5, किमी दुरवर उत्तर-पश्चिमेस देवांना प्रिय असलेला प्रियदर्शी राजा सम्राट अशोक यांनी बनविलेला अशोक स्तंभ आहे. या

स्तंभावर एकमुखी सिंहाची प्रतिमा विराजमान आहे. अशोक स्तंभाच्या दक्षिणेस प्राचीन तलाव आहे, जो आजकाल रामकुंड नावाने प्रसिद्ध आहे. या तलावाच्या काठी राजा सम्राट अशोक यांनी बुद्धधम्मावर प्रभावित होऊन बौद्ध स्तुप व स्तंभ बनविला आहे. राजा विशाल गढ या टेकडी पासुन हा स्तुप 2.5 किमी च्या अंतरावर आहे. या स्तुपांचा व्यास त्यावेळी 25 फुट होता, या स्तुपास प्राचीन काळी '#लिच्छवी_स्तुप' असे म्हटले जात होते. भगवान बुद्धांच्या महापरिनिर्वाणाच्या 100 वर्षानंतर भदंत सब्बकामी यांच्या अध्यक्षतेखाली वैशाली मधेच इसवी सन पुर्व 383 मधे द्वितीय धम्म संगिती झाली होती. प्रसिद्ध नर्तकी आम्रपालीचे निवासस्थान देखील वैशाली नगरीच हीती. आम्रपालीने तथागतास व भिक्षुसंघास 35 व्या वर्षावासादरम्यान भोजन दानासाठी आमंत्रित केले होते. वैशालीमधील अरहंत थेरी विमला ही दुषित जीवनाचा त्याग करून बुद्ध धम्म व संघास शरण आली होती. वैशाली मधील महावन कुटागार शाळेत भगवान बुद्धांनी घोषणा केली होती की आजपासून ठीक तीन महिन्यांनी बुद्ध महापरिनिर्वाणास प्राप्त होतील.

१०) कुशीनगर :- हे स्थळ उत्तरप्रदेशात असून गोरखपूर रेल्वे स्टेशनपासून ५० किमी अंतरावर आहे. उत्तर प्रदेश मधील देवरीया जिल्ह्यातील कसीया नामक छोट्या गावापासून जवळपास 3×5 किमी. दुरवर कुशीनगर आहे. याच ठिकाणी भगवान बुद्धाचे महापरिनिर्वाण झाले होते. भगवान बुद्ध हिरण्यवती नदीच्या पलीकडील तीरावर कुशीनाराच्या मल्लांच्या शालवनात यमक शाल वृक्षांच्या मधे ठेवलेल्या मंचकावर उत्तरेकडे डोके ठेवून, उजव्या कुशीवर पायावर पाय ठेवून, स्मृती संप्रजन्य राहुन, सिंहशय्या करुन झोपले होते. यानंतर भगवान बुद्धानी प्रथम ते चतुर्थ ध्यानाला प्राप्त करून आकाशन्यायतन, विज्ञानन्यायतन, अकिंचन्यायतन, व नैवसंज्ञायतन निरोध समाधीस प्राप्त करून तथागत बुद्ध महापरिनिर्वाणास प्राप्त झाले. भगवान बुद्धाच्या अस्तीधातु व भस्म यांना 8 हिस्स्यांमधे विभाजित करण्यात आले. मगधचा राजा आजातशत्रु, अल्लकप्पाचे वज्जी, राजगृह राज्याचे शाक्य, वैशाली राज्याचे लिच्छवी, कपीलवस्तु येथील शाक्य, रामग्रामचे कोलीय, वेठ- द्वीपचे ब्राह्मण, पावानगरीचे व कुशीनाराचे मल्ल यांनी भगवान बुद्धाच्या अस्तीं व भस्म यांवर स्तुप व विहार बांधले. कुशीनगर मधे 'महापरिनिर्वाण स्मारक स्तुप' बनविला गेला जो आजही बघावयास मिळतो. यामध्ये भगवान बुद्धाची महापरिनिर्वाण अवस्थेत सिंहशय्या करुन झोपलेली ६×१ मीटरची मुर्ती आहे. दक्षिणेस सातव्या शतकात निर्मित छोटे छोटे स्तुप आहेत. महापरिनिर्वाण स्तुप पासुन दक्षिणेस थोड्या अंतरावर भगवान बुद्धाची विशाल मुर्ती असलेले 'माथाकुवर' स्मारक आहे. माथाकुवरचा शोध अलेक्झांडर कनिंगहम यांनी लावला होता, त्यावेळी स्थानिक लोक यास माथाकुवर असे म्हणत असत. जनरल कनिंगहम यांच्या मते माथाकुवरचा अर्थ मृत किंवा मयत राजकुमार असा होतो. माथाकुवर स्मारकापासुन १.५ किमी. अंतरावर टेकडीप्रमाणे प्राचीन स्तुप आहे. या स्तुपाचा व्यास 37 मीटर आहे. याच ठिकाणी भगवान बुद्धाचा चंदनाच्या चितेवर अंत्यविधी करण्यात

आला होता, या स्तुपास '#रामाभार_स्तुप' असे म्हणतात. याच ठिकाणी भगवान बुद्धाच्या काळात 'मुकुट बंधन विहार' होता.

११) औरंगाबाद:-* या राज्यात औरंगाबद येथील अजिंठा लेणीवर विश्वविख्यात तीस प्राचीन बौद्ध गुंफाचा समूह आहे, अजिंठा बरोबरच एलोरा (वेरूळ) स्थळ युनेस्कोद्वारा मान्यताप्राप्त आहे, एलोरा (वेरूळ) येथे १३ बौद्ध कालीन गुंफा आहेत, याशिवाय डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी शिक्षणाच्या प्रचारासाठी दिनांक १९ जून १९५० रोजी.. स्थापन केलेले मिलिंद महाविद्यालय आणि नागसेन वन प्रसिद्ध आहे.

१२) कार्ला:-* पुणे जिल्ह्यातील या लेणीमध्ये बौद्ध गुंफा असून भारतातील सर्वात मोठे चैत्यगृह आहे. कार्ले लेणी हा १६ बौद्ध लेण्यांचा गट असून त्यातील एक चैत्यगृह व इतर विहार आहेत. ही लेणी प्राचीन काळी 'वलुरक' नावाने ओळखली जात असे. बुद्धांच्या जीवनावर आधारलेल्या या दगडी गुंफा पुणे जिल्ह्यात मळवलीपासून (लोणावळा) ४-५ कि.मी. अंतरावर आहे. ६ किलोमीटर अंतरावर लोणावळ्यानजीक आहेत. येथील चैत्यगृहाचे स्थापत्य शिल्पे सुंदर आहेत. कार्ले गुंफा ह्या बोरघाटात स्थित आहेत. बोरघाट सातवाहन कालीन प्राचीन बंदरे कल्याण आणि सोपारा या ठिकाणांहून तेर या प्राचीन ठिकाणास जाण्याच्या मार्गावर आहे. इ.स.पू. १ ले शतक ते इ.स. ५ वे शतक या काळात ही लेणी खोदली गेलेली आहे. भारत सरकारने या लेणीला दिनांक २६ मे, इ.स. १९०९ रोजी महाराष्ट्रातील राष्ट्रीय संरक्षित स्मारक म्हणून घोषित केलेले आहे.[१] कार्ला गुंफांमध्ये कदाचित सर्वात जास्त मोठ्या संख्येने चैत्य सभागृह आहेत.

१३) नागपूर:-* हे ऐतिहासिक शहर असून महाराष्ट्राची उपराजधानी आहे, येथील दीक्षा भूमीवर डॉ: बाबासाहेब आंबेडकरांनी १४ आक्टो १९५६ रोजी अशोकाविजया दशमीच्या दिनी, महास्थविर भन्ते चंद्रमणी यांचेकडून प्रथम स्वतः बौद्ध धम्माची दीक्षा घेतली आणि नंतर आपल्या लाखो अनुयायांना दीक्षा दिली, येथील भव्य दीक्षाभूमी दर्सनीय आहे, नागपूर हे शहर दीक्षाभूमी म्हणून ओळखले जाते.

१४) राजगृह (मुंबई) :-* हे ठिकाण महाराष्ट्रातील मुंबई शहरात आहे. दादर पूर्व रेल्वे स्टेशनपासून १ किमी अंतरावर हिंदू कॉलनीमध्ये आहे. राजगृहात बाबासाहेबांचे भव्य ग्रंथालय आहे. येथेच माता रमाई यांचे दि. २७/०५/१९३५ तसेच भय्यासाहेबांचे १९/०९/१९७७ रोजी याच राजगृहात दुःखद निधन झाले. सध्या या राजगृहात बाबासाहेबांचे वंशज राहत आहेत.

१५) आंबेडकर भवन :- हे ठिकाण महाराष्ट्रातील मुंबई शहरात आहे. दादर पूर्व रेल्वे स्टेशनपासून अर्ध्या किमी अंतरावर आहे. बाबासाहेबांनी स्वतःच्या पैशांनी गोकुळदास पास्ता रोडवर जमीन विकत घेतली, तेथे भारत भूषण प्रिंटींग प्रेस सुरु केली. बाजूला त्यांनीच स्थापन केलेल्या शेड्युल्ड कास्ट इंप्रूव्हमेंट ट्रस्टच्या माध्यमातून भव्य इमारत बांधण्यात आली. त्या इमारतीला डॉ आंबेडकर भवन असे म्हणतात.
बाबासाहेबांच्या अनेक बैठका इथे झाल्या. भय्यासाहेबांनी याच प्रेसमधून बाबासाहेबांचे अनेक ग्रंथ प्रकाशित

केले. बाबासाहेबांनीच या प्रेसचे नामांतर "बुद्ध भूषण प्रिंटींग प्रेस" असे केले. याच प्रेसमधून जनता व प्रबुद्ध भारत या पाक्षिकांचे प्रकाशन होत असे. डॉ आंबेडकर भवनमध्येभारतीय बौद्ध महासभा, भारिप बहुजन महासंघ, रिपब्लिकन सेना व समतां सैनिक दलाचे कार्यालय असून इथे सतत धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक, राजकीय चळवळीचे कार्यक्रम राबविले जातात. डॉ आंबेडकर भवन हे आंबेडकरी चळवळीचे केंद्र आहे म्हणून देशातला आंबेडकरी चळवळीचा प्रत्येक कार्यकर्ता येथे आवर्जून भेट देतो.

१६) सिद्धार्थ कॉलेज : - हे ठिकाण मुंबईच्या छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनसपासून अर्धा किमी अंतरावर, हुतात्मा चौकात, फोर्ट येथे आहे. पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीची स्थापना बाबासाहेबांनी केली. या शिक्षण संस्थेच्या वतीने त्यांनी फोर्ट भागातील आंनद भवन हि इमारत विकत घेतली त्या इमारतीत कला, वाणिज्य, विज्ञान, कायदा इत्यादी विविध अभ्यास क्रमांसाठी सिद्धार्थ कॉलेज सुरु केले. पाठीमागे दुसरी इमारत घेऊन तिचे नाव बुद्धभवन ठेवले. वडाळ्याला विस्तीर्ण जागा घेऊन भव्य असे डॉ आंबडेकर कॉलेज काढले. तिथे विद्यार्थ्यांसाठी वस्तीगृह काढले. हि सर्व कॉलेजेस आजही विविध अभ्यासक्रमांच्या माध्यमातून लाखो विद्यार्थ्यांना ज्ञानदानाचे कुशल कर्म करीत आहेत.

१७) नालासोपारा : - हे ठिकाण महाराष्ट्रतील ठाणे जिल्ह्यात येते. या ठिकाणी जाण्यासाठी चर्चगेट ते विरार लोकल ट्रेनने जावे लागते. विरारच्या आधीचे स्टेशन नालासोपारा आहे. येथील प्राचीन बुद्ध विहार, भग्न अवस्थेत आहे. भगवान बुद्धांच्या काळात या नगरीला सुप्पारक नगरी असे म्हणत असत. हि नगरी बुद्धकालीन जंबूद्विपातील भव्य व्यापारी बंदर होते.

१८) कान्हेरी गुंफा :- हे ठिकाण महाराष्ट्रातील मुंबई शहरात आहे. येथे जाण्यासाठी पश्चिम रेल्वेच्या चर्चगेट ते विरार किंवा बोरीवली लोकलने बोरिवलीला उतरावे लागते. तेथे ९ किमी अंतरावर संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान जवळ कान्हेरी गुंफा आहेत. त्या फार प्राचीन काळाच्या बौद्ध गुंफा, स्तूप असून सध्या ते शिल्प, मुर्त्या, लेणी झिजण्यात येत आहेत. हि ऐतिहासिक वास्तुशिल्पांचे जतन करण्यासाठी सर्व बौद्धांनी वेळोवेळी पर्यटन काढून येथे भेट दिली पाहिजे.

१९) चवदार तळे-महाड :- हे ठिकाण महाराष्ट्रातील रायगड जिल्ह्यात आहे. मुंबई पासून हे ठिकाण १५० किमी अंतरावा आहे. या ठिकाणी चवदार तळे आहे. भव्य क्रांतीस्तंभ उभारलेला आहे. येथे शासनाने भव्य असे 'आंबडेकर भवन' निर्माण केले आहे. येथे डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांनी दि, २० मार्च १९२७ रोजी येथील चवदार ताळ्यावर सत्याग्रह केला, तेंव्हापासून या ठिकाणाला ऐतिहासिक महत्व प्राप्त झालेले आहे, याच ठिकाणी बाबासाहेबांनी मनुस्मृतीचे दहन केले.

२०) नाशिक :-* येथे सातवाहन राजाच्या काळातील त्रिरेशमी बुद्धलेणी प्रसिद्ध आहेत, या शिवाय जिल्ह्यातील त्रिंगलवाडी येथेही बुद्धलेणी आहेत, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी येथे १९३० साली काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह केलेला आहे.

२१) पुणे :-* या जिल्ह्यातील देहूरोड या ठिकाणी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दि. २५ डिसेंबर १९५४ रोजी भारतात पहिल्या बुद्ध मूर्तीची प्रतिष्ठापना केली व महाबोधी विहाराचे उदघाटन करून त्यांनी येथूनच धम्मक्रांतीला सुरवात केली, पुणे शहरात सिम्बॉयसिस महाविद्यालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक असून येथे डॉ.माईसाहेब आंबेडकरांनी त्यांच्या दैनंदिन वापरातील बऱ्याचशा चिजवस्तूंचे जतन करून ठेवले आहे, हा अनमोल ठेवा सर्वांना बघण्यासाठी प्रदर्शित करून ठेवण्यात आलेला आहे, तळेगाव दाभाडे येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे निवास्थान (बंगला) आहे.

२२) भिमा-कोरेगांव :-* हे ठिकाण महाराष्ट्रातील पुणे जिल्ह्यात आहे. पुणे येथे पेशव्यांच्या सैन्याला नमवून विजयश्री प्राप्त करणाऱ्या १११ च्या *महार बटालियन* मधील शूर वीरांच्या स्मरणार्थ येथे भव्य क्रांतिस्तंभ उभारण्यात आलेला आहे, युगप्रवर्तक डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर प्रतिवर्षी १ जानेवारी रोजी या विजयी क्रांतिस्तंभाला मांवनदना देण्यासाठी येथे येत असत, आणि चिंतन करून प्रेरणा घेत असत, म्हणूनच या ठिकाणी दरवर्षी १ जानेवारीस भिमा-कोरेगाव येथील क्रांतिस्तंभास मानवंदना देण्यासाठी धम्मबांधव मोठ्या संख्येने येत असतात.

२३) येवला :-* येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी १३ ऑक्टोबर १९३५ रोजी धर्मांतराची घोषणा केली, तेंव्हापासून हे ठिकाण मुक्तीभूमी म्हणून ओळखले जाते. हे ठिकाण महाराष्ट्र राज्यातील नाशिक जिल्ह्यात आहे मुक्तीभूमी हे स्थळ येवला स्टेशनपासून अर्धा किमी अंतरावर आहे. तसेच हे ठिकाण नाशिक रोड स्टेशनपासून २७ किमी अंतरावर आहे. येथे भव्य क्रांतीस्तंभ उभारला असून दरवर्षी १३ ऑक्टोबरला भीम अनुयायी मानवंदना देण्यासाठी येत असतात.

२४) सेवाग्राम :-* वर्धा जिल्ह्यातील या ठिकाणी विश्वशांती स्तूप आहे.

२५) तक्षशीला :-* प्राचीन भारतातील एक प्रसिद्ध विद्यापीठ. तक्षशिला ही नगरी प्राचीन गांधार देशाची राजधानी होती. पूर्वी भारतात असलेले हे ठिकाण सध्या पाकिस्तानात रावळपिंडीपासून वायव्येस सु. ३५ किमी. अंतरावर आधुनिक सराईकल या रेल्वे स्थानकाजवळ आहे. भारतीय पुरातत्त्व विभागाचे प्रमुख संचालक सर जॉन मार्शल यांनी या भागात उत्खनन केले, परंतु प्राचीन विद्यापीठाचे असे फारसे अवशेष तेथे सापडले नाहीत. तक्षशिला नगरी व विद्यापीठ यांचे उल्लेख रामायण, महाभारत आणि जातकांत आढळतात. काही ग्रीक व चिनी परदेशी प्रवाशांनीही आपल्या प्रवासवृत्तांतात या विद्यापीठाचा उल्लेख केला आहे. कैकेयीपुत्र भरताने तक्षशिला नगर वसविले व त्याला तक्ष या आपल्या मुलाचे नाव दिले, असे मानले

जाते. इ. स. पू. आठव्या शतकापासून इ. स. चौथ्या शतकापर्यंत सु. १,२०० वर्षे हे विद्यापीठ अस्तित्वात होते. या कालखंडात त्या प्रदेशावर ग्रीक, इराणी, मौर्य, इंडो-बॅक्ट्रियन, सिथियन, कुशाण वगैरे अनेक राज्यकर्त्यांच्या राजकारणाचा, संस्कृतींचा आणि भाषांचा प्रभाव पडला व त्याचा परिणाम विद्यापीठातील भाषा आणि अभ्यासक्रम यांवरही झाला. इ. स. पाचव्या शतकात हूणांनी तक्षशिलेचा पूर्ण विध्वंस केला व तेव्हापासून हे विद्यापीठ बंद पडले. तक्षशिला विद्यापीठाची रचना ही आधुनिक विद्यापीठांप्रमाणे नव्हती. तेथे अनेक विद्यार्थी उच्च अध्ययनाकरिता भारतातील कोनाकोपऱ्यांतून व आशिया-यूरोपमधील देशांतूनही येत. प्रत्येक शिक्षक म्हणजे एक स्वतंत्र संस्थाच असे. त्याला त्याचे प्रौढ विद्यार्थी मदत करीत. एका शिक्षकाच्या हाताखाली सु. ५०० विद्यार्थी असत, असा उल्लेख जातकांत आहे. विद्यार्थ्यांच्या भोजन-निवासाची सोय विद्यापीठाच्या वसतिगृहात असे. सधन वर्गातील विद्यार्थी संपूर्ण शिक्षणाकरिता सामान्यतः एक हजार सुवर्णनाणी शुल्क म्हणून देत. निर्धन विद्यार्थी गुरूगृही राहून नेमलेली कामे दिवसा करीत आणि रात्री अध्ययन करीत. काही विद्यार्थी अध्ययन पूर्ण झाल्यानंतर पैसे मिळवून गुरुदक्षिणा देत. प्रवेशपरीक्षेनंतर १६-१७ वर्षे वयाचे विद्यार्थी घेतले जात. शिक्षणाचा कालावधी सामान्यपणे ७-८ वर्षांचा असे. इ. स. पू. सहाव्या शतकात या ठिकाणी बनारस, राजगृह, मिथीला, उज्जयिनी इ. नगरांतून व कुरू, कोसल इ. राज्यांतून विद्यार्थी येत. कोसलचा प्रसेनजीत राजा व जीवक राजपुत्र (बिंबीसारचा अनौरस पुत्र) यांनी येथेच शिक्षण घेतले. पाणिनी व कौटिल्य यांनीही येथेच विद्यार्जन केले, असे मानले जाते. अध्यापकांच्या श्रेणीत धौम्य ऋषी, आयुर्वेदाचार्य जीवक इत्यादींचे उल्लेख येतात. तक्षशिलेत फक्त उच्च शिक्षणाची व्यवस्था होती. सखोल अभ्यासावर भर दिला जाई. वैद्यक, धनुर्विद्या, वेदत्रयी, व्याकरण, तत्त्वज्ञान, वास्तुशास्त्र इ. प्रमुख विषय शिकविले जात. याशिवाय शल्यक्रिया, युद्धतंत्र, ज्योतिष, कृषिविज्ञान, फलज्योतिष, वाणिज्य, सांख्यिकी, विज्ञान, लेखाशास्त्र, संगीत, नृत्य, चित्रकला असे विषयही शिकविले जात. विद्यापीठात विद्यार्थ्यांना धर्मजातिकुलनिरपेक्ष प्रवेश असे. हजार-बाराशे वर्षांच्या कालखंडात ज्या ज्या राजवटींनी तक्षशिलेवर आधिराज्य केले, त्यांचा तेथील अभ्यासक्रमावर व भाषेवरही कमीअधिक परिणाम झाला. इराणी व ग्रीक संस्कृतींचे अनेक इतर विषय व संकल्पना शिक्षणक्रमात समाविष्ट झाल्या. ब्राम्ही लिपीऐवजी खरोष्ठी लिपीचा वापर अधिक होऊ लागला. ग्रीक तत्त्वज्ञान व भाषा याचाही अभ्यासक्रमात समावेश झाला असावा, असे ॲपोलोनिअसच्या वृत्तांतावरून दिसते. हजार-बाराशे वर्षे अव्याहत शिक्षणकार्य करीत असलेले हे आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे एकमेव प्राचीन विद्यापीठ होते. तथापि इ. स. पाचव्या शतकात भारतात आलेला चिनी प्रवासी फाहियान याला तेथे शैक्षणिक दृष्ट्या काहीच महत्त्वाचे दिसले नाही, असे त्याच्या प्रवासवृत्तांतावरून दिसते.

२६) वलभी विद्यापीठ :- गुजरात राज्याच्या भावनगर जिल्ह्यातील वलभी येथील एक प्राचीन विद्यापीठ. हे विद्यापीठ इ.स. सातव्या शतकात स्थापन झाले. विद्यापीठाची स्थापना व संवर्धन यांचे श्रेय मैत्रक राजांना (४६५-७७५) दिले जाते. 'विद्येचे माहेरघर व आंतरराष्ट्रीय व्यापारबंदर' असा वलभीचा नावलौकिक

असल्याचा उल्लेख काश्मीरी पंडित सोमदेव याच्या कथासरित्सागरात व मैत्रककालीन ताम्रपटांत आढळतो. वलभी विद्यापीठात बौद्ध, जैन इ. धर्मांचे अध्यापन होत असे. पूर्व भारतातील नालंदा विद्यापीठाशी याचे साम्य असून त्या काळी त्याची कीर्ती दूरवर पसरली होती. जैन व बौद्ध आचार्यांनी येथे धर्मप्रसारार्थ विहार बांधले. त्या काळी जैन धर्मग्रंथ लिपिबद्ध नव्हते. जैन आचार्यांनी धर्मप्रसारार्थ त्यांचे सिद्धांत लिपिबद्ध केले. वलमी येथील जैन धर्मपरिषदेत (सु. ४५४) त्यांस मान्यताही लाभली (सु. ८४ ग्रंथ). ग्रामीण उत्पन्नातून अर्थसाहाय्य व विद्यापीठास लाभलेला राजाश्रय यांमुळे जैन धर्माचे शिक्षण उपलब्ध होऊ लागले. वलभी विद्यापीठात पाठनिर्देश व व्यावसायिक शिक्षण ह्यांना अध्यापन पद्धतीत विशेष महत्त्व होते. यांपैकी पहिल्याचा प्राथमिक शिक्षणासाठी, तर दुसऱ्याचा उच्च शिक्षणासाठी उपयोग केला जाई. विविध विषयांचे प्रात्यक्षिकही करून दाखविण्यात येत असे. कला, अध्यात्मविद्या, तर्कशास्त्र, वैद्यक इ. विषयांना अध्यापनात स्थान असे. धर्मशास्त्राव्यतिरिक्त वेदांगे, इतिहास, तत्त्वज्ञान, ज्योतिर्विद्या, भूगोल, अंकगणित, धातुविज्ञान, नीतिशास्त्र, व्रत, चिकित्साशास्त्र इत्यादींचे अध्यापन केले जाई. प्राकृत व संस्कृत हे अध्यापनाचे माध्यम असे. हे शिक्षण मोफत दिले जाई. ह्यूएन्त्संग ह्या चिनी प्रवाशाने आपल्या प्रवासवृत्तात नमूद केल्यानुसार वलभी विद्यापीठाशी संलग्न असलेल्या १०० बौद्ध धर्मीय विहारांत सु. ६,००० अनुयायी अध्ययन करीत होते. येथील कलासंस्था व विहारस्थाने ही अध्यापनाची प्रसिद्ध केंद्रे होती. कलासंस्थांत प्रा थमिक, माध्यमिक शिक्षणासोबत उपयुक्त कला, सैनिक प्रशिक्षण बौद्धिक व शास्त्रीय अध्यापन केले जात असे. विहारांत विद्वान भिक्षू निवास करून ज्ञानदान करीत. नालंदा विद्यापीठात अध्ययन केलेले स्थिरमती व गुणमती हे वसुबंधूचे शिष्य तसेच मयूरशर्मा (३४० - ७०) हा कदंब घराण्याचा संस्थापक येथे अध्यापनार्थ येऊन त्यांनी विहारांत निवास केल्याचा उल्लेख आहे. विहारांत श्रीमंत वा गरीब अशी तफावत केली जात नसे. समान संधीचा सर्वांना लाभ होई. विहारांतील विद्यार्थ्यांची साधी राहणी व उच्च विचारसरणी असून शांतता, शिस्त इ. सर्वसाधारण आचारनियम त्यांना पाळावे लागत. ग्रंथालयाचीही विहारांत सोय होती. ग्रंथखरेदी पहिला गुहसेन ह्या राजाने दिलेल्या अनुदानाच्या रकमेतून केली जाई. विहारांत अध्ययन पूर्ण केल्यावर विद्यार्थी राज दरबारी वर्णी लावून धर्मसिद्धांत, तत्त्वज्ञान यांवरील चर्चेद्वारे आपली योग्यता सिद्ध करीत व नंतर राजदरबारातील अधिकाऱ्याच्या नोकरीसाठी प्रयत्न करीत, असे इत्सिंग ह्या चिनी प्रवाशाने आपल्या प्रवासवृत्तात नमूद केलेले आढळते.

२७) विक्रमशिला विद्यापीठ :- बिहार राज्यातील एक प्राचीन बौद्ध विद्यापीठ. तिबेटी परंपरेनुसार मगधचा पालवंशी राजा धर्मपाल (कार. ७८०–८१५) याचा बौद्ध धर्माला राजाश्रय होता आणि त्याने विक्रमशिला विहाराची स्थापना केली. या विहाराला विक्रम नावाच्या यक्षाचे नाव देण्यात आले. या विहाराची पुढे प्रसिद्धी ‘विक्रमशिला विद्यापीठा’त परिणती झाली. धर्मपालाचे दुसरे नाव विक्रमशील असल्यामुळे या विद्यापीठाचे नाव विक्रमशीला ठेवण्यात आले. या विद्यापीठाच्या निश्चित स्थानाविषयी विद्वानांत

मतभेद संभवतात. तथापि ते प्राचीन मगध देशात गंगेच्या काठी एका टेकडीवर, प्रामुख्याने भालपुरजवळ, पाथरघाट टेकडीवर, वसले होते, असे आता निश्चित झाले आहे. फणींद्रणाथ बोस यांच्या मते ते भागलपूर परगाण्यात एका टेकडीवर असावे. नंदलाल डे आणि प्राच्याविद्यापंडित अ. स. अळतेकर, अंग राज्याची राजधानी असलेल्या चंपनगराच्या पूर्वेला ३८ किमी. दूर असलेले पाथरघाटनामक स्थान म्हणजेच विक्रमशिला असावे, या मताचे आहेत. या ठिकाणाला १८९१ साली बुचानन याने प्रथम भेट दिली. सतीशचंद्र विद्याभूषण यांनी मात्र सुलतानगंज (मागलपूर जिल्हा) हे स्थान म्हणजेच विक्रमशीला हे निश्चित केले आहे. पाटणा विद्यापीठाच्या प्राचीन इतिहास व संस्कृती या विभागाने १९६० ते ६९ मध्ये बिहारमधील भागलपूर जिल्ह्यातील अँटिकच येथे उत्खनन केले. भारतीय पुरातत्त्व सर्वेक्षण खात्यानेही १९७२-७३ पासून येथे मोठ्या प्रमाणावर उत्खनन करून विक्रमशीला विद्यापीठाचे अवशेष शोधून काढले. तेथील भव्य मठ, पाषाणाच्या बुद्धप्रतिमा, मोहोरा, स्तूप आणि भव्य जलाशये त्या काळाची ग्वाही देतात. धर्मपाल राजाने महाविहार बांधून बौद्ध धर्माच्या ४ प्रमुख पंथांचे प्रत्येकी २७ असे एकशेआठ अध्यापक चार विभागांत नेमले आणि महाविहारास देणग्या दिल्या. नंतरच्या पाल राजांनीही विद्यापीठास उदारपणाने आर्थिक साहाय्य केले. इतर धनिकांनीही त्यास देणग्या दिल्या. महाविहारासभोवती तटबंदी असून चार दिशांना महाद्वारे होती. प्रत्येक प्रवेशद्वारावर एक प्रवेशपरिक्षागृह होते. राजा देवपाल याने (कार. ८१५–८५५) आणखी दोन प्रवेशपरिक्षागृहे बांधली. या प्रत्येक द्वारावर विद्वान पंडिताची नेमणूक केलेली होती. रत्नाकरशांती, वागीश्वरकीर्ती, भट्टारक नरोत्पल, प्रज्ञाकरमती, रत्नवज्र, ज्ञानश्रीमित्र हे यांपैकी काही विद्वान पंडित होते. हे सहा विहारांचे प्रमुख आचार्य होते. या आचार्यांपैकी काही विख्यात नैयायिक होते. विहाराच्या मध्यभागी महाबोधीची कलाकृती असलेले देवालय व अन्य १०८ देवालये होती. केंद्रस्थानी असलेल्या विहारास 'विज्ञानगृह' म्हणत. यांशिवाय येथे एक विशाल सभाभवन होते. त्यात एका वेळी आठ हजार व्यक्तींची बसण्याची सोय होती. प्रवेशद्वारात उजव्या बाजूस नालंदा विद्यापीठाचे प्रमुख आचार्य नागार्जुनाचे चित्र होते, तर डाव्या बाजूस याच विद्यापीठाचे प्रमुख ⇨अतीश दीपंकराचे चित्र होते. विद्यापीठाचे मुख्य प्रवेशद्वार बंद झाल्यावर येणाऱ्यांसाठी या प्रवेशद्वाराबाहेर एक धर्मशाळा होती. विद्यार्थ्यांची येथे विनामुल्य निवासभोजनाची व्यवस्था असे. विद्यापीठात परदेशांतून तसेच भारतातील विविध भागांतून अध्ययनासाठी विद्यार्थी येत. द्वारस्थ आचार्यांकडून परीक्षेत उत्तीर्ण झाल्यानंतरच त्यांना प्रवेश मिळे. तिबेटी भिक्षू येथे अध्ययन करून संस्कृत ग्रंथांचा तिबेटी भाषेत अनुवाद करीत. विद्यापीठीय परीक्षा उत्तीर्ण होणाऱ्यांस पंडीत, महापंडित इ. पदव्या राजदरबारात देण्यात येत व अशा पंडितांना 'राजपंडित' हे बिरूद मिळे. अशा प्रख्यात राजपंडितांमध्ये आचार्य रत्नकीर्ती, जेतारी, ज्ञानश्रीमित्र, अतीश दीपंकर, रत्नवज्र, वागीश्वरकीर्ती इत्यादींचा अंतर्भाव होता. येथील ग्रंथालय समृद्ध होते. बौद्ध धर्मातील विविध संप्रदाय, वेद, अध्यात्मविद्या, व्याकरण, न्यायशास्त्र इ. विषयांचे येथे अध्यापन होई. तंत्रमार्गाच्या अध्यापनावर, विशेषतः वज्रयान व सहजयान यांवर, येथे विशेषभर होता. कारण इ. स. दहाव्या-अकराव्या

शतकांत तंत्रमार्ग आणि तांत्रिक साधना हे बौद्ध धर्माचे प्रमुख अंग बनले होते. शिवाय न्यायशास्त्रातही ते प्रावीण होते. विद्यापीठाचे प्रशासन महाधिपतींकडे असून त्यांच्या मदतीला सहा आचार्यांचे मंडळ असे. काही काळ नालंदा विद्यापीठाचा कारभारही या मंडळाच्या नियंत्रणाखाली होता. तेथील प्रशासन उत्कृष्ट होते. ह्यूएनत्संग (सु. ६०२-६६४) व इत्सिंग (सू. ६३४–७१३) ह्या चिनी प्रवाशांच्या वृत्तांतून या विद्यापीठाचे कार्य व प्रगती यांबाबत माहिती मिळते. खल्जी घराण्यातील महम्मद बिन बख्तियार याने बाराव्या शतकाच्या अखेरीस बिहारवर स्वाऱ्या केल्या, पाल राजा गोविंद याचा पराभव करून त्याची राजधानी ओदंतपुरी ही जिंकून घेतली. विक्रमशिला विहाराभोवतालच्या भिंती बख्तियारला किल्ल्याचा तट वाटल्यामुळे त्यांवर हल्ला करून त्याने संपूर्ण ग्रंथालय जाळले व तेथील ब्राह्मणांना व भिक्षूंना कंठस्नान घातले (११९२). तसेच त्याने विक्रमशिला आणि नालंदा या विद्यापीठांचा विध्वंस केला.

२८) रत्नागिरी:-* या जिल्ह्यातील तालुका मंडणगड मध्ये आलेले *"आंबवडे"* गाव हे मंडणगडपासून १८ किमी अंतरावर आहे. डॉ.बाबासाहेबांचे मूळ गाव आहे. रामजी मालोजी सकपाळ यांच्या या मुळगावी त्यांच्या अस्थीवर स्मारक बांधण्यात आले आहे. बाबांसाहेबांचे मुळगाव “स्फुर्तीभूमी’ म्हणून सर्वजण ओळखतात.

२९) वणंद :- हे ठिकाण महाराष्ट्रातील रत्नागिरी जिल्ह्यात असून दापोली तालुक्यात आहे. दापोली पासून ६ किमी अंतरावर आहे. या गावी भिकू धोत्रे आणि रुक्मिणीबाई धोत्रे या उभयंताच्या पोटी माता रमाईचा जन्म झाला. *"वनंद"* येथे त्यागमुर्ती-रमाई यांचे भव्य स्मारक बांधण्यात आले आहे. ज्या बंदरावर रमाईचे आई-वडील तिच्या बालपणी काम करीत असत ते हरणे बंदर वणंद गावापासून ८ किमी अंतरावर आहे.

३०) महू (इंदोर):-* हे नाव इंग्रजी आद्याक्षरे MHOW यांच्यावरून पडले. या आद्याक्षरांचा फुल फॉर्म “मिलिटरी हेडक्वार्टर ऑफ वारीयर्स” म्हणजे युद्ध करणाऱ्या सैनिकांचे मुख्यालय’ असा अर्थ आहे. हे महुगाव मध्यप्रदेशातील इंदौर पासून २० किमी अंतरावर आहे. डॉ बाबासाहेब भीमराव आंबेडकर यांचे वडील रामजी मालोजी सकपाळ हे इंग्रजांच्या सैन्यामध्ये सुभेदार या पदावर होते. त्यांची कंपनी १८९१ साली महू येथील मिलिटरी छावणीमध्ये वास्तव्यास होती. याच ठिकाणी माता भिमाईच्या पोटी १४ एप्रिल १८९१ रोजी *विश्वपीता- डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर* यांचा जन्म झाला, म्हणून हे स्थळ आपल्यासाठी अत्यंत महत्त्वपुर्ण व पवित्र आहे. या ठिकाणाला डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांची जन्मभूमी असे जगभर म्हणतात. येथे डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे भव्य स्मारक बांधण्यात आले आहे. १४ एप्रिल रोजी दरवर्षी लाखो भीम अनुयायी या ठिकाणी आदरांजली अर्पण करण्यासाठी येतात. म्हणून या शहराचे व महू रेल्वे स्टेशनचे नामकरण सरकारच्या वतीने “डॉ आंबेडकर नगर” करण्यात आले आहे हे ठिकाण गंभीरा नदीच्या तीरावर आहे.

३१) मारहुत :-* सतना जिल्ह्यातील हे एक ऐतिहासिक ठिकाण असून येथे प्राचीन बौद्ध विहारांचे अवशेष आहेत.

३२) सांची :- हे ठिकाण मध्यप्रदेशातील भोपाळपासून ६० किमी अंतरावर आहे. येथे सांची रेल्वे स्टेशन आहे. सांची हे ठिकाण जिल्हा विदिशा या शहरापासून २२ किमी अंतरावर आहे. येथील भव्य स्तूप व अशोकस्तंभ प्रसिद्ध दर्शनीय आहेत, बौद्ध कालीन स्थापत्य कलेचे अनेक नमुने येथे पहावयास मिळतात, येथील एका स्तूपाचा व्यास १०० फुटाचा असून त्याच्या चारही बाजूला चार भव्य कमानी आहेत, या कामानींवर भगवान बुद्धांच्या जीवनातील अनेक प्रसंग कोरून ठेवलेले आहेत, याशिवाय येथे संघसेनापती सारीपुत्र आणि महामोगल्लायन यांच्या अस्थींवर चैत्यस्तुप बांधलेले आहेत, तसेच येथे अनेक लहानमोठे स्तूप आहेत.

३३) आलवी गोम्पा :-* हे स्थळ लेह जिल्ह्यात असून सुंदर शिल्पकला आणि अनोखी शिल्पकला यासाठी विख्यात आहे, लेह येथे विश्वशांती स्तूप असून प्राचीन बुद्ध मठ आहे,

३४) कारगिल :-* येथे दगडी चट्टानावर निर्मित भगवान बुद्धाची विशाल मूर्ती आहे, तसेच लडाख येथे सर्वात मोठा प्राचीन मठ आहे. या राज्यात त्रिलोकनाथ हे बौद्ध स्थळ आहे, तसेच हे ठिकाण दलाईलामा यांचे मुख्यालय असून येथे अनेक धर्मशाळा आहेत, लालूद जिल्ह्यातील ताबो येथे स्पिती नदीकाठी *प्राचीन बौद्ध धम्म स्थळ* आहे, येथील भिंतीवर बुद्धांची अलंकृत असलेली रंगीत चित्रे आहेत, व ही चित्रे अजंठा येथील चित्रांशी मिळती जुळती आहेत.

३५) नागार्जुनकोंडा :-* (कोंडा म्हणजे पहाड) गुंटूर जिल्ह्यातील हे ठिकाण हैद्राबाद पासून १६० कि, मि, अंतरावर आहे, मच्छेला रेल्वे स्टेशनवर उतरून येथे जाता येते, सातवाहन राजा गौतमीपुत्र सातकर्णी याने आचार्य नागार्जुन यांच्यासाठी पहाडामध्ये लेणी कोरलेली आहे, या ठिकाणी एकूण ३० बौद्ध लेणी असून येथील महाचैत्य व प्राचीन वस्तूंचे संग्रहालय प्रसिद्ध आहे.

३६) हैद्राबाद हे शहर आंध्र प्रदेशची राजधानी असून येथील हुसनेसागर जलाशयात भगवान बुद्धांची विशाल मूर्ती बसविण्यात आली आहे.

३७) नालंदा :- हे स्थळ बिहार राज्यातील राजगिरपासून १६ किमी अंतरावर आहे. सध्या ते भग्न अवस्थे पहावयास मिळते. इसवी सन ४१५ ते ४५५ या काळातील राज कुमार गुप्त यांनी नालंदा विद्यापीठाची स्थापना केली होती. नालंदा विद्यापीठात ६ गगनचुंबी इमारती होत्या. या विश्वविद्यापिठाला सम्राट हर्षवर्धनाने अफाट असे धन दान केले होते. यामध्ये १५१० अध्यापक शिकवत होते आणि १०,००० विद्यार्थी शिकत होते. नालंदा जवळील बडगावमध्ये सारीपुत्राचा जन्म झाला होता. या

विश्वविद्यापिठामध्ये २ लाख पुस्तके होती. या विद्यापीठात प्रमुख आचार्य शीलभद्र, शांतीशील, कमलशील, दीपंकर आणि श्रीज्ञान अशा महान विद्वान व्यक्ती विद्यार्थ्यांना शिकवत असत. या विश्वविद्यापिठातून पंडित कमलशील आणि पद्म संभवने यांनी महायान पंथांचे बौद्ध ज्ञान तिबेटपर्यंत पोहचविले. त्यामुळे तिबेटमध्ये बौद्ध धर्म हा राष्ट्रीय धर्म झाला आहे. हे विद्यापीठ बख्तियार खिलजीने जाळले. ते सतत ६ महिने जळत होते. जगातील प्राचीन अशा नालंदा बौद्ध विश्वविद्यापिठाची भग्न अवशेष बडगाव या गावाजवळ आहेत. तेथे उत्खनन सुरु आहे. सध्या नालंदा नावाचे गावं नाही, मात्र नालंदा म्हणून जिल्हा आहे. विदेशी प्रवाशांनी येथील वर्णने जगभर पसरवली आहेत.

३८) चिंचोली :- नागपूर पासून ११ किमी अंतरावर काटोल रोडवर चिंचोली येथे दोर बाबासाहेब आंबेडकर यांचे भव्य वस्तुसंग्रहालय आहे. त्याला शांतीवन असे म्हणतात. डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे विश्वासू सहकारी वामनराव गोडबोले यांनी संग्रहित केलेल्या व जतन केलेल्या ऐतिहासिक अशा डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांच्या अनेक अनमोल वस्तू या संग्रहालयात पहावयास मिळतात. अनेक टाय, शर्त कोट, टाईपरायटर, बेल्ट, काठी इत्यादी वस्तू येथे पहावयास मिळतात. वकिलांचा “ब्यंड” गळ्यातील पांढरी टाय, असे अनेक प्रेरणादायी वस्तूंचे संग्रहालय बघून अनेक अनुयायी उर्जा घेऊन या शांतीवनातून मोठ्या संख्येने रोज जातात.

३९) अजिंठा-वेरूळ :- हे ठिकाण महाराष्ट्र राज्यातील ओरंगाबाद जिल्हयात आहे. अजिंठा हे ठिकाण ओरंगाबाद पासून १२५ किमी अंतरावर आहे आणि वेरूळ हे ठिकाण ओरंगाबाद पासून ३० किमी अंतरावर आहे. या दोन्ही ठिकाणी जगप्रसिद्ध बौद्ध लेण्या आणि गुंफा आहेत, याठिकाणी भगवान बुद्धांचे जीवन चरित्र अनेक रंगात आणि शिल्पात कोरलेले आहे. देशभरातील तसेच जगभरातील पर्यटक मोठ्या संख्येने ह्या प्राचीन शिल्पकलाद्वारे भगवान बुद्धांचे जीवन चरित्र डोळ्यात साठवून घेण्यासाठी आवर्जून येत असतात.

४०) ओरंगाबाद :- डॉ बाबसाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद हे ठिकाण महाराष्ट्र राज्यात असून औरंगाबाद रेल्वे स्टेशन पासून ५ किमी अंतरावर आहे. डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांनी शिक्षण प्रसाराचा एक भाग म्हणून मराठवाड्यातील या औरंगाबाद शहरात विस्तीर्ण अशा नागसेन वनांत विविध विषयांसाठी अनेक भव्य इमारती बांधून मिलिंद कॉलेज पीपल्स एज्युकेशन सोसायटी च्या वतीने सुरु केले. या महाविद्यालयातून राजा मिलिंदासारखे बुद्धिमान विद्यार्थी व नागसेन भंतेजी सारखे विद्वान विद्यार्थी घडावेत, अशी बाबासाहेबांची संकल्पना होती. त्यानुसार इथून हजारो विद्यार्थी देशाच्या कानाकोपऱ्यातून येऊन शिक्षण घेऊन जगभर पोहचले आहेत. त्यांच्या महान ज्ञानदानाचे मोल जाऊन मराठवाडा विद्यापीठाचे दोर बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ असे नामांतर करण्यात आले आहे. येथे डॉ

बाबासाहेब आंबेडकर लॉ कॉलेज, टेक्निकल कॉलेज असे अनेक विषयांचे विविध कॉलेज आहेत. येथे भव्य बुद्धिस्ट सेंटर आहे.

४१) चैत्यभूमी :- हे ठिकाण महाराष्ट्रातील मुंबई शहरात आहे. दादर पश्चिम रेल्वे स्टेशनपासून २ किमी अंतरावर असून ते अरबी समुद्राच्या किनार्यावर आहे. डॉ बाबासाहेब आंबेडकर याचं महापरिनिर्वाण दिल्ली येथे झाले त्यांचा अंतिम संस्कार या ठिकाणी करण्यात आला. त्यावेळी डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे अंतिम दर्शन घेण्यासाठी जमलेल्या लाखो लोकांना बौद्ध धम्माची दीक्षा देण्यात आली. त्याच जागेवर भव्य स्तुपाची निर्मिती डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांचे सुपुत्र भय्यासाहेब यांनी केली. या चैत्यस्तुपात बाबासाहेबांची पवित्र अस्थी ठेवण्यात आल्या आहेत.

४२) देहुरोड :- देहूरोड (किंवा देहू रोड) हे पुण्याच्या वायव्येला असलेले पुणे स्टेशनपासून २७ किलोमीटर अंतरावरील लष्कराचे ठाणे आहे. या ठिकाणी २५ डिसेंबर इ.स. १९५४ साली डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी धर्मांतर करण्यापूर्वी पहिली बौद्ध मूर्ती वसवली. म्हणून या ठिकाणाची ओळख धम्मभूमी म्हणून आहे.

४३) बेडसे लेणी :- ह्या महाराष्ट्राच्या पुणे जिल्ह्याच्या मावळ तालुक्यातील बेडसे गावातील आहेत. पुणे-मुंबई महामार्गावरील कामशेतहून पवना धरणाकडे जातांना हे गाव लागते. भारत सरकारने या लेणीला दिनांक २६ मे, इ.स. १९०९ रोजी महाराष्ट्रातील राष्ट्रीय संरक्षित स्मारक म्हणून घोषित केलेले आहे. सुमारे १५० मीटर लांबीच्या दगडात लेण्यांचा गट खोदला गेला आहे. येथे एक चैत्यगृह काही विहार, खोदीव स्तूप, आणि पाण्याची कुंडे आहेत. हे आद्य कोरीव काम इसवीसन पूर्व पहिल्या शतकातील आहे असे मानले जाते. या लेण्यांना मारकूड असे नाव प्राचीनकाळी होते असे येथील शिलालेखात कोरलेले दिसते.

पंचशील ध्वज

निळा, पिवळा, लाल, पांढरा, केशरी या पाच रंगाच्या उभ्या आडव्या पट्ट्या ने बनलेल्या झेंड्याला बौद्धांचा ध्वज म्हणतात. जो पंचशील झेंडा या स्वरुपात लोकप्रिय आहे.

या झेंड्याची सुद्धा स्वतःची एक कथा आहे. *थिओसोफिकल सोसायटीचे संस्थापक कर्नल हेनरी स्टील ऑलकॉट आणि मॅडम ब्लावतस्की होते. हेनरी, अमेरीकन सैन्यातील सेवानिवृत्त कर्नल होते. थिओसोफिकल सोसायटी कोणत्याही एका धर्माला किंवा संप्रदायाला पोसणारी संस्था नव्हती. परंतु ती सर्व धर्म आणि पंथाच्या मूल्यांच्या समन्वायाचे स्त्रोत होती. म्हणूनच या संस्थेत पूर्वग्रह न ठेवता सर्व धार्मिक विचार प्रवाहांचा अभ्यास केला गेला, संशोधन केले गेले आणि त्यानुसार अनुसरण केले. अभ्यास व सराव करतांना कर्नल हेनरी बुद्धांच्या धम्माकडे आकर्षित होत गेले आणि शेवटी १८८० या वर्षी श्रीलंकेमध्ये त्यांनी बुद्ध धम्म आत्मसात केला आणि श्रीलंकेत बौद्ध

धम्माच्या प्रगतीसाठी अर्थात उपक्रमात सक्रिय सहभाग सुरु केला. तेथे त्यांनी ५०० च्या जवळपास बौद्ध विद्यालय व महाविद्यालयांची स्थापना केली. त्यामधील काही बरेच प्रसिद्ध झाले आनंद, नालंदा, महिंद्र, ही त्यांनी स्थापलेल्या शाळांची नावे आहेत.*_

त्यांच्या शांतता लोकशाही चळवळीद्वारे श्रीलंकेतील बौद्धांना १८८४ साली एक मोठे यश मिळाले. यश हे होते की, *ब्रिटिश सरकारने वेसाक डे म्हणजेच बुद्ध पौर्णिमा, सार्वजनिक सुट्टी म्हणून जाहीर केलि. जे, १८८५ पासून लागू करण्यात आले.* या यशानंतर *श्रीलंकेच्या बौद्धांनी "कोलंबो समिती" नावाची एक संस्था स्थापन केली.* यामध्ये कर्नल हेनरी हे सुद्धा सदस्य होते. या समितीचा एक प्रस्ताव होता की, *बौद्धांचा एक ध्वज असावा.* हा ध्वज अभिमानाचे प्रतीक असेल. असे म्हणतात की, हा प्रस्ताव कर्नल हेनरी यांनी दिला होता आणि त्या प्रस्तावाला संपूर्ण समितिचा होकार होता. असे निश्चित झाले की, येणाऱ्या पौर्णिमेला २८ मे १८८५ रोजी धम्मध्वज फडकवला जाणार अशा प्रकारे कोलंबो समितीकडून तय्यार केलेला हा ध्वज अस्तित्वात आला. *आज त्याला पंचशील ध्वज म्हणतात.*

बुद्ध पौर्णिमेला हा फडकवण्यापूर्वी २० एप्रिल १९८५ रोजी कोलंबो समितीकडून या ध्वजाला सार्वजनिक स्वरूप आणि सर्वांची व संमती मिळाली होती. हा ध्वज श्रीलंकेमध्ये कोटाईना देखील दीपदुपरस्या बुद्ध विहारात, १८८५ ला २८ मे रोजी पहिल्यांदा पूजनीय विद्र मिगतुक्त गुणानन्द देर यांच्या कडून मोठ्या जनसमुदाया समोर फडकवला गेला.

त्यानंतर कर्नल हेनरी स्टील ऑलिकॉट यांच्या सल्ल्यानुसार या ध्वजाचा आकार राष्ट्रध्वजाच्या आकाराप्रमाणे निश्चित करण्यात आल यात बरेच बदल केले गेले. शेवटी त्याला अंतिम स्वरूप देण्यात आले. येत्या वर्षात १८८६ मध्ये बुद्ध पौर्णिमेच्या दिवशी फडकला गेला. आजच्या तारखे पर्यंत हा ध्वज एकसारखाच आहे. व संपूर्ण जगातील बौद्रांच्या अस्मितेची ओळख व अभिमानाचे प्रतीक आहे.

या ध्वजाला जागतिक मान्यता देण्याचीही एक कथा आहे. _याचे मुख्य श्रेय प्रो. जी. पी. मलालसेकर यांना जाते, त्यांच्या अध्यक्षतेखाली आणि पुढाकाराने कोलंबो मध्ये श्रीलंकेत प्रथम जागतिक बौद्ध फेलोशिप आयोजित करण्यात आली होती. २५ मे, १९५० ला, दाढ़ा बातु बौद्ध विहाराच्या सभागृहात या विहारात भगवंताच्या पवित्र दंत धातु प्रतिष्ठापित आहेत._

पूजनीय भन्ते गलगेदर प्रज्ञानंदाचे मत आहे की, *प्रो. जी. मलालसेकर हे मुळचे श्रीलंकेचे होते. ते बहुभाषिक म्हणून प्रसिद्ध होते. सिंहली, पालि, संस्कृत, इंग्रजी, लॅटिन, ग्रीक, फ्रांसीसी या भाषांमध्ये त्यांनी प्रकांड पांडित्य अवगत केले होते. ते जागतिक बौद्ध फेलोशिप या संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष होते. ते बोधिसत्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रती खूप प्रभावित होते. त्यांनी बाबासाहेबांना २५ मे, १९५० ला आयोजित केलेल्या जागतिक बौद्ध फेलोशिप या परिषदेचे कोलंबो मध्ये येणाऱ्या बुद्ध पोर्णिमेसाठी उपस्थित राहण्याचे निमंत्रण दिले.*

_२५ मे, १९५० ला श्रीलंकेतील या कार्यक्रमात जगातील सर्व बौद्ध संघाच्या समोर प्रो. डॉ. जी. पी. मलालसेकर यांनी बाबासाहेबांना “लिविंग बोधिसत्व" म्हणून हाक मारली. एक जिवंत बोधिसत्व.._

प्रो. गुणपाल पियासेन (जी.पी.) मलालसेकर बुद्धिस्ट विश्वकोशाचे प्रमुख संपादक होते. या व्यतिरिक्त "पालि सिंहली-इंग्रजी शब्दकोश" तसेच "गुणपाल सिंहली इंग्रजी शब्दकोश" हे त्यांचे अभिजात ग्रंथ आहेत. प्रो. डॉ. जी. पी. मलालसेकर, यांना हे श्रेय जाते, कारण २५ मे, १९५० रोजी. जागतिक बौद्ध फेलोशिप मध्ये सर्व जगातील बौद्ध संघासमोर, ज्यामध्ये बाबासाहेब आंबेडकर उपस्थित होते. जपान चे झेन विद्वान डॉ.डी.टी.सुजुकी यांची ही उपस्थिती होती, त्यांनी सर्व बौद्ध जगताकडुन त्या बौद्ध ध्वजाला स्विकारण्याचा प्रस्ताव ठेवला. जो सर्वांनी साधुवाद देऊन स्विकारला असे म्हणू शकतो की, भारताच्या राष्ट्रीय झेंड्या मध्ये अशोक चक्राचा समावेश करून त्याला बौद्ध स्वरूप देण्याचे श्रेय बाबासाहेबांना आहे आणि धम्म ध्वजाला जागतिक मान्यता दिल्याच्या घटनेत सुद्धा त्यांची उपस्थिती आहे. अधिकृतपणे या ध्वजाला आंतरराष्ट्रीय बौद्ध ध्वजाची मान्यता १९५२ मध्ये जागतिक बुद्धिस्ट काँग्रेसमध्ये मिळाली.

या धम्मध्वजात पाच रंगाच्या उभ्या पट्टया आहेत म्हणून लोक याला पंचशील ध्वज म्हणतात, वस्तूतः यात पाच पट्टया नसून, सहा पट्टया आहेत. सहावी उभी पट्टी ज्यामध्ये पाचही रंगांचा समावेश आहे. याला पंचशील ध्वज म्हणणे, या गोष्टीकडे लक्ष वेधतो की, बौद्ध लोक पंचशीलाला किती महत्व देतात, जर संख्या भाषेत सांगायचे झाले तर, याला पंचशील न म्हणता, सहा रंगांचा झेंडा म्हणणे जास्त फायदेशीर ठरेल परंतु धम्म ध्वजाच्या स्वरुपात याला जागतिक मान्यता तसेच स्विकारलेले आहे. *बोलतांना पंचशील किवा सहा रंगांचा झेंडा म्हणून उपयोग करु शकतो, परंतु धम्मध्वज किंवा बुद्धिस्ट फ्लॅग है सार्वत्रिक नाव आहे.*

_धम्मध्वजाच्या रंगांचा अर्थ पुढील प्रमाणे, बौद्ध ग्रंथांमध्ये असा उल्लेख सापडतो की, *भगवान बुद्धांच्या शरीरातून सहा रंगांचा प्रकाश परावर्तित होत होता. निळा, पिवळा, लाल, पांढरा, केशरी आणि सहा रंगांचा मिश्रण असलेला एक रंग ज्याला प्रभास्वर म्हणतात.* हे सहा रंग बुद्धत्व आणि धम्माच्या पूर्णत्वाचे प्रतीक, प्रतिकात्मक लक्षण आहे. बौद्धांना आठवण ठेवण्याकरीता, स्मरणपत्रासारखे आहेत. या झेंड्याचा सहा रंगांचा अर्थ खालील प्रमाणे.....

निळा: असे म्हणतात की, निळ्या रंगांचा प्रकाश, भगवान बुद्धांच्या डोक्याच्या चारही बाजूला प्रकाशत होता. जो प्राणीमात्रां करिता त्याच्या अखंड करुणेचे प्रतीक होय. या प्रकारे निळा रंग मैत्री, करुणा व शांतीचे प्रतीक होय. आकाश आणि समुद्राचा निळा रंग व्यापकतेचा संदेश देतो. व्यापकता दर्शवतो.

पिवळा: पिवळा रंगाची आभा, प्रकाश भगवान बुद्धांच्या जवळ दिसतो. पिवळा रंग अनुपस्थिती, आणि शून्यता यांचे प्रतीक आहे मध्यम मार्ग म्हणजे टोकाच्या पलीकडे जाणारा ते मधला रस्ता. लाल लाल रंग बुद्धांच्या त्वचेच्या

रंगाचा प्रकाश हा रंग धम्माच्या अभ्यासाच्या जिवंतपणाचे व मांगल्याचे प्रतीक होय. हा समजूतदारपणा, सौभाग्य, सद्‌गुण व कर्तृत्वाचे लक्षण आहे.

पांढरा किंवा सफेदः बुद्‌धांचे दात, नखे, अस्थी धातूपासून पांढरा रंग प्रसारीत होतो. हा रंग शुद्‌धतेचे व पावित्र्याचे प्रतीक आहे. बुद्‌धांच्या शिकवणुकीचे प्रतीक आहे. अकालिकता, म्हणजे बुद्‌धांची शिकवण वेळेनुसार कालातीत होत नाही उलट नवनवीन होत राहते. ते काल जेवढे सत्य होते, तेवढेच आज सुद्‌धा आहे, व पुढे सुद्‌धा राहणार.

कासाय, केशरी: बुद्‌धांच्या हातात, पायांच्या टाचांमध्ये, ओठांवर, केशरी रंगांचा प्रकाश चमकतो. हा रंग बुद्‌धांच्या निरंतर शहाणपणाचे प्रतिक आहे. हा रंग वीर्य, मान व सन्मान, उत्साह दर्शवतो.

पाचही रंगांचा एकत्रित प्रकाश म्हणजेच पाच रंगांची मिश्रित प्रभा म्हणजेच प्रभास्वर. बुद्‌धांच्या देशनांची, शिकवणूकीची विविधतेचे, क्षमतेचे प्रतीक होय. ही मिश्रित प्रभा, प्रकाश दाखवतो की बुद्‌धांची शिकवण जाती, संप्रदाय, राष्ट्रीयत्व, भेदभावाच्या पलीकडे केवळ मानवप्राण्यांसाठीच नाही तर प्राणीमांत्रांना सुद्‌धा आहे.

या प्रकारे हा झेंडा ध्वज मानवांच्या मूल्यांचे एक सार्वत्रिक चिन्ह, खुण होय. हा ध्वज कोणत्या एका राष्ट्राचा नाही, तर संपूर्ण विश्वाचा आहे. जरी याला बौद्‌धांच्या ध्वजासाठी आंतरराष्ट्रीय मान्यता मिळाली असली तरी हा संपूर्ण मानवतेचा ध्वज आहे.

धम्मध्वज वंदना

वज्रासारखा अभेद देह धारण करणाऱ्या भगवान बुद्‌धाच्या डोक्यावरील व दाढीवरील केसातून व डोळ्याच्या नीलस्थानातुन प्रभावित होणारा निळा रंग, समुद्र, धरती व आकाशात व्यापून राहीला आहे ।।१।।

वज्रासारखा अभेद देह धारण करणाऱ्या भगवान बुद्‌धाच्या पिवळसर त्वचेतून व डोळ्यातील पिवळ्या स्थानातून प्रभावित होणारा पिवळा रंग, समुद्र, धरती व आकाशात व्यापून राहीला आहे ।।२।।

वज्रासारखा अभेद देह धारण करणाऱ्या भगवान बुद्‌धाच्या मांसातील व डोळ्यातील रक्त वर्ण स्थानांतील आणि रक्तातून प्रभावित होणारा लाल रंग, समुद्र, धरती व आकाशात व्यापून राहीला आहे ।।३।।

वज्रासारखा अभेद देह धारण कराणाऱ्या भगवान बुद्‌धाच्या दातांतून, अस्थितून, डोळ्यातील पांढऱ्या स्थळांतून प्रभावित होणारा शुभ्र रंग, समुद्र, धरती व आकाशात व्यापुन राहीला आहे ।।४।।

वज्रासारखा अभेद देह धारण करणाऱ्या भगवान बुद्‌धाच्या निरनिराळ्या अवयवात मन प्रभावीत होणारा केसरी रंग, समुद्र, धरती व आकाशात व्यापून राहीला आहे ।।५।।

वज्रासारखा अभेद्य देह आणि वरील रंगानी परिपूर्ण असलेल्या अनंतामध्ये फडकणाऱ्या व सदैव मनोहर दिसणाऱ्या भगवान बुद्धाच्या धम्मध्वजाला आम्ही काया, वाचा व मनाने वंदन करतो ।।६।।

कालांतराने त्याला विश्व मान्यता प्राप्त झाली. याला पाली भाषेत 'षडरोशनी ध्वज' किंवा 'धम्म ध्वज' असे म्हणतात. याचे प्रमाण उभे ५० सें. मी . व आडवे ७० सें. मी. आहे हा 'धम्मध्वज' बौध्द जनांनी आपले घर, विहार, स्मारक, वन, धम्म परिषद, धम्म सभेचा मंच धम्म उत्साहाचे स्थळ इत्यादी ठिकाणी सर्वांत उंच असेल असा फडकवावा. हा 'धम्म ध्वज बुध्द पोर्णिमा', धम्मचक्र प्रवर्तन दिन, धम्मक्रांती दिन व धम्म परिषदांचे वेळी ध्वजस्तंभावर फडकवून वंदना करावी प्रत्येक बौध्द व्यक्तिने धम्म ध्वजाचा सन्मान व अभिमान बाळगावा.

हा पाच रंगाचा ध्वज आहे म्हणून याला 'पंचशील ध्वज' किंवा 'पंचरंगी ध्वज' असे कदापी म्हणू नये.

आभा Aura शरीररश्मी

अनेकदा बुध्दांच्या चित्रात, शिल्पात आपणाला भगवान बुध्दांच्या शरीराभोवती किंवा डोक्यामागे आभा तेजोवलय रेखाटल्याचे दिसण्यात येते.

ही आभा काय असते?

खरोखरच भगवान बुध्दांच्या शरीरातून अशा प्रकारचे रंगीत तेजोवलय बाहेर फेकले जात होते?

उत्तर आहे होय. भगवान बुध्दांच्या पावित्र्याच्या सामर्थ्यामुळे त्यांच्या शरीरातून तेजस्वी आभा प्रकट होत असे. त्यास *बुध्द रश्मी* असे म्हणतात.

त्यात सहा रंग असतात. निळा, पिवळा, लाल, भगवा, सफेद आणि हे सर्व एकत्रित रंग म्हणजे प्रभासरा. धम्मध्वजाचे रंग म्हणजेच बुध्दांच्या शरीरातून बाहेर पडलेले रंगीत तेजोवलय. हे तेजोवलय लहरींच्या स्वरूपात असतात. सर्व अर्हत तसेच ज्या व्यक्तीचा आध्यात्मिक विकास अधिक असेल त्यांचीही आभा तेजस्वी असते.

भगवान बुध्दांच्या शरीरातील तेजोवलयासंबंधी उल्लेख महापरिनिर्वाण सुत्तात मिळतो. जेव्हा भन्ते आनंद तथागतांच्या शरीरातून तेजस्वी आभा निघत असल्याचे कारण विचारतात, तेव्हा बुध्द त्यांना सांगतात, दोन प्रसंगी हे अलौकिक तेज प्रकट होते. पहिल्यांदा सम्यक सम्बोधी प्राप्त होताना व दुसऱ्यांदा त्यांच्या परिनिर्वाणाच्या रात्री.

माझ्या अल्प माहीतीप्रमाणे प्रथम बुध्दाची मुर्ती ही कनिष्काने बनविली त्यात सुध्दा भगवान बुध्दांच्या डोक्यामागे एक आभा दाखविली आहे. आज ख्रिश्चन असो वा हिंदू देवदेवता प्रत्येक देवांच्या मागे किंवा शरीराभोवती आभा दाखवण्याचा प्रघात इथूनच पडला. त्या तेजोवलयाचा उगम बौध्द शिल्पकलेत आहे.

आधुनिक विज्ञान या आभाची पुष्टी करतो काय?

डॉ. बॅरोन कार्ल लुडविग वॉन रिचेनबेक (Dr. Baron Carl Ludwig Von Reichenbach)

या शास्त्रज्ञाने ओडीक फोर्स (Odic Force) नावाचा एक प्रयोग केला. त्यात त्याला असे आढळले की, प्रभावलय ही एक नैसर्गिक गोष्ट आहे. सर्व मानवी प्राणिमात्रातच नव्हे तर चराचरांतील सर्वच वस्तूंमध्ये प्रभावलय आहे.

त्यानंतर डॉ. बारड्युक (Dr. Baraduc) या शास्त्रज्ञाने प्रभावलयाचे हूबेहूब छायाचित्र घेतले.

🌹 *बुद्ध धम्मातील विशिष्ट भिक्खु-भिक्षुनी-उपासक-उपासिका* 🌹

भदंत डॉ आनंद कौसल्यायन

वंदनीय भदंत डॉ. आनंद कौसल्यायन (५ जानेवारी १९०५ - २२ जून १९८८) हे बौद्ध भिक्खू, विद्वान, प्रवासी आणि भारतातील विपुल लेखक होते. २० व्या शतकाच्या बौद्ध धम्माच्या उन्नतीसाठी महान कार्यकर्त्यांपैकी एक म्हणून त्यांना मानले जाते. त्यांच्यावर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांचा प्रभाव होता.

भदंत आनंद कौसल्यायन - (हरनाम दास) यांचा जन्म ५ जानेवारी १९०५ रोजी पंजाबमधील अंबाला जिल्ह्यातील सोहाना गावात झाला. त्यांनी लाहोरमधील नॅशनल कॉलेजमधून बीए केले. बौद्ध धम्माच्या प्रसारासाठी त्यांनी जगाच्या विविध भागात प्रवास करीत बौद्ध धम्माचा प्रचार, प्रसार केला. बौद्ध धम्माच्या सेवेसाठी त्यांनी आपले संपूर्ण जीवन समर्पित केले.

"धम्मदायादा मे, भिक्खवे ,मा आमिसदायदा।"

_भिक्षूंनो! माझ्या (कालातीत) धम्माचे दायाद व्हा, (कालबाह्य) नाही!_

विसाव्या शतकात जे बौद्ध धम्माचे विद्वान होऊन गेले त्यात भदंत डॉ आनंद कौसल्यायन यांचे नाव अग्रक्रमाने घ्यावे लागेल. अगदी तरुणपणी (१८ वर्षांचे असताना) त्यांनी प्रव्रज्या घेतली व हिंदी भाषेचा सखोल अभ्यास करून बौद्ध संस्कृतीचे माहेरघर असलेल्या श्रीलंकेमध्ये जाऊन तेथील विद्यापीठांत हिंदी प्रमुख म्हणून बरीच वर्षे कार्य

केले. बुद्ध ,आंबेडकरांच्या तत्वज्ञानाचे भाष्यकार आणि अभ्यासक म्हणून त्यांचे महत्व अनन्यसाधारण आहे. त्याचप्रमाणे *बौद्ध धम्माचा आंबेडकरवादी प्रचारक म्हणून त्यांनी केलेले कार्य देखील महत्वपुर्ण आहे.* आपले सर्व पांडित्य पणाला लावून त्यांनी लिहिलेली ७० हुन अधिक पुस्तके ही बौद्ध साहित्याला समृद्ध करणारी देणगी आहे. *बाबासाहेब आंबेडकरांचे साहित्य आणि तत्वज्ञान जनसामान्यांपर्यंत पोहचावे यासाठी त्यांनी उत्तरार्धात अखंड परिश्रम केले.* त्यांचे पाली भाषेवरील प्रभुत्व विलक्षण होते. त्याचं बळावर त्यांनी पाली त्रिपिटकांच्या हिंदी भाषांतरात मोलाची भूमिका बजावली. याशिवाय त्यांनी पाली महाव्याकरण इ. पुस्तके लिहिली. *चीन, जपान,जर्मनी, थायलंड, म्यानमार, श्रीलंका इ देशांत भ्रमंती करून मिळवलेल्या बौद्ध धम्माच्या ज्ञानातुन "अंगुत्तर निकाय", "जातक, बौद्ध धर्म और मार्क्सवाद", "क्रांती के अग्रदूत भगवान बुद्ध", "बौद्ध धर्म का बुद्धीवादी अध्यायन" इ .बौद्ध धम्मावरील अभ्यासपूर्ण ग्रंथ लिहिले. याशिवाय बाबासाहेबानी लिहिलेल्या "बुद्ध आणि त्यांचा धम्म" , "एनिहिलेशन ऑफ कास्ट", "रिडल्स इन हिंदुइझम" इ. ग्रंथाचा हिंदी अनुवाद केला.*

महापंडित राहुल संकृत्यायन यांचे शिष्य असलेल्या आंनद कौसल्यायन यांनी संस्कृत, पाली, इंग्रजी, मराठी,हिंदी, पंजाबी, उर्दू,इ भाषांवर प्रभुत्व मिळवले होते. त्यांनी लिहिलेले बाबासाहेबांचे चरित्र "यदि बाबा न होते" या नावाने प्रसिद्ध आहे. बाबासाहेबांची प्रस्तावना असलेले "एस्सेन्स ऑफ बुद्धीझम" हे पी लक्ष्मी नरसु यांचे पुस्तक देखील त्यांनी अनुवादित केले होते. "बुद्धिझम फॉर एवरीबडी," "दि बुद्धिस्ट आउटलूक" हे त्यांचे इंग्रजी ग्रंथ. वेद से मार्क्स हा आणखी एक महत्वपूर्ण ग्रंथ! भगवान बुद्ध बडे भाई है तो मार्क्स छोटे भाई असे ते म्हणत! बौद्धांनी कर्मकांडमुक्त जीवन जगावे यासाठी त्यांनी बौद्ध जीवन पद्धती हे पुस्तक लिहिले.त्यानीं सर्वसामान्य लोकांना समजावी म्हणून सुलभ आणि छोटेखानी पुस्तकेही लिहिली. १९७० साली भारतीय भिक्खू संघाची स्थापना आणि १९७४ ला सारनाथ ला आंतरराष्ट्रीय बौद्ध अध्ययन केंद्राची स्थापना ही त्यांची प्रमुख संघटनात्मक कार्ये. ते सलग १३ वर्षे वर्ध्याच्या राष्ट्रभाषा प्रचार समितीवर प्रमुख होते.

बाबासाहेबांचे परिनिर्वाण झाल्यावर मुंबईस झालेल्या ०७ डिसेंबर १९५६ च्या अंत्ययात्रेमध्ये ते प्रमुख भिक्खु होते. त्यानंतर भारतात परत येऊन नागपूरच्या दीक्षाभूमीवर स्थायिकपणे राहून बौद्धांचे मार्गदर्शन केले. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या "The Buddha & His Dhamma" या पुस्तकाचे हिंदी भाषांतर करून बौद्ध वाङ्मयातुन बाबासाहेबांनी घेतलेलं स्रोत हुडकून काढून त्यांचे टिप्पण केले. २२ जून १९८८ ला या महत्तम बौद्ध महापंडितांचे निधन झाले. आधुनिक वैज्ञानिक जगास बौद्धधम्माचा दृष्टिकोन कशा प्रकारे तंतोतंत लागू होतो, याबद्दल त्यांनी जनजागृतीचे महत्कार्य केले.

_वंदनीय भदंत डॉ आनंद कौसल्यायन ह्यांच्या स्मृतीस त्रिवार वंदन !_

*_सम्राट अशोक_*

बुद्ध धम्माचे मूळ स्थायिकपणे रुजू होण्याकरिता सर्वात अधिक हातभार सम्राट अशोकाने लावला. त्याला कधी महान अशोक, कधी प्रियदर्शी अशोक, तर कधी धम्माशोक ह्या विशेषणांनी संबोधिले जाते. _सम्राट अशोक मगधराज बिंदुसार ह्याचा पुत्र आणि चंद्रगुप्त मौर्याचा नातू होय._ भगवान बुद्धांच्या महापरिनिर्वाणानंतर सुमारे दोनशे वर्षांनी, साधारणपणे इ.स. पूर्वी तिसऱ्या शतकामध्ये सम्राट अशोकाची कारकीर्द झाली. अशोकाने ८४००० स्तूप निर्माण केले.

सम्राट अशोक भारताच्या इतिहासातील सर्वात सामर्थ्यशाली सम्राट, अतिशय पराक्रमी योद्धा आणि थोर मुत्सद्धी म्हणून प्रसिद्ध होता. तथापि त्याचे सत्यावरील प्रेम, त्याची न्यायप्रियता, धार्मिक मतभेदाबद्दल सहिष्णुता, राज्यकारभारातील निःपक्षपात, आजाऱ्याविषयी, गरिबांविषयी व प्राणिमात्रांविषयी दया, ही त्याच्या स्वभावाची महान वैशिष्ट्ये होती. त्याने केलेल्या लोकोपयोगी कार्यांमुळे त्याचे नाव सैबेरियापासून ते श्रीलंकेपर्यंत मोठ्या आदराने घेतले जाते.

राज्याभिषेकानंतर दहा वर्षांनी सम्राट अशोकाने कलिंग देशावर स्वारी केली. त्या लढाईत एक लक्ष सैनिक रणांगणात ठार झाले. दीड लक्ष सौनिकांना बंदी बनविण्यात आले. गावांची नासधूस आणि जाळपोळ झाली व येणेप्रमाणे भयंकर नरसंहार झाला व संपूर्ण प्रदेशाला बीभत्स स्वरूप आले. ते पाहून पाषाणहृदयी सम्राट अशोकाचे मन लोण्याहुनही मऊ झााले व त्याने महाश्रमण निग्रोधांकडून बौद्धधम्माची दीक्षा घेतली

अशोकाने दुर्वर्तनी भिक्खुंची संघातून हकालपट्टी केली आणि सदाचारी भिक्खुंना प्रोत्साहन दिले. सर्वत्र प्रार्थनामंदिरे आणि ८४,००० विहार बांधले, उद्याने तयार केली, लोकांसाठी व प्राण्यांसाठी रुग्णालय उघडली, धम्माच्याया नावाखाली शिरकाव झालेल्या अशुद्ध तत्त्वांना धम्मातून काढून टाकून धम्माची पुनर्स्थापना करण्याकरिता पाटण्याला धम्मपरिषद/संगीति भरविली. स्त्रियांना धार्मिक शिक्षणाला चालना दिली, भगवंतांच्या धम्माची शिकवण द्यावयास आपल्या मित्रदेशांना व भारतातील सर्व राज्यांत आणि पांच ग्रीक राजांकडे शिष्टमंडळे पाठविली. त्याने कपिलवस्तू, बुद्धगया, ऋषीपतन मृगदाव (म्हणजे सारनाथ) आणि कुसीनगर ह्या बौद्धांच्या चार प्रमुख तिर्थक्षेत्री आणि त्याशिवाय इतर हजारो ठिकाणी स्मरणचिन्हे उभारली.

सम्राट अशोकाच्या उदात्त स्वभावाचे परिपूर्ण दाखले अद्यापही अस्तित्वात आहेत. काही वर्षांपूर्वीच भारताच्या निरनिराळ्या प्रदेशांत खडकांवर खोदलेल्या त्याच्या चौदा राजाज्ञांचा उत्खननाद्वारे शोध लागलेला आहे. त्याच्या आज्ञेने उभारलेल्याआ आठ स्तंभांचा शोध लागलेला आहे. हे शिलालेख आणि स्तंभ अशोकाच्या अतिसूज्ञ मनोवृत्तीची आणि आजवर झालेल्या सर्व राजांमध्ये तो सर्वश्रेष्ठ होऊन गेल्याची साक्ष आहेत. अशोकाच्याआ शिलालेखावरून असे दिसून येते की, बौद्धधम्म सहिष्णुतेवर, विश्वबंधुत्वावर, सदाचरणावर आणि न्यायावर अधिष्टीत आहे. स्वार्थबुद्धी, संप्रदायाभिमान किंवा असहिष्णुतेचा त्यात मागमूस नाही. पाश्चिमात्य देशांतील मोठमोठ्या पंडितांची बौद्धधम्मावर श्रद्धा जडण्यास ह्या शिलालेखांची फार मदत झाली आहे.

अशोकाने आपला प्रिय पुत्र महिंद्र आणि कन्या संघमित्रा यांना धम्मकार्याला अर्पण केले आणि धम्माचा प्रसार करण्यासाठी त्यांना श्रीलंकेला पाठविले, ही त्याची सर्वात मूल्यवान देणगी होय.

सम्राट अशोकाने भिक्खुंना धर्मप्रचारासाठी परदेशाला पाठविले होते त्या सर्वांची माहिती "महावंश" नावाच्या ग्रंथामध्ये नमूद केलेली आहे. संपूर्ण भारतभर काश्मीर ते कन्याकुमारीपर्यंत धम्माचा प्रचार करून धम्मराज्य स्थापित केले

अनुला

अनुला ही श्रीलंकेची राणी होती. तिला महाथेरो महेंद्र यांनी धर्माची शिकवण दिली. आपल्या पाचशे दासींसोबत ती भिक्खुंच्या दर्शनास जात असे व अत्यंत श्रद्धाभावाने धम्मश्रवण करीत असे. *_त्यांना "विमानवत्थु" आणि "सच्चसंयुक्त" यांतील मर्म समजले तेव्हा त्यांना श्रोतापत्ती अवस्था प्राप्त झाली. महाथेरी संघमित्रेकडून प्रव्रज्या ग्रहण करून अनुलेने धम्माची बरीच सेवा केली._*

राज्यश्री

राज्यश्री सम्राट हर्षवर्धनाची बहीण होती. तिचे लग्न राजा अवन्तीवर्मा याचा पुत्र गृहवर्मा यांचेशी झाले. हर्षवर्धनाचा कल शिवभक्तीकडे असूनही राजश्रीला भगवंतांच्या धम्माची ओढ होती. माळव्याच्या राजाने गृहवर्म्याचा खून केला व राज्यश्रीला प्रणयाची याचना केली व तिने झिडकारल्यामुळे तिला बंदीगृहात टाकले. पुढे हर्षवर्धनाने त्याचा बिमोड करून तिची सुटका केली. *_श्रेष्ठ दानशीला राज्यश्रीने राजमहाल सोडून काषाय वस्त्र ग्रहण केले व धर्माच्या प्रचारास स्वतःस वाहून घेतले तिच्यामुळे हर्षवर्धनाने देखील बौद्ध धम्माचा स्वीकार केला._*

*_अनागरिक धम्मपाल_*

अनागारिक म्हणजे ज्यांनी आपले घर (आगार) सोडून दिले, म्हणजे चिवर धारण न करता, ब्रह्मचर्य व्रत राखून आयुष्यभर ते भटकंती करीत धम्मसेवा करीत राहिले. अनागारिक धम्मपालांचे आणखी एक नाव देवमित्र धम्मपाल असेही होते. १७ सप्टेंबर १८६४ मध्ये श्रीलंकेत जन्मलेले *डेविड कोरोलीस हेववितरने*, इंग्रजांचे राज्य होते तरी त्यांच्या मातापित्यांची बुद्ध धम्मावर अत्यंत श्रद्धा होती. १४ वर्षांचा असतांनाच डेव्हिडने घर सोडले व भटकंती करीत अध्ययन केले.

*१८८४ मध्ये थिऑसॉफिकल सोसायटीचे सदस्य झाले. जानेवारी १८९१ मध्ये सारनाथ व बौद्धगयेस भेट देऊन बौद्ध वास्तूंचे जीर्णोवस्थेतून पुनर्निर्माण केले. मे १८९१ मध्ये "महाबोधी सोसायटी" ची कलकत्त्याला स्थापना केली. मे १८९२ मध्ये "दि महाबोधी" हे बौद्धजनांचे पत्रक आणि सारनाथ वरून "धर्मदूत" सुरू केले. या सर्व कामासाठी

"मेरी फॉस्टर" यांनी खूपच मदत केली. १० सप्टेंबर १८९३ ला शिकागो येथे भरलेल्या आंतरराष्ट्रीय धर्मसभेत बौद्ध धम्माचे प्रतिनिधित्व केले. विदेशी बौद्धांचे लक्ष भारताकडे वेधून घेतले.*

बौद्ध धम्म आणि पालि भाषेच्या प्रसारासाठी ते अहोरात्र झटले. वयाच्या ६९व्या वर्षी, २९ एप्रिल १९३४ साली अनागारिक धम्मपालांचे परिनिर्वाण झाले. महाबोधी महाविहार इतर धर्मियांच्या ताब्यातून मुक्त करण्याचे त्यांचे स्वप्न मात्र अपूर्ण राहिले. १८९२ साली, महाबोधी महाविहारासाठी दाखल केलेल्या पहिल्या कोर्ट केसचा आजही निकाल लागलेला नाही. *इतर पंथांची प्रार्थना स्थळे त्या त्या लोकांच्या संपूर्ण ताब्यात आहेत...पण महाबोधी महाविहार आजही बौद्धांच्या ताब्यात नाही ही शोकांतिका आहे.*

बौद्ध धम्माची पुनर्रचना करण्यास प्रथम प्रयास त्यांनीच केला, त्यामुळे बौद्ध धम्माला भारतात पुनर्जीवित करावयास प्रथम प्रयत्न करण्याचे श्रेय अनागारिक धम्मपाल यांच्याकडे जाते.

*_मेरी फॉस्टर_*

मेरी रॉबिन्सचा जन्म इ.स.१८४४ मध्ये होनोलुलु येथे झाला. तिचा विवाह अमेरिकन धनाढ्य बँकर टी. आर. फॉस्टरशी होऊन तिचे नाव मेरी एलिझाबेथ फॉस्टर पडले. एकदा ती जहाजाने जपानला जात असतांना तिची गाठ श्रीलंकेचा तरुण भिक्खु अनानागरिक धम्मपालाशी पडली. त्याने केलेल्या मैत्रिभावनेचा उपदेश ऐकून ती फार प्रभावित झाली.

१९०२ मध्ये तिने ५०० डॉलर व पुढील वर्षी २००० डॉलरचे दान केले. त्या धनराशीचा उपयोग अनानागरिक धम्मपालाने सारनाथच्या ऋषीपतन मृगदाव येथील मूलगंधकुटी विहाराचा जीर्णोद्धार करावयासाठी केला. त्यानंतर वर्षानुवर्षे मेरी फॉस्टरने दिलेल्या दानामुळे सारनाथ आणि इतर बौद्ध धम्मक्षेत्रांचा पुनरुद्धार सुरू झाला. इ.स. १९१८ व १९२३ मध्ये अनुक्रमे ५०,००० व १०,००,००० डॉलर दान करून मेरी फॉस्टरने आधुनिक विशाखेचे काम केले. तिने इ.स.१९१३ मध्ये दान दिलेल्या ६०,००० डॉलर्सने श्रीलंकेमध्ये फॉस्टर रॉबिन्सन हॉस्पिटल उघडण्यात आले.

_चारूमती_

चारूमती ही सम्राट अशोकाची मुलगी होती. काही इतिहासकारांच्या मते ती सम्राट अशोक व त्यांची पत्नी असंघमित्रा यांची दत्तक मुलगी होती. आज आपणाला संघमित्रा सर्वश्रुत आहे की जिने श्रीलंकेमध्ये धम्म प्रचार केला. परंतु चारूमतीचे नाव भारतीय बौध्दांत तितकेसे प्रसिध्द नाही. नेपाळमध्ये (प्रदेशात) बुध्दधम्माच्या प्रचाराचे कार्य चारूमतीने केले. तिची धम्मावर फारच श्रद्धा होती. चारूमतीचा विवाह नेपाळमधील राजकुमार देवपालाशी झाला त्यांच्याच नावावरून चारूमती ने *देव पट्टन व अशोक पट्टन* नावाच्या नगरांचे निर्माण केले.

सम्राट अशोक जेव्हा धम्मयात्रेसाठी निघाला त्यावेळी चारूमती ही धम्मयात्रेत आपल्या पित्याची सेवा करता यावी तसेच धम्मावर नितांत श्रध्दा असल्याकारणाने धम्मयात्रेसाठी निघाली.

लुंम्बिनी इ. स्थळांना भेट देउन सम्राट अशोक व चारूमती *ललितपुरास* पोहचले. तेथे सम्राट अशोकाने स्तूप निर्माण केले त्यास *'थूर'* असे म्हणतात.

चारूमतीने देवपाटनच्या उत्तरेला काठमांडू मध्ये चारूमती विहाराची निर्मीती केली. तिथे संघाराम बांधून बौध्द भिक्खू भिक्खूणींच्या राहण्याची अध्ययनाची सोय केली व उर्वरित आयुष्य संघमित्राप्रमाणे भिक्खूणी बनून नेपाळमध्ये धम्मप्रचार केला व नेपाळ बौध्दमय बनविले.

चारूमती विहार (आजचे *छबहिल*) आजही नेपाळमध्ये राहणाऱ्या व बौध्द यात्रेकरूंचे श्रध्दास्थान आहे.

ज्याप्रमाणे संघमित्रेने सुदूर दक्षिणेस (श्रीलंकेस) धम्मप्रचार केला तद्वतच चारुमतीने उत्तरेस नेपाळला बौद्धमय बनविले

संघमित्ता

संघमित्ता म्हणजे संघमित्रा ही, सम्राट अशोक आणि त्याची बौद्ध धर्मीय राणी देवी यांची मुलगी होती. आदरणीय महिंद्र हा तिचा जुळा भाऊ होता. त्याच्या सोबतच तिनेही मठवासी बौद्ध साधूचे अनुयायित्व पत्करले होते. सम्राट अशोकाने गुरू महस्थविर मोग्गलिपुत्त तिस्स यांना सम्राटाने एकदा प्रश्न केला, *"भंते, धम्माचा उत्तराधिकारी व्हावयासाठी मी काय करायला पाहिजे?" त्यावर फार गंभीरपणे स्थवीरांनी उत्तर दिले, "केवळ एकच उपाय आहे, तो म्हणजे स्वतःच्या संततीला त्रिरत्न सरणास समर्पित करणे"* षोडशी सुकुमारी राजनंदिनी संघमित्रेने त्याचा सहर्ष अविकार केला व भिक्खूणीची प्रव्रज्या ग्रहण केली. पुढे बुद्धांच्या शिकवणीचा प्रसार करण्यासाठी ही दोन्ही भावंडे श्रीलंकेला गेली.

असं परदेशात एखादं कार्य पार पाडण्यासाठी आपल्या मुलीला पाठवायला सुरुवातीला अशोकची तयारी नव्हती. या कल्पनेवरच तो नाखूष होता; पण संघमित्ताने स्वत:च त्यासाठी हट्ट धरल्यावर अखेर त्याचा नाइलाज झाला आणि त्याने तिला जायला संमती दिली. तिच्या बरोबर इतर अनेक साध्वीना (भिक्षुणी) ही श्रीलंकेला पाठवण्यात आलं होतं. श्रीलंकेच्या दरबारात राज घराण्यातील *महाराणी अनुला* हिने थेरी संघमित्रेला बोलावून स्त्रियांनी स्वत:ला साध्वी म्हणून दीक्षा मिळावी अशी विनंती केली होती. त्या अनुषंगाने साध्वींचा म्हणजे भिक्षुणींचा एक संघ तयार करण्यासाठी आणि तो कार्यरत करण्यासाठी संघमित्ता इतर साध्वीं (भिक्षुणी) बरोबर तिथे गेली होती.

माहितीच्या उपलब्ध असणाऱ्या काही सोतांनुसार या मुलीचे नाव संघमित्ता नसून 'संघमित्रा' किंवा 'संगमित्रा' असेच होते आणि ती म्हणजे अशोकचे लहान अपत्य होते आणि महिंद्र तिच्या पेक्षा मोठा होता. अशोकच्या बौद्ध धर्मीय

पत्नीला आपल्या मुलीचे नाव बौद्ध धर्माशी निगडितच असावं असं वाटत होते आणि म्हणून तिने या मुलीचं नाव 'संघमित्रा' असं ठेवलं होतं. कलिंगच्या लढाईनंतर राजा अशोकने जेव्हा आपल्या पत्नीसह बौद्ध धर्माचा स्वीकार केला, तेव्हाच त्याने असा निर्णय घेतला की, गौतम बुद्धांची शिकवण आणि तत्त्वे यांचा प्रसार करण्यासाठी, प्रवचनांच्या माध्यमातून त्यांचा उपदेश लोकांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी स्वतःच्या मुलांना आपल्यापासून दूर परप्रांतामध्ये पाठवायचे आणि त्याने हा निर्णय अमलात आणला. प्रत्येक हिवाळ्यातला सर्वात लहान दिवस, संघमित्राच्या सन्मानार्थ साजरा केला जातो.

विदेशात जाणारी ती प्रथम धम्मप्रचारिका होती. ८१ वर्षांची होईस्तोवर तेथेच राहून धम्मप्रचार करीत करीत तिचे महापरिनिर्वाण झाले.

*_अश्वघोष_*

अश्वघोषाचा जीवनकाळ इ.स. पूर्व ५० ते इ.स. नंतर १०० पर्यंत मानला जातो. संस्कृतमधील एक महाकवी, नाटककार आणि बौद्ध तत्त्वज्ञ. याच्या ग्रंथांतील व्यक्तिगत निर्देशांवरून याची काही माहिती मिळते. हा साकेत (अयोध्या) येथे राहणारा. याच्या आईचे नाव सुवर्णाक्षी. यास ‘आचार्य’, ‘भदंत’, ‘महाकवी’ आणि ‘महावादी’ या पदव्या होत्या. उपनिषदे, भगवद्‌गीता, सांख्यादी दर्शने आणि रामायणादी पूर्वकालीन काव्ये यांचा त्याने उत्तम अभ्यास केला होता. त्याच्या कृतींमध्ये दिसून येणारे ब्राह्मण धर्म व संस्कृतीचे सखोल ज्ञान, तत्संबंधीचा आदर आणि धर्मपरिवर्तनाच्या कथा यांवरून तो जन्माने ब्राह्मण असून पुढे त्याने बौद्ध धर्माचा स्वीकार केला असावा, असा तर्क केला जातो. हा कनिष्काचा धर्मविषयक सल्लागार असून त्याच्या कारकिर्दीत झालेल्या बौद्धधर्मपरिषदेचा उपसभापती होता, अशी पारंपरिक समजूत आहे. हा हीनयान पंथाचा होता.

बुद्धचरित, सौदरनंद, शारिपुत्रप्रकरण (सारिपुत्रप्रकरण किंवा शारद्वतीपुत्रप्रकरण), वज्रसूची, गण्डीस्तोत्रगाथा, सूत्रालंकार, महायान श्रद्धोत्पादशास्त्रइ. ग्रंथ अश्वघोषाचे म्हणून सांगण्यात येतात. तथापि "बुद्धचरित" व सौदरनंद ही महाकाव्ये आणि शारिपुत्रप्रकरण हे नाटक, एवढे तीनच ग्रंथ निर्विवादपणे अश्वघोषाचे आहेत.

बुद्धचरिताचे मूळ अठ्ठावीस सर्ग असावेत, असे त्याच्या चिनी व तिबेटी आवृत्त्यांवरून दिसते. आज मात्र त्या मूळ संस्कृत महाकाव्याचे फक्त चौदाच सर्ग उपलब्ध आहेत. त्यांतही पहिल्या सर्गाचे सु. तीन पाद आणि चौदाव्या सर्गाच्या पहिल्या पादातील ३१ श्लोकच मिळतात. एकोणिसाव्या शतकात अमृतानंद नावाच्या एका नेपाळी पंडिताने चौदा ते सतरा हे सर्ग स्वतःच लिहून काढले. अंशतःच उपलब्ध असलेल्या या महाकाव्यात बुद्धाच्या आत्मसाक्षात्कारापर्यंतची कथा आलेली आहे.

राजपुत्र सर्वार्थसिद्धीची नगरयात्रा त्याला पाहण्यासाठी जमलेला स्त्रियांचा मेळावा रोग, वार्धक्य आणि मृत्यू यांची दृश्ये राजपुत्राला सर्वसंगपरित्यागापासून परावृत्त करण्यासाठी राजपुरोहिताने केलेले युक्तिवाद इत्यादींच्या

वर्णनांतून अश्वघोषाची वेधक कथनशैली आणि निरनिराळ्या व्यक्ती व प्रसंग रंगविण्याचे कौशल्य प्रत्ययास येते. हे काव्य रचताना बुद्धासंबंधीच्या अधिकृत माहितीचाच उपयोग करण्याकडे त्याची प्रवृत्ती दिसते. तसेच, आवश्यक तेथे त्याने परंपरेला मान दिला आहेच.

बौद्धधर्मतत्त्वांचा प्रचार हे या काव्याचे उद्दिष्ट असले, तरी अश्वघोषाने हे काव्य रुक्ष होऊ दिले नाही. सौदरनंदाचे एकूण १८ सर्ग असून ते उपलब्ध आहेत. बुद्धाने नंद या आपल्या सावत्र भावाचे धर्मांतर कसे घडवून आणले, हा या काव्याचा विषय आहे. नंद हा अत्यंत देखणा असल्यामुळे ‘सुंदर’ या नावानेच ओळखला जाई. त्याची पत्नी सुंदरी हीसुद्धा अतिशय रूपवान होती. तिच्यासह सुखोपभोगात तो मग्न असे. बुद्धाने त्याचे डोळे उघडले आणि संसारलालसा सोडून तो बुद्धाचा अनुयायी झाला, असे या महाकाव्यात दाखविले आहे. *सौदरनंदात* काव्याबरोबर तत्त्वचर्चाही आली आहे. धर्मोपदेशक अश्वघोष या काव्यात अधिक प्रकर्षाने जाणवतो. *शारिपुत्रप्रकरण ह्या नाटकात शारिपुत्र आणि मौद्गल्यायन यांचे बुद्धाने घडवून आणलेले धर्मांतर दाखविले आहे.* तथापि हे नाटक अत्यंत त्रुटित स्वरूपात उपलब्ध असल्यामुळे या धर्मांतराची महावग्गासारख्या ग्रंथांतून आढळणारी कथा या नाटकात अश्वघोषाने कशी मांडली होती, यासंबंधीची नीटशी कल्पना येऊ शकत नाही.

सर्वसामान्यांना बौद्ध धर्माचे महत्त्व पटवून देण्यासाठीच अश्वघोष काव्य-नाटकांसारख्या ललितरचनेकडे वळला. ‘कडू औषध मधाबरोबर दिले की घेववते त्याचप्रमाणे मोक्षधर्माचा उपदेशही काव्यबंधाने मनोरम ठरतो’ अशा आशयाचे उद्गार सौदरनंदाच्या अखेरीस त्याने काढले आहेत. काव्याच्या तंत्रकौशल्याकडे त्याने फारसे लक्ष पुरविले नाही. तथापि त्याच्या साध्या, सरळ, पण मधुर भाषेनेच त्याच्या काव्याला एक आकर्षक रूप प्राप्त करून दिले आहे. *अश्वघोष आणि कालिदास यांच्या काव्यांत काही लक्षणीय साम्यस्थळे आढळतात. त्यांवरून त्याच्या काव्याचा कालिदासाने उत्तम अभ्यास केला असावा, असे मत अनेक विद्वानांनी व्यक्त केले आहे. याच्या उलट अश्वघोषाचा काळ कालिदासानंतरचा असून त्यानेच कालिदासाचे अनुकरण केले असावे, असाही विचार काही विद्वानांनी मांडला आहे. तथापि अश्वघोष हा कालिदासचा पूर्वसूरी होय हेच मत सर्वसाधारणतः मान्य केले जाते.*

त्यांच्या मधुर गायनाने घोडे मंत्रमुग्ध होत असत, त्यामुळे त्यांचे नाव अश्वघोष पडले. ते महाराज कनिष्क यांचे गुरू होते. *कनिष्काने बोलाविलेल चतुर्थ बौद्ध संगीतिमध्ये ते उपसभापती होते.*

ते संगितज्ञ भिक्खु होते व आपल्या संगीतास त्यांनी बौद्ध धम्माच्या प्रचाराचे साधन बनविले. ते विणेचे अत्यंत कुशल वादक होते. त्यांनी "रास्तवर" नावाच्या वाद्ययंत्राचा आविष्कार केला.

_श्यामावती व कात्यायनी_

इतर बौद्धधम्मीय उपासिकांमध्ये श्यामावती व कात्यायनी यांची नावे प्रमुख आहेत.

श्यामावती

ती एका श्रेष्टीची सुंदर कन्या होती. तिचे लग्न कोशांबीच्या उदयन राजाबरोबर झाले. *भगवंतांच्या धम्मावर तिची अतीव श्रद्धा होती व संघाला दानधर्म करण्याबद्दल तिची बरीच ख्याती होती.* आपला द्वेष करणाऱ्याबद्दल देखील ती मैत्रिभाव दाखवीत असे. *_त्यामुळे मैत्रिविहारिणी उपासिकांमध्ये ती सर्वश्रेष्ठ मानली जाई._*

कात्यायनी

अवन्तीजनपदांत कुरटघर नावाच्या लोकांची सेवा करण्यात तिला फार प्रसन्नता वाटत असे. आपल्या प्रसन्न व्यवहाराने तिने बऱ्याचशा चोरांना देखील भिक्खु बनावयाची प्रेरणा दिली व ते पुढे शीलमय जीवन जगू लागले. *_त्यामुळे तिला अतिप्रसन्न राहणाऱ्या उपासिकांमध्ये अग्रस्थान मिळाले._*

_नन्दा, भद्रा कपिलानी, श्रुगालमाता_

नन्दा ही शाक्यवंशिय असून अत्यंत सुंदर होती. *तिला जनपद कल्याणी म्हणत*. तिच्या बर्याच आप्तगणांनी धम्मदिक्षा घेतल्यामुळे तिनेही प्रव्रज्या घेतली. परंतु अजून ही तिला आपल्या रुपाबद्दल गर्व होता. एकदा भगवंतांचे प्रवचन ऐकत असताना, तिच्या मनांतील रूपगर्वितेचा भाव भगवंतांनी ओळखला व आपल्या रिद्धीबलाने तिला तेथेच अतिसुंदर स्वर्गीय अप्सरेचे दर्शन घडविले. जिचे तारुण्य हळूहळू नष्ट झाले, प्रौढावस्था आली. नंतर म्हातारपणाची लक्षणे दिसू लागली. त्यामुळे *_नंदेला रूपाच्या अनित्यतेचे व जीवनाच्या नश्वरतेचे ज्ञान झाले व ती पूर्णतः विरक्त झाली. थेरिगाथेमध्ये तिच्या ज्ञानसंपदेची महिमा आहे. ती ध्यानरत भिक्खुणींमध्ये श्रेष्ठ होती._*

भद्रा कपिलानी _ही सागल (सियालकोट) मधील कपिल गोत्रीय ब्राह्मणाची मुलगी होती. तिचे मगध देशातील समृद्धशाली पिपल माणबकाशी लग्न झाले आणि ती सुखमय जीवन व्यतीत करू लागली._ परंतु *तिच्या पतीने भगवंतांचा उपदेश ऐकून प्रव्रज्या घेतली व पुढे तो भिक्खु काश्यप या नावाने प्रसिद्ध झाला.* हे पाहून कपिलानी हिनेही गृहत्याग करून प्रव्रज्या घेतली. *_त्याग, साधना व धम्मज्ञानामुळे स्मृती धारण करणाऱ्या प्रमुख भिक्खुणींमध्ये तिची गणना होत असे._*

श्रुगालमाता हिचा जन्म राजगृहातील एका कुलीन परिवारांत झाला. तिचा मुलगा श्रुगाल नित्यप्रती भगवंतांचा उपदेश श्रवण करण्यास जात असे आणि परत येऊन आपल्या मातेस त्याचा मतितार्थ सांगत असे. त्यामुळे _*तिच्या मनात श्रद्धामय हृदयात विरक्त भावना जागृत होऊन तिने प्रव्रज्या ग्रहण केली व पुढे अर्हत्व प्राप्त केले. तिच्या अगाध श्रद्धेमुळे तिला श्रद्धामयी भिक्खुंणींमध्ये प्रमुख स्थान मिळाले, व श्रद्धामय जननी "श्रुगालमाता" या नावाने ती प्रसिद्ध झाली.*_

*_महास्थविर नागसेन_*

नागसेनांचा जन्म हिमालय पर्वताच्या पायथ्याशी कजंगल गावात सोनुत्तर ब्राम्हणाच्या घरी झाला होता.तो सात वर्षाच्या असताना त्याला विद्यार्जन करण्यासाठी एका ब्राम्हण आचार्याकडे पाठविले. तिथे त्याने लवकरच तिन्ही वेद कंठस्थ केले. तो व्याकरण , लोकायत आणि महापुरुष लक्षण शास्त्राचा पूर्ण पंडित झाला.

त्याने गुरुगृही विद्या संपादन केल्यानंतर वैदिक ज्ञानाची चिकित्सा केली. पण ते सर्व ज्ञान त्याला अपूर्ण वाटले. वेद तुच्छ आहेत त्यात काही सार आहे ना काही अर्थ आणि ना काही तथ्य .

एकदा त्याच्या गावी स्थविर रोहण आले. त्यांचे तत्वज्ञान वेगळे होते. त्याने नागसेन प्रभावित झाला. त्याने स्थविर रोहनला आपला शिष्य बनविण्याची विनंती केली. तेव्हा तो स्थविर म्हणाला "बालक तू आई वडिलांच्या परवानगीने काशाय वस्त्र परिधान करशील तेव्हा मी तुला आपला शिष्य बनवेल".

आयुष्यमान रोहन नागसेनास घेऊन वत्तनीय आश्रमाच्या विजंभवत्थु येथे गेले. तेथे एक रात्र मुक्कामास रागुण दुसऱ्या दिवशी *हिमालयाच्या पायथ्याशी असलेल्या _"रक्षित तळ"_ या ठिकाणी जाऊन _"कोटिशत अर्हतांच्या संघात नागसेनास प्रव्रजित केले. त्यानंतर नागसेन श्रामणेर झाला.* श्रामणेर असताना *स्थविर रोहन यांनी त्यास "अभिधम्म" शिकविला*, श्रामणेर नागसेनाची स्मरण शक्ती दांडगी असल्यामुळे त्याने लवकरच सर्व "अभिधम्म" अगदी तोंडपाठ केला. त्यानंतर *कोटिशत अर्हतांच्या समोर नागसेनाने _"अभिधम्मातील सातही ग्रंथावर विस्तृत प्रवचनाद्वारे सात महिन्यात पूर्ण विवेचन करून सांगितले."_*

नागसेनाच्या वयाला २० वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर रक्षित तळाच्या कोटिशत अर्हतांनी नागसेनास उपसंपदा दिली तेव्हा श्रामणेर नागसेन भिक्षु झाले. *भिक्षु झाल्यानंतर तो पाटलीपुत्र शहरातील अशोकारामात राहणाऱ्या भिक्खू धर्मरक्षित यांच्याकडे येतो. त्यांच्याकडे आल्यानंतर नागसेन तीन महिन्याच्या आत त्रिपिटक कंठस्थ करतो. तेव्हा धर्मरक्षित म्हणतात." नागसेन ज्या प्रकारे गुराखी जसे राखण करतो , पण दूध पिणारे दुसरेच असतात , त्याच प्रकारे तू त्रिपिटक जाणले तर काय झाले जर तू श्रमन फलाचा भागीदार नाही झालास! " त्याच दिवशी रात्री नागसेन अर्हत पद प्राप्त करतो आणि त्यानंतर राजा मिलिंद आणि नागसेन यांची प्रश्नोत्तर रुपी वाद चर्चा घडते. ही चर्चा बौध्द साहित्यात _'मिलिंद पञ्ह (मिलिंद प्रश्न)'_ म्हणून विख्यात आहे.*

_मिलिंद पञ्ह (मिलिंद प्रश्न)'_ हा बौध्द साहित्यातील एक महत्वपूर्ण ग्रंथ आहे. भंते नागसेन आणि आणि राजा मिलिंद यांच्यात झालेल्या शास्त्रार्थ चे विस्तृत वर्णन या ग्रंथात आहे.मिलिंद याने उपस्थित केलेले प्रश्न आणि शंकांचे समाधान हा या ग्रंथाचा विषय आहे.हा शास्त्रार्थ सागल येथे झाला होता.ते सम्राट मिलिंद च्या राजधानी चे शहर होते.*

* _मिलिंद पञ्ह (मिलिंद प्रश्न)'_ हा पाली भाषेत रचना केलेला बौध्द ग्रंथ आहे. या ग्रंथाची गणती त्रिपिटक ग्रंथात होत नाही; परंतु त्रिपिटक ग्रंथानंतर लिहिल्या गेलेल्या अनु त्रिपिटक ग्रंथामध्ये याचे स्थान सर्वोच्च आहे._*

मिलिंद हा भारत वंशीय ग्रीक राजा होता. त्याचा जन्म अफगाणिस्थान मधील बाग्राम येथे झाला होता.त्याचा मृत्यू इ.स.पू.१३० मध्ये झाला होता.

भारतावर आलेले *ग्रीक आक्रमकांना भारतीय साहित्यात ' यवन ' म्हणून ओळखले जाते.* मिलिंद राजाचा शासन ही मौर्य उत्तर काळातील सर्वात महत्व पूर्ण राजनैतिक काळ होता. नागसेन त्यावेळी बौद्ध भिक्खू म्हणून किर्तिशिखरावर होता.तसाच मिलिंद राजा ही आपल्या ज्ञानाच्या गर्वात मग्न होता .

अशा एका कातरवेळी राजा मिलिंद आपल्या शिपायाला म्हणतो " अरे हा जंबुद्वीप (यात अफगाणिस्थान , उत्तर प्रदेशातील पंचनद प्रदेशातील काही भाग तथा सियालकोट सह आजच्या पाकिस्तान चा काही भाग येतो) तुच्छ आहे.व्यर्थच त्याचे नाव आहे. इथे एकही ब्राम्हण किंवा श्रमन असा नाही , जो माझ्या बरोबर शास्त्रार्थ करू शकेल आणि माझ्या शंकांचे सामाधान करू शकेल ! "

राजा मिलिंद याचा राजदूत जेव्हा भंते नागसेन याला शास्त्रार्थ चे निमंत्रण द्यायला जातो तेव्हा नागसेन त्याला म्हणतो 'मी सम्राटांचे निमंत्रण स्वीकारतो आणि येईलही परंतु हे जाणा की , 'भिक्षु नागसेन कोणी आहेच नाही .' आणि आपले मत सिद्ध करण्यासाठी नागसेन सम्राटाला प्रश्न करतो " महाराज आपण पायी आला की की वाहनावर ?" सम्राट म्हणतो "नाही भंते ! मी रथा त बसून आलो.

नागसेन : मला दाखव तो रथ कुठे आहे ? काय दांड्या रथ आहे ? मिलिंद : नाही भंते ! नागसेन : काय अक्ष रथ आहे ? मिलिंद : नाही भंते .चाके रथ आहे का , कासरा रथ आहे काय, काय चाबूक रथ आहे.मी तुम्हाला विचारून थकलो पण तुम्ही नाही शिवाय उत्तर दिले नाही.तेव्हा राजा नागसेन यांना म्हणाला भंते मी खोटे बोलत नाही वास्तविकता ही आहे की , रथाच्या अवयवाच्या आधारावर केवळ व्यवहारासाठी त्याला रथ म्हटले जाते.त्यावेळी नागसेन म्हणाला बरोबर आपण जाणले की रथ काय आहे. याचप्रकारे अवयवांच्या आधारावर केवळ व्यवहारासाठी नागसेन असे नाव घेतले जाते.परंतु परमार्थ मध्ये नागसेन असा कोणी पुरुष विद्यमान नाही आहे. त्यावर मिलिंद म्हणाला भंते नागसेन! अदभुत आहे या जटिल प्रश्नाला आपण मोठ्या खुबीने सोडविले आहे. जर यावेळी भगवान बुद्ध स्वयम् असते तर त्यांनीही अवश्य साधुवाद दिला असता.

तथागतांच्या पूर्वीच्या बुद्धांबद्दल 2000 वर्षांपूर्वीची _'मिलिंद पञ्ह (मिलिंद प्रश्न)'_ या ग्रंथातील चर्चा व भगवान बुद्धांनी शोधून काढलेला नवीन मार्ग.

"भन्ते नागसेन, एके ठिकाणी भगवंतांनी म्हटले आहे की, हे भिक्खुंनो जो इतरांना कधी गवसला नाही. अशा परम सुखदायी नवीन मार्गाचा सम्यकसंबुद्ध शोध लावीत असतात. तसेच दुसऱ्या ठिकाणी म्हटले आहे की, हे भिक्खुंनो मला तो सनातन मार्ग गवसला आहे. ज्या मार्गाने पूर्वी होऊन गेलेले बुद्ध चालत आले आहेत.

भन्ते नागसेन, आता आपणच सांगा. या दोन्ही वचनात किती विसंगती आहे ? पहिले वचन आणि दुसरे वचन एक दुसऱ्याचा विरोध करीत नाही का ? भन्ते, हे सुद्धा बिकट असेच कोडे आपण उकलून द्यावे."

"महाराज, वरील दोन्ही बाबी एकदम सत्य आहेत. महाराज, पूर्वी होऊन गेलेल्या बुद्धांचे परिनिर्वाण झाल्यामुळे आणि त्यांचे शासन आता न राहिल्यामुळे बुद्ध मार्गाचा एकदम लोप होऊन गेला होता. त्याच लोप पावलेल्या सनातन मार्गाचे भगवान बुद्धांना प्रज्ञाचक्षुद्वारे नव्याने दर्शन घडले. त्यामुळेच त्यांनी सनातन मार्गाचे मला दर्शन घडले. असे तथागतांनी म्हटले आहे.

*_"महाराज, पूर्वी होऊन गेलेले बुद्ध परिनिर्वाण पावल्यामुळे त्यांच्या शासनाचा लोप झाला असल्याकारणाने तो मार्ग लोप पावला होता. तो मार्ग एकदम अस्पष्ट झाला होता. लोकांना त्याचा विसर पडला होता. गडप झाला होता. तोच मार्ग पुन: नवीन रुपात तथागत बुद्धाने शोधून काढला. म्हणूनच त्यांनी म्हटले आहे की, हे भिक्खुंनो जो इतरांना कधीही गवसला नसतो, तो मार्ग तथागत बुद्धच शोधून काढतात. (प्रकरण पाचवे योगी कथा मिलिन्द पञ्ह.)_*

बुध्द हे स्त्री विरोधी होते असे म्हणणारे एक गोष्ट सांगतात की, बुध्द एकदा आनंदाजवळ म्हणाले होते 'हे आनंद, भिक्खू संघात जर स्त्रियांना प्रवज्जित केले नाही तर माझा धम्म एक हजार वर्ष सुस्थितीत राहिल. परंतु त्या प्रवज्जित झाल्याने केवळ पाचशे वर्ष पर्यंत राहण्याची शक्यता आहे.

तथागतांच्या या वाक्यांचा उलगडा स्थविर नागसेनाने राजा मिलिंद याला दिलेल्या उत्तरात केला आहे. स्थविर नागसेन म्हणतात. *धम्माची मुळे चारित्र्यात आहेत. जो पर्यंत लोकांचे चारित्र्य बिघडणार नाही, तो पर्यंत भगवान बुध्दांच्या धम्माचा कधीही लोप होणार नाही.*

यामधून नागसेनास हे सुचवायचे आहे की बुध्दाने कितीही चांगला धम्म सांगितला तरी अनुयायांनी त्याचा अभ्यास व तदनुसार आचरण करणे महत्वाचे आहे. स्त्रियांना भिक्खूनी केल्याने त्यांचा आणि भिक्खूचा जवळचा संबंध येणार आहे. येथेच धम्माला आवश्यक असणाऱ्या चारित्र्याची कसोटी आहे. स्त्री आणि पुरूष निसर्गातच असे घटक आहेत की ते जवळ येताच त्यांची वासना जागृत होते. भिक्खू आणि भिक्खूणी सुध्दा यास अपवाद नाहीत. भिक्खू भिक्खूणी आपल्या इंद्रियावर ताबा प्राप्त करेपर्यंत असे होणे साहजिकच आहे. जो पर्यंत बुध्द व त्यानंतर ज्येष्ठ भिक्खू आहेत तो पर्यंत ठिक. परंतु नंतर असा दबदबा न राहिल्यास अनाचार नक्कीच माजेल. शिवाय बुध्द धम्माला बदनाम करण्यासाठी काही लोक तत्पर असतच. हे ओळखून भगवान बुध्दाने असे विधान केले की, स्त्रियांना प्रवज्जित केल्याने धम्म पाचशे वर्षच टिकेल. यातून बुध्दाचा दूरदर्शीपणा दिसून येतो.

या प्रकारचे प्रश्न आणि त्यांची भिक्षु नागसेन यांनी दिलेली उत्तरे वाचतांना या ग्रंथाचा प्रतिपादित विषय अनात्मवाद , बौद्ध धर्म आणि बौद्ध मनोविज्ञान संबंधी गहन प्रश्नांची तार्किक भाषेच्या माध्यमातून सोडविण्यात आली आहेत.

नागसेनांनी बौद्ध तत्वज्ञानांत नवीन भर पाडली नाही, तथापि त्याला अतिशय सुलभ भाषेत सांगीतल्यामुळे महास्थविर नागसेनाचे नाव बौद्ध साहित्यात अजरामर झालेले आहे

_*सम्राट कनिष्क*_

इ स ७८ च्या सुमारास उतेरेस कुषाण वंशीय "बुध्द धम्म अनुयायी कनिष्क" होऊन गेले, त्यांनी गादीवर बसताच अनेक धम्माला पूरक अशा गोष्टी केल्या, त्याचे साम्राज्य खूप दूरवर पसरले होते. राज्याकारभारातून त्याला जेव्हा जेव्हा वेळ मिळत असे तेव्हा तेव्हा तो धम्मग्रंथांचा आभ्यास करीत असे. दररोज तो विद्वान भिक्खूंना आपल्या राजवाड्यात बोलावून त्यांना धम्माचे तत्वज्ञान शिकविण्यास सांगत असे. पण निरनिराळ्या पंथांच्या शिकवणीत त्याला फरक दिसून आला. त्यामुळे त्याच्या मनात अनेक शंका निर्माण झाल्या. त्या शंकांचे निरसन कसे करावे ह्याचा काही मार्ग त्याला सापडेना.

त्यावेळी *भदन्त पाश्व सम्राट कनिष्काला म्हणाले, तथागतांच्या महापरिनिर्वाणानंतर आतार्यत खुप काळ लोटला आहे. निरनिराळ्या शाखेचे अनुयायी आपआपल्या शाखा-संस्थापकांचीच शिकवण योग्य आहे असे माणतात. त्यामुळे बौद्धशिकवणीत बरेच मतभेद झाले आहेत, हे ऐकून कनिष्काला फार वाईट वाटले. त्याने त्रिपिटकांचे एकसूत्रीकरण करण्यासाठी एक धम्मसभा बोलावली. त्यात त्रिपिटकाचा गाढा अभ्यास असलेले आणि पाच विद्या मध्ये पारंगत असलेले आशा ५०० विद्वान 'अर्हतांनी' भाग घेतला.*

सम्राट कनिष्काची अशी इच्छा होती की, ह्या संगितीत भाग घेणाऱ्या अर्हतांनी राजगृहाजवळील सप्तपर्णी गुहेजवळ जाऊन तत्वचिंतन करावे. परंतु सर्व अर्हतांनी असे मत प्रदर्शित केले की, तत्वचिंतनासाठी लागणारी शांतता आणि योग्य सोयी तेथे मिळणार नाहीत. तरीसुद्धा राजाच्या इच्छेप्रमाणे जागा निवडली जावी.

राजा अर्हतांच्याबरोबर ती जागा सोडुन दुसरीकडे गेला. तेथे त्याने ग्रंथांची जुळवणी करुन विभाषा शास्त्रांची रचना करण्यास संघाराम बांधला (हा संघाराम तेव्हाचे पुरुषपुर व अत्ताचे पेशावर येथे आहे).

त्या पाचशे अर्हतांनी सर्वात प्रथम *सूत्रपिटकाचे स्पष्टीकरण करणारे 'उपदेशशास्त्र' लिहून काढले. नंतर विनयपिटकाचे स्पष्टीकरण करणारे 'विनयविभाषाशास्त्र' लिहीले आणी त्यानंतर आभिधर्म पिटकाचे स्पष्टीकरण करणारे 'अभिधर्मविभाषाशास्त्र' लिहीले.*

ग्रंथनिर्मिती करताना त्या अर्हतांनी सर्व मुद्यांचा सांगोपांग विचार केला. कोणतीही संबंधित गोष्ट त्यांनी विचार न करता सोडुन दिली नाही. "हा ग्रंथ आता विश्वविख्यात झाला आसून सर्व विद्यार्थ्यांचा तो मूलभूत ग्रंथ झाला आहे" ..

पाच विद्या म्हणजेः-

(१) शब्दविद्या - किंवा संस्कृत व्याकरण.

(२) अध्यात्म विद्या - म्हणजे बुद्ध धम्माच्या अध्यात्मशास्त्रात पारंगत असणे.

(३) चिकित्सा विद्या - औषधी, जादूटोणा इत्यादी विषयींची विद्या.

(४) हेतुविद्या - म्हणजे तर्कशास्त्र.

(५) शिलापस्थानविद्या - म्हणजे भूशास्त्र, खागोलशास्त्र, हवामानशास्त्र, पदार्थविज्ञानशास्त्र इत्यादी.

पेशावर मधील बोधीवृक्ष

पाकिस्तानमध्ये पेशावर हे मोठे शहर आहे. या शहराचे पूर्वीचे नाव पुष्पापूर/पुरुषपूर होते. चिनी प्रवासी भिक्खूं फाहियान (३रे शतक) आणि हुएनत्संग (७वे शतक)यांनी जेव्हा पेशावरला भेट दिली तेव्हाचा प्रवास वृत्तांत लिहून ठेवला आहे. *सम्राट कनिष्क राजाच्या काळापासून पेशावर हे मध्य आशिया आणि दक्षिण आशिया भागाचे व्यापारी, राजकीय आणि धार्मिक केंद्र होते. इथूनच बौद्ध धर्माची महायान शाखा स्वातच्या खोऱ्यातून गिलगिट, तिबेट, चीन, अफगाणिस्तान, मध्य आशिया, मंगोलिया आणि पूर्वेकडील देशात गेली. काशप्य मातंग हा पेशावर इथूनच पहिल्या शतकात चीनमध्ये प्रसारासाठी गेला. महायान पंथातील काही संस्कृत साहित्य इथेच लिहिले गेले.*

सम्राट कनिष्काच्या काळात जी धम्मसंगति भरविली होती त्या संगतित झालेल्या निर्णयांचा ताम्रपटात उल्लेख करून तो पेशावर येथील कनिष्काच्या स्तूपात ठेवला गेला. त्याच सुमारास सम्राट कनिष्क राजाने बोधगया वरून बोधिवृक्षाची फांदी आणून पेशावर येथे रुजविली. _शेकडो वर्षांनीं चिनी प्रवासी भिक्खू हुएनत्संग हे दुसरे चिनी यात्रेकरू सुनगून यांचे सोबत इथे आले होते, तेव्हा सुनगून याने लिहिले आहे की तो बोधिवृक्ष एवढा मोठा आहे की त्या खाली उभे राहिले असता आकाश दिसत नाही, एवढा तो झाकोळलेला आहे. पसरलेला आहे. तसेच वृक्षाखाली १७ फूट उंचीच्या ध्यानमुद्रा अवस्थेतील चार बुद्धमूर्त्या आहेत._ *सम्राट कनिष्कने रुजविलेला बोधिवृक्ष हजारो वर्षे तग धरून होता असे दिसते.* कारण *मुघल बादशहा बाबर जेव्हा पेशावर येथे सन १५०४ मध्ये आला होता तेव्हा त्याने हा प्रचंड वृक्ष बघितल्याचे नमूद केले आहे. तसेच संन्यासी, जोगी आणि हिंदू लोक येथे येऊन मुंडण करतात अशी प्रथा पाहिल्याचे नमूद केले गेले आहे. अशी ही पवित्र जागा सद्यस्थितीत पेशावर शहरात 'पिपल मंडी' म्हणून प्रसिद्ध आहे.* दुर्दैवाने हा पुरातन वृक्ष आता नष्ट झाला असून सद्यस्थितीत तेथेच वृक्षाच्या फुटलेल्या फांद्या आहेत. व आजूबाजूस व्यापारी लोकांचे गाळे झाले आहेत. आणि तेथील कोणालाही याचे गम्य नाही.

तसेच *चिनी प्रवासी फाइयान जेव्हा येथे आला होता तेव्हा त्यांनी पेशावर येथे बोधिवृक्षाच्या बाजूला असलेल्या विहारात बुद्धांचे भिक्षापात्र बघितल्याचा उल्लेख केला आहे. खरेतर याचसाठी सम्राट कनिष्काने तेथे स्तूप आणि विहार बांधले होते.* कारण त्याचा एक गजराज तेथे असलेल्या भिक्षापात्रास नजरेआड होऊ देत नव्हता. *त्यावेळी जवळजवळ ७०० भिक्खू भगवान बुद्धांच्या भिक्षापात्राची काळजी घेत असत. व फुले वाहून पूजा-अर्चा करीत असत. सम्राट कनिष्क राजाने बांधलेला स्तुप, विहार आणि बोधिवृक्ष ही पेशावर शहरामधील धम्माची मोठी सांस्कृतिक खूण होती. मुघल राजवटीत पेशावर शहर पसरू लागले. तेव्हा हा स्तूप जुन्या पेशावर किल्ल्याजवळील गुंजगेटपाशी होता. येथील नक्षीकाम केलेले अनेक दगड, सुंदर मुर्त्या, शिल्पे आजूबाजूच्या लोकांनी बांधकामासाठी पळवून नेल्या.* _ब्रिटिश राजवट येईपर्यंत एवढ्या मोठ्या प्रचंड स्तुपाची छोटी टेकडी झाली होती. ब्रिटिश अधिकारी स्पूनरने हा स्तुप खोदून अस्थि करंडक शोधून काढला. आज हा करंडक पेशावर म्युझियममध्ये असून त्यातील बुद्धधातू म्यानमार देशात मंडाले शहरात आहेत._

पाकिस्तानातील पेशावर शहरा येथे स्तुप नाही. विहार नाही. तसेच भगवान बुद्धांच्या भिक्षापात्राचे काय झाले याची माहिती नाही. मात्र बोधिवृक्ष अद्याप तेथे तग धरून आहे.

"बुध्दांची पहिली मुर्ती".

कनिष्क यांच्या आधी बुध्द प्रतिक म्हणून हत्ती, धम्म चक्र, बौद्धी वृक्ष, खाली आसन, त्रिरत्न, पद्चिन्ह , स्तूप आदी थेरवादा प्रमाणे पुजल्या जात होत्या, ह्या काळा पर्यंत महायान पंथाचा उदय झालेला नव्हता, *मूर्ति पुजा अजून अस्तित्वात नव्हती,* _कनिष्क गादीवर बसल्यानंतर त्यांनी चौथी धम्म संगीत भरवली याच संगीती मध्ये "महायान" पंथाचा उदय झाला व इथूनच खर्या अर्थाने मूर्ती पुजेला प्रारंभ झाला._

महायान पंथाने मूर्ती पूजेचा स्वीकार केला.

या आधी मिलिंद राजे यांनी आपल्या नाण्यांवर "धम्म चक्र" अंकित करून घेतले होते. तर 'कदाफिस कुष्णाने सत्य धर्माचा अनुयायी म्हणजे बौध्द धम्माचा अनुयायी' हा लेख आपल्या नाण्यावर कोरून घेतला होता.

कनिष्क यांच्या काळात धम्माला व महायान पंथाला पूरक असे वातावरण तयार झाले होते , _कनिष्क यांनी सर्वात आधी आपल्या नाण्यावर *तथागत गौतम बुद्धांच्या प्रतिमेचे मानवी रूपात अंकन केले व ग्रीक भाषेत "बोडो" (BODDO) हा लेख लिहिला*. या वेळे पासून हीनयान (थेरवाद) पंथातील प्रतीक पुजा मागे पडली व मुर्ती पुजेला प्रारंभ झाला,_ *कुषाण काळात मथुरा हे प्रमुख कला केंद्र होते या केंद्रात बनविलेल्या काही मूर्त्या "विदर्भात" उत्खनन करतांना सापडल्या आहेत.*

महत्त्वाचे म्हणजे आजपर्यंत मिळालेल्या बुध्द मूर्तीमध्ये एकही कनिष्काच्या काळापूर्वीच्या नाही.

बुध्दांची पहीली मुर्ती ही त्यांच्या महापरिनिर्वाणाच्या ५०० वर्षा नंतर घडवली गेली व ती कनिष्क यांच्या राज दरबारी असलेल्या ग्रीक कलाकाराने घडवली त्याचे नाव "Angelo's" असे होते, जी पहीली मुर्ती बनवून घेतली गेली ती अस्सल सोन्याची होती.

_*मोग्गलिपुत्त तिस्स*_

दुतीय संगितीच्या वेळी भारतात १२ लाख भिक्खु होते, त्यातून वैशालीचे १०,००० (दहा हजार) भिक्खु बुद्ध शासणातून निष्कासित केल्या गेले होते. त्यांनी पुन्हा हळूहळू डोके वर काढण्यास प्रारंभ केला आणि समाजात आपली धाक पण जमविणे प्रारंभ केले. त्यामुळे वैचारिक भिन्नता निर्माण झाली व ह्याची परिणती म्हणून भिक्खु संघ कितितरी तुकड्यात वाटला गेला. *त्यालाच पुढे निकाय म्हटल्या गेले.* त्या निकायाने आपापले नवे त्रिपिटक रचले, त्यात आपल्याच विचाराप्रमाणे सुत्त आणि धम्माचे सिद्धांत बनविले जे शास्ताच्या धम्मानुकूल नव्हते. पुढे पुढे त्यांनी आपली पद्धतच वेगळी बनविली.

दिपवंस या ग्रंथात लिहिले आहे की - _*"नाम, लिंग, परिक्खार अकप्पकरणियानिच पकतिभाव जहेत्वा तञ्च अञ्ञं अकसुते||*_ अर्थात _त्यांनी आपली वेशभूषा, नाव, परिष्कार, चिवरांचे रंग आणि वापरण्याची पद्धती पण परावर्तित केली आणि त्यातच पुन्हा भर पडली ब्राह्मणवादी दुसऱ्या मतांची._ कारण महाराज नदीवर्धन आणि त्यानंतरच्या म्हणजे अशोकापर्यंत बौद्ध धम्माला राजाश्रय मिळालेला होता, त्यामुळे बौद्ध संघात दुसऱ्या मताचे (धर्माचे) लोकपन स्वतःला बौद्ध म्हणू लागले आणि आम्ही बौद्धच आहोत म्हणून राज्याकडून मिळणाऱ्या सुविधेचा लाभ उचलू लागले.

त्यामुळे तथागताच्या खऱ्या मताला जाणणे फारच कठीण होऊ लागले. त्यामुळे बौद्ध संघ अनेक संप्रदायात वाटला गेला व महाराज नदीवर्धन ते अशोकापर्यंतच्या काळात बौद्ध धम्माचे व भारतीय भिक्खु संघाचे हळूहळू अठरा निकाय बनले आणि कोणता निकाय वास्तविक बुद्धमताचा आहे हे कळणे कठीण झाले.

खरं पाहू गेलं असता अठरा निकाय दोनच निकायातून निर्माण झाले आहेत - १) स्थविरवादी (थेरवादी) आणि २) महासांघीक. ह्याचेच पुढे अठरा निकाय झाले.

अठरा निकायांनी धार्मिकतेच्या नावावर हूडदंड माजविला आणि बुद्धाच्या वास्तविक उद्देशाला नष्ट करण्याचे मोठे षडयंत्र रचले, सम्राट अशोकाच्या धम्म प्रवृत्तीचा उलटा फायदा उचलण्याचे कार्य केले. हे जेव्हा अशोकाच्या नजरेस आले तेव्हा त्याने ठरविले की, ह्या सगळ्या षडयंत्रकारी संघटनेला मोडून काढले पाहिजे. तेव्हाच राज्यात हीन-दिनाचे भले होईल आणि धम्माचे सार्थक होईल. *त्यासाठी अशोकाने विद्वान भिक्खु म्हणजे भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविर यांना आपल्या राज्यात आणण्याचे ठरविले. पण भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविर हे अहो गंग पर्वतावर जाऊन एकांतात ध्यानभावना करण्यासाठी निघून गेले होते.

भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविर पाटलीपुत्रातील ब्राह्मण कुटुंबात जन्मले होते, त्यांच्या वडिलांचे नावच मोग्गली होते. म्हणून भदन्तास मोग्गलिपुत्त म्हणजे मोग्गलीचे पुत्र म्हणत असत. जेव्हा ते आठ वर्षाचे झाले, तेव्हा त्यांना आयुष्यमान सिग्गव नावाच्या स्थविराने प्रव्रजित केले आणि विनयाची शिकवण पण दिली. लवकरच त्यांनी सुत्त, विनय आणि अभिधम्म म्हणजे मातिका आयुष्यमान चण्डवज्जी स्थवीरांच्या मार्गदर्शनात शिकले व त्यांना तेथेच उपसंपन्न करून त्यांचे नाव "तिस्स" ठेवले. तेव्हा आत्ता त्यांना कोणता तिस्स? तर मोग्गलिपुत्त तिस्स म्हणू लागले आणि पुढे चालून ते मोग्गलिपुत्त तिस्स या नावानेच प्रसिद्ध झाले. ते सर्वगुणसंपन्न होते. म्हणून लवकरच ते पाटलीपुत्रातील भिक्षु संघाचे प्रमुख झाले. सम्राट अशोकाने त्यांना फारच सन्मानाने वागविले, आदराचे स्थान दिले.

भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरांच्या उपाध्यायत्वातच अशोकाने आपला मुलगा महेंद्र ह्यास प्रव्रजित करून भिक्खु बनविले होते. त्यानंतरच भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविर ध्यानासाठी एकांतात अहो गंग पर्वतावर गेले होते. सात वर्षे ते तेथे होते. राज्यात एवढी धार्मिक बंडाळी माजली होती. ती मोडून काढण्यासाठिच सम्राट अशोकांनी भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरास राज्यात परत आणण्यासाठी म्हणून एक दूत पाठविला व त्यांना परत आपल्याच राज्यात यावे एवढीच विनंती केली होती, पण भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरांनी राजदूतास येण्यास नकार दिला. नंतर अशोकाने दुसरा राजदूत पाठवून त्याच्या जवळ संदेश दिला की, *"आपण आत्ता धम्मासाठी येण्याचे कष्ट करावे, धम्म धोक्यात आहे"* त्यांनी तो संदेश पाहून पाटलीपुत्रास परत येण्यासाठी होकार दिला. त्यावेळी सम्राट अशोक गंगेच्या किनाऱ्यावर स्वतः येऊन स्थवीरांची वाट पहात होता, जेव्हा स्थवीरांची नाव किनाऱ्यास लागली तेव्हा अशोकाने स्वतः पुढे जाऊन भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरास आपल्या हाताने त्यांच्या भुजास धरून वर उचलून नावेतून खाली उतरविले व पाटलीपुत्राच्या अशोकारामात त्यांना घेऊन गेले, तेथे त्यांच्या राहण्याची सुव्यवस्था केली.

सम्राट अशोकाने दुसऱ्या दिवशी भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरास राजदरबारातील अतिथी गृहात नेऊन, यथायोग्य आसन देऊन आपण स्थविराच्या चरणाजवळ बसून राज्यातील धार्मिक बंडाळीचे संपूर्ण कथन केले आणि त्यावर काय उपाय करावयास पाहिजे ह्यावर खूपच चर्चा झाली. भदंत मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरांनी चर्चेत निश्चित केले की, ह्यासाठी धम्म संगती घेतली पाहिजे आणि त्यात खऱ्या-खोट्याचा निवाडा केला पाहिजे. ह्यासाठी निश्चित झाले की, लवकरात लवकर एक *स्थविरवादी भिक्खु संघाची सभा बोलवावी आणि त्यात संगीतिचा ठराव करून पारित करावा व संगितीची तिथी निर्धारित करावी.*

लवकरात लवकर भिक्खु संघाची एक बैठक बोलविण्यात आली आणि त्यात निश्चित झाले की १००० स्थवीरांना निमंत्रित करून त्यांनी धम्माचा निवाडा करावा आणि बुद्धवचनाचे सुत्तविनय आणि मातिका यास निश्चित करावे. तसेच ही संगीति पाटलीपुत्र नगरातील अशोकारामात व्हावी, यासाठी सर्व व्यवस्था व सुरक्षा आयुष्यमान महेंद्र स्थविराने करावी.

तिस्साच्या अध्यक्षतेखालील ह्या संगीतीतच धर्मप्रचाराची महत्त्वाकांक्षी योजना आखली जाऊन त्यासाठी एक हजार भिक्षूंना धर्मप्रचाराचे योग्य ते शिक्षणही दिले. 'त्रिपिटका' च्या संकलनाचे कामही ह्या नऊ महिने चाललेल्या संगीतीतच पूर्ण झाले. तिस्साचा कथावत्थु पकरण हा प्रमाणभूत ग्रंथ म्हणून ह्या संगीतीने मान्य केला. त्यात पाखंडवादाची मार्मिक चिकित्सा करून तो साधार खोडून काढला आहे.

त्यांनी केलेली प्रमुख कामगिरी अशी -

१) भिक्खुसंघामध्ये सामील झालेल्या ऐतखाऊ वृत्तींच्या इतर मतवाद्यांची संघातून हकालपट्टी करण्यात आली त्यामुळे अबौद्ध मते बुद्धधम्माच्या नावावर खपविली जात होती त्यावर पायबंद बसला. *अशा ६०,००० भिक्खुंची हकालपट्टी करण्यात आली.*

२) धम्मसंगीतिचे आयोजन झाले व धम्माच्या शुद्धीकरणास फारच मोठे साहाय्य झाले.

३) सम्राट अशोकाने दिलेल्या राजाश्रयाचा जो आधार मिळाला, त्याचे योग्य चीज करावयास स्थविर तिस्स यांची खूपच महत्वाची मदत मिळाली.

४) सम्राट अशोकाने त्यांच्यामुळे स्वतःच्या मुलास व मुलीस धम्मकार्यास वाहून टाकले. राजपुत्र महेंद्र व राजकन्या संघमित्रा यांनी प्रव्रज्या ग्रहण करून, श्रीलंकेस जाऊन तेथे धम्माचा प्रचार-प्रसार केला.

५) इतर देशांमध्ये भिक्खुंना पाठवून धम्माचा प्रसार राजाश्रयाद्वारे करावयास स्थविर तिस्स यांची मोठीच मदत मिळाली.

भविष्याचा विचार करून, मध्यदेशाच्याही बाहेर धम्म प्रस्थापित होईल या गोष्टीचे भान ठेवून कार्तिक महिन्यात स्थवीरांनी विशिष्ट प्रदेशात पाठविण्याचे कार्य केले. *त्याकाळी पूर्वेस भागलपूर, पश्चिमेस गांधार, उत्तरेस हिमालय तथा दक्षिणेस विंध्य पर्वत यामधील प्रदेशाला मध्यदेश म्हणत असत.*

थेरं कस्मिरगंधार मज्झन्तिक मपेसयि| *अपेसेसि महादेवत्थेरं महिसमंडल ||*

अर्थ : _काश्मीर आणि गांधार देशांत (त्यांनी) मज्झन्तिक नांवाच्या स्थविराला पाठविले. महादेव स्थविराला महिषमंडळास पाठविले._

वनवासिं अपेसेसि थेरं स्वखतनामकं | *तथा परन्तकं योनधम्मरक्खितनामकं ||*

अर्थ : _वनवासी प्रदेशाला रक्खित नावाच्या स्थविराला पाठविले त्याचप्रमाणे योनधम्मरक्खित नावाच्या स्थविराला उपरन्तिल प्रदेशाला पाठविले. *महारट्ठं महाधम्म रक्खितथेरनामकं |* *मदारक्खित त्थेरं तु योनलोकपेसपि ||*

अर्थ : _महाराष्ट्र देशात महाधम्मरक्खित स्थविराला पाठविले आणि महारक्खित स्थविराला यवन लोक प्रदेशाला रवाना केले.

पेससि माज्झिमं थेरं हिमवंतपदेसकं | *सुवर्णभूमिं थेरे द्वे सोणमुत्तरमेवच ||*

अर्थ : _मझ्झिम स्थविराला हिमालय प्रदेशात पाठविले. सुवर्णभूमी (ब्रह्मदेशाला) सोण आणि उत्तर या दोन स्थवीरांना पाठविले._

_*"सुप्रिया"*_

भगवान बुद्धांचे वाराणसी मृगदाव वनात वास्तव्य असतानाची घटना आहे.

वाराणसीत सुप्रिया नावाची एक उपासिका राहत होती. पति व पत्नी दोघेही बुद्धांचे उपासक होते. ते दोघेही भिक्खुंची सुश्रुशा करण्यात धन्यता मानित आसत.

एके दिवशी सुप्रियेला एक वृद्ध भिक्खु आजारी असलेला दिसला. तीने भिक्खूंकडे जाऊन विचारणा केलि असता भिक्खुनि सांगितले की "मला आजार आहे, मला वैद्याने मांसाचा काढ़ा पिण्याच्या सल्ला दिला आहे !"

तद्नंतर सुप्रिया आपल्या नोकराला मांस आणण्यासाठी शहरात पाठवते मात्र नोकर रिकाम्या हाती परततो व सुप्रियेस कळवतो की, "वाराणसीत एकहि प्राण्याची हत्या आज झाली नाही, त्यामुळे मला मांस घेवून येणे शक्य झाले नाही !"

सुप्रिये समोर प्रश्न उभा ठाकतो की, आजारी भिक्खुला मांसाचा काढ़ा कुठून द्यावा? तिच्या डोळ्यासमोर वृद्ध भिक्खुचे आजारपणाने व्हिवळने तरंगु लागते. करुणाभावाने तिचे मन हेलावुन जाते.

सुप्रिया दासिला सूरी अनावयास सांगते. आपल्या मांडीचा काही भाग कापते व दासीला देवून त्याचा काढ़ा बनवून आजारी भिक्खुला देण्यास सांगते. काहि वेळाने तिचा पति स्वगृही परततो, सुप्रिया रक्ताच्या थारोळयात पडलेली पाहुन, सदर बाबतीत सुप्रियेस विचारणा करतो. सुप्रिया घडलेल्या हकीकतीचे आपल्या पति समोर कथन करते. तिच्या पतीचे अश्रु अनावर होतात. आपल्या पत्नीचा त्याग पाहुन त्याला तिचा अभिमान वाटतो. तो तिच्या जखमेवर औषध लावतो व सूती कपड्यात तिची जखम गुंडाळतो. सुप्रिया आपल्या पतीकडून सदरच प्रकार कुणालाही न सांगन्याचे वचन घेते.

दुसऱ्या दिवशी भगवान सुप्रियेच्या घरी चारिके दरम्यान जातात तेंव्हा उपासिका सुप्रिया ही प्रवचनास हजर नसल्याचे पाहून भगवान तिच्या पतीस त्या बाबत विचाराना करतात, त्या वेळेस सुप्रियाचा पति चाचरत उत्तर देतो की, "भगवंत ! सुप्रिया आजारी आहे तीला जागेवरुण उठवत नाही, म्हणून ती प्रवचनास हजर नाही !" भगवान बुद्ध

हे "सर्वज्ञ" होते. सुप्रियेच्या पतीचे चाचरने त्यांनी ओळखले होते. भगवंत सुप्रियेच्या पतीस म्हणाले_"माझी उपासिका आजारी आहे त्यामुळे मला तिला भेटावे लागेल, आपण मला तिच्या कड़े घेवून जावे."_ त्यावर सुप्रियेचा पति भगवंतांना सुप्रिया कड़े घेवून जातो. त्याठिकानि सुप्रिया वेदनेने व्हिवाळत पडलेली तसेच तिची जखम पाहुन भगवंत सदर बाबतीत सत्य काय आहे याची सुप्रियेकडे विचारणा करतात. त्यावर सुप्रिया घडलेला प्रकाराचे भगवंतांजवळ जवळ कथन करते. बुद्धास घडलेल्या घटनेचा उलगडा होतो.

सदर घटनेचा वृतांत कळल्यावर बुद्ध व्यथित होतात. बुद्ध त्या वृद्ध भिक्खुकडे जातात व घडलेल्या प्रकाराबाबत विचारणा करतात. भगवान बुद्ध आजारी भिक्खुला संबोधतात की,

"हे मोघपुरुषा (मुर्ख माणसा) ! माहित न करता तू मांस ग्रहण केलेस? तू मनुष्याचे मांस ग्रहण केले आहेस ! मनुष्यचे मांस ग्रहण करने वर्ज्य आहे !"

भगवंतांनी सुप्रियेस श्रद्धावान उपासिका म्हणून गौरव केला !

बुद्ध काळातील सुप्रिया सारख्या त्यागी उपासक उपासिकांमुळे बौद्ध धम्माचे स्थान जनमानसात उंचावले.

बुद्धाच्या काळात भिक्खूच्या मांस खाण्याच्या इच्छेसाठी स्वतःचे मांसाचे भोजनदान देणारी आदर्श उपसिका ! ⁎"उपासिका असावी तर सुप्रिया सारखी !"⁎

महाभिज्ञा यशोधरा

कोलीय देशाच्या दंण्डपाणीची यशोधरा ही अत्यंत लावण्यसंपन्न व गुणवती कन्या होती. तिचे *माहेरचे नाव गोपा असे होते.* स्वयंवरानुसार तिने सिद्धार्थाच्या गळ्यात माळ घातली. त्यावेळी ती पंधरा वर्षांची होती व सिद्धार्थ सोळा वर्षांचा.

सिद्धार्थाने गृहत्याग केल्यामुळे तिला अत्यंत दुःख होणे स्वाभाविकच होते. परंतु *सिद्धार्थाच्या तपश्चर्येबद्दल आणि देहदंडनेबद्दल जसजशी बातमी तिला मिळत असे, तसतशी तीदेखील स्वतःचे केशवपन करून उपासतापास करीत असे व अत्यंत साधेपणाने राहून बाळ राहुल आणि सासुसासरे यांची सेवा करीत असे.*

जेव्हा *भगवंतांनी कपिलवस्तूस आगमन केले तेव्हा तिने आपला पुत्र राहुल यास त्यांच्याकडे पाठवून वारसा हक्काची मागणी करविली व सातच वर्षे वय असलेल्या राहुलास श्रमणत्वाची दीक्षा देण्यात आली. येणेप्रमाणे आपल्या एकमात्र पुत्रास यशोधरेने धम्मकार्यास समर्पित केले.*

भिक्षुनी संघाची स्थापना करावयास पाचशे कुमारिकांना घेऊन महाप्रजापती भगवंतांकडे गेली त्यावेळी यशोधरेने देखील प्रव्रज्या ग्रहण केली. *कठीण साधना आणि शिलपालन करीत करीत तिने महाभिज्ञा प्राप्त केली.* आणि भिक्षुनी संघात *महाथेरी कात्यायनी, (भद्दा कच्चाना) या नावाने विख्यात झाली*

आपल्या पतीची ती खरी अनुगामिनी झाली. धन्य ती यशोधरा !

🌕🙏🌷 *धम्म प्रभात* 🌷🙏🌕

इच्छितं पत्थितं तुव्हं खिप्पमेव समिज्झतु *सब्बे पुरेन्तु चित्तसंकप्पा चन्दो पन्नरसो यथा ||*

☸️ *ती फक्त बुद्ध मुर्ती नाही.....,* *ती एक प्रगत संस्कृती आहे..!* ☸️

आज आपण आपल्या घरात, विहारात, लेणीत जी बुद्ध प्रतिमा, मुर्ती, शिल्प बघतो ते आपल्यापर्यंत कसे आले याचा विचार कधी केलाय का आपण..?

तथागत भगवान गौतम बुद्ध यांच्या महापरिनिर्वाण नंतर ते सम्राट कनिष्क याच्या काळापर्यंत धम्मात स्तुप, चैत्य, बुद्ध पद (पाऊले), धम्म त्रिरत्न, धम्म चक्र, बोधीवृक्ष, हत्ती, कमळ पुष्प या प्रतिकांना बुद्धाचे प्रतिक म्हणून वंदन केले जात होते. त्या प्रतिकांना बुद्ध माणून बुद्ध धम्म, बुद्ध विचार आत्मसात केले जायचे... नंतर बुद्ध रूप म्हणून बुद्ध शिल्प निर्माण झाले, ते एका रात्रीत निर्माण झाले का... तर नाही, त्याला शेकडो वर्षे लोटली, आज आपण जी बुद्ध मुर्ती बघतो ती बुद्धानंतर अडीच हजार वर्षांचा प्रवास करून आपल्या समोर आहे. लेण्यांमधे शिल्प घडवण्यासाठी शेकडो-हजारो वर्षे लागली, शेकडो पिढ्या यात खपल्या... तेंव्हा कुठे बुद्ध शिल्प आज आपल्याला बघायला मिळतात, त्याचाच आधार घेऊन बनवलेली मुर्ती आज आपल्या घरात आपल्याला बुद्ध मुर्ती म्हणून परिचित आहे... मग ते बुद्ध शिल्प घडवणाऱ्या त्या शेकडो पिढ्या, अनेक राजघराणे मुर्ख होते का?

*लेण्यामधे जे शिल्प असतात ते फक्त बुद्धाचे शिल्प असतात का? तर नाही.. तिथे स्तुप असतात, विविध वेषभूषा, केशरचना, अलंकार परिधान केलेले बुद्ध अनुयायी असतात, नृत्य करणाऱ्या नृत्यांगना, विविध वाद्य वाजणारे वाजयंत्री असतात, विविध प्रकारचे नक्षीकाम असते, बुद्धाच्या आयुष्यातील विविध प्रसंग कोरलेले असतात, विद्याधर (उच्च विद्याविभूषित असा), कुबेर (गडगंज संपत्ती असलेला) देशविदेशातील राजे बुद्धासमोर नतमस्तक झालेले दिसतात... (हे कुठेही बुद्धाच्या अंगा खांद्यावर किंवा डोक्यावर बसले नाहीत) हे सगळे बुद्ध अनुयाई आहेत व ते बुद्ध विचाराचे पाईक आहेत. म्हणून ते प्रसंग झालेले आहेत हे ते शिल्प दर्शवितात... याला तुम्ही मूर्ती पूजा म्हणतात का...? ही मूर्ती पूजा नाही... ही एक संस्कृती आहे...!

विषय फक्त बुद्ध देव नाही हे दाखवण्यासाठी दाखवलेल्या फ्रेमचा नाही, तर विषय आहे... ज्या बुद्ध रूप किंवा शिल्पाद्वारे बुद्ध विचार आणि धम्म आपल्यापर्यंत पोहोचवलेला अडीच हजार वर्षांच्या आस्थेचा आणि श्रद्धेचा...! आस्था आणि श्रद्धेचा अर्थ तुम्ही वेगळाच लावता... तथागत भगवान गौतम बुद्ध यांच्या हायतीत राजा बिंबिसारणे चंदनाच्या लाकडापासून बुद्ध मूर्ती तयार करून घेतली होती, ती कशासाठी... बुद्ध देव आहे म्हणून का? तेव्हा तर बुद्ध हयातीत होते... मग?... राजा बिंबिसाराला बुधःचा सहवास लाभावा म्हणून...! ही झाली राजा बिंबिसाराची बुद्धांप्रती आस्था आणि श्रद्धा...!

बुद्ध शिल्प तयार झाल्यापासून ते आजपर्यंतचा प्रवास कधी सुवर्णकाळ तर कधी खडतर काळ असा राहिलेला आहे, प्रतिक्रांतीनंतर सुद्धा ते शिल्प आज आपले स्वतंत्र अस्तित्व टिकवून आहे, कसे काय... कारण ते फक्त एक शिल्प किंवा मूर्ती नाही तर ती अडीच हजार वर्षे उन पावसाळे बघितलेली आणि बुद्ध विचार वाहून आणणारी एक संस्कृती आहे...!

तथागत गौतम बुद्ध ते बुद्ध मूर्ती हा प्रवास आणि ही संस्कृती इतक्या कमी शब्दांत मावणारी नाहीये... ती अफाट सागरासारखी आहे फक्त ती समजून घेण्याचे सामर्थ्य आपल्यात असले पाहिजे.

दि. १४ सप्टेंबर.

१४ सप्टेंबर १९५६ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी पंतप्रधान पंडीत जवाहरलाल नेहरू यांना "Buddha And His Dhamma" या अनमोल ग्रंथाची टंक लिखित प्रत भेट दिली होती. आणि हा ग्रंथ सरकार तर्फे छापण्यात यावा अशी सूचना केली, परंतु सरकार तर्फे लाखो रुपये कुंभमेळ्यासाठी देणाऱ्या नेहरुने ग्रंथ छापणे ही खर्चिक बाब आहे म्हणून छापण्याचे नाकारले होते.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दि. २४ ऑक्टोबर १९५१ रोजी सकाळी ७ वाजता "Buddha And His Dhamma" हा आपला जीव की प्राण असलेला अनमोल ग्रंथ इंग्रजी मधून लिहिण्यास सुरूवात केली.

दि. ५ डिसेंबर १९५६ या दिवशी "Buddha And His Dhamma" या अनमोल ग्रंथाची प्रस्तावना लिहून पूर्ण केली.

म्हणजे 'बुद्ध आणि त्यांचा धम्म' लिहायला बाबासाहेबांना ५ वर्षे १ महिना व ११ दिवस लागले.

जगात जेवढे म्हणून धर्माच्या बाबतीत विचारवंत होऊन गेले आहेत, त्यांनी सर्वांनी मिळून जेवढी धार्मिक पुस्तके वाचली असतील त्यांच्यापेक्षा अधिक पुस्तके बाबासाहेबांनी वाचली आहेत. तसेच त्या त्या धर्माच्या धर्मपंडीता

बरोबर धार्मिक विचारांच्या बाबतीत समोरा समोर चर्चा करण्याची बाबासाहेबांची तयारी होती. एवढे त्यांचे सर्व धर्मांचे संदर्भासहीत अफाट ज्ञान होते.

बौध्द धम्माच्या बाबतीत सुध्दा बाबासाहेबांचे तर मॅट्रीक पासूनच वाचन सुरू केले होते. त्यांनी जगातील बुध्द धम्माचे जे उपलब्ध साहित्य होते त्रिपीठकासह ते सर्व वाचून काढले होते. त्यांचे चिंतन मनन करुन व त्या सर्वांचा अर्क काढून एक शुध्द ग्रंथ लिहिला. त्यासाठी त्यांनी आपल्या जीवाची, तब्बेतीची काळजी न घेता जो अनमोल ग्रंथ लिहिला व जो आपला जीव की प्राण असलेला ग्रंथ आहे तो म्हणजे "बुध्द आणि त्यांचा धम्म" होय.

बाबासाहेबांनी लिहिलेल्या अनेक अप्रतिम ग्रंथांपैकी ही त्यांची शेवटची रचना होती. हा ग्रंथ लिहितांना त्यांच्या समोर संपूर्ण त्रिपीटक होते. सुत्त पिटक, विनय पिटक आणि अभिधम्म पिटक. प्रत्येक पिटकात आणखी 10-12 ग्रंथ तसेच या सर्व ग्रंथांवर आधारित अनेक अर्थ कथा होत्या, अनेक प्रकारचे बुद्ध चरित्र संबंधित साहित्य होते. बुद्धांसंबंधी जगात जेवढे म्हणून महत्वाचे साहित्य उपलब्ध होते या सर्व वांमयातून त्यांना एक अशा ग्रंथाची रचना करायची होती ज्यात संपूर्ण बुद्ध चरित्र त्यांची शिकवण समाविष्ठ होईल आणि त्याची भाषा सर्वसामान्यांना समजायला सोपी असेल.

हा ग्रंथ एकूण आठ कांडांत विभागला आहे. प्रत्येक कांडात 7-8 भाग आहेत. प्रथम कांड बुद्ध जीवन कथेनी व्याप्त आहे. उर्वरित कांडांत धम्म दिक्षा, त्यांचं आंदोलन, चांगला धम्म, वाईट धम्म आणि त्यांच्या समकालीन विचाराबद्दल लिहिण्यात आले आहे. "जे विचार बुद्धी संगत आहेत, जे विचार तर्क संगत आहेत, तेच बुद्ध विचार आहेत." अशी बुद्ध विचारांची अतिशय सोपी आणि समर्पक व्याख्या बाबासाहेबांनी या ग्रंथांत मांडली आहे.

मूळ इंग्रजी ग्रंथ सिद्धार्थ कॉलेज पब्लिकेशन मुंबई यांनी 1957 मधे प्रकाशित केला होता.

"Buddha And His Dhamma" या अनमोल ग्रंथाचे सर्वप्रथम इंग्रजी मधून हिंदी भाषेत अनुवाद डॉ. भदंत आनंद कौसल्यायन यांनी केले. सिद्धार्थ प्रकाशन मुंबई यांनी ते 1961 मधे प्रकाशित केले. त्याचे सर्वाधिकार पिपल्स एज्युकेशन सोसायटी मुंबई यांच्याकडे होते. त्यानंतर "Buddha And His Dhamma" या अनमोल ग्रंथाचे इंग्रजी किंवा हिंदी भाषेमधून सर्वप्रथम मराठी भाषांतर सुद्धा सिद्धार्थ प्रकाशन मुंबई यांनीच प्रकाशित केले. त्याचे सर्वाधिकार पिपल्स एज्युकेशन सोसायटी मुंबई यांच्याकडेच होते.

आता मात्र हा "Buddha And His Dhamma" या अनमोल ग्रंथ भारतातील आणि जगातील अनेक प्रकाशनाकडून व भारतातील आणि जगातील अनेक भाषांमध्ये भाषांतरीत झाला आहे, होत आहे आणि होत राहणार आहे.

गुरुनानक देव

जन्म : 15 एप्रिल 1469, मृत्यू : 22 सप्टेंबर 1539.

